CHIROGRAPHORVM
IN
REGIA BIBLIOTHECA PAVLINA MONASTERIENSI

CATALOGVS

IVSSV ET IMPENSIS

REGII MINISTERII

REBVS AD RELIGIONIS CVLTVM INSTITVTIONEM PVBLICAM
ARTEM MEDICAM PERTINENTIBVS PRAEPOSITI

EDITUS

STVDIO ET OPERA

IOSEPHI STAENDER
PROFESSORIS REGII ET PHILOSOPHIAE DOCTORIS
BIBLIOTHECAE REGIAE ET VNIVERSITATIS VRATISLAVIENSIS
PRAEFECTI

VRATISLAVIAE IN AEDIBVS GVILELMI KOEBNER
MDCCCLXXXIX

FRIDERICO · ALTHOFF

GVILELMO · STVDEMVND

D · D

IOSEPHVS · STAENDER

Insunt:

Addenda.

De codice n. **35** (**262**) Franciscus Jostes disseruit in Zeitschrift für vaterländische Geschichte und Alterthumskunde **44**. Band. Münster, 1886. 8°, p. **12** sqq.

Codex n. **114** (85) fuit monasterii Werdenensis.

PROLEGOMENA.

Paulina bibliotheca Monasteriensis ab ecclesia cathedrali S. Paulo dicata nomen accepit. Nam et condita est et vinculo artissimo coniuncta erat cum scholis, quas episcopi Monasterienses ad pueros erudiendos non minus quam ad clericos instituendos Monasterii Guestfalorum aperuerunt. Primus autem ac praeter ceteros magnum studium multamque operam in libris colligendis traditur collocasse Rudolfus a Langen*), decus illud Guestfaliae sospitatorque scholae Monasteriensis. Sed quaecumque antea Monasterii comparatae erant litterarum copiae, eae saeculo XVI sive casu sive anabaptistarum furore deletae sunt. Nec vero libri tantum perierunt, sed etiam hominum mentes animique adeo perturbati sunt, ut tempore insequente litterarum studium condicione misera uteretur. Quibus in calamitatibus Godfridus a Raesfeldt sub finem saeculi XVI rei scholasticae saluti fore sibi persuasit, si patres Societatis Iesu advocarentur**). Quo facto Societas Monasterium immigravit aedibusque et scholae et bibliothecae exstructis per ducentos fere annos munere suo functa est. Expulso Iesuitarum ordine bibliotheca Paulina e cura patrum emissa tamquam proprio Marte litteris promovendis inserviebat. Quod officium cum aliis cupientibus tum Universitati sub finem saeculi XVIII inauguratae et quae hodie Universitatis loco Monasterii viget Academiae Regiae praestabat praestatque.

Historiam bibliothecae fataque librorum intra eos fines continebo, quibus codices manu scripti tanguntur. Possessorum, qui olim fuerant, nomina quotquot mihi innotuerunt infra p. 191 sqq. composui; pauca huic indici addenda sunt. Plus quam tertia pars codicum manu scriptorum anno 1874 ex bibliotheca Arnsbergensi in Paulinam translata est. Arnsbergae enim initio huius saeculi in aedibus collegii rerum administrandarum supremi est conditum quidquid supererat litterarum supellectilis monasteriorum in terris vicinis sublatorum. Quae librorum copiae, quamquam petentibus aditus patebat et catalogi diligenter confecti harum rerum

*) Cf. A. Parmet, Rudolf von Langen. Münster, 1869. 8°, p. 49 sqq.

**) Cf. Geschichtsquellen des Bisthums Münster, Bd. III. Münster, 1856. 8°, p. 92; et infra p. 135 codex n. 620,6.

studiosis praesto erant, vix tamen quicquam ad litteras colendas conferebant. Etenim libri partem maximam theologici cum paene omnes obsoleti viderentur, ab Arnsbergensibus nihil nisi onus molestum putabantur, quod quo diutius eo aegrius ferendum esset. Gratum igitur acceptumque eis erat, quod anno 1856 bibliothecae Paulinae praefectus, ut Arnsbergensis bibliotheca Monasterium transferretur, per curatorem Academiae Monasteriensis Ministro praeposito suasit. Quae quidem res variis de causis dubia relicta ac procrastinata tandem ad eum finem perducta est, ut aestate anni 1874 libri Arnsbergenses et manu scripti et typis impressi cum bibliotheca Paulina coniungerentur. Fuerunt plus octo milia voluminum, quorum maxima pars parvi vel nullius pretii erat, non paucis exoptata incrementa Paulinae parabantur. Vna cum libris catalogi traditi sunt, vide infra codices nn. 751. 752; catalogi realis parte tertia libri manu scripti ita enumerantur, ut singulis, quoad constabat, adscriptum sit, unde Arnsbergam sint delati; cf. infra p. 191.

Nec vero omnes libri manu scripti, quos in catalogum Arnsbergensem relatos legimus, bibliothecae Paulinae annexi sunt. Priusquam enim libri Arnsberga Monasterium transferrentur, eligendi potestate concessa codices tredecim in bibliothecam Regiam Berolinensem, novem in tabularium Monasteriense ablati sunt. Unus alterve codex neque inter Paulinos hodie est neque quo abierit cognosci potest.

Bodecensis monasterii plus triginta codices fuerunt; vide infra p. 191; qui quando et qua data occasione Paulinae accesserint, nihil in chartas relatum repperi. Attamen vix dubium est, quin eodem modo eodemque tempore quo codices Liesbornenses, Marienfeldenses, Werdenenses acquisiti sint.

Liesbornense monasterium anno 1803 abolitum est; cuius libris quando Paulinae thesauri amplificati sint, aperte non traditur, sed nihil dubitaveris, quin post mensem Maium anni 1804 et ante mensem Iulium anni 1806 eo deportati sint. Quorum, cum catalogus inter chartas Paulinas non extet, et numerum et titulos ignoramus; quotquot infra Liesbornenses designavi — cf. p. 192 — eos omnes signis et indiciis externis agnosces.

De Marienfeldensibus libris — vide infra p. 192 — eadem fere sunt dicenda quae de Liesbornensibus: ante mensem Aprilem anni 1807 Paulinae transmissi sunt nec catalogus eorum extat. Ceterum neque Liesbornenses neque Marienfeldenses libri, qui etiamtum utrobique adservabantur, ad unum omnes in Paulinam recepti sunt; alii complures in utroque monasterio remanserunt nec comperi quo disiecti sint.

Pauca sunt chirographa, quorum patria Monasterium urbs fuit, antequam in umbras Paulinas conderentur. Ac primo quidem loco bibliotheca ecclesiae cathedralis est nominanda, qua initio huius saeculi Paulina aucta est. Vetus ecclesiae cathedralis bibliotheca anno 1527 incendio absumpta est. Qua de litterarum clade Hermannus a Kerssenbroick haec tradidit:

„Nec solum Knipperdollingus sed ne factiosorum quisquam linguae suae frenum iniicere eamque a mordacibus suis dicteriis et obloquiis in pontificios continere potuit. Cum enim septimo die Septembris per incuriam eorum qui plumbeas laminas tecti paradisiaci consolidatione firmiori reficerent (ubi forte ignem neglegentius custodivissent) Paradisum, Episcopalis Iudicii consessum, nocturna flamma corripuisset ac non tantum tectum, sed etiam admirandae vetustatis bibliothecam, irreparabilem totius Westphaliae thesaurum, in qua inter codices ex arborum libris confectos multorum quoque doctorum virorum autographa, aliaque insignia ipsius Caroli Magni monumenta conservata extiterunt, absumsisset et in cineres convertisset, atque illud incendium bonos viros, maxime doctos ad lacrimas effundendas fere commovisset, factiosi rident, cachinnantur prae gaudio exultant, flammam caelitus emissam clamitantes;“ cf. codex Paulinus n. 672 (115) p. 137. Sexaginta annis post Godfridus a Raesfeldt bibliothecam suam usibus publicis tradendam et super paradiso — i. e. atrio ecclesiae cathedralis meridionali — collocandam capitulo cathedrali legavit. Praeterea pecunias reliquit et bibliothecae alendae et custodi sustentando*), eoque pacto per temporum decursum copia haud mediocris librorum comparata est. Teste catalogo — vide codicem Paulinum n. 760 (71) — in bibliotheca praeter libros typis impressos chirographa triginta duo inerant, quorum inter Paulina hodie viginti quattuor supersunt, cf. infra p. 192 (de codice n. 381 non prorsus constat, codices nn. 754—760 catalogi sunt). Bibliotheca scholae militaris initio anni 1809 Paulinae adiecta est, de relicuis codicibus Monasteriensibus vide infra l. l.

Iam ad Werdenenses codices venio. Pars maior librorum, quos Paulina e Werdenensi bibliotheca accepit, ante mensem Maium anni 1805 Monasterium transmissa est. Relicui quando traditi sint, etsi non constat, vix tamen dubitaveris, quin paulo ante aut paulo post advenerint. Partes Werdenae libros eligendi datae erant Henrico Adolfo Grimm professori Duisburgensi, cuius manu scriptus inter chartas Paulinas extat catalogus chirographorum viginti Werdenensium. Quae quin Henricus Grimm cum ceteris libris selectis et manu scriptis et typis impressis Monasterium transferenda curaverit, nequaquam in dubium vocaveris. Grimmianus autem catalogus hic est:

In der alten Bibliothek zu Werden befinden sich unter mehreren andern folgende Handschriften

1) Eine lateinische Handschrift, welche die Evangelisten nach der lateinischen Uebersetzung enthält. — Nach der Voyage Litteraire de deux Religieux (Martene et Durand) Tome II Paris 1734, worin S. 251—256 einige Notizen von den Handschriften der Werdenschen Bibliothek gegeben werden, ist dieser Codex von dem heil. Ludger selbst geschrieben und gehörte also noch in das 8te Jahrhundert. Die Handschrift ist sicherlich alt, wenn sie auch nicht so hoch hinaufzusetzen seyn sollte. Auch der äussere Band zeichnet sich aus. Die vordere

*) Cf. Geschichtsquellen des Bisthums Münster Bd. III. Münster, 1856. 8°, p. 92.

Decke ist von dickem Holz mit dünnem Silberblech überzogen, woran noch die Vergoldung sichtbar ist. In der Mitte ist eine Vertiefung, worin sich die Vergoldung noch ganz erhalten hat. In dieser findet sich das Bildniss eines Bischofs in getriebener Arbeit, welches wahrscheinlich den heil. Ludger vorstellen soll. Der Rand auf beiden Seiten ist mit eingefassten unächten Steinen verziert. Das Format ist Quart.

2) Eine Lateinische Handschrift, welche die Briefe des Apostels Paulus enthält. Vorn ist von einer älteren Hand bemerkt Codex epistolarum B. Pauli conscriptus manu Ludgeri. Diese Handschrift ist in Klein folio geschrieben und enthält 91 Blätter. Sie ist wirklich von einer alten Hand.

3) Vita et miracula s. Ludgeri mit gemahlten Figuren, welche Scenen aus dem Leben vorstellen sollen. Die Zeichnungen sind sehr schlecht. Die Handschrift besteht aus 32 Blättern in länglichem Folio auf Pergamen geschrieben. Das Capsel, worin die Handschrift liegt, ist bemerkungswerth; auf beyden Seiten ist Ruf. Probianus sitzend in halb erhobener Arbeit in Elfenbein abgebildet. Zu beyden Seiten stehen zwey kleinere Figuren mit einem Buch oder Schreibtafel in der Hand; und unten zwey grössere Figuren, die zu dem Probianus hinauf blicken. Zwischen beyden letzteren steht ein antiker niedriger Tisch mit einem Schreibzeug. Oben lieset man die Ueberschrift Rufius Probianus Vicarius Urbis Romae. Auf der hinteren Seite hat Probianus eine Rolle über seinen Schoos herabhangen, worauf die Worte Probiane floreas eingegraben sind. Das ganze ist als Werk der späteren Kunst nicht unbedeutend.

4) Ein schön geschriebener Codex, welcher die Evangelien nach der Lat. Uebersetzung mit gemahlten Figuren und Vergoldungen enthält. Die vordere Decke des Einbandes ist mit einer Kupferplatte, die noch Spuren der Vergoldung hat, überzogen. In der Mitte befindet sich Christus am Kreuz aus Elfenbein gearbeitet. An dem Fuss des Kreuzes windet sich eine Schlange herauf. Zur Seite stehen die gewöhnlichen symbolischen Abbildungen der Evangelisten ebenfalls in halb erhobener Arbeit aus Elfenbein, oben der Engel und Adler, und unten der Löwe und der Ochs. Auf dem Rand ist die Umschrift in das Kupfer eingegraben: Per pomum suaue mortem suscepimus Adae. Per Crucem Christi reditus datur in Paradisum. Das Format der Handschrift ist Quart.

5) Eine Handschrift, welche ebenfalls die Evangelien lateinisch enthält. Sie ist schön geschrieben. Der Anfang eines jeden Evangelisten ist Purpurgrund mit Gold, worauf die Buchstaben mit weisser Farbe geschrieben sind.

6) Eine Handschrift der 4 Evangelisten in Folio. Sie ist alt und gut geschrieben. Angehängt sind Capitular euangeliorum de anni Circulo.

7) Eine Handschrift worin sich mehrere Bücher des Alten und Neuen Testaments befinden. Im Anfang fehlt etwas und es hat wohl ehmals noch ein Band dazu gehört. Die Bücher der Bibel folgen nicht in der gewöhnlichen Ordnung; auf dem ersten Blatt fängt Amos an. Nachher folgen Ezechiel etc. etc.

Zuletzt steht der Brief an die Hebräer. Die Handschrift ist in gross Folio geschrieben und gehört unter die älteren.

8) Ein Psalterium in klein Folio ist schön geschrieben.

9) Homiliae s. Gregorii Papae super Ezechielem in Folio. Voran steht die Nachricht: Hic liber manu B. Hildegrimi episcopi Halberstadensis conscriptus est, qui fuit germanus s. Ludgeri epi vocatque se in fine hujus codicis indignum diaconum. Quare rogamus posteritatem nostram, ut ob venerandam antiquitatem hunc conseruet codicem. Quod nos Hinrichus Abb. 56 huius coenobii unice petimus. Nach dieser Nachricht gehörte also die Handschrift in das 9te Jahrhundert. Der Charakter ist auch alt.

10) Secunda pars moralium Gregorii. Accedit vita beati Gregorii Papae et Vita Hieronymi.

11) Sexta pars moralium beati Gregorii, ist nach dem Urtheil der Benediktiner im 8ten Jahrhundert geschrieben.

12) Flavii Iosephi Antiquitatum et de bello Iudaico libri per Rufinum in Latinum translati. Diese Handschrift ist im grössten Folio schön geschrieben. Aus ihr soll die gewöhnliche Ausgabe der Uebersetzung des Rufinus abgedruckt seyn. Nach einer Bemerkung auf dem ersten Blatt soll Wilhelm der 32. Abt diesen Codex selbst verglichen haben; er starb 1160.

13) Ruperti Abbatis Tuitiensis in Cantica Canticorum Comment; unten ist bemerkt scriptus est hic codex per eundem scriptorem, qui olim plurima conscripsit volumina ac libros, videlicet Iosephi Iudaei opus antiquitatum, librum privilegiorum hujus Monasterii et alia quam plurima.

14) Super prophetas Osee, Ioelem, Amos. Auctore Ruperto abbate Tuitiensi. Dieser Rupertus Abt zu Deuz starb 1135.

15) Codex manuscriptus. Enthält verschiedene Stücke: zu erst findet sich: Homilia Theoderici praepositi Halberstadiensis et monachi Werdensis super evangelium: missus est angelus Gabriel etc. etc. darauf folgt: Vita beati Romani monachi et confessoris — Epistola Eusebii a (ad) s. Damasum Portuensem epm et ad Theodosium Romanum senatorem de morte confessoris Hieronymi — Vita beati Brandani abbatis in Hibernia — vita b. Salvii epi Albiensis — vita b. Moynulphi diaconi eccie Paderbornensis et confessoris — vita b. Hermanni monachi — Historia virginis et matris (Martyris) Barbarae — vita s. Elisabeth.

16) Gregorii Papae epistolae. Nach einer Bemerkung am Ende hat der Abschreiber 1197 gelebt. Die Handschrift ist aber wohl sicherlich älter und ist schön geschrieben.

17) Opus magistri Petri Longobardi super Psalmos in Folio.

18) Zachariae Chrysopolitani in librum Evangeliorum quod intitulatum unum ex quatuor. Zacharias lebte 1157.

19) Ioh. Gersonis tractatus in canticum Mariae; schön geschrieben. Der Verfasser starb 1429.

20) Ein Band, welcher verschieden geschrieben und auch gedruckte Stücke enthält, z. B. Tractatus Bernardi abbatis de moribus infantum et adolescentum geschrieben. Gregorii Papae dialogus de vita et miraculis stimi patr. Benedicti geschrieben. — Sermo de conceptione gloriosissimae dei genetricis virginis Mariae per I. Gerson coram concilio Basiliensi gedruckt sine loco et anno. — Catonis disticha geschrieben mit einer alten deutschen Uebersetzung in Reimen geschrieben. Mehrere dieser Stücke sind jung, eins 1473 geschrieben, der dialogus Gregorii ist aber älter.

Werden d. 4. Merz 1805. *Grimm.*

Quamquam inter codices Paulinos etiamnunc, si dubios detraxeris, viginti Werdenenses numerantur — vide infra p. 193 — tamen ex Grimmianis tres tantum vel quattuor in Paulina extant: dico Grimmianos nn. 13, 14, 19, qui huius catalogi sunt nn. 113 (242), 114 (85), 57 (260). De Grimmianis codicibus quarto quintove ut cogitemus, adducimur codice nostro n. 10 (276). Reliquiae enim huius codicis tegumenti haud scio an ad imagines illas eburneas spectent, quibus Grimmius codicem quartum ornatum fuisse narravit. Nam lacunae tres hiant foedae in tegumento antico, quibus quin aliquando imagines infixae fuerint, minime dubitabis. Quod initia quattuor evangeliorum in codice nostro desiderantur, nihil repugno, si quis splendorem Grimmiani codicis quinti causam spoliandi putare maluerit. Grimmiani codices nn. 1, 2, 3, 9, 12, 16, 17, 18 anno 1824 Berolinum demigrarunt, neque dubitari poterit, quin eodem codices nn. 6, 8, 10, 11 delati sint; cf. infra p. XV sq. catalogi Berolinensis nn. 14, 15, 5, 16, 1, 4, 39, 42, et nn. 24, 23, 26, 13. Perierunt Grimmiani codices nn. 7, 15, 20, denique n. 4 vel n. 5 vel uterque.

Privatorum hominum, quorum ex bibliothecis chirographa in Paulinam translata sunt, primo loco honoris causa nominandus est Ioannes Niesert, sacerdos in vico Guestfaliae cui nomen est Velen. Qui vir quam bene de historia terrarum Guestfalicarum conscribenda meruerit, sciunt harum rerum periti. Nieserto mortuo libri, quos cura indefessa magnoque sumptu undique collegerat, anno 1843 publice venierunt. Qua occasione data cum chirographa — vide infra p. 192 — tum libri typis impressi generis varii magnique pretii Paulinae acquisiti sunt. Praeter Ioannem Niesert hoc loco nomino Carolum Stuendeck, notarium Xantensem. Ei, qui olim fuerunt huius viri, nunc bibliothecae Paulinae sunt, codices — vide infra p. 193 — anno 1832 quadraginta thaleris empti sunt. Relicuos qui olim fuerunt possessores codicum Paulinorum vide in indice p. 191 sqq.

Iam supra, ubi de Werdenensibus libris egi, catalogo Grimmiano inspecto vidimus chirographa quondam in bibliotheca Paulina fuisse, quae hodie frustra in ea quaesiveris. Cuius quidem rei dolor altero Paulinorum codicum indice perlustrato valde augetur. Habes indicem istum in Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtkunde volumine IV (Frankfurt a. M. 1822. 8°) p. 515 sqq., quem integrum hoc loco repetendum esse censeo:

Verzeichniss derjenigen Handschriften auf der Paulinischen Bibliothek zu Münster, die entweder ganz historischen Inhalts sind, oder doch zur Erläuterung einzelner Punkte in der Geschichte dienlich seyn können. Von Herrn Professor D. Tross daselbst.

1) Flavii Josephi antiquitates judaicae, Ruffino interprete. Ausgezeichnet schöne Pergamenthandschrift aus dem XIIten Jahrhundert, 259 Blätter im grössten Folio. Ein in Hexametern abgefasstes Acrostichon, von der nämlichen Hand, wie der Codex selbst, geschrieben, giebt die Zeit genau an. Aus demselben ergiebt sich nämlich Folgendes: Vvillehelmus dī gratia Vverdinensis abbas hunc Iosephum Sc̄ Liudgero et Sc̄e Marie contulit. Dieser Abt Wilhelm starb 1160. — Vergl. allg. deutsche Bibl. Band 39, p. II. pagna 370.

2) Orosii ad Augustinum historiarum libri VIII. contra accusatores christianorum temporum. Prachtvoller Pergamentcodex des XIIten Jahrhunderts, 159 Blätter in Folio enthaltend. Er war 1218 schon Eigenthum der Abtei Liesborn und ist bisher ganz unbenutzt.

3) Cassiodori historiae tripertitae liber V, VI, VII. Pergamenthdschr. des XI. Jahrh. 110 B. 4.

4) Gregorii magni Epistolae. Schöner Pergamentcodex aus dem XIten Jahrh. 124 Blätter fol. Auf dem letzten Blatte finden sich: nomina episcoporum coloniensis ecclesiae, mit Angabe der Kaiser unter denen sie lebten. Von zwei Händen, Sec. X und XI.

5) Vita Sancti Liudgeri auctore anonymo. 32 Perg. Bl. hoch 8vo. Der Verfasser lebte, wie es sich aus der vita selbst ergiebt, im 9ten Jahrhdrt.; die Handschrift selbst reicht aber höchstens ins XIte. Wichtig wegen der höchst interessanten Sittenschilderungen der Sachsen und Friesen. Abgedruckt bei Brower sidera viror. illustrium; verdiente aber in der Frankfurter Quellensammlung neu bearbeitet zu erscheinen. Sie ist ganz von der von Altfrit verfassten Vita Ludgeri verschieden. — Sequitur descriptio capsulae, in qua codex adservabatur.

6) Innocentii III. Epistolae; Sec. XIII; 31 Pergbl. 4. Etwa 30 Briefe, die Reichsangelegenheiten betreffen, und mit Baluzens Ausgabe verglichen zu werden verdienen.

7) Vita Meinulphi, Diaconi Paderbornensis. Pergamenthandschrift aus dem XVten Jahrhund. fol. min.

8) Ejusdem Vita; verschieden von der vorigen Pergamenthandschrift. Sec. XV. fol.

9) Vitae beatae Elisabeth, Lantgraviae Thuringiae libri VIII. Pergamenthandschrift. Sec. XV. fol.

10) Itinerarium Iohannis de Mandeville, in plattdeutscher Sprache. Papierhdschr. Sec. XIV. exeunt. 4.

11) Catalogus imperatorum, summorum pontificum et Episcoporum Trajectensium. Geht bis 1400. Papierhandschr. des XV. Jahrhunderts.

12) Altfridi vita beati Ludgeri. Ist zufolge Blatt 11. aus einer alten Handschrift (am Ende des XVII. Jahrhunderts) copirt. Abgedruckt bei Leibn. Script. rer. Brunsw.

13) Ioannis Diaconi vita Gregorii magni. Sehr schöne Pergamenthandschrift des Xten Jahrhunderts. 44 Blätter in Folio enthaltend.

14) Marcellini presbyteri vita S. Swiberti, Papierhandschrift des XV. Jahrhunderts mit Ludgers Fortsetzung, wie sie bei Leibn. T. II. steht, verdient eine sorgfältige Vergleichung, wie ich aus einzelnen Abweichungen schliessen darf.

15) Chronicon Henrici ab Hervordia. Papierhandschrift, aber nur zweite Hälfte, soll Autographon seyn; allein sie ist nur eine gleichzeitige Abschrift. In wiefern sie Bruns, der sie ein Jahr zu Helmstädt hatte, benutzt haben mag, ist mir unbekannt.

16) Herm. a Kerssenbrock historia furoris anabaptistici in urbe monaster. 1564 fol. Ist das Original. Nie vollständig gedruckt und benutzt.

17) Dasselbe Werk; wahrscheinlich gleichzeitige Copie. fol.

18) Dasselbe, sauber abgeschrieben 1704 fol.

19) Plattdeutsches Chronikon der münsterschen Bischofe. Papierhandschr. Secul. XV. fol. Enthält auch Notizen über die Soester Fehde.

20) Chronicon monasteriense; geht bis 1563. Papierhandschrift. Sec. XVII. 4.

21) Hermanni de Lerbecke chronicon Mindense. Papierhandschrift des XV. Jahrh. Angehängt ist ein kleines allgemeines Chronicon, das manches Interessante zu enthalten scheint. 4.

22) Beschrivinghe sambt den Handlungen der Bisschopen van Ossenbrugge durch Edwin Erdman 1553. fol.

23) Ios. Klinkhamers Osnabrücksche Chronica, von Carl dem Gr. bis 1584. fol.

24) Dessen Chronica parva oder Catalogus aller Kayseren, geschrieben a. 1584.

25) Cosmadromii Gobelini Personae continuatio a. M. R. P. (Magistro Klöcknero Paderborn) 1612 fol. Für Paderborn sehr wichtig!

26) Leben der münsterischen Bischöfe. a. 1793. abgeschrieben. fol.

27) Henrici ab Hövel speculum Westphaliae. Fehlerhafte aber doch brauchbare Copie. fol.

28) Drei Bände historischer Collectaneen, in chronologischer Ordnung. Sind von der Hand des berühmten Mauritius a Büren, dem Stifter des Jesuiten-Klosters zu Büren, unweit Paderborn. fol.

29) Matricul und Anschläge der heil. röm. Reichsstände etc. Aus den im Jahr 1431. wider die Hussiten und a. 1521 gemachten Anschlägen. Geschrieben in der ersten Hälfte des XVII. Jahrhunderts.

30) Willibaldi Vita Sancti Bonifacii. Schöne Pergamenthandschrift aus dem XII. Jahrhund. fol. verdient näher verglichen zu werden.

31) Chronicon von Münster durch M. Röchel. Sehr wichtig und wohl das vorzüglichste von Münster, besonders zur Geschichte der Wiedertäufer. Der Verfasser starb 1602. Gegenwärtige Handschrift ist das Autographon. fol.

32) Ein Band Originalacten aus dem 30jährigen Kriege schwedischer Seits. — Eigentlich blos merkwürdig wegen der Originalunterschriften der beiden Oxenstierna, Gen. Feldmarschall Baner und Gen. Torstenson etc.

33) Ein Band mit dergleichen, churcölnischer Seits, mit mehreren Briefen in Geheimschrift, zu der ich jedoch einen Schlüssel gefunden habe. — Diese beide letzten Nummern sind von Herrn von Schorlemer in Heringhausen bei Lippstadt kürzlich geschenkt worden.

Quorum triginta trium codicum quot hodie supersint, statim videbimus. Duplici enim modo bibliotheca Paulina nuper deminuta est: et venditione et furto. Neque vero inter vilia habueris quae ei detraxerunt. Ac primum quidem anno 1824 septuaginta octo codices 1200 thaleris venditi et Berolinum in bibliothecam Regiam traditi sunt. En catalogum horum codicum olim Paulinorum:

Verzeichniss der im Jahre 1824 für die hiesige Königliche Bibliothek von der Paulinischen Bibliothek zu Münster angekauften Handschriften.

1) Flavii Iosephi antiquitates judaicae Ruffino interprete. Saec. XII. fol.

2) Orosii ad Augustinum historiarum libri VII. contra accusatores christianorum temporum. Saec. XII. fol.

3) Cassiodori historiae tripartitae liber V. VI. et VII. Saec. XI. oct.

4) Gregorii magni epistolae. Saec. IX. fol.

5) Vita S. Ludgeri auctore anonymo Saec. XI. fol.

6) Innocentii III epistolae. Saec. XIII. oct. od. kl. quart.

7) Vitae beatae Elizabeth, Lantgraviae Thuringiae libri VIII. Saec. XV. fol. od. gr. quart.

8) Itinerarium Iohannis de Mandeville. Saec. XIV. quart.

9) Chronicon Henrici ab Hervordia. 2te Hälfte fol.

10) H. a. Kerssenbroch historia furoris anabaptistici in urbe monaster. 1564. Abschrift v. J. 1707. fol.

11) Herm. de Lerbecke Chronicon Mindense. Saec. XV. quart.

12) Matricul und Anschläge der h. röm. Reichsstände. Aus den im Jahre 1431 wider die Hussiten u. a. 1521 gemachten Anschlägen geschrieben in der ersten Hälfte des XVII. Jahrh. fol.

13) Gregorii Magni moralium in Iob pars ultima. Saec. VIII. fol.

14) Evangelia quatuor. Saec. VIII. quart.

15) Pauli Apostoli epistolae, latine. Saec. VIII. fol.

16) Gregorii Homeliae XII super Ezechielem. Saec. VIII. fol.

17) Pastorale Episcoporum. Saec. VIII. fol.

18) Gregorii liber curae pastoralis. Saec. VIII. fol.

19) Bedae Commentarius in actus apostolorum et in Apocalypsin. Saec. IX fol.

20) *Sancti Effrem libri de compunctione Cordis. Saec. IX. fol.*
21) *S. Augustini tractatus de Evangelio Iohannis. Saec. IX. fol.*
22) *Passionale s. vitae aliquot martyrum. Saec. IX. fol.*
23) *Psalterium Romanum. Saec. X. fol.*
24) *Evangelia quatuor. Saec. X. fol.*
25) *Lectiones Evangeliorum cum explicationibus. Saec. X. fol.*
26) *Gregorii moralium in Iob pars secunda. Saec. X. fol.*
27) *Smaragdi commentarius in regulam S. Benedicti. Saec. X. fol.*
28) *Haimonis Ep. Halberst. commentarius in epistolas Pauli apostoli. Saec. X. fol.*
29) *Biblia latina. Saec. X. fol.*
30) *Augustinus de civitate dei. Saec. XI. fol.*
31) *Lectiones Evangeliorum. Saec. XI. fol.*
32) *Apocalypsis cum glossis. Saec. XI. oct.*
33) *Pauli Apostoli epistolae cum glossa. Saec. XII. fol.*
34) *Augustini Omeliae super Ioannem. Saec. XII. fol. 2 Voll.*
35) *Ejusd. commentarii in epistolas Pauli. 2 Voll. fol.*
36) *Originis comm. in Genesin — librum Numerorum. 2 Voll. fol.*
37) *Gregorii moralia. Saec. XII. 3 Voll. fol.*
38) *Ambrosius de officiis. Saec. XII. fol.*
39) *Petrus Longobardus super Psalterio. Saec. XII. fol.*
40) *Compilatio Mag. Bernardi de veteri et novo jure. Saec. XIII. fol.*
41) *Hieronymi commentarii in Evangelium Matthaei. Saec. XII. fol.*
42) *Unum et quatuor s. Harmonia Evangeliorum cum expositione continua Zachariae Crisopolitae. Saec. XII. fol.*
43) *Isidori Ethymologiarum libri XX. fol. Saec. XII.*
44) *Bernardi Claraevallensis abbatis sermones. Saec. XII. fol.*
45) *Varia Hieronymi opuscula. Saec. XII. fol.*
46) *Evangelium Lucae cum glossis. Saec. XII. fol.*
47) *Isidorus de officiis et micrologus de ecclesiasticis observationibus. Saec. XII. fol.*
48) *Evangelium Matthaei glossatum. Saec. XII. fol.*
49) *Hieronymi super Danielem, Iohelem, Micham et Ionam. Saec. XII. oct.*
50) *Ambrosii varia opuscula. Saec. XII. quart.*
51) *Ivonis Carnotensis Parnomie s. Pannormie. Saec. XII. oct.*
52) *Lombardi libri IV sententiarum c. glossa. fol.*
53) *Varia Hieronymi opuscula. Saec. XIII. fol.*
54) *Bedae expositio super Parabolas Salomonis. fol.*
55) *Ejusd. commentarii in apocal. et epistolas canonicas. Saec. XVI. fol.*
56) *Iustiniani Institutionum libri c. glossa. Saec. XIV. fol.*
57) *Gregorii IX Decretales c. glossa. Saec. XIV. fol.*
58) *Gratiani decretum. fol.*

59) a. *Smaragdus super regulam S. Benedicti. Saec. XIV. fol.*
b. *Benedicti XII constitutiones de reform. monachor. ord. S. Benedicti. Saec. XIV. fol.*

60) *Ortulus religiosorum, formula spiritualis vitae, de actionibus vitae humanae mystica theol. etc. Saec. XVI. fol.*

61) *Summula juris. Saec. XV. fol.*

62) *Rabanus super Pentateucum, Iosue, Iudicum et Ruth. Saec. XVI. fol.*

63) *Iacobus Carthusiensis de malis mundi, de statu ecclesiastico etc. Saec. XVI. fol.*

64) *Ambrosii Exameron. Saec. XVI. fol.*

65) *Vita S. Bernardi et S. Mallachie abbat. Saec. XVI. fol.*

66) *Gerson de mendicitate spirituali. Saec. XVI. fol.*

67) *Horologium aeternae sapientiae. Saec. XV. fol.*

68) *Liber de VII sacramentis et varii sermones. Saec. XIII. quart.*

69) *Cerimoniae nigrorum monachorum ord. S. Benedicti. Saec. XVI. quart.*

70) *Ordinarius divinorum nigror. monach. ord. S. Bened. Saec. XVI. quart.*

71) *Summula magistri Egidii Decretor. Doct. Saec. XIV. quart.*

72) *Tractatus de modo veniendi ad veram dilectionem dei. Saec. XVI. quart.*

73) *Sermones. Saec. XIV. oct.*

74) *Distinctiones P. Cantoris. Saec. XIII. quart.*

75) *Sermones. Saec. XIII. quart.*

76) *Hugo de animae arra, soliloquium animae. Saec. XVI. quart.*

77) *Innocentii liber de officiis ecclesiasticis. Saec. XIV. quart.*

78) *Expositio Psalterii. fol.*

Quo in indice chirographa Werdenensia duodecim enumerari iam supra commemoravi, nec Trossiana pauciora sunt. Codices enim indicis Trossiani nn. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 18, 21, 29 insigniti non sunt diversi a duodecim illis prioribus, quos in Berolinensi catalogo Trossianis fere verbis Trossianoque ordine descriptos videmus. Quod Trossianus codex n. 18 anni 1704, Berolinensis autem n. 10 anni 1707 esse dicitur, errori sive huius sive illius tribuendum videtur. Trossiani deinde codices nn. 16, 22, 23, 24, 25, 26, 31, 32, 33 sunt ei, quos infra nn. 672 (115), 686 (117), 684 (190), 685 (133), 662 (94), 665 (61), 668 (126), 695 (62), 701 (48) descripsi. Certo iam recognosci non potest Trossianus codex n. 17, quod idem fortasse dicendum est de Trossianis nn. 19 et 20; denique Trossiani nn. 7, 8, 11, 12, 13, 14, 27, 28, 30 neque in Berolinensi indice enumerantur neque in bibliotheca Paulina nunc inveniuntur. Nec tamen dissimile veri esse dixerim praeter septuaginta octo illos codices, quorum titulos supra descripsi, etiam alios Paulinos Berolinum esse deportatos. Quod quidem factum esse ut suspicer, etsi quo utar teste in chartis Paulinis non habeo, hac commoveor ratione. Qui est indicis Trossiani codex vicesimus septimus, quo Henrici ab Hoevel speculum Guestfaliae contineri dicitur, neque

in bibliotheca Paulina extat neque in indice Berolinensi supra p. XV sqq. enumeratur. Atqui in bibliotheca Regia Berolinensi exemplar speculi Hoeveliani adservari Carolus Klettke testatur.*) Quod quidem exemplar facere vix possum quin Trossianum existimem. Nam Trossianum vix aliud esse potest quam Cappenbergense, quod cum aliis libris — cf. infra p. 191 — in Paulinam translatum esse putandum est. De exemplari autem Cappenbergensi apud v. Steinen, Quellen der Westphälischen Historie (Dortmund, 1741. 8°) p. 122 haec legimus: Von dem Speculo Westphaliae aber habe ich eine Copey gehabt . . . so waren auch die drey ersten Blätter weggerissen . . . Ich habe dieselbe gefunden bey . . . Herrn Ferd. Moritz Goswin von Kettler, Propsten zum Cappenberg. Exemplaris nunc Berolinensis teste Klettkio l. l. tria folia prima desunt.

Nihil habeo quod addam de libris venditis. Altera et priore multo tristior bibliothecae imminutae causa est furtum anno 1856 perpetratum. Quo scelere nefario homo quidam improbus se obstrinxit, cui munus famuli bibliothecae mandatum erat; idem eam ad insaniam processit, ut optima quaeque, quae in Paulina inerant, sui ipsius lucri causa temere diriperet nec desisteret, donec facinore detecto in carcerem duceretur. Quaenam chirographa simul cum pretiosis libris typis impressis tum amissa sint, pro misera eius temporis catalogorum condicione non constat. Verumtamen haud scio an multum fallamur, si detrimentum Paulinae tum illatum non parvi faciamus. Etenim cum vere anni 1876 administrationem bibliothecae Paulinae suscepissem, rudem indigestamque molem chirographorum foliis singulis solutis ac nullo prorsus ordine commixtis confusisque in scriniis loculisque repositam inveni. Haec fragmenta reliquiae erant librorum raptorum viginti annis ante e latebris ope iudiciorum recuperatae; nec paenitet me operae in ordinandis fragmentis collocatae, quandoquidem volumina triginta**) codicum Paulinorum ut e fragmentis componerem mihi contigit.

Haec hactenus scripseram catalogumque chirographorum confeceram, cum aestate anni 1882 Monasterio invitus ad Gryphiswaldensem bibliothecam administrandam avocatus sum. Inde ab eo tempore opella mea in scriniis latebat, donec nuntius eius rei amico quodam intercedente ante hos decem menses ad Ministerium praepositum deferretur. Qui in regno Borussico rerum ad religionis cultum, institutionem publicam, artem medicam pertinentium est summus praeses GVSTAVVS A GOSSLER, FRIDERICO ALTHOFF qui regi est a consiliis intimis rem commendante, et prelo subici iussit catalogum meum et precibus meis benigne concessit, ut quae multis annis ante scripseram, Monasterii recognoscerentur. Quod munus officiosissime sustinuit Leopoldus Cohn, qui in univer-

*) Quellenkunde der Geschichte des Preussischen Staates. I. Berlin, 1858. 8°, p. 479.

) Sunt haec: n. **8 (2. 3) vol. II, n. **9** (9), n. **11** (137), n. **37** (11. 12), n. **40** (143), n. **41** (215), n. **46** (571), n. **58** (251), n. **63** (4), n. **73** (15), n. **96** (281), n. **99** (108—111) vol. III, n. **114** (85), n. **139** (294), n. **178** (283), n. **214** (20—23) vol. I. II. IV, n. **215** (37), n. **221** (601), n. **312** (257), n. **368** (1), n. **376** (14), n. **389** (599), n. **393** (665), n. **530** (205), n. **602** (147), n. **604** (30), n. **606** (152).

sitate Vratislaviensi litteras antiquas privatim docet. Is vir doctissimus opera indefessa anni 1888 aestate in ipsa bibliotheca Paulina scripta mea retractavit, initia librorum verbaque ultima, quae in catalogo commemorata sunt, denuo cum codicibus contulit, multis auxit, quae viri docti post annum 1882 de codicibus Paulinis publici iuris fecerunt investigavit suoque loco adscripsit, codices denique septendecim*) sive a me omissos sive a successore meo chirographis insertos primus descripsit. Quo in labore Leopoldum Cohn maxime adiuverunt et qui nunc Paulinae praeest Carolus Fridericus Gerhard et Henricus Fincke, qui in academia Monasteriensi historiam privatim docet.

Quae de codice catalogi ultimo — vid. infra p. 166 — leguntur, Franciscus Praetorius, litterarum Orientalium in universitate Vratislaviensi professor ordinarius, perhumaniter mihi suppeditavit.

Perpauca de lege in componendo catalogo observata praemonenda videntur. In eis, quae e codicibus descripta typis imprimenda curavimus, id est in titulis inscriptionibusque librorum, initiis verbisque ultimis, subscriptionibus, integram utique scribendi rationem, qualis in codicibus extat, retinuimus; pro eis, quae in codicibus per scripturae compendia exarata sunt, nos plenam lectionem omnibus perscriptis litteris substituimus. Numeri, quos uncis inclusos codicibus praeposui, novi sunt ordinis, quo chirographa in bibliothecae Paulinae pluteis nunc collocata sunt.

Dabam Vratislaviae d. XXIII m. Aprilis anni CIↃIↃCCCLXXXIX.

*) Sunt hi: n. **1** (141), n. **347** (41), n. **356** (340^{d}), n. **428** (726^{d}), n. **430** (390^{d}), n. **578** (536^{d}), n. **582** (675^{d}), n. **612** (469^{d}), n. **640** (104^{d}), n. **645** (329^{d}), n. **649** (370^{d}), n. **650** (248^{d}), n. **651** (248^{e}), n. **658** (351), n. **703** (159^{d}), n. **708** (469^{a}), n. **716** (70^{a}).

I. CODEX CHALDAICUS.

1 (141). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 435, cm. 30,6 et 21,8.

Targum seu Versio Chaldaica veteris testamenti librorum Iosuae, Ruth, Iudicum, Regum, Iob, Ecclesiastae, Ester, Psalmorum.

Singulae paginae in binas columnas divisae sunt, sed in prima tantum pagina utraque columna scripta: in dextera columna extat versio Chaldaica initii libri Iosuae, in sinistra versio Latina, quae incipit: *Incipit liber Iosue c. I. Et factum est postquam mortuus est moyses seruus domini*; in ceteris paginis omnibus alterutra columna vacua relicta est. In marginibus radices formarum verbalium, quae in textu occurrunt, adnotatae sunt. In fine (fol. 435^{v}) subscriptio Hebraica extat, quam Latine reddimus: *finitus est totus hic liber die Iovis, VI. m. Martii, anno post Salvatorem nostrum Iesum Christum natum MDXVI, manu servi eius Alonso di Samora. Et invenies in hoc libro una congestos libros Iosuae, Ruth, Iudicum, Regum, Iob, Ecclesiastae, Esther, Psalmorum, et omnes recti sunt intellegentibus* (cf. Prov. Salom. VIII, 9).

II. CODICES THEOLOGICI.

A. BIBLIA SACRA ET COMMENTARII.

2 (5, 6, 7, 8). Codd. membran. quattuor, saec. XIII, binis columnis exarati.

Biblia Sacra Latina in IV tomos divisa.

Tom. I, foliorum 141, cm. 47,4 et 35. Pentateuchus, Iosue, liber Iudicum, Ruth, Regum libri I—III (usque ad finem). Incipit Pentateuchus fol. 7^{r}, praemittuntur: **1.** fol. 1^{r} Hieronymi prologus galeatus, incipit: *VIginti duas esse litteras apud hebreos*; explicit: *obmutui et humiliatus sum et silui a bonis.* Repetitur hic prologus fol. 99^{r} ante libros Regum. **2.** fol. 2^{v} Ordo librorum veteris et novi testamenti secundum Augustinum; computus ad inveniendam Septuagesimam. **3.** fol. 3^{r} epistola sancti iheronymi presbyteri ad paulinum presbyterum de omnibus divine hystorie libris; incipit: *Frater Ambrosius tua mihi munuscula perferens detulit*; explicit: *facile contempnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum. Explicit epistola.* **4.** fol. 5^{v} praefatio sancti iheronymi presbyteri in pentateucum, incipit: *Desiderii mei desider*(l. *tas*)*antissimas* (sic) *litteras accepi*; explicit: *in latinum eos transferre sermonem. Explicit praefatio.* secuntur (fol. 6^{v}) capitula libri Genesis. — Post folia 32, 73, 98, 131 lacunae hiant.

Tom. II, foliorum 149, cm. 47,4 et 35. Regum libri tertii finis repetitus, Regum liber IV, Paralipomenon libri I et II, Proverbia Salomonis, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, liber Sapientiae, liber Sirach sive Ecclesiasticus; adduntur (fol. 95^{r} sqq.) tractatus Aurelii Augustini episcopi de Psalmis CI—CXVIII (Migne Patrol. Lat. t. 37 pag. 1293 sqq.); incipiunt: *Ecce unus pauper orat*; expliciunt abrupte: *potest etiam hoc sic intelligi ut* (cf. Migne l. l. p. 1511 lin. 18).

Tom. III, foliorum 156, cm. 47,4 et 32,5. Iob, Tobias, Iudith, Hester, Ezdrae libri I et II, Machabeorum libri I et II, Ihezechiel, Ysaias, Iheremias, Lamentationes Iheremie, Daniel, initium Oseae; explicit abrupte: *et querent dominum deum* (Oseae III 5). Post folia 46 et 150 lacunae hiant; folia 6ª, 87, 88, 93, 94 chartacea manuque recentiore scripta sunt.

Tom. IV, foliorum 150, cm. 47,4 et 32. Finis Oseae, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, quattuor Evangelia ceterique libri novi testamenti cum Hieronymi argumentis et capitulis, liber Baruch, Hieronymi prologi in Ioel ceterosque (praeter Oseam et Aggaeum) prophetas minores. Codex initio mutilus, incipit: *(sedu)cta non habens cor* (Oseae VII 11); post folia 42 et 90 lacunae sunt, folium 149 chartaceum manuque recentiore scriptum est. Quattuor Evangeliis praecedunt: **1.** epistula Hieronymi ad Damasum papam, incipit: *novum opus me facere cogis.* **2.** Hieronymi prologus quattuor Evangeliorum, incipit: *Plures fuisse qui evangelia scripserunt.* **3.** fol. 21ᵛ epistula Eusebii ad Carpianum, incipit: *Eusebius Carpiano fratri salutem. Ammonius quidam* [l'. quidem] *Alexandrinus magno studio atque industria unum nobis pro quattuor evangeliis dereliquit*; explicit: *atque eos in suis propriisque locis similia dixisse reperies.* **4.** fol. 22ʳ epistula Hieronymi ad Damasum papam, incipit: *Sciendum etiam ne quis* [l'. quem] *ignarum ex similitudine numerorum error inuoluat*; explicit: *non potest contra id comparatio esse quod solum est. Opto ut in Christo ualeas et memineris mei, beatissime papa*; hae duae epistulae posteriores in novi testamenti edit. Tischendorf. desunt. **5.** Canones de concordantia Evangeliorum. — Prologi illi, qui extant in fine tomi quarti, iidem sunt, qui in editionibus veteribus legi solent, desunt in editione Tischendorfiana; aliae Hieronymi praefationes, quae suis locis in omnibus quattuor tomis occurrunt, eaedem sunt cum eis, quae in edit. Tischendorf. in Prolegomenis extant. — Litterae initiales vel rubrae vel coloribus variis pictae sunt, inscriptiones rubrae. — Fuisse videntur monasterii Marienfeldensis.

3 (726). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 649, cm. 14,7 et 10, binis columnis litteris minutis scriptus.

Biblia sacra Latina.

Incipit: *Incipit prologus in Bibliam. Frater ambrosius.* Explicit fol. 640ʳ *gratia domini nostri iesu christi cum omnibus nobis. Amen. Explicit.* Sequitur fol. 641ʳ tabula epistularum et evangeliorum per annum. Litterae initiales rubrae et caeruleae nitidissime pictae sunt. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

4 (105, 106). Codd. chart. duo, saec. XV, cm. 31,5 et 21,5 binis columnis exarati.

Biblia sacra Latina praeter Psalmos.

Vol. I, foliorum 291. Pentateuchus, Iosue, liber Iudicum, Ruth, libri Regum, Paralipomenon, Esdrae, Neemiae, Tobiae, Iudith, Hester, Iob; adiectus est fol. 254—291 index alphabeticus.

Vol. II, foliorum 301. Parabolae Salomonis, Ecclesiastes, Cantica Canticorum, liber Sapientiae, Ecclesiasticus, Ysaias, Ieremias, liber Threnorum, Baruch, Ezechiel, Daniel, Prophetae XII minores, Machabeorum libri I et II, quattuor Evangelia, Epistulae apostolorum, Actus apostolorum, Apokalipsis Iohannis; additur fol. 301ᵛ manu recentiore scriptum caput XXII Proverbiorum. — Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuerunt monasterii S. Ludgeri Werdenensis.

5 (185). Cod. chart. saec. XV, foliorum 343, cm. 29,6 et 21,7 binis columnis exaratus.

Pentateuchus, Latine (fol. 1—95), Nicolai de Lyra postilla cum prologis duobus (fol. 98—339). Sequitur manu recentiore Historia Rithmica belgico idiomate scripta atque Antwerpiae apud viduam a Ioanne Petertzen relictam impressa

de ligno vitae in Paradiso, vnde tandem lignum crucis salutiferae mirabili sane multiphariaque metamorphosi prodiisse dicitur. Res mira si vera.

Praefixa sunt codici folia duo catalogum episcoporum Coloniensium exhibentia manuque recentiore scripta. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit conventus Cisterciensis in Luettkenbuerlo.

Contuli Nicolai de Lyra prologos et postillam cum editione Bibliorum op. et stud. Theologorum Duacensium, Antwerpiae 1617 fol.°, tom. I. — Historia illa in fine addita carmen est de ligno crucis sermone Germaniae inferioris conscriptum; historiam excipiunt alia adnotamenta Teutonica.

6 (222). Cod. membran. saec. XII, foliorum 138, cm. 29 et 20,7.

Genesis Latine cum glossa ordinaria in marginibus et inter lineas textus biblici adscripta.

Incipit: *Cum omnes diuinos libros legimus.* Explicit: *loculo in Egipto.* Litterae initiales vel rubrae vel caeruleae, in foliis 1[r] et 4[r] variis coloribus pictae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

Glossa est quam imprimere assolebant; conf. Bibliorum editio op. et stud. Theologorum Duacensium. Antwerpiae 1617 fol.° tom. I, pagg. 1—480.

7 (35). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 159, cm. 35,5 et 26,5 binis columnis exaratus.

Psalmi Latine cum commentario ex Hieronymi, Ambrosii, Gregorii, Augustini, Cassiodorii, Alcuini, Remigii scriptis compilato.

Incipit: *Incipit liber himnorum vel soliloquiorum prophete de Christo. Cum omnes prophetas spiritus sancti revelacione constet esse locutos.* Explicit: *omnis spiritus laudet dominum. In fine huius operis deo reddamus gratias.* Codex integer quaterniones habebat 26, quorum 6, 10, 11, 12, 16, 21 interierunt; praeterea folium ultimum quaternionis 26 excisum est. Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

8 (2, 3). Codd. membran. duo, saec. XII, binis columnis exarati.

Bibliorum Latinorum fragmenta.

Vol. I, foliorum 59, cm. 48,9 et 35,8. Pentateuchi fragmenta praemissa Hieronymi ad Paulinum de divinae historiae libris epistula. Incipit: *Frater Ambrosius.* Explicit: *et ambuletis in omnibus* (Deuteron. XI 22). Continebantur olim hoc volumine Pentateuchus, libri Iosuae, Iudicum, Ruth.

Vol. II, foliorum 99, cm. 48,6 et 35,8. Fragmenta librorum Regum, Parabolarum, Cantici Canticorum, Ecclesiastici, Paralipomenon, Iob, Tobiae, Hester, Ezdrae, Neemiae, initium capitulorum Macchabeorum libri I. Incipit: *Viginti et duas esse litteras apud hebreos* (est Hieronymi prologus galeatus). Explicit: *et mittit ei alexander fibulam* (Macchab. lib. I capitul. XXXVII). Inerant olim praeterea liber Iudith et Macchabeorum libri I et II. — Litterae initiales vel rubrae sunt vel coloribus variis pictae, inscriptiones rubrae. Ex libris Liesbornensibus.

9 (9). Cod. membran. saec. XII, foliorum 96, cm. 45,1 et 31, binis columnis scriptus.

Bibliorum Latinorum fragmenta.

Insunt sive integri sive mutilati libri hi: Malachias, Ysaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Oseas, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Habacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias iterumque Malachias; deinde Pauli apostoli epistulae actusque apostolorum. Explicit abrupte: *et uiderunt illum omnes qui habitabant lidde et sarone qui* (Act. Apost. IX 35). Litterae initiales vel rubrae vel coloribus variis pictae sunt, inscriptiones rubrae. Ex libris Liesbornensibus.

10 (276). Cod. membran. saec. X, foliorum 113, cm. 26 et 20.

Evangelia quattuor Latine.

Incipit: *Incipit argumentum secundum Matheum. Matheus ex iudea sicut in ordine primus ponitur.* Explicit fol. 101r: *eos qui scribendi sunt libros. explicit euangelium secundum iohannem.* Sequitur capitulare evangeliorum de anni circulo. Codex lacunosus est, locis pluribus folia desunt, ita ut initia omnium quattuor evangeliorum desiderentur. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

11 (137). Cod. membran. saec. XV, foliorum 111, cm. 30,8 et 23, nitidissime scriptus.

Evangeliarium Latinum.

Incipit: *Dominica prima in aduentu domini in illo tempore.* Explicit: *Erat autem ibi maria magdalene et altera maria: sedentes contra sepulcrum.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt.

12 (142). Cod. chart. saec. XV, foliorum 256, cm. 30,6 et 21,7 neglegenter scriptus.

Pauli apostoli epistulae, septem epistulae canonicae, Danielis prophetia cum scholiis marginalibus et interlinearibus.

Incipit: *Romani sunt in partibus ytalie.* Explicit: *qui liberavit danielem de lacu leonum.* Scholia in marginibus pleraque adscripta sunt, in Pauli ad Hebraeos epistula scholia textum praemissum excipiunt; eadem epistula eiusque scholia binis columnis exarata sunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. In folio praefixo leguntur: *contulit nobis honorabilis magister Conradus schelle patruus Fratris nostri Godescalci de monte cum multis aliis libris sacris.* Fuit monasterii Bodecensis.

13 (131). Cod. chart. saec. XV, foliorum 249, cm. 31 et 22.

Epistulae Pauli apostoli septemque epistulae canonicae cum postilla Nicolai de Lyra in marginibus adscripta.

Incipit: *Ecce descripsi tibi ea tripliciter.* Explicit: *tamen virtus divina qua talia facit est eterna amen.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Contuli Nicolai postillam cum editione Bibliorum op. et stud. Theologorum Duacensium. Antwerpiae 1617 fol.°, tom. VI, pagg. 9—1446.

14 (183). Cod. chart. saec. XV, foliorum 278, cm. 28,8 et 21, binis columnis exaratus.

Pentateuchus, Iosue, liber Iudicum, Ruth, Regum libri primi capita I—X in sermonem Germaniae inferioris translata.

Incipit: *Dat eirste capittel des buchs moises van der bibelen bewiisit dat geschefnis der werilt ind alre creaturen ind de werck der secs dage mit vnderscheide. In deym anbeginne geschoif got hemel vnd erde.* Explicit abrupte: *ind opfere den opfer der vriedsungen seuen dage* (Reg. I 10,8). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit collegii S. I. Burenensis.

15 (295). Cod. membran. saec. XVI, foliorum III et 93, cm. 23,9 et 19,1 elegantissime exaratus.

Evangeliarium vernaculum.

Incipit: *Hienach volgen die Euangeli von der Zeit vnd auch von den Heiligen durch das ganntz Jar nichts auszgelassen gentzlich nach ordnung der Heiligen Christenlichen Kirchen gantz vleissig zesamen gesetzt. Am ersten Sonntag im Aduent Euangelium Ma: 21. IN der zeit da Ihesus zu nahet.* Explicit fol. 91v: *Jungsten tag. Hie endet sich dises büechlin.* Sequitur index;

subscriptio: *Dis büechlin ist loblichen vollendet in der fürstlichen Stat Innsprugg durch Hannsen Pirger am tag Egidi. Nach Christi geburt M. D. XXII Jaren.* Folia II et III scriptura vacant; inscriptiones et litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Teste inscriptione folio I extante liber fuit Theodori a Plettenberg, qui legavit eum 1643 bibliothecae cathedralis ecclesiae Monasteriensis.

16 (424). Cod. chart. saec. XV, foliorum 133, cm. 20,8 et 14,5.

Evangelia dominicalia per annum (fol. 1—43), precationes variae (fol. 44—64 et fol. 130^v—133^r), Psalmi Davidis (fol. 65—130^r) vernacule.

Incipit: *Des ersten sundages.* Explicit: *styghen yn den hemel Amen.* Folia 1—43 binis columnis scripta, litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.

17 (425). Cod. chart. saec. XIV, foliorum 32, cm. 20,8 et 15,4 binis columnis scriptus.

Capitula biblie et sententia eius.

Incipit: *Genesis. IN principio.* Explicit: *et laudat.* Librorum utriusque testamenti capitum initia composita sunt, quibus argumenta capitum singulorum verbis paucis exposita adduntur. In fine mutilus codex abrumpitur in sententia Pauli ad Thessalonicenses epistulae I explicanda. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

18 (649). Cod. membran. saec. XIV et XV, foliorum 96, cm. 16,5 et 12,5.

Observationes variae de singulis libris biblicis (fol. 1—58), Testamenta XII Patriarcharum filiorum Iacob interprete Roberto episcopo Lincolniensi (fol. 59—96).

Incipit: *INperatorie maiestatis est in palacio tres habere mansiones, auditorium vel consistorium in quo iura discernit, cenaculum in quo cibaria distribuit, thalamum in quo quiescit, ad hunc modum inperator noster scilicet Christus qui inperat v. tm. mundum habet pro auditorio.* Testamentorum XII Patriarcharum versio Latina inscriptione caret, incipit: *Transcriptum Ruben quecunque mandavit filiis suis*; explicit: *usque ad diem exitus eorum ex terra egypti* (cf. Migne Patrol. Graec. t. 2, p. 1038—1150). Folia 1—58 binis columnis manu saec. XIV, reliqua manu recentiore scripta sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

19 (600). Cod. membran. saec. XV, foliorum 135, cm. 17,9 et 12.

Liber miscellaneus duabus manibus scriptus et ex duabus partibus compositus.

I Foliis 1—66 continentur enarrationes librorum veteris testamenti; incipiunt: *Qui fuerint translatores veteris testamenti et qui sint libri eiusdem. Nobis intendentibus cognoscere*; sub finem historia Iudaeorum vetere testamento minus respecto narratur. — **II** Foliis 67—135 extant **1.** meditationes de sanctis XCVIII (fol. 67—111), **2.** sermones de sanctis Iacobi de Voragine (fol. 112—133^r) **3.** praecepta medica (fol. 133^r—134^r) **4.** index in meditationes de sanctis (fol. 135). Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

II 2 Sermones de sanctis (fol. 112 sqq.) Iacobi de Voragine nomen prae se ferunt, nec tamen iure ut videtur, si quidem a Iacobi sermonum de sanctis editione Papiensi (a. 1500. 8°) valde discrepant.

20 (372). Cod. chart. saec. XV, foliorum 243, cm. 21 et 14,3.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Dat boich der heymelicheit Johannes in Apocalipsi (fol. 1^r); **2.** Sante Augustinus eynliche sprechen mit gode (fol. 20^r); **3.** Canticum canticorum Latine (fol. 64^r); **4.** Richardes

van Sante Victor ouer cantica canticorum (fol. 70[r]); 5. tractatuli breviores (fol. 233[r]), velut van Sante Bernardus consciencie (fol. 241[v]). Fol. 68[v] sq. inserta est precatio inscripta *Sequentia*; incipit: *Salve mater saluatoris.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt, inscriptiones rubrae; folia 62 et 63 scriptura vacant. Scriptus est codex teste subscriptione (fol. 243[v]) anno p. Chr. n. MCCCCLV.

2 S. Augustini libri textus qui dicitur Latinus extat in editione operum Migne Patrol. Lat. tom. 40 p. 863—898. 4 Richardi a Sancto Victore opera post alios edidit Migne Patrol. Lat. tom. 196 pag. 1—1366 (cf. p. 405 sqq.).

21 (577). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 114, cm. 18,9 et 12,2 binis columnis exaratus.

Commentarii in Genesin, Exodum, Leviticum, Numerorum capp. I—XI.

Incipit: *In principio creauit deus etc.* Explicit abrupte: *eis fuerat dominus.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

22 (200). Cod. chart. raris foliis membran. intermixtis, saec. XV, foliorum 287, cm. 29,3 et 21,5, manibus diversis binis columnis scriptus.

Commentarius in Psalmos I—C.

Incipit: *Omnipotentis dei gloriam, cui soli gloria debetur et qui ipse nulli alteri tribuit dicente scriptura, gloriam meam alteri non dabo.* Explicit: *Domine exaudi etc.* Ex monasterio Bodecensi.

23 (246). Cod. chart. saec. XV, foliorum 452, cm. 28,5 et 21,3 columnis binis exaratus.

Expositio hymnorum ecclesiasticorum (fol. 1—94), commentarius in Psalmos David (fol. 95—451).

Incipit: *Labia eius sicut lilia distillantia mirram primam.* Explicit: *collaudemus per dominum nostrum*; sequitur conspectus psalmorum. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit conventus patrum recollectorum Bilfeldiensis.

24 (455). Cod. chart. saec. XV—XVI, foliorum 315, cm. 20,5 et 14,4 diversis manibus scriptus.

Postilla super librum Proverbiorum, sermones varii.

Incipit: *Incipiunt parabole salmonis in nomine domini Amen. Parabole salmonis filii dauid regis israhel.* Explicit fol. 312[v]: *qui virtute christiana ad vitam posset redire.* Fol. 275[v] sq. extat sermonum tabula, cuius pars posterior foll. 313 sqq. additur. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

25 (710). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 233, cm. 15,3 et 10,9.

Enarrationes Isaiae prophetae.

Incipit: *Uisio ysaie Nota quod triplex est uisio.* Explicit: *omne postremo quod animam delectare possit molestum etc.* Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

26 (321). Cod. chart. saec. XV, foliorum 278, cm. 22 et 14,5.

Expositio evangelii Matthaei.

Incipit: *Liber generacionis ihesu christi.* Explicit fol. 260[v]: *deus benedictus in secula seculorum*; secuntur indices. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

27 (297). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 124, cm. 23,6 et 16,5 binis columnis manibus diversis exaratus.

Postillae duae in evangelium Ioannis.

Incipit: *Ecce intelliget seruus meus*; postillae prioris subscriptio fol. 97ᵛ extat haec: *Expliciunt postille magistri* (rasura) *super evangelium Iohannis*; altera postilla incipit: *In principio erat uerbum. intravit lux in tenebris lucet*; explicit: *ibidem et sicut folium fructificans in arbore viridi.* Litterae initiales passim rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

28 (634). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 208, cm. 17 et 12,5 manibus diversis binis columnis scriptus.

Expositiones evangeliorum Ioannis et Lucae.

1. Fol. 1ʳ—169ᵛ: Expositio evangelii Ioannis capitum 1—5 et 8—12. Incipit: *in principio erat verbum.* Explicit abrupte: *assistentes vel mi.* — **2.** Fol. 173ʳ sqq.: Expositio evangelii Lucae I 5—50. Incipit: *Fvit in diebus herodis.* Explicit: *Timentibus eum.* Praecedunt fol. 172 *Miraculum quod recitat beatus dyonysius in epistula ad demophylum* (incipit: *si uis, divinam uisionem sancti cuiusdam viri memorabo.* cf. Migne Patrol. Gr. t. 3 pag. 1098 l. 20 sq.) et hymnus brevis in Mariam. Folia 170 et 171 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

29 (176). Cod. chart. saec. XIV, foliorum 103, cm. 29,8 et 21, diversis manibus binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Expositio initii (I, 1—14) evangelii Ioannei (incipit: *ecce intelligit seruus meus*) additis (fol. 19ᵛ) adnotamentis de missa, all.; **2.** postilla epistulae Iacobi apostoli (fol. 22ʳ); initium deest, incipit a cap. I v. 12; **3.** fragmentum alius expositionis eiusdem epistulae (fol. 84ʳ). Fol. 94 sqq. scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

30 (132). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 264, cm. 31 et 19,5.

Expositio Pauli ad Galatas epistulae.

Incipit: *Prolegomena. Epistola ad Galatas non male omnino à quibusdam vocatur epitome et breviarium quoddam epistolae ad Romanos.* Explicit: Μόνῳ σόφῳ (sic) Θεῷ ἡ δόξα νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος ἀμήν 2 Petr. 3, 18. Subscriptio: *B. Borchardi ad diem 1 Decemb. 1699. Oldenzaliae.*

31 (274). Cod. membran. saec. XV, foliorum 107, cm. 26,3 et 19, diversis manibus binis columnis exaratus.

Expositiones epistularum Iacobi et Ioannis.

1. Fol. 1—61: Expositio epistulae Iacobi apostoli. Incipit: *Spiritu sancto inspirati.* Explicit: *in iannis et non certitudinalem* (?). *explicit postilla haec per manus augusti de dacia;* sequitur index. — **2.** Fol. 62ʳ sqq.: Expositio epistulae I Ioannis apostoli capp. I et II, 1—23. Incipit: *Quod fuit ab inicio rei, hanc epistulam et duas sequentes scripsit sanctus iohannes apostolus.* Explicit: *confitebor domino meo in ore*; sequitur index. Litterae initiales in priore parte rubrae, in posteriore rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

32 (299). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 192, cm. 23,5 et 16,5 manibus diversis exaratus magnam partem binis columnis.

Commentarius in Ioannis Apocalypsis capp. I—XIX.

Incipit: *Incipit apocalypsis, in qua iohannes vnam.* Explicit: *equitas dei iudicantis.* Litterae initiales rubrae sunt, fol. 3 deest. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

33 (727). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 372, cm. 14,7 et 10,4.

Enarrationes epistularum (fol. 1r—163v) et evangeliorum (fol. 177r sqq.) dominicalium a dominica septuagesima usque ad dominicam sextam post pascha; inserti sunt sermones aliquot (fol. 14r—26v) et enarrationes epistularum evangeliorumque dierum aliquot festorum (fol. 164r—176v et 280r—312v).

Incipit: *Dominica in Septuagesima epistula beati Pauli 1 Cor. 9. Nescitis quod hi qui in stadio currunt.* Explicit fol. 366r: *Ibi eum clare videbimus regnantem cum patre et spiritu sancto etc.* Folia 367—372 vacua sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea monasterii Wedinghausani.

34 (332). Cod. chart. saec. XV, foliorum 262, cm. 21,5 et 14,2.

Evangeliorum dominicalium expositiones.

Incipit: *Ad honorem benedicte et indiuidue trinitatis scilicet patris et filii et s. s. Accessurus laborem grandem.* Explicit fol. 246v: *in secula seculorum eternitatis benedicti. Amen.* Sequitur fol. 247r libellus de modo honeste vivendi partim prosa oratione partim versu heroico conscriptus cum commentario in marginibus et inter lineas adiecto. Fuit monasterii Bodecensis.

35 (262). Cod. chart. saec. XV, foliorum 221, cm. 27,5 et 20, binis columnis nitide exaratus.

Postilla super evangelia dominicalia sermone Germaniae inferioris conscripta.

Incipit: *des ersten Zondages yn der aduent. Cum appropinquaret ihesus iherosolimis et venisset etc. Dyt ewangelium lest men twye yn den iaer.* Explicit: *Ghebenedyt sy de zoete name vnses heren ihesu christi vnde der gloriosen maget marien ewelyke sunder ende. Amen.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Ioannis Niesert.

B. SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

36 (426). Cod. chart. saec. XV, foliorum 72, cm. 20,8 et 15, binis columnis scriptus.

Armandus de bello visu.

Incipit: *SI quis faciliter ad istius libri intentionem peruenire intendit.* Explicit fol. 65r: *cui est honor et gloria in secula seculorum amen. Explicit tractatus magistri armandi de bello visu magistri in theologia ordinis predicatorum de declaratione dictorum difficilium in theologia.* Fol. 65v alius tractatus incipit, folia 66 sqq. scriptura vacant. Litterae aliquot initiales rubrae et virides sunt. In folii praefixi pagina altera haec adnotata sunt: *liber fratris de Sweue ordinis predicatorum.* tum: *dedit fratri hermanno Werlis anno domini M. CCCC. XXXVIII ob profectum sui maiorem.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Contuli cum editione Henrici Quentell. Coloniensis 1499. 8°. Prooemium ab editione discrepat.

37 (11, 12). Codd. membran. duo, saec. XII, cm. 42,5 et 27,6 binis columnis exarati.

S. Augustini enarrationes in Psalmos David.

Vol. I, foliorum 199. Enarrationes psalmorum LI—C. Incipit: *Incipit tractatvs Avrelii Avgustini epischopi de psalmo qvinqvagesimo primo. Psalmus brevis est.* Explicit: *venturum est iudicium.*

Vol. II, foliorum 218. Enarrationes psalmorum CI—CL. Incipit: *Incipit tractatvs de psalmo centesimo primo. Ecce vnus pauper orat.* Explicit: *omnis spiritus lavdet dominvm. Explicit expositio Avrelii Avgustini episcopi de psalmo CL.* Codex uterque lacunosus est, priori volumini

desunt quaterniones 3, 6, 15, 25, 28, 30; alteri quaternio 11. Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae, inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

Typis impressae extant in Migne Patrol. Lat. t. 36 et 37.

38 (122). Cod. chart. saec. XV, foliorum 141, cm. 31,3 et 21, binis columnis scriptus.

S. Augustini scripta varia.

1. Fol. 1r de concordia quattuor evangelistarum; **2.** fol. 83r de fide et operibus; **3.** fol. 97v de bono virginitatis; **4.** fol. 108v de bono coniugali; **5.** fol. 117r de bono viduitatis; **6.** fol. 124v sermo de symbolo; **7.** fol. 126r sermo de oratione dominica; **8.** fol. 129v de opere monachorum. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Typis impressa extant in Migne Patrol. Lat. t. 32 sqq.: **1** t. 34 p. 1041—1230; **2** t. 40 p. 197—230; **3** t. 40 p. 395—428; **4** t. 40 p. 373—396; **5** t. 40 p. 431—450; **6** t. 38 p. 1072—1076; **7** t. 38 p. 377—386; **8** t. 40 p. 547—582.

39 (201). Cod. chart. saec. XV, foliorum 160, cm. 29,3 et 21,5 binis columnis scriptus.

S. Augustini scripta varia.

1. Fol. 1r Confessionum libri I—XIII; **2.** fol. 78r meditationes (seu potius de diligendo deo); **3.** fol. 86r de cognitione verae vitae; **4.** fol. 99r manuale de aspiratione hominis ad deum; **5.** fol. 106r ad Bonifacium comitem epistula; incipit: *O mi frater, si cupias scire, quamuis ego nesciam, quae perfectissima atque plenissima sit iustitia*; **6.** fol. 123r de disciplina christiana; **7.** fol. 126r de vita christiana; **8.** fol. 133r de laude caritatis; **9.** fol. 134r de humilitate et obedientia; **10.** fol. 135r sermones ad fratres de heremo (sic). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.

Typis expressa extant in Migne Patrol. Lat. t. 32 sqq.: **1** t. 32 p. 659—868; **2** t. 40 p. 847—864; **3** t. 40 p. 1005—1032; **4** t. 40 p. 951—968; usque ad cap. 24 codex cum editione conspirat, deinde discrepat; **5** in Augustini epistulis frustra quaesivi; **6** t. 40 p. 669—678; **7** t. 40 p. 1031—1046; **8** t. 39 p. 1533 sqq., est enim sermo CCCL; **9** t. 40 p. 1221 sqq.; **10** t. 40 p. 1235 sqq.; est delectus viginti quinque sermonum.

40 (143). Cod. membran. saec. XV, foliorum 161, cm. 30,6 et 21,3 binis columnis eleganter exaratus.

S. Augustini scripta varia.

1. Fol. 2r Locutionum libri septem; **2.** fol. 21r Quaestionum libri septem; **3.** fol. 129r de unico baptismo contra scriptum Petiliani; **4.** fol. 136r de natura et origine animae ad Vincentium Victorem libri III et IV; **5.** fol. 150r sermo Arianorum; **6.** fol. 152r rescriptum contra dogma Arii. Folium 1 deest. Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae, inscriptiones rubrae sunt.

Typis impressa extant in Migne Patrol. Lat. t. 32 sqq.: **1** t. 34 p. 485—546; **2** t. 34 p. 547—824; **3** t. 43 p. 595—614; **4** t. 44 p. 509—548; **5** t. 42 p. 677—684; **6** t. 42 p. 683—708.

41 (215). Cod. membran. saec. XV, foliorum 221, cm. 29,2 et 19,5 binis columnis scriptus.

S. Augustini in Ioannis evangelium homiliae CXXIV.

Codex in initio et in fine mutilus est, incipit: *cum sonaret euangelium in principio erat verbum*; explicit: *eisdemque omnibus sanctis propter vite illius secretissime quietissimum.* Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt.

Conlatae sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 35 p. 1379 (1382 init. paragr. 7) — 1976.

42 (160). Cod. chart. saec. XV, foliorum 194, cm. 30,1 et 21,6 binis columnis scriptus.

S. Augustini liber de verbis domini; eiusdem liber contra Faustum (fol. 94^{r}); Ambrosii de officiis libri tres (fol. 140^{v}).

Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Augustini de verbis domini sermones in hoc codice eodem fere ordine dispositi sunt, quo leguntur in editione eius operum per Theologos Lovanienses curata (Antwerpiae 1577) tom. X p. 3—92; extant in codice sermones LXVI, post sermonem tricesimum septimum et post sexagesimum quintum adduntur sermones duo aliunde desumpti. Augustini librum contra Faustum (in codice valde mutilatum) typis impressum vide in Migne Patrol. Lat. t. 42 p. 207—518, Ambrosii de officiis libros in Migne l. l. t. 16 p. 23—184.

43 (174). Cod. chart. saec. XV, foliorum 282, cm. 29,9 et 21,8 binis columnis scriptus.

Bartholomaei Pisani summa de casibus conscientiae.

Incipit indice praemisso fol. 6^{r}: *QVoniam ut ayt Gregorius.* Explicit: *in bonis tunc est invidia ut dictum est sub invidia.* Subscriptio: *Explicit summa de casibus anime compilata per fratrem Bartholomeum de sancto concordio de pysis ordinis fratrum predicatorum. Et fuit consummatum hoc opus in civitate pysana anno domini MCCCXXXVIII de mense decembris tempore sanctissimi patris domini Benedicti pape a sede apostolica procedens secundum iura, que nunc temporis vigent. Predictus autem frater Bartholomeus obiit anno domini MCCCXLVII secunda die iulii, cuius anima requiescat in pace amen. Deo gracias.* Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.

Contuli cum editione Ruotlingiensi a. 1482 (cf. Fabricius, bibliotheca Latina mediae et infimae aetatis s. v.).

44 (566). Cod. membran. saec. XV, foliorum 78, cm. 19,2 et 13,7.

S. Basilii Cappadocis doctrina ad monachos et eiusdem liber ad filios spirituales, Latine.

Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt, inscriptiones rubrae. Fuit monasterii Liesbornensis.

Doctrina ad monachos est regularum S. Basilii Latina Rufini presbyteri retractatio, quae extat in Regulae S. Benedicti editione Migne Patrol. Lat. t. 103 p. 485—555; addita sunt in codice (fol. 62^{v} sqq.) Consentoria monachorum (Migne l. l. t. 66 p. 993—996); Admonitio ad filios spirituales conlata est cum editione Migne l. l. t. 103 p. 683—700.

45 (798). Cod. membran. saec. XV, paginarum numeratarum 144, cm. 9,4 et 7.

Regula S. Benedicti.

Incipit: *Incipit prologus regule beati benedicti abbatis. Ausculta o fili.* Explicit pag. 137: *deo protegente peruenies*; additur alphabetum monachi in schola dei. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt, pagina prima vario colore picta est. Ex bibliotheca Liesbornensi.

De editionibus vid. codd. 46, 47.

46 (571). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 59, cm. 19,1 et 13,8.

Regula S. Benedicti.

Incipit: *Ausculta o fili.* Explicit: *domino protegente peruenies. Explicit regula sancti Benedicti abbatis.* — Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

Typis impressa extat Migne Patrol. Lat. t. 66 p. 215—930.

47 (739). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 92, cm. 14,4 et 10.

Regula S. Benedicti cum excerptis ex Ioannis de Turrecremata in regulam commentario.

Incipit: *Incipit Prologus Sancti Patris nostri Benedicti in Regulam Monachorum. Ausculta o fili.* Explicit: *comedat et bibat quotidie?* Regula foliis 1—57^{v} descripta est; in marginibus horum foliorum et in foliis 57^{v}—92^{v} excerpta illa extant diversis manibus scripta; post folium 92 multa folia excisa sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

Contuli cum editione Coloniensi a. 1575. fol^{o}.; regula integra est, excerpta in tractatu CIII abrumpuntur: conf. l. l. pag. 224.

48 (586). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 60, cm. 18,5 et 15,5.

Regula S. Benedicti vernacule.

Incipit: *Im Namen vnsers Herrn Jesu Christi.* Explicit: *zu grosserer höhe oberzelter lehr vnd tugendt kommen. Amen.* Ex libris Ioannis Niesert.

49 (498). Cod. chart. saec. XV, foliorum 156, cm. 20,1 et 14.

Bernardi abbatis Cassinensis expositio regulae S. Benedicti.

Incipit: *Incipit expositio Bernhardi abbatis cassinensis in regulam sancti Benedicti. Legitur in prouerbiis doctrina.* Explicit: *ad gloriam regni sui perueniamus eternam amen: — Explicit expositio regule beatissimi patris Benedicti secundum Bernhardum abbatem monasterii Cassinensis.* Regula ipsa in marginibus adscripta est. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

Conlata est regula cum editione Migne Patrol. Lat. t. 66 p. 215 sqq.; Bernardi expositio typis impressa non est.

50 (266 a). Cod. chart. saec. XV, foliorum 116, cm. 27,1 et 18,5 binis columnis exaratus.

Bernardi Claraevallensis scripta varia.

1. Fol. 1^{r} Sermones de diversis 1—32 et 40—42; **2.** fol. 42^{r} Parabolae I, V, II; **3.** fol. 48^{v} sermo exhortatorius ad milites templi; **4.** fol. 56^{r} sermo ad clerum in consilio Remensi congregatum; **5.** fol. 58^{r} de conversione; **6.** fol. 68^{r} ad pastores in synodo congregatos sermo; **7.** fol. 72^{r} super Salve Regina sermones quattuor; **8.** fol. 80^{v} homiliae quattuor super evangelio Missus est angelus Gabriel; **9.** fol. 95^{v} in cena domini sermo; **10.** fol. 100^{r} in vigilia sanctorum Petri et Pauli apostolorum sermones II et III; **11.** fol. 103^{v} sermones (in illud Sapientia vincit malitiam et) de decem virginibus; **12.** fol. 109^{v} Alcuini (sic) in adventu domini sermo de undecim oneribus quae Ysaias propheta describit. Additur fol. 114^{r} Altercatio Roberti monachi contra timidum quod liceat monacho praedicare. Litterae initiales rubrae sunt. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

Conlata sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 182—185: **1** t. 183 p. 537 sqq.; **2** ibid. p. 757 sqq.; codex inter quintam et secundam parabolam de nuptiis filii regis exhibet, quae cum quarta editionis non congruit; **3** t. 182 p. 921 sqq.; praemittitur in codice huic libello exhortatorii (sic) ad fratres sermo; **4** t. 184 p. 1079—1086; **5** t. 182 p. 833 sqq.; **6** t. 184 p. 1085 sqq.; hic sermo, qui in editione mutilus extat, in codice integer servatus est; **7** ibid. p. 1059 sqq.; **8** t. 183 p. 55 sqq.; **9** t. 184 p. 949 sqq.; **10** t. 183 p. 408 sqq.; **11** t. 184 p. 1031—1050; praemittitur his duobus sermonibus Bernardi epistula CCCLXXIV (Migne l. l. t. 182 p. 578 sq.); **12** t. 184 p. 817 sqq. De Roberti monachi (i. e. Ruperti Tuitiensis) opusculo vid. infra n. **196**,1.

51 (177). Cod. membran. saec. XV, foliorum 62, cm. 29,8 et 21,2 binis columnis exaratus.

Bernardi Claraevallensis sermones.

Incipit: *VIcit leo de tribu iuda.* In fine mutilus est codex, explicit abrupte: *et beata eius frui presencia.* Inscriptiones rubrae, litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Ex monasterio Liesbornensi.

Est delectus Bernardi sermonum de tempore et de sanctis: primus est sermo in die sancto Paschae (Migne Patrol. Lat. t. 183 p. 273 sqq.), ultimus, cuius initium tantum servatum est, de assumptione gloriosae virginis Mariae (ibid. p. 415).

52 (250). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 115, cm. 28,2 et 19,7 binis columnis exaratus.

Vitae Bernardi Claraevallensis libri V. Adduntur (fol. 97[r]) Odonis Morimundensis sermo de transitu Bernardi et (fol. 98[v]) Bernardi opusculum ad fratres Carthusienses de Monte Dei, in fine mutilatum.

Incipit Vita: *Incipit prologus in uitam sancti Bernardi abbatis clareuallensis a Wilhelmo abbate sancti theoderici. Scripturus uitam serui tui.* Bernardi tractatus ad fratres Carthusienses explicit abrupte (fol. 114[v]): *hec enim est de qua dicit apostolus: uelle adiacet.* Sequitur (fol. 115) fragmentum alicuius tractatus, cuius initium et finis desiderantur. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

Conlata est Bernardi Vita cum editione Migne Patrol. Lat. t. 185 p. 225 sqq.: multa in codice aliis verbis alioque ordine narrantur atque in editione. Bernardi opusculum ad fratres Carthusienses extat ibidem t. 184 p. 307 sqq.; praemittitur in codice prooemium, quod in editione deest; abrumpitur libellus in medio commate 44 libri primi (cf. edit. p. 337). Odonis de transitu Bernardi sermo sive planctus nuper editus est a Georgio Hüffer, Der heilige Bernhard von Claivaux I, (Münster, 1886.) p. 21 sqq.; de Vitae Bernardi codicibus agitur ibidem p. 107 sqq. et praecipue p. 134 sqq.

53 (573). Cod. membran. saec. XV, foliorum 67, cm. 19,1 et 13,8.

Bertholdi sacerdotis ordinis praedicatorum horologium devotionis.

Incipit fol. 18[r]: *Incipit horologium deuocionis bertoldi. Qvoniam secundum beatum gregorium.* Explicit abrupte: *in seruitutem redegit et tui crudeliter damnati et.* Praecedit (fol. 1—17) explanatio orationis dominicae. Litterae initiales rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Editiones complures describit Hain in Repertorio bibliographico (Stuttgartiae et Tubingae 1826 sqq. 8°) sub nn. 2990—2999; nullam nactus sum.

54 (357). Cod. chart. saec. XV, foliorum 18, cm. 21,2 et 14,6.

Bonifacii de Ripa carmen elegiacum de vita scholastica.

Incipit: *Vita scolastica magistri Bonifacii de Ripa Incipit. HIc rudium primo viuendi forma docetur.* Explicit: *Si vis composuit carmina dante deo.* Subscriptio: *Finit anno domini 1479 in profesto sancte lucie virginis.* Ex libris Ioannis Niesert.

Libellus in inscriptione manu eadem, qua reliqua scripta sunt, nomen auctoris Bonifacii de Ripa exhibet; vix tamen dubium est, quin sit opusculum Bonvicini de Ripa; vid. Hain l. l. nn. 3652—3657; Fabricius l. l. s. v. Bonvisinus; editionem non habui.

55 (206). Cod. chart. saec. XV, foliorum 267, cm. 29,2 et 21,2 binis columnis exaratus.

Caesarii Heisterbacensis homiliae.

Incipiunt: *Epistola Cesarii in moralitates euangeliorum. Dilecto patri et domino.* Expliciunt: *et regnat per eterna secula seculorum Amen. Expliciunt omelie cesarii monachi de tempore super*

ewangelia dominicalia. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca monasterii (Campi s. Mariae) Marienfeldensis.

Contuli cum editione Ioannis Andreae Coppenstein. Coloniae Agripp. 1615. 4°; ordo homiliarum in codice non prorsus idem est atque in editione.

56 (178). Cod. chart. saec. XV, foliorum 116, cm. 29,8 et 21,7 binis columnis scriptus.

(Conradi Everbacensis) Exordium magnum ordinis Cisterciensis.

Praemisso indice cum prologo incipit fol. 3^{v}: *Eternus deus eterni dei filius dominus noster ihesus christus.* Explicit: *praestante eodem domino nostro ihesu christo qui cum patre et spiritu sancto viuit et regnat deus per immortalia secula seculorum. Amen.* Subscriptio: *Explicit distinctio sexta* (sic) *anno domini MCCCCXIX.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Contuli cum editione in Bibliotheca patrum Cisterciensium . . . studio Bertrandi Tissier. Bonofonte, 1660 sqq. fol° tom. I, pag. 13—246. De auctore Exordii vid. Hüffer l. (ad cod. n. 52) l. p. 172 sqq.

57 (260). Cod. membran. saec. XV, foliorum 179, cm. 27,6 et 20, binis columnis nitidissime exaratus.

Ioannis Gersonii tractatus duodecim super Magnificat.

Praemisso indice incipiunt fol. 6^{r}: *COllectorium super magnificat.* Expliciunt: *et in secula seculorum amen: — finit tractatus duodecimus qui et ultimus magistri iohannis gersonii cancellarii parisiensis super magnificat.* Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Werdenensi.

Contuli cum editione opp.... studio Lud. Ellies du Pin. Antwerpiae, 1706. fol.° tom. IV, pag. 229—512.

58 (251). Cod. membran. saec. XV, foliorum 204, cm. 28,1 et 19,2 eleganter scriptus.

Ioannis Gersonii tractatus super Magnificat.

In initio et fine pauca desunt; incipit: *laudare te virgo sacrata.* Explicit abrupte: *ut verificetur illud ad*; praeterea post folium 175 lacuna hiat. Inscriptiones rubrae sunt, litterae initiales rubrae vel coloribus variis pictae.

Contuli cum editione ad n. 57 commemorata.

59 (358). Cod. chart. saec. XV, foliorum 336, cm. 21,2 et 15, manibus diversis scriptus.

Ioannis Gersonii scripta varia Latine.

1. De temptationibus diaboli documentis pro devotis simplicibus additis; **2.** de modo habendi se tempore schismatis (fol. 25^{v}); **3.** tractatus de esu carnium Carthusiensium (fol. 28^{v}); **4.** epistula de perfectione religionis (fol. 42^{r}); **5.** tractatus de laude scriptorum (fol. 50^{r}); adiuncta est quaestio de confessionis sigillo (fol. 57^{v}); **6.** tractatulus de remediis contra pusillanimitatem (fol. 63^{r}); **7.** colloquium hominis contemplativi ad animam suam (fol. 71^{v}); **8.** de sollicitudine ecclesiasticorum (fol. 86^{v}); **9.** epistula de oratione ad fratrem suum Celestinum (fol. 103^{r}); **10.** an male loqui de aliis in eorum absentia sit semper peccatum (fol. 105^{v}); **11.** tractatus de perfectione cordis (fol. 107^{r}); **12.** tractatus de parvulis trahendis ad Christum (fol. 117^{v}); **13.** tractatus de forma absolutionis (fol. 130^{r}); **14.** tractatus super distinctione verarum visionum a falsis (fol. 131^{v}); **15.** tractatus super Cantica canticorum (fol. 146^{v}); **16.** tractatus de meditatione (fol. 194^{v}); **17.** tractatus de directione seu rectitudine cordis (fol. 199^{r}); **18.** tractatus de oratione et valore eius (fol. 208^{v}); **19.** tractatus de simonia (fol. 223^{r}); **20.** tractatus de indulgentiis (fol. 229^{v}); **21.** tractatus de probatione spirituum (fol. 233^{v}); **22.** tractatus de arte audiendi confessiones (fol. 238^{v}); **23.** tractatus contra recidivum peccati (fol. 244^{v}); **24.** tractatus de consolatione theologiae (fol. 247^{r}); **25.** epistula missa provinciali ordinis Coelestinorum

(fol. 294r); **26.** tractatus de contractibus (fol. 302r); adduntur (fol. 324v sqq.) collectanea quaedam de contractibus. Litterae initiales inscriptionesque tractatuum et capitum rubrae sunt. Fuit monasterii Mariënfeldensis.

Contuli cum editione G. opp. . . . studio Lud. Ellies du Pin. Antwerpiae, 1706. fol.° **1** tom. III, pag. 589—602 et 605—618; **2** tom. II, pag. 3—7; **3** ibid. pag. 715—730; **4** ibid. pag. 682—692; **5** ibid. pag. 694 — 703; **6** tom. III, pag. 579—589; **7** ibid. pag. 487—504; **8** tom. II, pag. 597—617; **9** tom. III, pag. 247—251; partes II et III in codice desunt, v. infra n. 18; **10** tom. II, pag. 463—467, tractatus in codice in breviorem formam reductus est; **11** tom. III, pag. 436—449; **12** ibid. pag. 277—291; **13** tom. II, pag. 406—411, tractatus in codice non integer est; **14** tom. I, pag. 43—59; **15** tom. IV, pag. 27—82; **16** tom. III, pag. 449—456; **17** ibid. pag. 468—479; **18** ibid. pag. 247—262; **19** tom. II, pag. 645—653; **20** ibid. pag. 514—520; **21** tom. I, pag. 37—43; **22** tom. II, pag. 446—453; **23** ibid. pag. 457—459; **24** tom. I, pag. 125—184; **25** ibid. pag. 450—457; **26** tom. III, pag. 165—196. Quaestio de confessionis sigillo (fol. 57v sqq.) infra iterum occurrit n. **167**,13.

60 (540). Cod. membran. saec. XV, foliorum 45, cm. 19,6 et 14,2.

Nicolai de Gorram postilla super Ecclesiasten.

Incipit: *In nomine patris et filii et spiritus sancti. postilla fratris nycolai de gorra super ecclesiasten.* (A)*spexi terram et ecce uacua erat.* In fine codex mutilus est, explicit abrupte: *Tullius in libro de senectute· haec meditatio ab adolescentia esse debet, ut mortem non negligentes meditemur sine qua meditatione* (cf. Cic. de sen. 20, 74); folio ultimo, cuius pars dimidia abscisa est, index alphabeticus extat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Nondum typis impressa est teste Fabricio l. l. s. v.

61 (207, 208, 209, 210). Codd. chart. quattuor saec. XV, cm. 29,2 et 21, columnis binis exarati.

Gregorii Magni scripta tria.

Vol. I foliorum 190. Moralium sive expositionis in librum Iob libri I—X.

Vol. II foliorum 189. Eiusdem operis libri XI—XXII.

Vol. III foliorum 190. Eiusdem operis libri XXIII—XXXV.

Vol. IV foliorum 156. **1.** Expositio super Ezechielem; **2.** Commentum super Cantica canticorum (fol. 122r). Testibus subscriptionibus volum. III et IV hi codices scripti sunt a fratre Henrico de Werdenborch ordinis sanctae crucis annis 1461, 1469, 1470. Litterae initiales rubrae vel caeruleae nitideque pictae sunt, inscriptiones rubrae. Fuerunt conventus Bentlagensis.

Conlata sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 75 p. 507 sqq., t. 76 p. 9—782 et p. 785—1072, t. 79 p. 471—548.

62 (107). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 103, cm. 31,5 et 23, binis columnis scriptus.

Gregorii Magni Moralium libri I—V.

Praemittuntur visio Tagionis Caesaragustani episcopi de meritis sancti Augustini episcopi et de libris moralium beati Gregorii papae textusque Latini libri Iob capita I—V,2. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt.

Conlati sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 75 p. 507—730.

63 (4). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 215, cm. 48,3 et 34, binis columnis elegantissime exaratus.

Gregorii Magni Moralium libri XVII—XXXV.

Initio codex mutilus est, desunt folia novem, quibus maxima pars libri XVII absumpta est; incipit: *vię meę sicut uię uestrę. Aduentum ergo dominicum narrans* (lib. XVII cap. 23 init.). Post folium 29 duo folia, post folium 138 duo quaterniones interciderunt. Litterae initiales

rubrae et caeruleae nitideque pictae, inscriptiones rubrae sunt. Scriptus est codex teste subscriptione (fol. 215[r]) *per henricum dictum lanchals campanarium ecclesie cleuensis. In anno domini millesimo CCC. LVIII feria quinta post decollacionem sancti Iohannis baptiste.* Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.

Conlati sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 76 p. 37 sqq.

64 (247). Cod. chart. saec. XV, foliorum 106, cm. 28,5 et 21,2 binis columnis scriptus.

Gregorii Magni homiliae in Ezechielem prophetam.

Subscriptio: *Finitus est presens liber per me Iohannem Stappert de Xanctis pro tunc secretarium Opidi Vdem Anno domini MCCCCLXXVI XX mensis Decembris, quem quidem librum scribi fecit honorabilis dominus Iohannes de Tegelen de Xanctis pastor in Keppelen et satisfecit michi de labore scripture quod attestor manu mea propria: — Iohannes manu propria.* Inscriptiones rubrae, litterae initiales coloribus variis pictae sunt. Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.

Conlatae sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 76 p. 785—1072.

65 (498a). Cod. chart. saec. XV, foliorum 136, cm. 20,1 et 14,3.

Gregorii Magni in Ezechielem prophetam homiliae.

Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt.

Conlatae sunt cum editione ad n. 64 commemorata.

66 (223). Cod. chart. saec. XV, foliorum 172, cm. 29 et 20,3 binis columnis scriptus.

Gregorii Magni in Evangelia homiliae XXXVIII (desunt homiliae XXXIX et XL).

Sequitur (fol. 149 sqq.) Anonymi commentatio de litania; incipit: *Qvis verum habebit amicum etc. Luc. XI. Duplicem letaniam scilicet maiorem et minorem peragit ecclesia*; explicit: *in breuiloquio suo aliam sufficienciam istarum septem peticionum inuenies in evangelio Mathei in secunda secunde tho. q. LXXXIII.* Subscriptio librarii extat fol. 148[r]: *Explicit liber omeliarum Beati Gregorii pape scriptus et completus de omnipotentis dei gracia ad usus legentium et proficientium per manus Henrici Elbick* (? fort. *Ewick*) *presbyteri.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.

Conlatae sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 76 p. 1075—1293.

67 (255). Cod. membran. saec. XII, foliorum 124, cm. 27,9 et 17,3.

Gregorii Magni dialogorum libri quattuor.

Incipiunt conspectu capitum libri primi praemisso: *Incipit liber primus Dyalogorum beatissimi Gregorii pape de vita et miraculis sanctorum patrum. Quadam die nimis quorundam secularium tumultibus depressus.* Expliciunt: *si ante mortem deo hostia ipsi fuerimus.* (e)*xplicit liber dialogorum sancti Gregorii pape.* Secuntur fol. 121[v] manu secunda statuta ecclesiastica de simonia, de habitu clericorum, similia. Inscriptiones rubrae, litterae initiales rubrae vel coloribus variis pictae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

Conlati sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 77 p. 149—429; post fol. 119 lacuna est, desunt capp. 44—57.

68 (327). Cod. chart. saec. XV, foliorum 7 et CXXI, cm. 21,8 et 14,5.

Guidonis de Monte Rotherii Manipulus curatorum.

Incipit fol. I^{r}: *REuerendo in Christo patri.* Explicit abrupte: *Quintum preceptum et est de pertinentibus ad*; codex non integer est, abrumpitur in partis III cap. 3 praecepto quinto; fol. 1—7 exhibentur Causae decretorum et index Manipuli; in folii praefixi pagina versa extat inscriptio (autographa?) *Henricus Zutphaniensis.*

Contuli Manipulum cum editione Argentinensi a. 1493.

69 (179). Cod. chart. saec. XV, foliorum 76, cm. 29,8 et 22.

Hadriani Carthusiani liber de remediis utriusque fortunae.

Incipit: *QVondam mihi meditanti.* Explicit: *tanta mentes hominum habet cecitas et sic finis huius libri.* Secuntur notata quaedam manu diversa. Litterae initiales rubrae sunt. In latere interiore tegumenti antici legimus: *Liber magistri et domini philippi schoen doctoris in medicinis et Canonici ecclesie sancti Victoris Xanctensis.* Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.

Contuli cum editione s. l. e. a., quam Hain l. l. describit sub n. 93.

70 (345). Cod. chart. saec. XV, foliorum 17, cm. 21,4 et 14,8.

Henrici de Alamania tractatus de origine et progressu ordinis fratrum eremitarum S. Augustini.

Incipit: (I)*Ncipit tractatus de origine et progressu ordinis fratrum heremitarum s. Augustini et uero ac proprio titulo eiusdem compilatus per fratrem Henricum de alamania sacre pagine professorem pro directione simplicium non habentium plenam notitiam de predictis. QUIA non nulli ignorantes modum conuersionis.* Explicit: *pauperes enim mecum esse voluistis deinde postquam vero fuit factus episcopus.* Ex libris Ioannis Niesert.

I. Niesert in folio praefixo haec adnotavit: *A Fabricius hujus tractatus nullam fecit mentionem; et fors non est impressus. Vid. Fabricii Bibliotheca latina med. et inf. aetat.*; nec habeo quod addam.

71 (211). Cod. chart. saec. XV, foliorum 177, cm. 29,2 et 20,6 binis columnis scriptus.

Henrici de Vrimaria sermones praedicabiles.

Incipiunt: *Ascendam in palmam et apprehendam fructus eius.* Expliciunt fol. 137^{r}: *nos participes faciat qui est benedictus in secula Amen.* Sequitur (fol. 138^{r}) postilla Evangeliorum a nativitate usque ad ieiunium, cui praecedit tractatuli de beata virgine fragmentum; in fine (fol. 176^{v}) additus est index sermonum. Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Editionem non nactus sum, nec constat typis impressos esse Henrici de Vr. sermones (cf. Fabricius, bibliotheca Latina mediae et infimae aetatis t. III p. 216 edit. Florent.).

72 (322). Cod. membran. saec. XV, foliorum 97, cm. 22 et 16.

Hermanni de Schildis Claustrum animae.

Incipit: *Incipit prefacio capitularis in claustrum anime per fratrem Hermannum de scildis ordinis fratrum heremitarum sancti augustini sacre theologie professorem, compilatum apud ecclesiam herbipolensem. Anno domini M°.CCC°.XLVII°. Reuerendo in cristo patri domino philippo.* Explicit: *qui cum patre et sancto spiritu regnat in seculorum secula Amen. Explicit liber de claustro anime compilatus a fratre Hermanno de scyldis sacre pagine professore ordinis heremitarum sancti augustini.* Capitula VII—IX partis secundae desunt. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

Editionem nec nactus sum nec cognovi; de Hermanno de Schildis praeter Fabricium l. l. s. v. cf. H. Finke, Zeitschr. f. westfäl. Gesch. und Altert. t. 45 (1887) p. 124 sqq.

73 (15). Cod. membran. saec. XII, foliorum 193, cm. 41,4 et 27, binis columnis exaratus.

Hieronymi in Isaiam commentarii.

Incipiunt: *In Christi nomine: Incipit explanatio Sancti Hieronimi in ysaiam prophetam. Incipit prologus. Expletis longo vix tempore in duodecim prophetas viginti explanationum libris.* **Expliciunt:** *sententiam iudicis proferendam. Expliciunt explanationum in ysaiam prophetam libri numero decem et octo Sancti Hieronimi Presbiteri: Amen:* **Subscriptio:** *Hec scripsit Winzo cuius lector memor esto.* **Litterae initiales rubrae nitideque pictae, inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.**

Conlati sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 24 p. 17—704.

74 (192). Cod. chart. saec. XV, foliorum 274, cm. 29,5 et 21,5 binis columnis scriptus.

Hieronymi in Isaiam commentarii.

Incipiunt: *Expletis longo vix tempore.* **Expliciunt:** *sententiam iudicis proferendam.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

Conlati sunt cum editione ad n. **73** commemorata.

75 (216). Cod. membran. saec. XV, foliorum 99, cm. 29,1 et 20,6 diversis manibus scriptus.

Hieronymi martyrologium.

Incipit: *Incipit epistola Chromacii et Heliodori episcoporum ad beatum Hieronimum presbiterum. Domino sancto fratri.* **Explicit:** *centuli et ianuarii. Mensis december habet dies XXXI. lunam XXIX*; **codex non est integer, mensis december deest. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.**

Accessionibus multis plane differt a vetustissimo illo martyrologio Hieronymi nomine insignito, quod extat in Migne Patrol. Lat. t. 30 p. 435 sqq.

76 (478a). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum XXV et 264, cm. 20,3 et 16,2.

Bartholomaei Holtzhausen in Ioannis apocalypsin commentarius.

Incipit: *Gloria, Iustitia et Charitas Deo Nostro et Agno in saecula saeculorum Amen. Visio ignis irae furoris Domini fortis.* **Explicit:** *et daemones credent Iac. c. 2. v. 19. Finis.* **Ex libris Fuerstenbergicis.**

77 (456). Cod. chart. saec. XV, foliorum 215, cm. 20,5 et 14,5.

Henrici Horneborch expositio septem psalmorum poenitentialium.

Initium desideratur, incipit: *s. orando et confitendo ratione peccatorum.* **Explicit fol. 209r:** *qui eternaliter unicus filius cum deo patre et spiritu sancto vivit et regnat. Amen. Explicit expositio super septem psalmos penitentiales edita per reverendum patrem hinricum horneborch sacre theologie professorem ordinis predicatorum*; **sequitur index, cuius finis deest; expositiones psalmorum primi et secundi magnaque pars tertii desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

78 (241). Cod. chart. saec. XV, foliorum 125, cm. 28,7 et 21,1 binis columnis scriptus.

(Hugonis Argentoratensis) compendium theologicae veritatis.

Initio liber mutilus est, incipit: *esse quod maxime distat.* **Explicit:** *merita recipiet sine fine. Explicit compendium theologice veritatis anno 1468.* **Inscriptiones rubrae sunt, litterae initiales rubrae et caeruleae passimque aureatae. Fuit collegii S. I. Monasteriensis.**

Contuli cum editione in Alberti Magni opp. Lugduni, 1651. fol.°. tom. XIII; auctor opusculi Hugo de Argentina in folio codici praefixo nominatur; conf. infra n. **203**,1.

79 (373). Cod. chart. saec. XV, foliorum 99, cm. 21 et 14,5.

Hugonis de Folieto de claustro animae libri quattuor.

Incipiunt: *ROgasti nos frater amantissime.* Expliciunt: *bonitatem vero orate ut vobis det deus Amen deo dante.* Litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

Conlati sunt cum edit. H. de S. Victore opp. Migne Patrol. Lat. t. 176 p. 1017—1121; in folio praefixo auctor operis Hugo de Folieto nominatur; non est integrum, pertinet usque ad libri III cap. XIX; qui subsequitur in codice liber IV (fol. 79r sq.) est Hugonis de S. Victore liber de institutione noviciorum, cf. ibid. p. 925—952.

80 (244). Cod. membran. saec. XV, foliorum 93, cm. 28,6 et 20.

Hugonis de Folieto libri quattuor de claustro animae.

Initium deest, incipit codex: *securius fraudes inimicorum excludunt.* Explicit: *fortitudinem immortalitatis: benedictus deus. Amen.* Subscriptio: *Explicit liber hugonis canonici regularis de folieto finitus anno domini M°CCCC°XLV° in festo sancti maynulfi confessoris et patris nostri sub venerabili patre arnoldo huls priore nostro. in et pro monasterio canonicorum regularium bodeke per me iohannem lemego clericum. Oretur pro eisdem causa dei:* Folium 2 initium exhibens desideratur, praeterea totus quaternio *m* inter folia 88 et 89. Litterae initiales rubrae vel caeruleae nitideque pictae sunt, inscriptiones rubrae. Ex monasterio Bodecensi.

Conlati sunt cum H. de S. Victore opp. edit. Migne Patrol. Lat. t. 176 p. 1020—1182.

81 (312). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 100, cm. 22,6 et 16,8 praeter folia 1—8 binis columnis exaratus.

Hugonis de S. Victore Sacramenta ecclesiae.

Incipit liber: (De) *fide et spe que in nobis est omni poscenti reddere rationem.* Explicit fol. 61v: *quam suscipit aqua per inuocationem sancte trinitatis.* Adduntur (fol. 61v sqq.) tractatus quidam de septem sacramentis et varia commenta theologica. Inscriptiones capitulorum et litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Conlatum est Hugonis opusculum cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 176 p. 41—154; sunt enim tractatus 1—6 Hugonis Summae sententiarum, falso in codice, ut supra descripsi, sacramenta ecclesiae inscribuntur.

82 (236). Cod. membran. saec. XVI, foliorum 137, cm. 28,9 et 20,8 binis columnis scriptus.

Iacobi Carthusiensis scripta varia.

1. De bona voluntate; **2.** de mundi contemptu vel de conflictu inter divinum et mundanum amorem (fol. 25v); **3.** de septem sigillis apocalypsis et de statibus mundi (fol. 44v); **4.** confessionale (fol. 63r); **5.** de poenitentia sermo (fol. 72v); **6.** de perfectione religiosorum (fol. 90r); **7.** de cogitationibus et earum qualitate (fol. 100v); **8.** de causis multorum vitiorum et eorum remediis (fol. 110v); **9.** colloquium hominis ad animam suam (fol. 120v); **10.** de arte moriendi vel de praeparatione ad mortem (fol. 129v). Codicem anno 1509 scriptum esse librarius subscriptione testatur. Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Horum tractatuum pars maxima typis non est impressa: tractatum de causis multorum vitiorum (8) ed. B. Pezius in Biblioth. Ascet. (Ratisbonae 1725. 8°.) t. VII p. 391—444; tractatus de arte moriendi (10) duas editiones commemorat Hain Repert. bibliogr. nn. 9339, 9340, nec tamen initium, quod affert, cum codice conspirat, in quo tractatus sic incipit: *O mors quam amara est memoria tua.*

83 (572). Cod. membran. saec. XV, foliorum 143, cm. 19,1 et 13,8.

Iacobi Carthusiensis scripta varia.

1. De arte curandi vitia; **2.** de sanctificatione sabbati (fol. 23ᵛ); **3.** additiones de inchoatione festorum et de vectoribus (fol. 31ʳ); **4.** de veritate dicenda (fol. 37ᵛ); **5.** planctus enormitatum christianorum (fol. 70ᵛ); **6.** idiota de sapientia (fol. 129ᵛ). Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

1 Hain l. l. commemorat editiones duas, nn. 9337, 9338, neutra mihi praesto erat, cf. infra n. **165,4**; 4 apud Hainium n. 9336 editio describitur, exemplar quod conferrem non habui; cf. infra n. **146**,6.

84 (567). Cod. membran. saec. XV, foliorum 124, cm. 19,2 et 13,6 manibus diversis scriptus.

Iacobi Carthusiensis scripta duo.

1. De arte bene moriendi; **2.** (fol. 25ʳ) dialogus de temptatione et consolatione. Adduntur (fol. 120ᵛ) tractatulus de scala Iacob et index capitum dialogi. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

1 Idem tractatus est, cuius apud Hainium nn. 9339, 9340 editiones duae describuntur; ego quam conferrem non habui; cf. **82**,10.

85 (165—169). Codd. quinque chart. intermixtis foliis membran. saec. XV.

Iacobi de Susato expositio evangelii Matthaei, manu ipsius exarata.

Vol. I foliorum 146, cm. 29 et 21,4. Commentarius in capp. III—XIII et XVI.

Vol. II foliorum 316, cm. 30 et 22. Commentarius in capp. VIII—XVI. Subscriptio: *Et sic terminatur ista secunda pars super matheum magistri Iacobi de susato ordinis predicatorum sacre pagine professoris ac heretice prauitatis per prouinciam coloniensem inquisitoris anno domini M°CCCC°XVII° prima die mensis aprilis. In 99 lectionibus.*

Vol. III foliorum 272, cm. 29,8 et 22,5. Commentarius in capp. XVII—XIX, 19. Folia 1 et 2 valde lacerata sunt. Subscriptio: *Explicit tertia pars lecture super matheum s. super 17ᵐ et 18ᵐ et partem 19ⁱ capitula magistri Iacobi de susato ordinis fratrum predicatorum sacre theologie professoris ac per prouinciam coloniensem heretice prauitatis inquisitoris legentis colonie in domo maioris ecclesie anno domini M°CCCC°19°.*

Vol. IV foliorum 288, cm. 29,5 et 21,7. Commentarius in capp. XIX 20—XXVII.

Vol. V foliorum 172, cm. 29,3 et 21,5. Commentarius in capp. XX—XXVII; est quasi epitome voluminis quarti. Fuerunt bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De Iacobo Susatensi cf. Hartzheim, Biblioth. Coloniensis (1747) p. 154; Seibertz, Quellen z. westfäl. Geschichte (Arnsberg 1857) t. I p. 161 sqq.; I. Evelt, Zeitschr. f. westfäl. Gesch. und Altert., t. XXI (1861) p. 241 sqq.; R. Wilmans in Sybelii Histor. Zeitschr. t. 41 (1879) p. 206—226, inprimis p. 211.

86 (197). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, paginarum numeratarum 434 et 318, cm. 29,4 et 20,5.

Iacobi de Susato lectionum de Pauli apostoli ad Titum epistula partes duae, manu ipsius exaratae.

Foliorum 1 et 2 nihil nisi fragmenta supersunt. Subscriptio: *Explicit postilla super epistolam beati pauli apostoli ad tytum fratris Iacobi de Sosato prouincie saxonie coloniensis dyocesis ordinis fratrum predicatorum in sacra pagina professoris hereticeque prauitatis per provinciam Coloniensem inquisitoris ac Reuerendissimi in christo patris et domini D. F. de saluerd archiepiscopi coloniensis confessoris, quam legendo in uniuersitate Coloniensi a vigilia beati apostoli mathei anno domini MCCCCVII et usque ad annum domini MCCCCXI in die scolastice virginis et martyris continuando finiuit et terminauit. deo gracias*; sequitur index, cuius finis deest. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

87 (156, 157). Codd. duo, saec. XIV.

Iacobi de Susato commentarii in quattuor libros sententiarum, manu ipsius exarati.

Vol. I chart. intermixtis foliis membran., foliorum 207, cm. 30 et 22,5. Commentarii in libb. I et II. Subscriptio: *Explicit expositio textus super secundum librum sententiarum fratris Iacobi de sosato ordinis predicatorum sacre theologie bachalaurei legentis in praga pro forma anno domini M°CCC°XCV°.*

Vol. II chart. foliorum 199, cm. 30,2 et 21,5. Commentarii in libb. III et IV. Subscriptio (fol. 185r): *Explicit expositio textus super quartum librum sententiarum fratris Iacobi de sosato ordinis fratrum predicatorum sacre theologie bachalaurei legentis in praga pro forma anno domini M°CCC°XCV° in ecclesia apostolorum petri et pauli.* Adduntur in foliis 14 membranaceis manibus diversis conscripta: de arbore consanguinitatis; rationes contra sigillum; aliae quaestiones iuridicae. Codicis utriusque paginae lineis traductis in columnas binas divisae sunt, quarum altera ubique fere scriptura vacat; passim folia vel tota vel magna ex parte excisa sunt. Fuerunt bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

88 (199). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, paginarum numeratarum 433 (338 et 95), cm. 29,4 et 20,5 manibus diversis, maximam partem manu Iacobi de Susato scriptus.

Iacobi de Susato scripta quattuor.

1. Expositio Missae; subscripta est (pag. 241): *Et sic terminatur et finitur expositio officii anno domini M°CCCC°XII° Colonie in die sancte Gertrudis virginis in 61 lectionibus*; **2**. expositio symbolorum fidei (pag. 251); **3**. tractatus de haeresi et haereticis et de fide catholica (pag. 339); **4**. quaestio de communione sub utraque specie (pag. 425). Paginae 243—250 desunt. Litterae initiales hic illic rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

89 (374—390). Codd. septendecim chart. intermixtis foliis membran. saec. XIV, cm. 21 et 14,4.

Iacobi de Susato distinctiones longiores pro arte praedicandi, manu ipsius exaratae.

Vol. I, foliorum 338, vocum ab A littera incipientium partem primam continens.

Vol. II, foliorum 315, vocum ab A littera incipientium partem secundam continens.

Vol. III, foliorum 270, vocum ab A littera incipientium partem relicuam et voces a B littera incipientes continens.

Vol. IV, foliorum 262, vocum a C littera incipientium partem priorem continens.

Vol. V, foliorum 405, vocum a C littera incipientium partem alteram continens.

Vol. VI, foliorum 417, voces a D littera incipientes continens. Fol. 382r sqq. Senecae declamationes moralizatae extant.

Vol. VII, foliorum 266, voces ab E littera incipientes continens.

Vol. VIII, foliorum 287, voces ab F littera incipientes continens. Fol. 271v sqq. Aesopicae fabulae moralizatae extant.

Vol. IX, foliorum 253, voces a G et H litteris incipientes continens.

Vol. X, foliorum 296, voces ab I et K litteris incipientes continens.

Vol. XI, foliorum 253, voces ab L littera incipientes continens.

Vol. XII, foliorum 402, voces ab M littera incipientes continens.

Vol. XIII, foliorum 403, voces ab N et O litteris incipientes continens.

Vol. XIV, foliorum 282, vocum a P littera incipientium partem priorem continens.

Vol. XV, foliorum 375, vocum a P littera incipientium partem posteriorem continens. Foliis 247—249 insertae sunt *depinxiones* virtutum et vitiorum, Latine, carminibus vernaculis interpositis.

Vol. XVI, foliorum 276, voces a Q et R litteris incipientes continens.

Vol. XVII, foliorum 415, voces ab S littera incipientes continens. Volumen unumquodque schedulas formae diversissimae passim insertas exhibet; permulta folia scriptura vacant. Fuerunt bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

90 (161—163). Codd. chart. tres, saec. XIV.

Iacobi de Susato distinctiones breviores pro arte praedicandi, manu ipsius binis columnis exaratae.

Vol. I, foliorum 240, cm. 29,4 et 22, voces ab A, B, C, D, E litteris incipientes continens; praemittuntur varii sermones et meditationes; in fine additur conspectus vocum.

Vol. II, foliorum 179, cm. 29,5 et 22,3, voces ab F, G, H, I, K, L, M, N, O litteris incipientes continens; in fine extat initium conspectus vocum.

Vol. III, foliorum 185, cm. 30 et 22, voces a P, Q, R, S, T, U, X, Y litteris incipientes continens. Multae paginae vel totae vel magna parte scriptura vacant. Fuerunt bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

91 (151). Cod. chart. saec. XV, foliorum 177, cm. 30,4 et 22, binis columnis scriptus.

Iacobi de Voragine sermones dominicales.

Incipiunt: *HVmane labilis vite decursus*; in fine codex mutilus est, explicit abrupte: *nunquam redintegrabuntur*; manu recentissima finis sermonis ultimi initiumque sequentis adscripta sunt. Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Contuli cum editione Papiensi a. 1499. 8°; ultimus in codice est sermo II dominicae XXII post festum Trinitatis: conf. editio fol. 167r inf.

92 (486). Cod. chart. saec. XV, foliorum 147, cm. 20,2 et 14.

Iacobi de Voragine sermones festivales.

Incipiunt fol. 3r: *Incipiunt sermones festiuales per circulum anni fratris Iacobi archiepiscopi Ianuensis ordinis fratrum predicatorum: de sancto andrea apostolo: Vestigia eius secutus est pes meus.* In fine codex mutilus est, explicit abrupte: *quia sacerdos preloquitur de sacramenti altitudine. de reuerentia.* Iacobi sermonibus praemissa est foll. 1 et 2 Hermanni de Schilder commentatiuncula, quae sint tenenda circa sacramentum eucharistiae. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

Contuli Iacobi sermones festivales sive de sanctis cum editione Papiensi a. 1500. 8°, desinit codex in medio sermone CCCVII: conf. editio fol. 210r.

93 (134, 135). Codd. membran. duo saec. XV, cm. 30,9 et 22,1 binis columnis exarati.

Ioannis Cassiani Collationes patrum.

Vol. I, foliorum 86. Pars I. Incipit: *Prefacio. Incipit prologus Iohannis cassiani in librum primum de collacionibus patrum: Debitum quod beatissimo pape.* Explicit: *versiculi huius meditacione seruauerint. Secunda abbatis ysaac collacio finitur. Anno gracie MCCCCLXXXVII in vigilia assumpscionis beate marie.* Sequitur registrum.

Vol. II, foliorum 82. Pars. II. Incipit: *Incipit prologus in septem collaciones sequentes. Cvm virtutem perfectionis vestre.* In fine codex mutilus est, explicit: *nulla est vere beatitudinis formi-*

danda corrupcio. Cuius. Litterae initiales rubrae vel caeruleae nitideque pictae, inscriptiones rubrae sunt. Fuerunt monasterii Liesbornensis.

Conlatae sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 49 p. 467 sqq.; volumen I continet collationes I—X, vol. II sub finem cap. 3 collationis XXIII abrumpitur (cf. edit. p. 1247); praeterea in eodem volumine inter folia 65 et 66 lacuna est, ita ut collationis XX pars maior et collationis XXI capp. 1—6 desiderentur.

94 (186). Cod. chart. saec. XV, foliorum 90, cm. 29,6 et 21,5 binis columnis scriptus.

Ioannis Cassiani Collationum patrum pars II.

Incipit: *Incipit prologus in septem collaciones sequentes. Cum virtutem perfectionis vestre.* Explicit: *oracionum vestrarum aura comitetur.* Subscriptio: *Explicit collacio vicesima quarta per manum Guntrami de brilon 1419.* Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Conlatae sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 49 p. 843—1328: insunt in codice collationes XI—XXIV.

95 (284). Cod. membran. saec. XV, foliorum 107, cm. 24,9 et 17,7.

Ioannis Climaci opera, Latine.

Insunt: **1.** epistulae duae, altera Ioannis Raychu (sic) ad Ioannem Climacum, altera Climaci ad Ioannem Raychu; **2.** Scala paradisi praemissis indice capitum et prologo (fol. 2ʳ); **3.** sermo ad pastorem (fol. 96ᵛ); **4.** Ioannis Climaci commendatio per Ioannem Raychu (fol. 103ʳ); **5.** vita Climaci compendio scripta a Daniele Raychu (fol. 105ʳ). In marginibus scholia passim adscripta sunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

Editiones typis impressae, quas contuli, Coloniensis a. 1583. 8°, Maximae Bibliothecae Patrum tom. X (Lugduni, 1677. fol.°) p. 386—507, Migne Patrol. Graec. t. 88 p. 595—1207, multum ab hac versione ms. differunt.

96 (281). Cod. membran. saec. XVI, foliorum 61, cm. 25 et 17,5.

Ioannis Trithemii scripta tria.

1. Liber lugubris de statu et ruina ordinis S. Benedicti; **2.** oratio de cura pastorali (fol. 28ʳ); **3.** tractatus de laudibus S. Annae (fol. 35ʳ); adduntur (fol. 55ᵛ sqq.) Trithemii ad lectorem epistula variaque cum Trithemii tum aliorum carmina de laudibus S. Annae. Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Contuli **1** cum editione in Ioannis Trithemii opp. piis et spiritualibus a Ioanne Busaeo redactis (Moguntiae, 1605. fol.°) p. 806—839; **2** ibid. p. 865—870; **3** in Paralipomenis opusculorum Petri Blesensis et Ioannis Trithemii, aliorumque . . . edit. a Ioanne Busaeo (Moguntiae 1605. 8°) p. 619—685; carmina ibid. p. 686—701.

97 (487). Cod. chart. saec. XV, foliorum 26, cm. 20,2 et 14,9.

Ioannis Trithemii tractatus de laudibus S. Annae.

Ex libris Ioannis Niesert.

Contuli cum editione ad cod. n. **96**,3 commemorata.

98 (238). Cod. chart. saec. XV, foliorum 289, cm. 28,8 et 21,1 binis columnis scriptus.

Ludolphi de Saxonia commentarius in psalmos David.

Incipit: *SIcut olim manna habuit delectamentum.* Explicit: *te cum sanctis omnibus collaudemus. p. d. n.* Subscriptio: *Explicit glosa psalterii venerabilis viri Ludolphi monachi ordinis Carthusiensis in monasterio civitatis Argentine que vulgo straesberch dicitur professi qui et quattuor partes vite domini eleganti processu ac ordine edidit. Sed et nouum et vetus testamentum dicitur*

postillasse et quamplures epistulas ac sermones peroptimos ayunt eum conscripsisse. Floruit circa annum domini MCCCCXII (sic) *et in supradicto monasterio creditur pausare et extremi diem iudicii prestolari. Conscripta autem et completa est eadem glosula in Campomarie anno domini MCCCCLIX.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.

Contuli cum editione s. l. e. a. in Repertorio bibliograph. Lud. Hain, n. 10304 descripta.

99 (108—111). Codd. quattuor, saec. XV, binis columnis scripti.

Ludolphi de Saxonia vita Iesu Christi, in quattuor partes divisa.

Vol. I, chart. foliorum 226, cm. 29,4 et 21,5. Vitae Iesu pars I.

Vol. II, membran. foliorum 192, cm. 31,5 et 22,3. Vitae Iesu pars II; deest folium primum.

Vol. III, membran. foliorum 175, cm. 31,1 et 21,8. Vitae Iesu pars III; post folia 103 et 127 lacunae sunt.

Vol. IV, membran. foliorum 142, cm. 31,3 et 22,3. Vitae Iesu pars IV. Inscriptiones rubrae, litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Contuli cum editione Lugdunensi a. 1507. 4°: vol. I continet editionis partis primae capp. 1—40; vol. II eiusdem partis capp. 41—92; vol. III partis secundae capp. 1—57; vol. IV eiusdem partis capp. 58—89.

100 (212). Cod. chart. saec. XV, foliorum 134, cm. 29,2 et 21,7 binis columnis scriptus.

Ludolphi de Saxonia vitae Iesu partis primae capitum 2—40 fragmenta.

Foliorum manu vetere numeratorum ultimum exhibet numerum 195, quorum 61 desunt, 12 in initio codicis, relicua diversis locis; fuerunt, ni fallor, membranacea ideoque rapta sunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

Contuli cum editione Lugdunensi a. 1507. 4°.

101 (239). Cod. chart. insertis foliis membran. saec. XV, foliorum 167, cm. 28,8 et 21, binis columnis scriptus.

Ludolphi de Saxonia vitae Iesu partis secundae capp. 1—57.

Inscriptiones rubrae, litterae initiales coloribus variis pictae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Contuli cum editione Lugdunensi a. 1507. 4°.

102 (191). Cod. chart. saec. XV, foliorum 160, cm. 29,5 et 21,5 binis columnis exaratus.

Matthaei (?) abbatis liber malogranati secundus.

Incipit: *Incipit liber malogranati secundus tractans de statu proficiencium. Capitulum primum. Filius. Accepta igitur informacione a te pater.* Explicit: *et in temptacionum perpessione esse expositum et explanatum.* Subscriptio: *Explicit liber malogranati secundus qui est de proficientibus editus a venerabili in Christo domino matheo abbate monasterii de aularegia ordinis sistersiensis*; sequitur index. Malogranatum alioquin Gallo abbati attribuitur: cf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis s. v. Gallus iunior. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

Typis impressum prodiit Coloniae a. 1476 et 1481 et s. l. 1487; editionem non nactus sum.

103 (579). Cod. membran. saec. XV, foliorum 147, cm. 18,8 et 13,5.

Mechtildis Visiones sive spiritualis gratiae libri V.

Praemisso capitum indice incipit liber fol. 5r: *Incipit prologus libri spiritualis gracie. BEnignitas et humanitas salvatoris nostri.* Explicit: *super nos et super patres nostros meliores*

erunt. Deo gracias. Expliciunt visiones sancte mechtildis monialis ordinis cisterciensis vocatur autem opusculum istud liber spiritualis gracie. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

De editionibus conf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis; exemplar quod conferrem non habui.

104 (19). Cod. chart. raris foliis membran. interiectis, saec. XV, foliorum 250, cm. 40 et 29, binis columnis exaratus.

Nicolai de Lyra postilla super Isaiam, Ieremiam, Baruch, Ezechiel, Daniel, libros Macchabaeorum.

Incipit: *Prologus in ysaiam prophetam: Postilla Nicolai de lira super ysaiam incipit. Iherusalem ewangelistam dabo.* Explicit: *cui cum patre et spiritu sancto sit honor et gloria in secula seculorum Amen. Deo laus F*(inis) *Postilla super libros Machabeorum finit.* Litterae initiales rubrae vel coloribus variis pictae, inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Marienfeldensi.

Contuli cum textu impresso in ea Bibliorum Sacrorum editione, quae opera et studio Theologorum Duacensium prodiit Antwerpiae, 1617 fol.°, tom. IV; post fol. 178 in codice lacuna est, ita ut initium postillae super Daniel desideretur.

105 (180). Cod. chart. saec. XV, foliorum 17, cm. 29,8 et 21,6.

Petri de Alliaco tractatus de vero cyclo lunari et de correctione kalendarii.

Incipit: *Incipit tractatus de vero ciclo lunari a domino petro episcopo Cameracensi. Tractatus de vero ciclo lunari secundum arabum doctrinam.* Explicit fol. 14ᵛ: *qui est benedictus in secula seculorum Amen. Explicit exortatio super kalendarii correctione à domino P. Cameracensi episcopo. Anno domini millesimo quadringentesimo vndecimo.* Adduntur (fol. 15ʳ) adnotamentum de termino paschae duabus figuris astronomicis inlustratum et (fol. 15ᵛ) descriptio brevis orbis terrarum. Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Ex libris Ioannis Niesert.

Cf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis (edit. Florent) tom. V, p. 225, et Paul Tschackert, Peter von Ailli. Gotha. 1877. 8° p. 331.

106 (138). Cod. chart. saec. XV, foliorum 288, cm. 30,8 et 21,5 binis columnis exaratus.

Petri Lombardi Sententiarum libri quattuor.

Incipiunt: *Cvpientes aliquid de penuria ac tenuitate nostra.* Explicit fol. 276ᵛ: *ad pedes usque via duce peruenit Amen. Explicit liber totus sententiarum. deo grates plurime et ode multimode*; sequitur index. In marginibus passim scholia adscripta sunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Wedinghusani, antea Hermanni Gresemunt de Meschede, qui in tegumenti pagina interiore haec adscripsit: *iste textus sententiarum est hermanni gresemunt de messchede et est sub expensis eiusdem scriptus anno M°CCCCLVII et constat totus liber sex sexg̃e et fuerunt eo tempore quattuor floreni.* v. infra cod. n. 123.

Conlati sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 192 p. 521—962. De gente Gresemunt de Meschede vid. I. S. Seibertz, Westfäl. Beiträge zur deutschen Geschichte (Darmstadt 1819. 8°) I p. 250, II p. 289; Hermannus non commemoratur.

107 (193). Cod. chart. saec. XV, foliorum 301, cm. 29,5 et 21, binis columnis exaratus.

Determinationes sive conclusiones super Petri Lombardi Sententiarum libros.

1. Aegidii conclusiones primi libri Sententiarum; 2. Thomae fratris ordinis Praedicatorum conclusiones librorum II et III et IV (fol. 33ʳ); 3. Petri de Tarento (?) determinationes super libros III et IV (fol. 207ʳ). Ex monasterio Marienfeldensi.

1 Aegidii complures commentariorum in libros Sententiarum auctores memorantur: cf. Fabricius, bibl. Lat. med. et inf. aetatis edit. Florent. t. I p. 18. 19. 22; hic videtur intellegendus esse Aegidius de Luniaco; 2 multum discrepant a Thomae Aquinatis in Sententiarum libros commentariis, quorum editiones Basileensem (a. 1492 fol°.) et Venetam (a. 1593) (tom. VI. VII) contuli; 3 nescio, an sint Petri de Tarantasia sive Innocentii V papae (cf. Fabricius, l. l. t. IV p. 327); editionem non habui.

108 (18). Cod. chart. saec. XV, foliorum 325, cm. 40,3 et 29,5 binis columnis scriptus.

Philippi de Pergamo speculum regiminis seu commentarius super ethica Catonis.

Praemittitur (fol. 1r — fol. 32v) tabula alphabetica, in fine (fol. 322r sqq.) disticha repetuntur. Incipit: *OMne quodcunque facitis.* Explicit: *Ipsi igitur vt est dictum qui singulariter est beatus honor sit et gloria in seculorum secula. Amen.* Liber scriptus est anno 1422, ut testatur subscriptio fol. 32v: *Explicit tabula super ethica cathonis, edita a fratre philippo de pergamo priore monasterii sancte marie de avantino ordinis sancti Benedicti de padua, copiata M°CCCCXX secundo indictione XV in vigilia omnium sanctorum benedicamus domino deo gracias.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Lud. Hain in Repertor. bibliogr. (Stuttgart. 1826 sqq. 8°) nn. 4712, 4713 editiones typis impressas describit; ego quam conferrem non habui.

109 (319). Cod. membran. saec. XV, foliorum 121, cm. 22,2 et 15.

Remigii vel potius Ioannis de Tambaco de consolatione theologiae libri XV.

Incipiunt: *prohemium librorum consolacionum. Qvoniam secundum apostolum quecunque scripta sunt.* Expliciunt fol. 109r: *omnes antiqui hostis insidias attingi. finis libri consolacionum Theologiae Remigii.* Adduntur fol. 109r Pseudo-Aristotelis liber de pomo et morte (incipit: *Cum autem homo creaturarum dignissima*) et fol. 118v Consolaciones sacrae scripturae contra timorem mortis. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Libri de consolatione theologiae in subscriptione tribuuntur Remigio, sunt autem Ioannis de Tambaco, cuius editionem Basileensem a. 1492 contuli; — libelli de pomo et morte L. Hain in Repertor. bibliogr. nn. 1785 et 1786 editiones duas describit, neutram habui.

110 (359). Cod. chart. saec. XV, foliorum 107, cm. 21,2 et 13,7.

Richardi de S. Victore tractatus super Cantica canticorum.

Incipit: *Incipit tractatus magistri Richardi de sancto victore super cantica canticorum. Quomodo in quiete queratur deus et de ampliore gratie desiderio. In lectulo meo per noctes quesivi.* Explicit fol. 90v: *ad quod conuiuium soror et sponsa mea veni post labores certaminum*; deest caput XLII. Adiectus est Richardi tractatus super psalmum Afferte domino (ps. XXVIII). Finem facit tabula capitulorum tractatus super Cantica. Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

Conlatus est cum editione Migne Patrol. Lat. t. 196 p. 410—522 et p. 285 sqq.; tractatus in psalmum XXVIII non est integer.

111 (194). Cod. chart. saec. XIV, foliorum 145, cm. 29,5 et 21, binis columnis manibus diversis (in quibus Iacobi de Susato) scriptus.

Thomae Rigsted postilla in Parabolas Salomonis.

Incipit: *Parabole salomonis filii dauid regis israhel.* Explicit fol. 133v: *postea ex tempore natus filius dei congregauit in vnum. Explicit postilla super prouerbia salomonis edita a fratre thoma rigsted anglico ordinis fratrum predicatorum sacre pagine professore etc. m. me. fe.* Sequitur index (manu Iacobi de Susato). Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium, quibus testamento legatus erat a Iacobo de Susato.

Cf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis s. v.

112 (581). Cod. membran. saec. XV, foliorum 146, cm. 18,7 et 13,9.

Ruperti Tuitiensis commentarius in Cantica canticorum.

Incipit fol. 18r: *Incipit prologus Rotberti abbatis in libro* (sic) *de incarnacione domini. Qvi contra hominem similem sibi luctatur.* Explicit fol. 118r: *cuius regnum et imperium permanet in secula seculorum Amen. Explicit Rotbertus super cantica.* Praemittitur tractatus de vita activa et contemplativa et rota religionis; incipit: *Tractatus roperti de activa et contemplativa vita; Sunt quidam qui prelatorum occupaciones accusant*; explicit: *donec de his aliquis pociora dicat. Explicit.* Ruperti commentarium sequitur Miraculorum beatae Virginis conlectio; incipit: *Ad dei omnipotentis laudem cum sepe recitentur sanctorum miracula*; explicit: *in quibus sancte dei ecclesie ministrauerat.* Litterae initiales rubrae et caeruleae pictaeque, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Conlatus est commentarius in Cantica cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 168 p. 837—962; quae praecedunt et secuntur eidem Ruperto in folio praefixo tribuuntur, quo iure nescio, in editionibus eius non extant.

113 (242). Cod. membran. saec. XII, foliorum 33, cm. 28,7 et 21,3.

Ruperti Tuitiensis commentarii in Cantica canticorum fragmenta.

Incipit liber: *Incipit prologus R͘otberti abbatis in libro de incarnatione domini. Qui contra hominem similem sibi luctatur.* Explicit abrupte: *Si enim spiritus dilecti habitat in uobis et.* Folia codicis tantum supersunt 1—16 et 24—40 (sed folium 24 manu posteriore conscriptum est), folia 17—23 interciderunt; exhibent autem folia quae supersunt commentarii prologum, librum I, initium libri II, partem maiorem libri III, librum IV, initium libri V. Inscriptiones rubrae sunt, litterae initiales rubrae nitideque pictae. Fol. 1 leguntur: *Scriptus est hic Codex per eundem scriptorem qui olim plurima quoque conscripsit volumina ac libros. videlicet Iosephi Iudei opus Antiquitatum. Librum maiorem priuilegiorum huius Monasterii et alia quam plurima, pro vt sedulus quisque facile obseruabit.* Ex Monasterio Werdenensi.

Conlatus est cum editione Migne Patrol. Lat. t. 168 p. 837 sqq.

114 (85). Cod. membran. saec. XII, foliorum 159, cm. 32,6 et 23,6 binis columnis exaratus.

Ruperti Tuitiensis commentarii in Oseam, Ioel, Amos prophetas.

In initio codicis unum folium deest, incipit: *quomodo uel quali ordine idem dominus ab ipsis iudeis crucifigendus*; item in fine unum folium vel plura desiderantur, explicit: *Bonum ergo fuit uos seduci tamquam pueros et sic repromitti*; praeterea post fol. 79 unus quaternio, post fol. 151 duo quaterniones interciderunt. Litterae initiales rubrae, aliquot nitide pictae sunt, inscriptiones rubrae.

Conlati sunt cum editione Migne Patrol. Lat. t. 168 p. 13—376.

115 (224). Cod. chart. saec. XV, foliorum 140, cm. 29 et 20,5 binis columnis scriptus.

Sensati qui dicitur sermones.

Indicibus sermonibusquea liquot de dedicatione templi praemissis incipiunt fol. 9r: *SI videris sensatum euigila ad illum. Ecclesiastici quinto. Cum processus iste a sensatis ad intelligibilia se extendat.* Expliciunt fol. 103v: *rex pacis eterne. Amen. Et sic est finis deo laus et gloria trinis.* Subscriptio: *Explicit ipsius sensati sermonum ordo per totius anni circulum solum diebus sermocinandorum dominicalibus finitorum sub anno natiuitatis domini MCCCCLVI° sexto nonas mensis Iunii hora quidem decima ante prandium.* Adduntur sermo de peccatis alienis et Matthaei de Cracovia opusculum de passione domini. Litterae initiales rubrae sunt.

De Sensato cf. Fabricius, l. l. t. VI p. 456 edit. Florent.; de Matthaeo de Cracovia ibid. t. V p. 47.

116 (280). **Cod. membran. saec. XII, foliorum 64, cm. 25,2 et 18,3 inde a folio 14 binis columnis scriptus.**

Smaragdi Diadema monachorum.

Incipit: *Incipit prologus smaragdi abbatis in librum qui uocatur diadema monachorum. Hunc modicum operis nostri libellum.* **In fine codex mutilus est, explicit abrupte:** *quia differtur a regno. Contemplatur etenim.* **Litterae initiales rubrae vel virides, inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Werdenensi.**

Conlatum est cum editione Migne Patrol. Lat. t. 102 p. 593 sqq.; abrumpitur codex in medio capite LXXX.

117 (734). **Cod. chart. saec. XV, foliorum 353, cm. 14,5 et 10,6 diversis manibus scriptus.**

Socci qui vocatur sermones de sanctis.

Incipiunt indice praemisso fol. 5r: *Sermo primus. Ex sermone prima* **(sic)** *Socci de sancto andrea apostolo. Uenite post me Mathei IV. Beatus Gregorius exponens verbum propositum dicit.* **Expliciunt:** *vt misericorditer iudicemur etc. Expliciunt sermones Socci de sanctis.* **Liber in fine paululum laceratus est. Ex bibliotheca Liesbornensi.**

Contuli cum editione Argent. a. 1484; ordo sermonum in codice immutatus est; deinde in codice extant sermones CXVI, in editione Argent. tantum CXIII; magis conspirare videtur codex cum editione s. l. et a., quam Hain Repert. bibliogr. no. 14829 describit.

118 (136). **Cod. chart. saec. XVII, foliorum 395, cm. 30,9 et 18,8.**

Stephani Cantuariensis expositio in XII prophetas.

Incipit: *Ossa Duodecim prophetarum.* **Explicit:** *sed sedebit iherusalem secura. Amen.* **Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. In folio praefixo haec scripta sunt:** *Expositio D. Stephani Cantuariensis Arhiepiscopi* **(sic)** *in duodecim prophetas. Descriptus est praesens codex ex manuscripto membranaceo Bibliothecae Coenobii Capenbergensis ordinis Praemonstratensis. In usum Bernardi a Mallinckrodt Decani Ecclesiae maioris Monasteriensis. Per me Theodorum Dreihaus Monast. Anno 1634.* **Ex libris ecclesiae cathedralis Monasteriensis.**

119 (198). **Cod. membran. saec. XV, foliorum 95, cm. 29,4 et 21,3.**

Thomae Aquinatis expositio in Aristotelis Meteorologicorum libros quattuor.

Incipit: *SIcut in rebus naturalibus nichil est perfectum.* **Explicit:** *et sic erit consummatio scientie naturalis. Explicit commentum sancti thome super libros metheororum.* **Littera initialis prima coloribus variis picta est, relicuae rubrae sunt.**

Conlata est cum editionis Thomae Aquinatis operum iussu Leonis XIII P. M. curatae t. III (Romae 1886) p. 326—421 et p. LXIV sqq.: inde a libri II lectione XI codex non cum editione, sed cum Petri Alvernatis commentario conspirat (cf. Praef. p. XXXIV).

120 (742). **Cod. membran. saec. XIV, foliorum 281 diversissimae formae, maxima sunt cm. 14,3 et 10,3.**

Thomae Aquinatis expositio in Aristotelis Politicorum libros octo.

Incipit praemisso indice fol. 4r: *Secundum philosophum secundo phisicorum quodsi ars facit ea que secundum naturam sic apparent.* **Explicit:** *perfectissimi obiecti ipsius qui est benedictus deus in secula seculorum.* **Scriptus est codex secundum subscriptionem a fratre Iacobo de Dusburgh anno MCCCXXXVII. — Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

Contuli cum editionis Venetae (1593) t. V.

121 (265). Cod. chart. saec. XV, foliorum 170, cm. 27,3 et 21, binis columnis manibus diversis scriptus.

Thomae Aquinatis Summae pars tertia.

Incipit indice praemisso fol. 4r: *Questio prima. Qvia saluator noster dominus.* **Explicit:** *mortalium peccatorum. Explicit 3a pars summe doctoris sancti beati Thome de Aquino ordinis predicatorum quam vt intendebat morte preuentus non compleuit cuius supplementum ex scripto eiusdem doctoris magister Henricus de Gorike bone memorie compilauit.* **Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Ex libris Marienfeldensibus.**

Conlata est cum editione Migne (in eius editione Petri Lombardi Sententiarum, Parisiis 1841) t. IV.

122 (300). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 105, cm. 23,5 et 16,4 binis columnis scriptus.

Thomae Aquinatis Summae Conclusiones.

Incipiunt: *Abstinentia. Utrum abstinentia sit virtus.* **Expliciunt:** *peccatumque iactantia. Te deum laudamus. Expliciunt conclusiones prime secunde, et secunde secunde sancti thome, collecte secundum ordinem alphabeti. Amen.* **Additur index. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

123 (112). Cod. chart. saec. XV, foliorum 309, cm. 31,5 et 21,5 manibus duabus binis columnis scriptus.

Thomae Aquinatis opuscula.

1. Declaratio quorundam articulorum fidei; **2.** de motu cordis (fol. 10r); **3.** de iudiciis astrorum (fol. 11v); **4.** de impressione corporum caelestium (fol. 12r); **5.** summa de fide, spe et caritate (fol. 14v); **6.** ad duxissam Brabantiae de iudeis (fol. 97r); **7.** de quibusdam articulis (fol. 99r); **8.** de 36 articulis (fol. 103r); **9.** ad Gerardum Bisuntinum de quibusdam articulis (fol. 107v); **10.** de forma absolutionis (fol. 108v); **11.** de expositione salutationis beatae virginis (fol. 112r); **12.** de sortibus (fol. 133r); **13.** contra errores Graecorum (fol. 139r); **14.** de articulis fidei et ecclesiae sacramentis (fol. 155v); **15.** de possibilitate aeternitatis mundi (fol. 161v); **16.** de principiis rerum (fol. 163v); **17.** contra doctrinam detrahentium religionibus (fol. 167v); **18.** de perfectione vitae spiritualis (fol. 188v); **19.** contra detrahentes religioni (fol. 216r); **20.** de quattuor virtutibus cardinalibus (fol. 291r). **Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt, fuerunt primo folia numerata 315, quorum 88—96 desunt. In folio praefixo scripta sunt:** *Iste liber est hermanni gresemunt de messchede quem fecit suis expensis scribi erffordie anno domini m° cccclxii° soluit fl 36 no:* vid. supra cod. n. 106. **Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

Contuli cum editionis Venetae (1593) t. XVII: **1** est opusculum III; **2** = XXXV; **3** = XXVI; **4** = XXXIV, est enim de occultis operibus naturae; **5** = II, est enim compendium theologiae; **6** = XXI; **7** = X; **8** = XI; **9** = XII; **10** = XXII; **11** = VIII, VII, VI; **12** = XXV; **13** = I; **14** = V; **15** = XXVII; **16** = XXXI; **17** = XVII; **18** = XVIII; **19** = XIX; **20** in capite opusculi manu eadem, qua relicua scripta sunt, Thomae tribuitur, in supremo autem margine manu diversa Ioanni Walensi (Guallensi), cuius editiones Fabricius bibl. Lat. med. et infim. aetatis s. v. commemorat tres, ego quam conferrem non habui.

124 (202). Cod. chart. saec. XV, foliorum 47, cm. 29,3 et 21,2.

Thomae Aquinatis in ethicam Aristotelis summa.

Incipit: *QVoniam homo naturaliter est animal sociale.* **Explicit:** *integra et perfecta. Et est finis summe sancti thome de aquino in ethicam aristotelis die profesto sancti silvestri pape Anno domini 1432.* **Litterae initiales rubrae sunt. Ex libris Caroli Stündeck Xantensis.**

Thomae expositio, cuius epitomen codex exhibet, in editionis l. t. V extat.

125 (256). Cod. chart. saec. XV, foliorum 129, cm. 27,8 et 20,8 binis columnis scriptus.

Thomae Cantimpratensis Bonum universale de apibus.

Indice capitum praemisso incipit: *Reuerendo in Christo patri fratri Humberto.* Explicit: *et regnat deus per omnia seculorum secula Amen. Deo gracias*; sequitur index alphabeticus. Litterae initiales rubrae sunt; adiunctum est in fine folium manu diversa conscriptum, quo extant rei miraculosae in oppido Blumenberch (Blomberg) dioecesis Paderbornensis a. 1460 factae narratiuncula metrica et notata varia historica. Ex libris Liesbornensibus.

Contuli Th. librum cum edit. G. Colvenerii. Duaci, 1627. 8°.

126 (724). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 477, cm. 14,8 et 9,5.

Ambrosii Osterkamp index magnus quattuor librorum de imitatione Christi Thomae a Kempis ad modum concordantiarum dispositus.

Adiungitur (fol. 326^r) index vocabulorum, quae semel occurrunt. Fol. 324 scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

127 (391). Cod. chart. saec. XIV, foliorum 166, cm. 21 et 14,3 manibus diversis scriptus.

Nicolai Triveth et Thomae Valois in Augustini libros de civitate dei commentarii.

Prologo praemisso incipit liber: *Fluminis impetus letificat civitatem dei.* Explicit fol. 157^v: *qui vivit et regnat per omnia secula seculorum amen. Explicit exposicio super 12^m vltimum librum beati augustini de civitate dei per fratrem nicolaum Trebeth anglicum ordinis fratrum predicatorum sacre pagine professorem.* Sequitur: *Tabula super opus magistri thome waloys quod fecit super augustini de civitate dei* (manu Iacobi de Susato); tabula altera alphabetica extat fol. 95^v sqq. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt, sub finem pauca folia membranacea occurrunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Contuli cum edit. Mogunt. a. 1473. fol.°, quam describit Hain Repert. bibliogr. s. n. 2057.

128 (92). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 154, cm. 32,1 et 23, binis columnis scriptus.

Guilelmi Veri commentarii in quattuor libros Sententiarum.

Incipiunt: *Queritur utrum finis per se.* Expliciunt: *tum patitur a qualitatibus tangibilibus. Expliciunt questiones quarti libri sententiarum,* quibus adiecit altera manus: *gwarronis anglicani*; sequitur index. Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Cf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. III p. 160 edit. Florent.

129 (548a). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 73, cm. 19,5 et 13,8.

Nicolai Weygel clavicula indulgentialis.

Incipit: *Incipit clauicula indulgencialis et absolucionis sacerdotalis secundum abbreuiatam latissime summe venerabilis Nicolai Weygel sacre theologie baccalarii formati validissimi theologi de indulgencia plenaria ad iohannem episcopum mijsznensem sacre theologie professorem tempore concilii basiliensis anno x^i 1441. Et huius quinque partes partis vero capitula et de hiis omnibus communiora quasi recisa relinquentur apicibus sacrarum scripturarum minime derelictis pro utilitate omnium sacerdotum. Capitulum primum. Indulgencia dicitur ab indulgeo.* Explicit: *ut vivamus dehinc super ethera Amen.* Subscriptio: *Finis. Deo gracias. Scriptus per me Iodocum Haneboēm bilueldensem sub anno millesimo quinquagesimo* (sic) *vigesimo in die sixti.* Fuit conventus patrum recollectorum Bilfeldiensis.

Cf. Fabricius l. l. t. V p. 129.

130 (259). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 475, cm. 27,7 et 20,6.

Bernardi Wittii O. S. B. in Liesborn commentarii in Psalmos.

Carminibus ad lectorem indiceque praemissis incipit fol. 10[v]: *Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in librum psalmorum dauid. Psalterium Rome dudum.* Explicit: *candida septra tulit. Anno 1516.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit collegii S. I. Monasteriensis.

131 (323). Cod. chart. saec. XV, foliorum 150, cm. 22 et 14,5.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Alberti Magni philosophia pauperum (scripta secundum subscriptionem anno 1412); 2. Commentarii in Aristotelis libros de coelo et mundo, de generatione et corruptione, meteorologicorum (fol. 56[r]); 3. Ioannis de Sacrobosco tractatus de sphaera mundi (fol. 143[r]). Paginae foliorum 56—102 binis columnis scriptae sunt. Ex libris Werdenensibus.

1 contuli cum edit. A. opp. studio P. Iammy (Lugduni 1651. fol°.) t. XXI: opusculum in codice non integrum extat, cf. n. 136,5; 2 commentarii hanc habent subscriptionem (fol. 88[r]): *Scriptus per me Hinricum Iunge de colonia studentem universitatis eiusdem in bursa venerabilis magistri gerhardi de monte*; itaque nescio an auctor horum commentariorum Gerardus Terstegen de monte Domini fuerit, is qui Concordantias dictorum Alberti Magni et Thomae Aquinatis scripsit, quarum editionem describit Hain Repert. bibliogr. no. 7615, et alia: cf. Hartzheim, Biblioth. Colon. p. 100 sq.; 3 contuli cum edit. H. Quentell (Colon. 1500); tractatus in codice mutilus est, abrumpitur in medio cap. III.

132 (184). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum 134, cm. 29,7 et 21, binis columnis manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Alberti Magni sermones de sanctis; 2. Expositio decem praeceptorum (fol. 81[r]), scripta secundum subscriptionem per manus Tiderici Ebbrachtis anno 1413; 3. S. Bernardi Meditationes (fol. 111[v]), scriptae per manus Tyderici Wartberg; 4. tractatus de passione domini (fol. 120[r]), eadem manu scriptus; 5. sermones de beata Virgine (fol. 125[v]). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Contuli 1 cum edit. A. opp. studio P. Iammy (Lugduni 1651. fol°.) t. XII p. 153 sqq.: sunt sermones 1—51, paucis omissis, additis vero aliquot sermonibus de tempore; 3 ed. Migne Patrol. Lat. t. 184 p. 485—508.

133 (282). Cod. membran. saec. XV, foliorum 99, cm. 25 et 17,7 manibus diversis binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Ambrosii liber de bono mortis; 2. Alberti Magni tractatus de mysterio missae (fol. 15[r]); 3. Hugonis de bono disciplinae (fol. 58[r]); adduntur (fol. 77[r]) excerpta varia et (fol. 86[r]) voces Latinae ad similitudinem terminationum conlectae. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Conlata sunt 1 cum editione Migne Patrol. Lat. t. 14 p. 539—596; 2 cum editione opp. per Petrum Iammy. (Lugduni, 1651. fol.°) t. XXI; tractatus III capitis V pars fere dimidia in codice (fol. 31[v]) deest; 3 cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 176 p. 925—952, est enim liber de institutione noviciorum. Cf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. III p. 273 edit. Florent. a. 1858 s. v. Hugonis de Folieto.

134 (748). Cod. chart. saec. XV, foliorum 203, cm. 14,1 et 10,1.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Obiecta vitae et passionis Christi sub horis assumenda singulis diebus distincta; 2. exercitium solvendarum horarum (fol. 5[r]); 3. excerpta ex summa Angelica Angeli de Clavasio (fol. 14[r]); 4. notata varia de adulatione all. (fol. 27[r]); 5. excerpta ex Guidonis de Monte

Rotherii manipulo curatorum (fol. 32r); **6.** excerpta ex S. Bernardi sermone in nativitate Petri et Pauli (fol. 49r); **7.** Henrici Coesfeldensis sermones (fol. 50v); **8.** praeparamenta de instructione sacerdotis missam celebrare volentis (fol. 91r); **9.** exercitium spirituale nigrorum monachorum (fol. 101r); **10.** Excerpta ex parvo bono Bonaventurae (fol. 179v); secuntur varia excerpta breviora. Litterae initiales inscriptionesque hic illic rubrae sunt; folia 97—100 scriptura vacant.

Conlata sunt **3** cum editione Argentin. 1491. fol.°; **5** cum edit. Argent. 1493. 8°; **6** cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 183 p. 408—412; **10** cum edit. B. opp. Lugd. 1667. fol.° t. VII p. 184 sqq.

135 (328). Cod. membran. saec. XV, foliorum 101, cm. 21,7 et 14,5 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Anselmi liber de similitudinibus; **2.** libellus de vita Adam quam in paradiso duxisset, si perstitisset (fol. 69r). Litterae initiales rubrae et caeruleae varieque pictae, inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

1 ed. Migne Patrol. Lat. t. 159 p. 605—702; desunt in codice capp. CXCIII et CXCIV.

136 (457). Cod. chart. saec. XV, foliorum 315, cm. 20,5 et 14,4 manibus diversis partim singulis partim binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Armandi de bello visu (?) aliorumque commentarii in Thomae Aquinatis librum de ente et essentia; inseruntur excerpta philosopha diversissima; **2.** Thomae Aquinatis tractatus de ente et essentia (fol. 61r); secuntur tractatus de quinque transcendentibus (fol. 69r) et physicorum libri octo secundum modum Oxoniae (fol. 73r); **3.** Walteri Burley tractatus de potentiis animae (fol. 82r); **4.** quaestiones parvorum naturalium datae et editae a magistro Henrico regente Daventriae 1401 (fol. 92r); **5.** Alberti Magni philosophia pauperum cum commentario (fol. 166r); **6.** Summa fratris Gerardi super praedicabilia Porphyrii (fol. 276r); **7.** termini naturales secundum usum Oxoniae (fol. 299r); **8.** de communicatione idiomatum in Christo (fol. 305r). Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Contuli **2** cum edit. Th. opp. Venet. a. 1593 t. IV; **5** cum edit. A. opp. studio P. Iammy (Lugduni 1651. fol°.) t. XXI: opusculum in codice non prorsus integrum est, cf. n. **131**,1; **6** videtur esse Gerardi Harderwicensis: cf. Hain Repert. bibliogr. n. 8355.

137 (728). Cod. chart. saec. XV, foliorum 195, cm. 14,7 et 10,3 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** S. Augustini liber de vita beata; **2.** eiusdem liber de honestate mulierum (fol. 28r); **3.** eiusdem regula (fol. 33r); **4.** S. Bernardi libellus de honestate vitae (fol. 41r); **5.** eiusdem apologeticus (fol. 49r); **6.** disputatio inter priorem et spiritum Guidonis (fol. 74r); **7.** tractatus de imitatione Christi et contemptu omnium vanitatum mundi (fol. 103r); **8.** tractatulus de ardore libidinis; adduntur excerpta ex Augustini, Bernardi, Ambrosii scriptis (fol. 131v); **9.** libri quarti Sententiarum distinctio XXIV de sacramento ordinis ecclesiastici; subiunguntur epistula decretalis de aetate et qualitate ordinandorum aliaque ad examinationem ordinandorum spectantia (fol. 136r); **10.** tractatus de sacramentis (fol. 148v); **11.** speculum noviciorum (fol. 158r); **12.** conlectanea quaedam de virtutibus (fol. 172v); **13.** de dispositione urbis Romae (fol. 180r). Codici tabula praefixa est exhibens ea quae in codice insunt, omittuntur autem 8 et **12.** Paginae foliorum 148—157 binis columnis scriptae sunt; folia 39, 40, 47, 48, 71, 72, 73, 99—102, 135, 166—171 scriptura vacant. Ex libris Liesbornensibus.

Conlata sunt **1** cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 32 p. 959—976; **2** t. 39 p. 2301 sqq.; **3** t. 32 p. 1377—1384; **4** cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 184 p. 1167—1170; **5** t. 182 p. 898—918; **6** cum edit. Coloniensi (Herm. Bomgart) a. 1496. 4°.

138 (225). Cod. chart. saec. XV, foliorum 304, cm. 29 et 20,3 manibus diversis binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** S. Augustini sermones ad fratres eremitas; **2.** alfabetica narratio i. e. exempla virtutum ordine vocum certarum alphabetico composita (fol. 26^r^); **3.** narratiunculae variae de rebus diversis (fol. 82^r^); **4.** sermones Latini cum adnotamentis variis (fol. 95^r^); **5.** speculum trinitatis vel radix paradisi secundum ordinem alphabeti; sunt potissimum laudes beatae Virginis (fol. 155^r^); **6.** varii sermones Latini (fol. 223^r^). Fuisse videtur monasterii Marienfeldensis.

1 conlati sunt cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 40 p. 1235 sqq.: insunt in codice 27 sermones, in editione numerati 1—4, 6—18, 26, 19, 20, 21, 22, 54, 5, praeter quos occurrunt tres sermones (inter 20 et 21 unus, post 5 duo), qui in editione inter sermones ad fratres in eremo non extant.

139 (294) Cod. membran. saec. XV, foliorum 118, cm. 24,1 et 17,1 binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** S. Augustini tractatus de vita christiana; **2.** eiusdem tractatus de quattuor virtutibus caritatis (fol. 13^r^); **3.** Richardi de S. Victore tractatus de meditatione et cogitatione et contemplationis proprietate et in quo differat contemplatio a meditatione vel cogitatione (fol. 17^v^); **4.** eiusdem tractatus in Isaiae prophetae verbum Omne caput languidum (fol. 29^r^); **5.** eiusdem tractatus de exterminatione mali et promotione boni (fol. 62^r^); **6.** eiusdem tractatus de duodecim patriarchis (fol. 77^r^). Scriptus est codex secundum subscriptionem anno 1492. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

Conlata sunt Augustini et Richardi scripta cum edit. Migne Patrol. Lat.: **1** t. 40 p. 1031—1046; **2** t. 39 p. 1952 sqq. (est enim appendicis sermo CVI); **3** t. 196 p. 63 sqq.: habemus in codice delectum capitum quorundam Richardi librorum de gratia contemplationis; **4** ibid. p. 1115—1160; est enim tractatus de statu interioris hominis; **5** ibid. p. 1073 sqq.: tractatus in codice mutilus est, abrumpitur verbis *appetitum eo usque domuisse* in medio cap. VII tract. II, cf. edit. p. 1093; **6** ibid. p. 1—64; est enim liber de praeparatione animae ad contemplationem.

140 (237). Cod. chart. saec. XV, foliorum 120, cm. 28,9 et 20,7 binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** S. Augustini (?) tractatus de fide quaerente intellectum; **2.** Anselmi liber cur deus homo (fol. 6^r^); **3.** S. Augustini liber de sermone domini in monte secundum Matthaeum (fol. 21^r^); **4.** tractatus de consolatione tribulationum (fol. 42^r^); **5.** epistula cuiusdam de familiari colloquio devotae animae cum sponso suo (fol. 49^r^); **6.** S. Bernardi (?) sermo de beata virgine (fol. 50^r^); **7.** dicta quaedam de salutatione angelica (fol. 51^v^); **8.** S. Augustini sermo de assumptione beatae Mariae virginis (fol. 54^v^); **9.** S. Bernardi homiliae de evangelio Missus est angelus (fol. 57^r^); **10.** eiusdem sermo de assumptione beatae Mariae virginis (fol. 66^v^); **11.** eiusdem sermo de XII portis Ierusalem (fol. 69^v^); **12.** Hugonis a S. Victore tractatus de sacramento altaris (fol. 71^r^); **13.** S. Bernardi (?) tractatus de altercatione IV sororum (fol. 74^v^); **14.** S. Bernardi (?) gemma crucifixi (fol. 77^r^); **15.** Hugonis a S. Victore liber de arrha animae (fol. 80^r^); **16.** S. Augustini (?) Soliloquium (fol. 84^v^); **17.** Anselmi Stimulus amoris (fol. 86^v^); **18.** S. Augustini (?) libri de scientia salutis, de lapsu mundi, de vita christiana, de poenitentiae medicina (fol. 89^r^); **19.** stella clericorum (fol. 100^v^); **20.** compendium de horis canonicis (fol. 104^v^); **21.** S. Augustini Enchiridion (fol. 107^r^). Foliis 4^v^, 5, 20 manu diversa excerpta varia inserta sunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

1 Augustini nomen prae se fert: est idem tractatus, quem mutilum habemus n. 189,12 Richardo tributum; **2** conlatus est cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 158 p. 359 sqq.; **3** cum edit. Migne l. l. t. 34 p. 1229—1308; **6** Bernardi nomen falso prae se fert; **8** cum edit. Migne l. l. t. 40 p. 1141—1148; **9** cum edit. Migne l. l. t. 183 p. 55—88; **10** ibid. p. 429—438; **11** l. l. t. 184 p. 1117—1122; **12** cum edit. Migne l. l. t. 177

p. 455—470; est enim libellus de canone mystici libaminis eiusque ordinibus; additur in codice tractatulus de III digitis sacerdotis benedicentis; **13** = **149**,11 falso tribuitur Bernardo; **14** = n. **149**,8 n. **200**,7 item Bernardo falso adscribitur; **15** conlatus est cum edit. Migne l. l. t. 176 p. 951—970; **16** primo S. Bernardi nomine insignitum fuit, quo nomine lineis traductis deleto Augustini nomen superscriptum est, non minus falsum; **17** conlatus est cum edit. Migne l. l. t. 158 p. 748—761; **18** Augustini nomen falso prae se ferunt; **19** conlata est cum edit. s. l. e. a. (Hain n. 15072); tractatus in codice non est integer; **21** cum edit. Migne l. l. t. 40 p. 231—290.

141 (740). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 86, cm. 14,4 et 10.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** S. Augustini (?) tractatus de verbo dei; **2.** kalendarium et tabulae chronologicae (fol. 23r); **3.** ordinarius Cisterciensis cum variis tractatulis excerptisque cum Latine tum vernacule (fol. 30v). Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Ex bibliotheca in Kentrup.

1 Augustini nomen prae se fert, neque tamen in editionibus extat; incipit: *quoniam in medio laqueorum positi sumus.*

142 (217). Cod. chart. saec. XV, foliorum 285, cm. 29,1 et 21,3 binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Liber sanctorum patrum (tractatuli varii theologici cum excerptis ex Augustini, Basilii, Hieronymi, Gregorii scriptis); **2.** Gregorii Magni homilia (fol. 55v); **3.** expositio decalogi (fol. 60r); **4.** Antonii de Parma postilla in evangelia dominicalia (fol. 72r); **5.** Nicodemus de passione domini (fol. 185v); **6.** alius tractatus de passione (fol. 192v); **7.** sermones varii (fol. 204r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Marienfeldensi.

2 est Gregorii libri I in Evangelia homilia XVII, in edit. Migne Patrol. Lat. t. 76 p. 1139—1149; **4** in subscriptione (fol. 185v) sic notatur: *et sic habetur finis postillarum Anthonii cum sermonibus contracti super evangelia dominicalia per circulum anni*; conlata Antonii Parmensis editione Coloniensi a. 1482 initia sermonum codicis et editionis fere congruere intellexi; Ioannis Contracti sermonum editionem (cf. Hain Repert. bibliogr. n. 5676) quam conferrem non habui; videntur in codice sermones ex utriusque auctoris scriptis esse concinnati; **5** contuli cum Evang. apocryph. ed. Tischendorf (Lips. 1853) p. 314—395.

143 (661). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 40, cm. partim (folia 1—24) 16,2 et 10, partim (folia 25—40) 15,7 et 10.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** S. Augustini regulae sermone Germaniae inferioris; **2.** Precatio inscripta: *Eine schöne morgens meinung* (fol. 25v). Ex libris Ioannis Niesert; in folio praefixo leguntur: *Augustins Regeln in plattdeutscher Sprach. Aus dem Kloster Niesink in Münster. mir geschenkt J. Niesert 1793.*

144 (272). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 69, cm. 26,4 et 19,6 binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Vita S. Augustini; **2.** S. Bernardi tractatus in duodecim gradus humilitatis (fol. 32r); **3.** eiusdem speculum monachorum (fol. 46r); **4.** S. Augustini libellus de visitatione infirmorum (fol. 47r); **5.** eiusdem liber de opere monachorum (fol. 53v); **6.** eiusdem ad Macedonium epistula (fol. 67v). Inscriptiones et litterae initiales rubrae nitideque pictae sunt.

1 est Vita Augustini a Possidio conscripta, sed multo plura in initio continet quam quae in editionibus legitur (ut Migne Patrol. Lat. t. 32 p. 33—66) et verbis multum ab ea discrepat; **2** conlatus est cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 182 p. 941—972; **3** t. 184 p. 1175—1178; **4** t. 40 p. 1147—1153; **5** ibid. p. 547 sqq.: finis tractatus in codice desideratur; **6** t. 33 p. 653 sqq.: epistula in codice non est integra.

145 (478). Cod. chart. saec. XV et XVI, foliorum 394, cm. 20,3 et 14,3 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Tractatus varii theologici; 2. Augustini de Neapoli expositio super orationem dominicam (fol. 84r); 3. eiusdem orationis expositio ex Thomae Aquinatis aliorumque scriptis concinnata (fol. 107r); 4. sermones variaque nominatim ex Thomae Aq. scriptis excerpta (fol. 115r); 5. concordantia librorum legalium et iuris canonici (fol. 286r). Foll. 78r sqq., 106v, 135r sqq. indices extant. Paginae foliorum 286—394 binis columnis scriptae sunt. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

2 cf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. I, p. 141 sq. edit. Florent.; 3 Th. expositio in editione Th. opp. Venet. a. 1594 (1593) fol°. t. XVII, opusc. 7.

146 (761). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 133, cm. 13,4 et 9,5 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Sexaginta puncta dominicae passionis et de compassione virginis; 2. S. Basilii admonitio ad filios spirituales (fol. 39r); 3. formula noviciorum (fol. 56v); 4. Iacobi Carthusiensis tractatus de causis multorum vitiorum et eorum remediis (fol. 71r); 5. eiusdem tractatus de perfectione religiosorum (fol. 90r); 6. eiusdem tractatus an veritas a sciente semper sub poena peccati mortalis sit publice confitenda (fol. 111r); 7. eiusdem colloquium hominis ad animam suam (fol. 116r). Inserta sunt foll. 37v et 38 orationes, fol. 70v notata quaedam chorographica et historica. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

1 fol. 36r auctor *pauper quidam Carthusiensis* dicitur; 2 contuli ut n. 44,(2); 4 cum edit. in B. Pezii Biblioth. ascet. Ratisbonae, 1725. 8°. t. VII p. 391—444; 5 = n. 82,6, n. 165,6; 6 est initium tractatus de veritate dicenda v. n. 83,4; 7 = n. 82,9, n. 165,7.

147 (792). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 189, cm. 10 et 7,1.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Regula S. Benedicti; 2. varia ad ordinem Cisterciensem spectantia (fol. 49r); 3. usus ordinis Cisterciensis (fol. 62r). Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Marienfeldensibus.

1 de editionibus vide supra codd. nn. 46, 47.

148 (749). Cod. chart. saec. XV—XVI, foliorum 258, cm. 14,1 et 10.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. S. Bernardi Claraevallensis de consideratione libri quinque; 2. eiusdem liber de praecepto et dispensatione (fol. 40r); 3. eiusdem speculum (fol. 58r); 4. Ioannis Boych commentum in regulam Benedicti cum textu regulae (fol. 60r); 5. S. Bernardi libellus de institutione et ordine vitae monachorum (fol. 180r); 6. Gerlaci soliloquium (fol. 194r); 7. speculum animae (fol. 221v); 8. Origenis homilia in Cantica canticorum per Petrum de Riga carmine reddita (fol. 228r); 9. Ioannis Gersonii Donatus (fol. 252r). Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt, folia 177—179 et 227 scriptura vacant. Ex libris Werdenensibus.

Conlata sunt 1 cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 182 p. 727—808; 2 ibid. p. 859—894; 3 l. l. t. 184 p. 1175—1178; adduntur in codice excerpta ex aliis B. scriptis; 5 ibid. p. 561—584; 4 regulam contuli ut supra nn. 45 sqq.; 6 identidem typis impressum est teste Fabricio l. l. t. V p. 247; 8 cf. Polycarpi Leyseri Historia poetarum medii aevi Halae, 1721. 8°. p. 694 (= Migne Patrol. Lat. t. 212 p. 13 sqq.); 9 contuli cum edit. G. opp. studio L. Ellies du Pin. Antwerpiae, 1706. fol.° t. IV, p. 835—844.

149 (367). Cod. chart. saec. XV, foliorum 139, cm. 21,1 et 14,4.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** S. Bernhardi (?) tractatus super Magnificat; **2.** S. Bernhardi (?) tractatus de familiari colloquio animae devotae cum sponso suo (fol. 13r); **3.** S. Bernhardi speculum honestae vitae (fol. 17v); **4.** S. Bernhardi (?) soliloquium (fol. 20r); **5.** S. Bernhardi tractatus de exercitio spirituali seu scala claustralium (fol. 25r); **6.** eiusdem tractatus de perfectione vitae spiritualis (fol. 31r); **7.** eiusdem ad Raimundum nepotem de modo et cura rei familiaris epistula (fol. 37v); **8.** S. Bernhardi (?) gemma crucifixi (fol. 40r); **9.** S. Bernhardi (?) scintillae sacrae scripturae (fol. 50r); **10.** S. Bernhardi sermo de quattuor (sic) portis (fol. 65r); **11.** S. Bernhardi (?) altercatio quattuor sororum (fol. 68r): tractatus mutilus est; **12.** Hugonis (?) tractatus de conscientia (fol. 73r); **13.** S. Bernhardi meditationes (fol. 85r); **14.** Iacobi Carthusiensis tractatus de profectu in vita spirituali (fol. 104r); **15.** denarius fratris N. (fol. 112v); **16.** Richardi de S. Victore tractatus de visione Ezechielis (fol. 122r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Conlata sunt Bernardi scripta cum edit. Migne Patrol. Lat.: **3** t. 184 p. 1167—1172; **5** ibid. p. 475—484; **6** ibid. p. 1181—1186: opusculum in codice additamentis auctum est; **7** cf. ibid. p. 1189 adnot.; **10** ibid. p. 1117—1122; **12** ibid. p. 507 sqq.: libellus in codice Hugonis de S. Victore nomen prae se fert, est autem tractatus qui in S. Bernardi scriptis circumfertur de conscientia in formam breviorem redactus, explicit in initio commatis 47 (edit. p. 532); **13** ibid. p. 485—508; tractatus **1, 2, 4, 8, 9, 11** in codice Bernardi nomen falso prae se ferunt; **16** in Richardi de S. V. editionibus non reperitur; sed cf. Fabricius l. l. t. VI p. 388.

150 (499). Cod. chart. saec. XV, foliorum 273, cm. 20,1 et 14,5 binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus, vernacule.

Insunt: **1.** de Sermonen des salighen Bernhardi up den xc psalm; **2.** eyn bock van der guden conciencien dat sunte Bernhardus ghemaket hefft (fol. 118r); **3.** eyn tractaet of eyn bock van den gebenediden hilligen sacramente (fol. 172r); **4.** eyn bokesken bewysende wu em eyn mensche bereiden sal vmme werdelike to vntfangen dat hillige sacramente (fol. 242r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Ioannis Niesert.

Textum Latinum Bernardi librorum habes in editione Migne Patrol. Lat.: **1** t. 183 p. 185—254; **2** t. 184 p. 507 sqq.

151 (195). Cod. chart. saec. XV, foliorum 166, cm. 29,5 et 22,5 binis columnis manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt **1.** Ioannis Biscopdorp (?) pars secunda commentarii super apocalypsin; **2.** (fol 107r sqq.) Dominici Tolosani expositiones librorum I et II Macchabaeorum et libri Esther. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 in codice inscriptione caret; magistro Ioanni Biscopdorp tribuitur in folio praefixo manu a librario diversa; **2** de Dominico Tolosano vid. Fabricium l. l. t. II p. 470.

152 (252). Cod. chart. saec. XV, foliorum 321, cm. 28,1 et 20,5 binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis de Blomendal expositio litteralis psalmorum; adduntur excerpta varia; **2.** expositio brevis canticorum quorundam velut Magnificat, Te deum, all. (fol. 152r); **3.** expositio symboli Athanasii (fol. 174r); **4.** expositio symboli concilii Lateranensis praemisso Alcuini levitae argumento fidei, sequente symbolo Niceno (fol. 177r); **5.** expositiones cantici Magnificat, orationis dominicae, symboli apostolici (fol. 185r); **6.** Alberti Magni (?) tractatus de salutatione angelica (fol. 214v); **7.** sermo Latinus (fol. 238r); **8.** postilla in Cantica canticorum (fol. 243r); **9.** Gregorii

Magni expositio super Cantica canticorum (fol. 268 v); **10.** Petri de Riga recapitulationes utriusque testamenti (fol. 283 r) praemissis et sequentibus aliis carminibus (eiusdem fortasse poetae); **11.** Gregorii Magni liber de cura pastorali (fol. 288 r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Marienfeldensibus.

1 de Ioanne Blomendal conf. Fabricius, bibl. Lat. med. et infim. aetatis edit. Florent. t. IV, p. 346; **4** Alcuini argumentum fidei vid. Migne Patrol. Lat. t. 101 p. 56—58; **6** in subscriptione Alberto Magno attribuitur neque tamen is est qui in edit. A. opp. studio P. Iammy (Lugduni 1651) t. XX extat; **9** vid. Migne Patrol. Lat. t. 79 p. 471—548: cap. I in codice in formam breviorem redactum est; **10** Petri de Riga recapitulationes extant in Polycarpi Leyseri Historia poetarum medii aevi, p. 705—726 (= Migne Patrol. Lat. t. 212 p. 21 sqq.).

153 (392). Cod. membran. saec. XV, foliorum 223, cm. 21 et 14,2 binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis de Blomendal postillae pauperum super evangelia dominicalia; **2.** Ioannis de Bracle, ordinis fratrum eremitarum S. Augustini Lippiensium, sermones dominicales; praemittitur epistula ad Balduinum de Stenvord episcopum Paderbornensem (fol. 109 r). Folia 107, 108 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 conf. n. **152**,1.

154 (333). Cod. chart. saec. XV, foliorum 167, cm. 21,5 et 14,2.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Bonaventurae Breviloquium; **2.** S. Augustini liber de spiritu et anima (fol. 67 r); **3.** Gregorii Magni homiliae in Ezechiel prophetam (fol. 81 v); **4.** quaestiones quaedam de correctione (fol. 101 r); **5.** S. Augustini sermones ad fratres de (sic) heremo (fol. 103 r); **6.** S. Augustini (?) opusculum de contemptu mundi (fol. 133 r); **7.** distinctiones et adnotamenta varia, praecipue ethica, ex parte ordine quodam alphabetico disposita (fol. 135 r). In folio in fine adfixo alia manu paulo recentiore haec adnotata sunt: *Hic liber scriptus est in alma civitate coloniensi per egregium et* (lacuna) *virum magistrum wylhelmum holdynck de costueldia sacre theologie licenciatum confessorem ad ortum sancte Marie in eadem ciuitate, qui fuit frater professus huius monasterii. Obiit anno domini 1473, 18 die aprilis.* Fuisse videtur monasterii Marienfeldensis.

Conlata sunt **1** cum edit. B. opp. Lugdunensi a. 1668 fol.° t. VI p. 5—55; **2** cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 40 p. 779 sqq.; tractatus in codice non est integer; **3** cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 76 p. 785 sqq.: est delectus homiliarum incipiens a secunda; **5** cum edit. l. t. 40 p. 1235 sqq.: est delectus sermonum, ordine singulorum mutato; **6** Augustini nomen prae se fert, neque tamen conspirat cum opusculo de contemptu mundi, quod in edit. l. t. 40 p. 1215—1218 legitur.

155 (757). Cod. chart. saec. XV, foliorum 131, cm. 13,8 et 10,2.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Excerpta ex S. Brigittae revelationibus, sermone Germaniae inferioris; inscripta sunt: *Dyt ys genomme vt der eppenbaringe Sante Brigiten*; **2.** oratio Gregorii papae (?) cum laudibus Mariae virginis, Latine (fol. 9 r); **3.** oratio ad Mariam virginem, sermone Germaniae inferioris (fol. 12 r); praecedit (fol. 11 v) admonitio de honore mundano, Latine, sequitur (fol. 19 r) enumeratio dolorum Christi, Latine; **4.** Thomae Aquinatis tractatus de divinis moribus (fol. 21 r); **5.** sertum aureum de vita et passione Christi (fol. 32 v); **6.** precationes variae (fol. 40 v); **7.** rosarium de S. Anna (fol. 51 v); **8.** de audienda missa quaedam notabilia (fol. 55 r); **9.** S. Bernardi meditationes (fol. 61 r); **10.** Alberti Magni tractatus de veris virtutibus (fol. 80 r); **11.** salutationes

corporis Christi et S. Annae (fol. 90[v]); **12.** precationes, excerpta, commenta varia partim Latine partim vernacule vel prosa vel metrica oratione conscripta (fol. 96[r]). Donum Bernardi Hölscher Recklinghusani.

Conlata sunt **4** cum edit. Th. opp. Venet. a. 1593. fol°. t. XVII opusc. 62; **9** cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 184 p. 485—508; **10** cum edit. A. opp. studio P. Iammy (Lugduni 1651. fol°.) t. XXI: est epitome Paradisi animae.

156 (248). Cod. chart. saec. XV, foliorum 276, cm. 28,5 et 21, binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Conradi Everbacensis Exordium magnum Cisterciense; **2.** (Herberti) narratio de solitario quodam nomine Schezelo (fol. 193[r]); **3.** Ioannis Diaconi vita Gregorii Magni (fol. 200[r]); **4.** Marcellini vita S. Suiberti (fol. 249[r]); **5.** Ludgeri tractatus de canonisatione et miraculis S. Suiberti (fol. 267[v]). Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit monasterii Werdenensis.

Conlata sunt **1** cum editione supra ad cod. n. **56** commemorata; **2** cum editione S. Bernardi opp. Migne Patrol. Lat. t. 185 p. 453-459, conf. Act. SS. Boll. 6 Aug. t. II p. 178—180, cap. I in codice formam breviorem habet; **3** cum editione Migne Patrol. Lat. t. 75 p. 61 sqq., vita in codice valde lacunosa est, cum alia tum libri II capp. 47—59 totusque fere liber III desunt; **4** et **5** cum editione Monasterii Westph. a. 1628. 12°.

157 (488). Cod. membran. saec. XV, foliorum 177, cm. 20,2 et 14,3 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Conradi Halberstadiensis Tripartita per abcdarium; **2.** tractatus de decem praeceptis (fol. 120[r]); sequitur tabula praeceptorum. Folia 1—119 binis columnis scripta sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 vid. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis edit. Florent. t. I p. 381.

158 (438). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 16 et 129, cm. 20,7 et 14,2 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Conradi Rufi de ordine fratrum praedicatorum conventus Coloniensis homilia de Ioan. XIX, 25—27; **2.** expositio super Cantica canticorum ex Alani ab Insulis et Ioannis Russelli commentariis compilata; **3.** Dionysii Carthusiani liber de laudibus b. virginis (fol. 65[r]); **4.** Petri Damiani sermones duo de nativitate b. virginis (fol. 103[v]); **5.** Bernardini de Senis sermo de b. virgine (fol. 108[r]); **6.** Henrici de Saxonia Carthusiani, qui fuit prior in Basilea, sermo de compassione b. virginis (fol. 118[r]). Litterae initiales rubrae sunt. Inter **1** et **2** et post **6** libri typis impressi hoc volumine continentur; foliis 1—65 partis secundae codicis passim schedulae minores insertae sunt. Fuit conventus Franciscanorum Hammonensis.

1 conf. Fabricius l. l. p. 387; **2** Alani commentarius saepius typis impressus est, exemplar quod conferrem non habui; **3** contuli cum editione D. opp. minorum. Colon. 1532. fol°. I, f. 264—320, in codice ms. nihil nisi epitome est opusculi D.; **4** cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 144 p. 740—761 (sunt sermones XLV et XLVI), sermo neuter in codice integer est; **5** cum edit. Quadragesimalis B. s. l. et a. (= Hain, l. l. n. 2834), est sermo 61, conf. cod. n. **164**,2.

159 (580). Cod. membran. saec. XV, foliorum 96, cm. 18,8 et 13,6.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Dionysii Carthusiensis colloquium Iesu cum puero; **2.** eiusdem dialogus Iesu et senis (fol. 26[r]); **3.** exhortatorium noviciorum (fol. 29[r]); **4.** Bonaventurae (?) Epistula de pie et spiritualiter vivendi ratione (fol. 56[r]); **5.** Bonaventurae viginti passus sive formula noviciorum de

informatione spiritualis vitae ac virtute et profectu religiosorum (fol. 64ᵛ); **6.** eiusdem lignum vitae (fol. 74ʳ). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Contuli **1** cum editione D. opp. minorum. Colon. 1532. fol°. II f. 353—360; **2** ibid. f. 351ᵛ sq.; **4** in codice Bonaventurae nomen falso prae se fert, incipit: *In Christo suo dilecto. E. Bonaventura de balneo regio confrater eius in domino*; **5** contuli cum edit. B. opp. Lugduni, 1668. fol°. t. VII p. 619—623, est enim libri de institutione noviciorum pars II, in fine pauca desunt; **6** ibid. t. VI p. 403—411.

160 (203). Cod. chart. saec. XV, foliorum 110, cm. 29,3 et 21,3 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Sermones aliquot in initio et in fine mutili (fol. 2ʳ); praecedit (fol. 1) titulorum Wilhelmi Durandi rationalis divinorum officiorum fragmentum; **2.** decretum concilii Basileensis de excommunicatis non vitandis (fol. 10ʳ); **3.** Iacobi Carthusiensis determinatio decreti praecedentis (fol. 24ʳ); **4.** Ioannis Gersonii opusculum tripartitum de praeceptis decalogi (fol. 26ʳ); **5.** eiusdem tractatus de differentia peccatorum venialium et mortalium (fol. 38ʳ); **6.** eiusdem de arte audiendi confessiones (fol. 47ᵛ); **7.** eiusdem tractatus de remediis contra recidivum peccandi (fol. 51ᵛ); **8.** eiusdem tractatus de cognitione castitatis sive de pollutionibus (fol. 53ᵛ); **9.** eiusdem tractatus de praeparatione ad missam (fol. 59ʳ); **10.** eiusdem tractatus de sollicitudine ecclesiasticorum (fol. 65ᵛ); **11.** Henrici de Oyta dicta de praedestinatione et praescientia dei (fol. 75ᵛ); **12.** Anonymi tractatus de confessione (fol. 77ʳ); **13.** Ioannis de Lignano tractatus de horis canonicis (fol. 106ʳ). Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Codex est fragmentum codicis amplioris, folium primum n. 206 insignitum est. Fuit collegii S. I. Monasteriensis.

Gersonii scripta contuli cum editione opp. . . studio L. Ellies du Pin (Antwerpiae, 1706. fol°.): **4** t. I p. 425—447, pars III opusculi in codice deest, epistula ad episcopum (conf. edit. l. l. p. 425) inter partem I et II interposita est; **5** t. II p. 485—504; **6** ibid. p. 446—453; **7** ibid. p. 457—459, additur in codice (fol. 53ʳ) quaestio secunda de ficta confessione, conf. edit. l. l. p. 468; **8** t. III p. 335—345; **9** ibid. p. 323—334; **10** t. II p. 597—617; **11** conf. Fabricius l. l. t. III p. 210.

161 (226). Cod. chart. saec. XV, foliorum 252, cm. 29 et 21, manibus diversis binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Theoderici Engelhusen commentarius super psalterium; **2.** Pseudo-Senecae liber de quattuor virtutibus cardinalibus cum commentario (fol. 129ᵛ); **3.** delectus sermonum variorum patrum ecclesiasticorum, in fine mutilus (fol. 139ʳ). Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

1 conf. Fabricius, l. l. t. II p. 510; **2** contuli cum S. opp. rec. Frid. Haase Lips. 1874 sqq. 8°. t. III p. 469—474; **3** singuli sermones nomina auctorum prae se ferunt.

162 (290). Cod. membran. saec. XII, foliorum 126, cm. 24,5 et 16,5.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ephraem Syri sermones septem, Latine; **2.** narratio de duobus ducibus altercantibus et per ammirabilem animarum ostensionem in pace convenientibus (fol. 30ʳ); **3.** relatio Ratherii de quodam dei servo (fol. 31ᵛ); **4.** revelatio S. Stephani papae et memoria de consecratione altaris sanctorum Petri et Pauli, quod est situm ante sepulcrum S. Dionysii (fol. 32ʳ); **5.** homiliae S. Caesarii episcopi, qualiter verbum dei desiderari debeat vel audiri (fol. 33ʳ); **6.** adhortationes sanctorum patrum ad profectum perfectionis monachorum (fol. 48ʳ); **7.** liber de admonitionibus virtutum: caput ultimum est b. Macarii ad monachos epistula (fol. 97ᵛ); **8.** S. Augustini (?) sermo de defunctis (fol. 109ᵛ); **9.** admonitio ad monachos; beatus Gregorius de caritate; quaedam de monachis (fol. 110ᵛ); **10.** vita S. Paulae viduae scripta ab Hieronymo (fol. 113ʳ); **11.** de icona S. Mariae virginis (fol. 125ᵛ); in fine additum est manu recentiore

carmen Latinum in honorem b. Virginis. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

1 contuli cum textu Graeco vel versione Latina in edit. E. opp. Graec. et Lat. Romana (1732 fol°.) t. I p. 40—46, t. II p. 370—377, t. III p. 553—557, t. I p. 292—298 et p. 148—153, t. III p. 557—560, t. II p. 50—56; **5** sunt homiliae eaedem (excepta vicesima (= 11), quae hic deest) eodemque ordine conlocatae atque in codice n. **189**,7; **7** Macarii Aegyptii epistulam contuli cum eius epist. edit. H. I. Floss (Coloniae 1850) p. 196 sqq.: in codice non est integra; adduntur ex Isidori, Augustini, Hieronymi scriptis excerpta; **8** idem sermo infra occurrit n. **189**,8, utrobique Augustini nomine insignitus est, videtur ad similitudinem Augustini sermonum confictus esse; **9** Gregorius de caritate est finis cap. 6 libri X Moralium super Iob (Migne Patrol. Lat. t. 75 p. 925 sq.); **10** ed. Migne Patrol. Lat. t. 22 p. 878—906.

163 (227). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 260, cm. 29 et 20,3 binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Francisci de Abbate postilla super sermones quadragesimales; **2.** sermones paschales (fol. 89ᵛ); **3.** postilla super evangelium Ioannis (fol. 97ʳ). Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 conf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis edit. Florent. t. II p. 597.

164 (439). Cod. chart. saec. XV, foliorum 71, cm. 20,7 et 14,4.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis Gersonii tractatus de consolatione theologiae; **2.** S. Bernardini sermo de gloriosa virgine Maria (fol. 56ʳ). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Contuli **1** cum editione I. G. opp. . . . studio Lud. Ellies du Pin. Antwerpiae, 1706. fol°. I p. 129—182, finis opusculi in codice deest; **2** cum edit. Quadragesimalis s. l. et a. (vid. L. Hain Repertor. bibl. n. 2834), est sermo 61, conf. cod. n. **158**,5.

165 (346). Cod. chart. saec. XV, foliorum 202, cm. 21,4 et 14,5 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Elucidarium; **2.** Ioannis Gersonii sermo de triplici pastura (fol. 49ʳ); **3.** Roberti Lincolniensis sermo ad clerum (fol. 68ʳ); **4.** Iacobi Carthusiensis tractatus de arte curandi vitia (fol. 76ʳ); **5.** eiusdem tractatus qui dicitur oculus religiosorum (fol. 94ʳ); **6.** eiusdem tractatus de perfectione religiosorum (fol. 156ʳ); **7.** eiusdem colloquium hominis ad animam (fol. 170ʳ); **8.** eiusdem de diversis temporum statibus (fol. 182ʳ); **9.** Anonymi tractatulus de pace (fol. 195ʳ). Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit Cisterciensium in Novoburlo.

1 cf. Chirographorum Bonnens. catalog. II n. 731; auctor, qui in prologo ipse nomen suum *silentio contegi* se velle dicit, manu posteriore in fine libelli nominatur Hinricus Crul (?); **2** contuli cum edit. l. tom. II p. 542—558; **3** utrum editus sit in Ed. Browne Fasciculo rerum expetendarum et fugiendarum (Lond. 1690. fol°.) exemplari deficiente nescio; cf. Fabricii biblioth. Lat. med. . . aetatis. Edit. Florent. tom. VI p. 404; incipit sermo: *Natis et educatis et assuefactis*; **4** = n. **83**,1; **5** = n. **179**,1, n. **180**,1, n. **188**,5; **6** = n. **82**,6, n. **146**,5; **7** = n. **82**,9, n. **146**,7; **8** = pars 1 n. **82**,3.

166 (334). Cod. chart. saec. XV, foliorum 293, cm. 21,5 et 14,8 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis Gersonii liber de vita spirituali; **2.** eiusdem considerationes de mystica theologia (fol. 69ᵛ); **3.** eiusdem tractatus de decem praeceptis (fol. 118ʳ); **4.** eiusdem tractatus de septem peccatis mortalibus et de confessione rite facienda (fol. 130ʳ); **5.** eiusdem tractatus de duplici statu in ecclesia dei curatorum et privilegiatorum (fol. 137ʳ); **6.** eiusdem tractatus

de modo vivendi omnium fidelium (fol. 140ᵛ); **7.** eiusdem flores spirituales morales (fol. 143ᵛ); **8.** eiusdem (?) tractatus de vitiis ministrorum ecclesiae (fol. 170ᵛ); **9.** eiusdem tractatus de cognitione castitatis et pollutionibus diurnis (fol. 194ʳ); **10.** eiusdem expositio super particulam orationis dominicae Dimitte nobis debita (fol. 204ʳ); **11.** eiusdem tractatus de celebratione missae ac de pollutione nocturna (fol. 205ᵛ); **12.** eiusdem trilogium astrologiae theologizatae (fol. 217ʳ); **13.** Henrici Gorken (Gorcomii) quaestio utrum sacerdos possit cantare missam pro denariis (fol. 231ʳ); adduntur quindecim propositiones de baptismo et de daemone eiiciendo; **14.** eiusdem (?) tractatus de processionibus (fol. 241ʳ); **15.** tractatus de praedestinatione (fol. 252ᵛ); **16.** Hugonis de S. Victore soliloquium de arra animae (fol. 266ᵛ); **17.** Gersonii tractatus de passionibus (fol. 272ᵛ); **18.** eiusdem quaestio de custodia linguae (fol. 289ᵛ). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Marienfeldensibus.

Contuli **1** cum edit. l. t. III p. 1—72; **2** ibid. p. 361—422; **3** et **4** t. I p. 427—450; **5** t. II p. 529—537; **6** ibid. p. 538—541; **7** t. III p. 77—106; **9** ibid. p. 335—345; **10** ibid. p. 694; **11** ibid. p. 323—334; **12** t. I p. 189—203; **17** t. III p. 128—146; **18** t. II p. 463—467: est quaestio, an male loqui de absentibus sit peccatum; **16** cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 176 p. 951—970; **8** in codice falso adscribitur Gersonio; **15** conf. n. **167**,3.

167 (735). Cod. chart. saec. XV, foliorum 205, cm. 14,5 et 10,3 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis Gersonii (?) tractatus de quattuor instinctibus; **2.** Ioannis Gersonii tractatus de occultis et subtilibus temptationibus (fol. 21ᵛ); **3.** eiusdem (?) tractatus de praedestinatione (fol. 34ᵛ); **4.** eiusdem tractatus pro devotis simplicibus (fol. 52ʳ); **5.** eiusdem tractatus de remediis contra pusillanimitatem (fol. 64ʳ); **6.** Iacobi Carthusiensis tractatulus de scrupulosis in regula S. Benedicti (fol. 73ᵛ); **7.** Thomas de Aquino de pollutionibus (fol. 81ʳ); **8.** Gersonii tractatus de pollutione nocturna (fol. 83ʳ); **9.** eiusdem tractatus de pollutionibus diurnis (fol. 95ʳ); **10.** eiusdem tractatulus de arte audiendi confessiones (fol. 106ʳ); **11.** eiusdem tractatulus de remediis contra recidivum peccandi (fol. 112ʳ); **12.** eiusdem tractatulus de forma absolutionis sacramentalis (fol. 115ʳ); **13.** conlectanea varia ad sententiarum libri IV distinctionem 21 spectantia de sigillo confessionis (fol. 118ʳ); **14.** Henrici de Hassia dialogus de celebratione et communione additis de eadem re considerationibus (fol. 130ʳ); **15.** excerpta ex libro Ioannis de Brunswyck Carthusiensis domus Argentinensis prioris de celebratione missae (fol. 133ᵛ); **16.** excerpta varia de sacerdote celebrare volente deque sacramento altaris (fol. 139ᵛ); **17.** Anonymi tractatus de sacramento altaris (fol. 142ʳ); **18.** Bonaventurae tractatus de sacramento altaris sive de praeparatione ad missam (fol. 170ᵛ); **19.** Anonymi tractatus de significatione indumentorum episcopalium et sacerdotalium deque celebratione missae (fol. 181ʳ); **20.** excerpta varia breviora: S. Bernardi forma cantandi et super cantica; Gersonii opusculum de sollicitudine ecclesiasticorum et epistula de oratione, determinatio quaedam Henrici de Oyta (fol. 189ʳ); **21.** tractatus de discussione et illuminatione conscientiae (fol. 201ʳ). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.

1 subscriptionem habet: *Explicit tractatus de instinctibus multum utilis editus a reuerendo magistro* (lacuna) *Cancellario parisiensi*, est autem idem tractatus quem habemus vernacule n. **173**,2, conf. quae ibi commonui; Gersonii scripta contuli cum edit. l. **2** t. III p. 589—602; **4** ibid. p. 605—618; **5** ibid. p. 579—589; **8** ibid. p. 323—334; **9** ibid. p. 335—345; **10** t. II p. 446—453; **11** ibid. p. 457—459; **12** ibid. p. 406—411, tractatus in libro ms. non integer est; **20** ibid. p. 597 sqq. et t. III p. 247 sqq.; **3** nomen Gersonii falso prae se fert, idem tractatus est n. **166**,15; **7** excerpta ex Th. scriptis esse videntur; **13** cf. n. **59**,6; **18** contuli cum edit. B. opp. Lugdunensi a. 1668. fol.⁰ t. VII p. 67—71.

168 (360). Cod. chart. saec. XV, foliorum 281, cm. 21,2 et 14,2 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Expositio missae; **2.** Guidonis de Monte Rotherii manipulus curatorum (fol. 54ʳ); **3.** Matthaei de Cracovia sermo de passione domini (fol. 138ʳ); **4.** declamationes Senecae (?) et

aenigmata Aristotelis (?) moralizata (fol. 195r); **5**. computus Iacobi (?) (fol. 243r); **6**. Anonymi tractatus de musica (fol. 270r). Fol. 53v extat subscriptio: *Finitus nec non completus tractatulus est presens per manum Iohannis Saltcotten A. N. Fabri tunc temporis visitatoris susati anno domini 1473 in die gregorii confessoris.* Folia 54—137 binis columnis scripta sunt. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Bodecensis.

Contuli **2** cum editione Argentin. a. 1493; conf. supra n. **68**; **4** sunt potissimum „depinxiones" virtutum vitiorumque et narratiunculae morales; **5** est carmen dactylicum de chronologia cum commentario prosaico.

169 (361). Cod. chart. saec. XV, foliorum 421, cm. 21,2 et 15,6.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1**. Haimonis expositio in apocalypsin Ioannis apostoli; **2**. expositio brevis orationis dominicae, salutationis angelicae, symboli apostolici (fol. 220v); **3**. Engelhuseni lilium virginitatis (fol. 229r); **4**. Antonini Florentini liber de instructione seu directione simplicium confessorum (fol. 231r); adiunctus est Ioannis Chrysostomi de poenitentia sermo; **5**. Ioannis Gersonii tractatus de pollutione nocturna (fol. 325r); **6**. eiusdem tractatulus de cognitione castitatis et de pollutionibus diurnis (fol. 333v); **7**. eiusdem forma absolutionis (fol. 341v); **8**. eiusdem sermo de efficacia orationis (fol. 343r); **9**. eiusdem tractatus de diversis diaboli temptationibus (fol. 345v); **10**. eiusdem tractatus de devotis simplicibus (fol. 357r); **11**. eiusdem quaestio de custodia linguae (fol. 367r); **12**. eiusdem tractatulus de remediis contra pusillanimitatem (fol. 371r); **13**. eiusdem tractatus de simonia (fol. 379r); **14**. eiusdem tractatus de probatione spirituum (fol. 386r); **15**. eiusdem tractatus de eruditione confessorum (fol. 391v); **16**. eiusdem tractatus de remediis contra recidivum peccandi (fol. 397r); **17**. stella clericorum (fol. 400r); **18**. tractatus de virtute missae adiectis variis adnotamentis excerptisque (fol. 411v). Folio ultimo manu recentiore scriptum extat initium summae libri IV decretalium compilatae per Ioannem Andreae; praeterea locis variis (foll. 230v, 324r, 400, all.) adnotamenta excerptaque inserta sunt. Fol. 220r haec extat subscriptio: *Explicit hic liber apokalipsis beati iohannis euangeliste et apostoli domini nostri ihesu christi in eternum benedicti cum expositionibus Heymonis venerabilis doctoris. collectus et completus per me fratrem Engelbertum van der Wijck oriundum de monasterio ciuitate gloriosa in feria quarta in ieiunio ante dominicam letare iherusalem sub annis domini nostri ihesu christi benedicte natiuitatis in carne Millesimo Quadringentesimo Septuagesimo quinto, quasi hora sexta et hora vesperorum. De quo laudetur omnium bonorum operum remunerator et confirmator et peccatorum conuertentium sepius receptor. Qui viuit et regnat in secula seculorum Amen.* Litterae initiales rubrae variisque coloribus pictae sunt. Ex libris Bodecensibus.

Contuli **4** cum editione s. l. e. a. Hain, l. l. n. 1162; **5** cum edit. G. opp. studio Ellies du Pin. Antwerpiae, 1706. fol°. t. III p. 323—334; **6** ibid. p. 335—345; **7** t. II p. 406—411: tractatus non integer est; **8** t III p. 269—275: sermo mutilatus est; **9** ibid. p. 589—602; **10** ibid. p. 605—618; **11** t. II p. 463—467, est quaestio, an male loqui de absentibus sit peccatum, conf. n. **59**,10 n. **166**,18; **12** t. III p. 579—589; **13** t. II p. 645—653; **14** t. I p. 37—43; **15** t. II p. 446—453, est de arte audiendi confessiones; **16** ibid. p. 457—459; **17** cum edit. s. l. e. a. Hain, l. l. n. 15072, libellus non integer est.

170 (598). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 237, cm. 18 et 13,8 binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1**. Nicolai de Hanapis liber de exemplis sacrae scripturae; **2**. allegoriae historiarum utriusque testamenti (fol. 129r). Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Contuli **1** cum editione Lugdunensi a. 1559. 12°.

171 (760). Cod. chart. saec. XV, foliorum 241, cm. 13,5 et 10,3 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1**. Henrici de Kalkar liber de ortu decursuque ordinis Carthusiensis; subscriptus est: *Datum scriptum et actum anno eiusdem domini Ihesu M III^C XCVIII [1398] circa festum beati Iohannis baptiste, duracionis vero ordinis Carthusiensium anno tricentesimo quarto decimo*; **2**. quaedam notabilia verba domini Florentii presbyteri (fol. 29^r); **3**. tractatus asceticus cum exhortatione pro noviciis ordinis Carthusiensis (fol. 37^r); **4**. Henrici de Kalkar epistulae et sermones (fol. 101^r). Folia 35, 36, 215—217, 236—241 vacua relicta sunt; fol. 100 extat notitia de codice et de scriptis quae in eo insunt. Fol. 99 adnotatum est: *Scriptum anno domini MCCCCLXXXIII per fratres conventus domus marie castri ordinis et pertinet dictae domui.* Fuit Carthusianorum monasterii Mariae Castri prope Dulmaniam.

1 de H. de K. cf. Hartzheim, Bibl. Colon. p. 117 sq.; Nolte in Zeitschrift für die gesammte kathol. Theologie VII (Wien. 1855) p. 201; quae apud Martène et Durand in Vett. scriptorum . . . ampliss. collect. (Paris. 1729. fol°.) t. VI p. 158 sq. ex Henrici Kalkariensis historia laudantur, in codicis nostri foll. 4^r et 6^v leguntur; 2 typis impressa extant in Thomae a Kempis opp. edit. Coloniens. (1728. 4°) t. III p. 63—68, post Florentii vitam.

172 (308). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 139, cm. 22,8 et 17, binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1**. Henrici de Lubeke tria quodlibet; **2**. Eruei de ordine fratrum praedicatorum tractatus de verbo (fol. 63^r); **3**. quaestiones variae theologicae (fol. 72^v); **4**. expositio super computum manualem (fol. 126^r). Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 de Henrico Lubecensi cf. Fabricius l. l. t. III p. 209; 2 de Herveo ibid. p. 227.

173 (736). Cod. chart. saec. XV, foliorum 107, cm. 14,5 et 10,5.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1**. Glossa super pater noster et credo, vernacule, inscripta: *Hir beghynt ene wise van bodene vnde is de prologus ofte vorrede der glosen ofte dudynghe vp dat pater noster*; **2**. de veer insprekinge (fol. 58^r). Folia 53—57 scriptura vacant. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Marienfeldensibus.

2 conf. n. **167**,1; tractatum de quattuor instinctibus scripsit Henricus de Vrimaria, cuius libelli editiones typis impressas tres enumerat Fabricius l. l. t. III p. 216; editionem quam conferrem non nactus sum, attamen vix dubito, quin versionem libelli Henrici de Vrimaria in codice habeamus.

174 (261). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 158, cm. 27,6 et 19,2.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1**. Martyrologium; **2**. Hugonis de S. Victore expositio in regulam S. Augustini (fol. 101^r); **3**. Evangelia dierum dominicalium festorumque anni (fol. 144^r). Litterae initiales rubrae variisque coloribus pictae, inscriptiones rubrae sunt. Videtur fuisse monasterii Bodecensis.

2 ed. Migne Patrol. Lat. t. 176 p. 881—924.

175 (611). Cod. membran. saec. XV, foliorum 168, cm. 17,5 et 13,7 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1**. Hugonis de S. Victore (?) Speculum ecclesiae (mutilum); **2**. sermones varii (fol. 13^v): primo sermone continetur expositio symboli; **3**. tractatus de peccatis (fol. 96^r); **4**. sermones post pascha (fol. 120^r); **5**. moralitates super Iob (fol. 144^v). Folia 1—12 et

120—168 columnis binis exarata sunt; inscriptiones capitum rubrae, litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 nomen Hugonis de S. Victore prae se fert, nec tamen verbis conspirat cum eo speculo ecclesiae, quod habes in editione Migne Patrol. Lat. t. 177 p. 335 sqq.; res in codice tractata a capitibus 6 et 7 speculi Hugonis prope abest.

176 (347). Cod. chart. saec. XV, foliorum 153, cm. 21,4 et 14,8 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Hugonis (vel potius Bonaventurae) de profectu religiosorum liber II; **2.** Ioannis Gersonii tractatus de oratione (fol. 64r); **3.** S. Bernardi commentum de duodecim gradibus humilitatis (fol. 80r); **4.** Ioannis Gersonii opusculum de sollicitudine ecclesiasticorum (fol. 102r); **5.** Hugonis (?) tractatus de regula S. Benedicti (fol. 118r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

1 in subscriptione Hugoni de S. Victore tribuitur, est autem Bonaventurae; vid. B. opp. editionis Lugdunensis a. 1668. fol°. t. VII p. 574—612; 2 contuli cum edit. opp. studio L. Ellies du Pin. Antwerpiae, 1706. fol°. t. III p. 247—262; 4 t. II p. 597—617; 3 ed. Migne Patrol. Lat. t. 182 p. 941—972; 5 in inscriptione Hugoni adscribitur; est autem idem tractatus, quem habemus n. 186,2 Wilhelmi magistri nomen prae se ferentem; cf. Fabricius, bibliothec. Lat. med... aetatis. ed. Florent. III p. 128 s. v. Guilelmi Affligemensis.

177 (715). Cod. membran. saec. XV, foliorum 76, cm. 15,2 et 10,2 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Humberti epistula de tribus essentialibus ordinis et virtutibus annexis (de tribus votis religionis); **2.** tractatus de statu perfectissimo (fol. 43r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

1 H. epistulam contuli cum editione in Max. biblioth. PP. Lugduni, 1677. fol°. t. XXV p. 653—664.

178 (283). Cod. membran. saec. XVI, foliorum 69, cm. 25 et 17,8.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Iacobi Carthusiensis tractatus de causis deviationis religiosorum ac remediis nec non de qualitate suscipiendorum ad religionem; **2.** eiusdem tractatus de cruore in Wylsnaco (fol. 15r); **3.** Ioannis Trithemii oratio de duodecim excidiis observantiae regularis praemissa Matthaei Herbeni Bethasii Traiectensis ad Ioannem Distenium de I. T. oratione epistula, sequente eiusdem Matthaei in eandem orationem carmine elegiaco (fol. 32r); **4.** eiusdem Trithemii de operatione divini amoris oratio (fol. 50v); **5.** eiusdem collatio de re publica ecclesiae et monachorum ordinis Benedicti (fol. 63r). Inserta est fol. 49v Urbani de religiosis simoniacis constitutio, cf. n. 231,13. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

2 cf. Codex diplomaticus Brandenburgensis... von A. F. Riedel. Berlin, 1838 sqq. 4°. I, 2 p. 121 sqq.; 3 contuli cum editione inscripta I. T. opp. pia et spiritualia a I. Busaeo redacta. Moguntiae, 1605. fol°. p. 875 sqq.; 4 ibid. p. 888 sqq.; 5 ibid. p. 854 sqq.

179 (595). Cod. chart. saec. XV, foliorum 144, cm. 18,1 et 13.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Iacobi Carthusiensis tractatus qui dicitur oculus religiosorum; **2.** dialogus qui dicitur apotheca spiritualis sive sororum, cuius auctor incertus est (fol. 91v); secuntur septem disticha et tabula capitum apothecae. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Arnsbergensibus.

1 I. C. opusculum idem habemus in codd. n. 165,5, n. 180,1, n. 188,5.

180 (440). Cod. chart. saec. XV, foliorum 238, cm. 20,7 et 13,7 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Iacobi Carthusiensis liber qui dicitur oculus religiosorum; 2. eiusdem tractatus de profectu in vita spirituali (fol. 99v); 3. exhortatio ad novicium Carthusiensem (fol. 109r); 4. Antonini Florentini tractatus de instructione seu directione simplicium confessorum (fol. 145r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit Iesuitarum Burenensium.

1 = n. 165,5 n. 179,1 n. 188,5; 2 = n. 149,14; 4 contuli cum editione s. l. e. a.: vid. L. Hain Repertor. bibliograph. n. 1162.

181 (175). Cod. partim chart. partim membran. saec. XIV, foliorum 225, cm. 29,9 et 21,8 maximam partem binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Iacobi de Susato lectura super quattuor libros Sententiarum Petri Lombardi; 2. Henrici Hager lectura super eosdem libros (fol. 113r); 3. quaestiones variae theologicae (fol. 168v); 4. Ervei evidentiae contra Durandum super quartum librum Sententiarum (fol. 193r); 5. quaeritur utrum per scripturas a Iudaeis receptas possit probari, mysterium Christi in lege et prophetis promissi esse iam completum (fol. 218r); foll. 111 et 112 extat index particularum 1 et 2. Codex inde a folio 169 usque ad finem membranaceus est; columnae numeratae omnes olim fuerunt 944, quarum desunt 61—72, 289—292, 413—424, 485—492, 657—716. Scripserunt codicem librarii plures, maximam vero partem Iacobus de Susato, qui particulam primam (fol. 1—110) anno 1386 a se exaratam esse subscriptione (fol. 110r) testatur. Litterae initiales hic illic rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

2 cf. n. 201,2; 4 Ervei sive Hervei commentariorum in libros quattuor Sententiarum editiones duas commemorat Fabricius l. l. t. III p. 227.

182 (362). Cod. chart. intermixtis paucis foliis membran. saec. XV, foliorum 206, cm. 21,2 et 15,4 diversis manibus scriptus, maximam vero partem manu Iacobi Susatensis.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Sententiae ex bibliis sacris excerptae secundum ordinem librorum; 2. tractatus de colligendo sermones Latinos (fol. 35r); 3. Iacobi de Susato tractatus de quarta danda (fol. 52r); 4. eiusdem (ut videtur) tractatus contra pastores, qui inutiliter laxant ora contra privilegia ordinum (fol. 66r); 5. tabula super legendas sanctorum Iacobi de Voragine (fol. 74r); 6. tabula super historias bibliae (fol. 87r); 7. Ioannis Calderini tabula super auctoritates bibliae, quae ponuntur in iure canonico (fol. 126r); 8. tituli quinque librorum decretalium (fol. 176v); 9. tabula super ea, quae ponuntur in iure canonico contra religiosos (fol. 178r); 10. privilegium contra apostatas (fol. 187v); 11. tabula super sermones Iacobi de Voragine (fol. 188v). Foll. 51 et 85 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

183 (607). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 266, cm. 17,7 et 13, manibus compluribus binis columnis maximam partem exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Arbor amoris; 2. Innocentii papae III tractatus de claustro animae (fol. 4r); 3. S. Bernardi tractatus de conscientia aedificanda (fol. 8r); 4. eiusdem formula honestae vitae (fol. 10r); 5. tractatus de septem gradibus contemplationis (fol. 11v); 6. S. Bernardi speculum monachorum (fol. 12r); 7. excerpta ex Gregorii regula pastorali (fol. 13r); 8. liber florigerus (sic: fol. 14v); 9. Hugonis de S. Victore soliloquium de arra animae (fol. 19v); 10. meditationes, excerpta varia, sermones (fol. 23v); 11. libellus florum ex S. Augustini scriptis conlectus (fol. 109r);

12. excerpta varia et meditationes (fol. 117r); **13.** tractatus de Pater noster (fol. 133r); **14.** Thomae Aquinatis tractatus de Pater noster, de Ave, de Credo (fol. 141r); **15.** S. Bernardi (?) formula honestae vitae (fol. 161r); **16.** tractatus de contemplatione cum excerptis ex Richardi de S. Victore libris (fol. 177r); **17.** tractatus de caritate (fol. 187r); **18.** Thomae Aquinatis tractatus de perfectione spiritualis vitae (fol. 203r); **19.** sermones de sanctis et de diebus festis (fol. 221r). Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

2 in edit. opp. I. Migne Patrol. Lat. t. 214—217 non reperitur; **3** ed. Migne Patrol. Lat. t. 184 p. 507 sqq.: in codice tractatus abrumpitur in medio cap. XVI; **4** ibid. p. 1167—1170; adduntur in codice excerpta ex aliis B. scriptis; **6**. ibid. p. 1175 sqq.: verba codicis partim cum textu impresso conspirant partim discrepant; additur Christi ad patrem de cruce oratio; **7** ed. Migne l. l. t. 77 p. 13 sqq.; **9** ed. Migne l. l. t. 176 p. 951—970; **14** contuli cum edit. Thomae opp. Venet. a. 1593 t. XVII opusc. 7, 8, 6; **15** cf. **4**: hic tractatus ad similitudinem libelli Bernardini hinc illinc concinnatus est; **18** contuli cum edit. laud. t. XVII opusc. 18; adduntur in codice alia manu commenta de deo infinito et de Maria virgine.

184 (187). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum 190, cm. 29,6 et 21, binis columnis manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis cuiusdam ordinis fratrum Praedicatorum scala coeli; **2.** tractatus de passione domini (fol. 85r); **3.** Contractus de sanctis (fol. 115r); **4.** S. Bernardi sermo in die sancto Paschae de opprobriis Iudaeorum (fol. 181r); **5.** eiusdem sermo in commemoratione sancti Michaelis archangeli (fol. 184r); **6.** Gerhardi Grote dicta sive puncta 24 de fornicatore notorio (fol. 185v); **7.** excerpta et notata varia (fol. 187r). Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

1 est florilegium morale ad ordinem vocum certarum alphabeticum compositum et teste prologo ex Hieronymi, Gregorii, Iacobi de Voragine, all. scriptis excerptum; incipit ab abstinentia, exit in religiosum; **3** Lud. Hain in Repertor. bibliog. n. 5676 editionem Ioannis Contracti sermonum descripsit, utrum eiusdem scriptoris sermones codicis nostri sint, exemplari conferendo deficiente, nescio; **4** ed. Migne Patrol. Lat. t. 183 p. 273—284; **5** ibidem p. 447—451.

185 (301). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 246, cm. 23,5 et 16,5 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis Damasceni de fide orthodoxa libri quattuor a Burgundione Pisano de Graeco in Latinum translati; **2.** S. Augustini de spiritu et anima liber (fol. 60r); **3.** Dionysii Areopagitae liber de coelesti hierarchia, Latine (fol. 84v); **4.** eiusdem liber de divinis nominibus, Latine (fol. 103r); **5.** eiusdem liber de mystica theologia, Latine (fol. 133v); **6.** eiusdem epistulae undecim, Latine (fol. 133v); **7.** Richardi de S. Victore de trinitate libri sex (fol. 149r); **8.** Boetii liber de trinitate (fol. 184r); **9.** Augustini 85 quaestiones (fol. 193r); **10.** eiusdem liber de libero arbitrio (fol. 224r); adduntur duobus foliis ultimis alia manu adnotamenta theologica et carmen iambicum amoebaeum inter aquam et vinum de utriusque virtutibus; foliis 144v—148 et 181v—183 inserti sunt alia manu sermones aliquot. Folia 144v sqq. binis columnis scripta sunt. Inscriptiones rubrae, litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 ed. Migne Patrol. Graec. t. 94 p. 789—1228; **2** ed. Migne Patrol. Lat. t. 40 p. 779 sqq.: finis in codice deest; **3** et **4** et **5** et **6** ed. Migne Patrol. Graec. t. 3 p. 119—370 (adduntur in codice epistulae IX et X, infra inter ceteras repetitae), p. 585—996, p. 997—1064, p. 1065—1122; **7** ed. Migne Patrol. Lat. t. 196 p. 887—992; **8** ed. Migne Patrol. Lat. t. 64 p. 1247—1256, 1299—1302, 1311—1314, 1333—1354; **9** ed. Migne l. l. t. 40 p. 11—100; **10** l. l. t. 32 p. 1221—1310.

186 (737). Cod. chart. saec. XV, foliorum 456, cm. 14,5 et 10,5.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis Dominici tractatus de forma instructionis noviciorum; **2.** magistri Wilhelmi (?) tractatus super regulam S. Benedicti (fol. 14r); additur in fine locus ex Conradi Everbacensis Exordio magno Cisterciensi de Petro abbate descriptus; **3.** regula S. Benedicti (fol. 69v); **4.** Ioannis Gersonii epistulae tres (fol. 114v); **5.** Bernardi Cassinensis expositio in regulam S. Benedicti (fol. 124r); **6.** Basilii regula (fol. 376r); **7.** exhortatio ad capessendam monasticam disciplinam ex variis Hieronymi epistulis excerpta (fol. 393v). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Werdenensibus.

1 teste codice ipso (fol. 1r) I. D. hanc formam tradit in libro De possessionibus; **2** W. Affligemensis scripsit librum de observantia regulae B. vid. Fabricium l. l. t. III p. 128; est autem hic idem tractatus, quem habemus n. **176**,5 Hugoni adscriptum. Conradi E. locum habes in Bibliothecae patrum Cisterciensium . . . . studio B. Tissier. Bonofonte, 1660 sqq. fol°. t. I p. 77; **3** ed. Migne Patrol. Lat. t. 66 p. 125 sqq.; **4** contuli cum edit. G. opp. . . studio Lud. Ellies du Pin. Antwerpiae, 1706. fol°. t. III p. 746—751 (Ad spiritualem profectum et De custodia habenda ad se ipsum) et p 756 (De pia memoria defunctorum); **6** ed. Migne Patrol. Lat. t. 103 p. 483 sqq..

187 (785). Cod. chart. saec. XV, foliorum 349, cm. 10,4 et 6,6.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Ioannis Trithemii liber de triplici regione claustralium; **2.** eiusdem spiritualis exercitii compendium (fol. 159v); **3.** Gerardi Zutphaniensis tractatus de ascensionibus spiritualibus (fol. 169r); **4.** exercitium ad horas devote persolvendas (fol. 289v); **5.** S. Bernardi speculum (fol. 328r); **6.** eiusdem tractatus de vita emendanda (fol. 334v); **7.** Andreae Hispani modus confitendi (fol. 338r); inserta est fol. 288r notitia (Bonaventurae?) de mensa super qua dominus pascha manducabat. Folia 167 et 168 scriptura vacant. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

Contuli **1** cum editione I. T. opp. pia et spiritualia a Ioanne Busaeo redacta (Moguntiae, 1605. fol°.) p. 562—655; **2** ibid. p. 656—660; **3** cum edit. in Magnae bibliothec. patrum (Paris. a. 1644. fol°.) t. V p. 879—935: cap. 71 in codice nostro deest; **5** ed. Migne Patrol. Lat. t. 184 p. 1167—1170; **6** ibid. p. 1175—1178; **7** cf. J. F. v. Schulte, Gesch. der Quellen u. Litteratur des Canon. Rechts. Stuttgart 1875 sqq. 8°. II p. 439 sq.

188 (196). Cod. chart. saec. XV, foliorum 316, cm. 29,5 et 21,1 manibus diversis binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Isidori de summo bono libri tres; **2.** Bonaventurae speculum animae (fol. 62r); **3.** tractatus de septem vitiis capitalibus et de peccato linguae (fol. 84r); **4.** Bonaventurae meditationes de vita Iesu (fol. 215r); **5.** Iacobi Carthusiensis oculus religiosorum (fol. 286r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

1 ed. Migne Patrol. Lat. t. 83 p. 537—738; **2** contuli cum editione B. opp. Lugdunensi a. 1668. fol°. t. VII p. 105—125: est Bonaventurae soliloquium; **4** t. VI p. 334—401; **5** = n. **165**,5 n. **179**,1 n. **180**,1.

189 (292). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 154, cm. 24,3 et 16,6 binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Isidori de summo bono libri tres; **2.** eiusdem synonyma (fol. 59v); **3.** sermo de Ioanne baptista (fol. 75r); **4.** S. Bernardi liber de conscientia (fol. 79r); **5.** eiusdem tractatus de conscientia purificanda (fol. 84r); **6.** S. Augustini Scala (fol. 86v); **7.** Caesarii Arelatensis homiliae undecim (fol. 90r); **8.** S. Augustini (?) sermo de defunctis (fol. 102v); **9.** S. Bernardi Apologeticus (fol. 103v); **10.** S. Ambrosii homilia (fol. 110r); **11.** Isidori proverbia (fol. 111v); **12.** meditationes piae (fol. 113r); **13.** distinctiones ordine alphabetico dispositae (fol. 117r);

14. de processu iudicii (fol. 150ᵛ). Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 ed. Migne Patrol. Lat. t. 83 p. 537—738; 2 ibid. p. 825—868; 4 ed. Migne l. l. t. 184 p. 507—552: tractatus in codice mutilatus est; 5 ibid. p. 551—560; 6 ed. Migne l. l. t. 40 p. 997—1004; 7 ed. Migne l. l. t. 67 p. 1041 sqq.: extant ibi homiliae codicis 2—6 (= VI—X Migne), 8 (= XI), 11 (= XX), desunt in editione homiliae codicis 1, 7, 9, 10; 8 Augustini nomen falso prae se fert: cf. n. 162,8; 9. ed. Migne l. l. t. 182 p. 898—918: additur in codice adnotatio de quattuor generibus monachorum; 10 in Ambrosii opp. edit. Migne Patrol. Lat. non reperitur; 11 sunt excerpta ex synonymorum libri II capp. 24—100: Migne Patrol. Lat. t. 83 p. 850 sqq.; 12 in folio codici praefixo et in margine superiore fol. 113ʳ Richardo tribuitur, est autem pars eiusdem tractatus, qui integer extat n. 140,1 Augustini nomine insignitus.

190 (471). Cod. membran. saec. XV, foliorum 110, cm. 20,4 et 15.

Miscella theologica.

Fragmenta librorum diversissimorum hoc volumine coniuncta sunt: 1. locum primum obtinet expositio terminorum difficilium ordine alphabetico dispositorum, cui fol. 15ʳ haec subscripta sunt: *Expliciunt diffiniciones quas conpilauit magister W. de Duame. Anglicus.* secuntur: 2. monita salutis; 3. Martini episcopi libellus de quattuor virtutibus (fol. 19ʳ); 4. tractatus de poenitentia (fol. 21ᵛ); 5. de arte praedicandi; 6. summa omnium capitulorum librorum Biblicorum, cum aliis canonibus; 7. fol. 105ʳ usque ad finem ordo (evangeliorum?) per Zachariam Chrysopolitanum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium, quibus donatus erat a Iacobo de Susato.

2 in fol. praefixo Isidoro (?) tribuitur; 3 contuli cum Senecae opp. rec. Frid. Haase (Lips. 1874, sqq. 8⁰.) t. III p. 468—475.

191 (144). Cod. chart. saec. XV, foliorum 186, cm. 30,5 et 21,3 manibus diversis binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Expositio missae; 2. Ioannis Lorss de Nurnberga tractatus de paralogismis sophisticis et artibus quae in benedictae trinitatis materia fieri consueverunt (fol. 101ʳ); 3. excerpta e Petri Lombardi Sententiarum libris (fol. 120ʳ). Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

192 (500). Cod. chart. saec. XV, foliorum 214, cm. 20,1 et 14.

Liber miscellaneus (vernacule).

Insunt: 1. somige stichtige worde genomen vt den boke der openbarynge der hilligen maget mechteldes de van sunte Bernardus orden was; 2. van der conciencie sunte bernardus (fol. 129ᵛ); adduntur fol. 205ᵛ sqq. precationes aliquot et meditationes. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

1 cum textu Latino contuli qui extat in codice nostro n. 103; 2 cum edit. Migne Patrol. Lat. t. 184 p. 507 sqq.

193 (275). Cod. chart. saec. XV, foliorum 125, cm. 26,3 et 18,7 duabus manibus binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Richardi de S. Victore tractatus super Cantica canticorum; 2. meditatio animae super defectum status sui (fol. 70ᵛ); 3. contemplatio animae deo adhaerentis (fol. 104ʳ). Est particula codicis maioris, ut patet fol. 1ʳ, ubi extat finis et subscriptio dialogi Gregoriani, qui opusculo Richardi praecedebat; post fol. 11 aliquot folia desunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit conventus Bilfeldiensis.

1 ed. Migne Patrol. Lat. t. 196 p. 410—520; capp. 41 et 42 in codice desunt.

194 (701). Cod. chart. saec. XV, foliorum 181, cm. 15,5 et 10,4.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Commentarius in Cantica canticorum; **2.** tractatus de triplici regione claustralium metrice congestus (fol. 63r); **3.** cautelae servandae de regimine sanitatis in quolibet mense (fol. 69r); **4.** tractatus de praeparatione animae ad orationem (fol. 71r); **5.** carmen de missa (fol. 79r); **6.** (S. Augustini) libri de amicitia et de substantia dilectionis (fol. 87r); **7.** S. Benedicti regula, metrice (fol. 104r); **8.** sententiae morales ordine vocum certarum alphabetico dispositae; adduntur carmina tria de malis mulieribus, de ventrifovo, effigies fortunae (fol. 110r); **9.** tractatus de meditatione et de intellectu practico (fol. 114v); **10.** (Adami) Summa Raymundi de Pennaforti metrica (fol. 125r); **11.** excerpta ex Petri de Palude libro in IV Sententiarum libros (fol. 151v); adduntur (fol. 162v) excerpta quaedam ex scriptis Baldi; **12.** versus memoriales in omnia librorum veteris et novi testamenti capita (fol. 163r); sequitur in fine appellatio crucifixi Iesu ad hominem. Folium 70 scriptura vacat. Fuit Ioannis Niesert.

1 in folio praefixo manu recentissima (Nieserti?) Richardo a S. Victore tribuitur nec tamen iure; **2** est Ioannis Trithemii opusculum (vid. opp. I. T. pia et spiritualia a Ioanne Busaeo redacta. Moguntiae 1605. p. 562—655) in formam metricam redactum; **6** ed. Migne Patrol. Lat. t. 40 p. 831—844 et p. 843—848; auctor horum tractatuum in codice non nominatur; **10** contuli cum editione Coloniensi a. 1498. 8°. in codice nostro summula mutilata est; **11** teste Fabricio (in bibliotheca Lat. med. et infim. aetatis, edit. Florent. t. V p. 183) Petri opus typis expressum prodiit Parisiis 1530. fol°.; exemplar, quod conferrem, non nactus sum.

195 (269). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 63, cm. 26,8 et 17,7 binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Roberti canonici Parisiensis et poenitentiarii liber poenitentialis; additur fol. 46r — fol. 49v tractatulus de poenitentia; **2.** tractatus de situ terrae Hierosolymitanae et de incolis eius (fol. 50r); sequitur tractatulus: Quare in Christo redempta sit humana natura. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

196 (563). Cod. membran. saec. XV, foliorum 78, cm. 19,3 et 13,5.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Rotberti monachi altercatio contra Thimundum clericum quod liceat monacho praedicare; **2.** S. Bernardi de consideratione libri quinque (fol. 3v); **3.** eiusdem liber de praecepto et dispensatione (fol. 42r); **4.** Hugonis de S. Victore tractatus de institutione noviciorum (fol. 63r); additur (fol. 78) tractatulus de bono et malo. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

1 est Ruperti Tuitiensis: ed. Migne Patrol. Lat. t. 170 p. 537—542; **2** ed. idem ibid. t. 182 p. 727—808; **3** ibid. p. 859—894; **4** ibid. t. 176 p. 925 sqq.

197 (738). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 279, cm. 14,5 et 10, manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Postilla brevis in Cantica canticorum de incarnatione domini collecta ex sermonibus Roberti abbatis; **2.** liber de sacramento eucharistiae (fol. 57r); **3.** Ioannis Chrysostomi epistula sive sermo Quod nemo potest laedi ab alio nisi a semet ipso laedatur, Latine (fol. 175r); **4.** Bernardini de Senis sermo de gloriosa virgine Maria (fol. 197r); **5.** varia scripta minora: a. devotiones Mariae (fol. 215v), b. sermo in festo purificationis beatae Mariae (fol. 217r), c. de quintuplici medio in quibus Iesus operatus est salutem (fol. 221r), d. de multiplici misericordia, quam accepimus a deo Maria mediante virgine (fol. 226v), e. duodecim privilegia beatae Mariae virginis (fol. 227v), f. sermones de Maria (fol. 231r), g. Ambrosii de Cora oratio de virginis

Mariae conceptione (fol. 256ʳ), h. sermones Mariani (fol. 266ʳ). Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Werdenensi.

1 est Ruperti Tuitiensis in Cantica commentariorum epitoma, abrumpitur in medio libro VI, conf. R. opp. edit. Migne Patrol. Lat. t. 168 p. 839 sqq.; 3 contuli cum edit. I. Ch. opp. Migne Patrol. Graec. t. 51 p. 459—480; 4 cum edit. Quadragesimalis B. s. l. e. a. (in L. Hain Repert. bibliog. n. 2834 descripta), est sermo 61.

198 (508). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 22, cm. 20 et 14,1.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Excerptum ex libro I Ruperti Tuitiensis de victoria verbi Dei; **2.** Gregorii Nazianzeni in Macchabaeos oratio, Latine (fol. 7ʳ); **3.** fragmentum libri VI Ruperti Tuitiensis de victoria verbi Dei (fol. 18ᵛ); **4.** de quinque episcopis in crypta monasterii Werthinensis quiescentibus (fol. 19ʳ); in fine additur Hieronymus de celebratione paschae. Ex monasterio Werdenensi.

1 ed. Migne Patrol. Lat. t. 169 p. 1217 sqq.; 3 ibid. p. 1337 sqq.; 2 est oratio XV in edit. Migne Patrol. Graec. t. 35 p. 911 sqq.

199 (164). Cod. chart. saec. XIV, foliorum 174, cm. 30 et 21,5 binis columnis maximam partem a Iacobo de Susato exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Quaestiones de quodlibetis Scoti; **2.** tabula super dicta Scoti (fol. 3ʳ), subscripta est: *Explicit tabula super dicta Scoti de ordine fratrum minorum nondum bn* (bene?) *correcta per manus fratris Iacobi de sosato ordinis predicatorum*; **3.** de quaestionibus theologiae difficilibus (fol. 22ʳ); **4.** tabula super tres libros Bratwardyni de causa dei contra Pelagium et de virtute causarum (fol. 24ʳ); **5.** tituli primi et secundi quodlibetorum Ioannis de Neapoli (fol. 28ʳ); **6.** tabula super Ervei quodlibeta maiora (fol. 30ʳ); **7.** tabula titulorum de quodlibetis Henrici Gandavensis, Iacobi de Viterbio, Petri de Alvernia (fol. 36ʳ); **8.** tituli Gwarronis (Wilhelmi Veri) commentariorum in libros Sententiarum (fol. 41ʳ); **9.** tituli Alexandri Halensis (Quaestionum in libros Sententiarum?) partis primae (fol. 42ʳ); **10.** tabula super Landolphi commentarios in quattuor libros Sententiarum (fol. 45ʳ); **11.** tabulae concordantiaeque in Thomae Aquinatis scripta varia; inseruntur excerpta ex Th. scriptis (fol. 46ᵛ); **12.** Iacobi de Susato quaestiones variae cum morales tum dogmaticae (fol. 96ʳ); **13.** Richardi Killingtoni sophismata (fol. 117ʳ), subscripta sunt: *Expliciunt sophismata data a magistro Richardo de Kylmyngton Amen. Isti papiro inscripta a Colon̄ de gog + anno domini M°CCC°XLV. VII idus iunii*; **14.** quaestiones variae theologicae (fol. 123ᵛ). Litterae initiales inde a folio 117 rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

200 (303). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum 245, cm. 23 et 15, manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Sententiae dictaque varia, inprimis moralia; **2.** summa errorum a Stephano Parisino damnatorum (fol. 12ʳ); **3.** tabula in quattuor libros Sententiarum (fol. 17ʳ); **4.** tractatus de illo „Dominus petra mea“ excerptis variis adiectis (fol. 29ʳ); **5.** S. Bernardi liber de praecepto et dispensatione (fol. 57ᵛ); **6.** eiusdem apologeticus (fol. 83ᵛ); **7.** eiusdem (?) gemma crucifixi (fol. 99ᵛ); **8.** collecta ex dictis b. Ambrosii super „Beati immaculati“ (fol. 106ᵛ); **9.** tractatus de fornicatore notorio (fol. 111ʳ); **10.** distinctiones decretorum, in fine mutilae (fol. 143ʳ). Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

5 ed. Migne Patrol. Lat. t. 182 p. 859—894; 6 ibid. p. 898—918; 7 cf. n. 140,14 n. 149,8; 10 exit in dist. 68.

201 (218). Cod. chart. saec. XV, foliorum 261, cm. 29,1 et 21, manibus diversis binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Solutiones contra argumenta (IV libb. Sententiarum) Thomae Aquinatis; **2.** Henrici Hager quaestiones in IV libb. Sententiarum (fol. 115r); interpositi sunt (fol. 129r—144v) tractatus de peccato originali et de conceptione Mariae virginis cum replicatione lectoris fratrum minorum contra praedicatorem; **3.** quaestiones variae theologicae, dissertatio chronologica de die passionis Christi, tractatus dogmaticus (fol. 171r); **4.** Godfridi Wisbrodelin cursoris Coloniensis lectura in lib. I Sententiarum (fol. 206r); **5.** in Thomae Aq. Summae I, q. 46, a. 1 (fol. 213r); **6.** lectiones 48 de Iacobi apostoli epistula (fol. 223r). Litterae initiales hic illic rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

202 (610). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 236, cm. 17,6 et 13,2 manibus diversis binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Sermones Latini; **2.** Thomae Aquinatis libellus de Christi humanitate (fol. 197r); **3.** Bonaventurae (?) sermo de Maria virgine (fol. 232r). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

2 cum edit. opp. Venet. a. 1594 (1593) fol°. t. XVII op. 60 contuli; **3** in B. operibus editis frustra quaesivi.

203 (219). Cod. chart. saec. XV, foliorum 334, cm. 29,1 et 21, binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Thomae Argentinensis compendium veritatis theologicae; **2.** Thomae Aquinatis libellus de modo confitendi et puritate conscientiae (fol. 77r); **3.** Roberti de Sorbona (?) summa de modo confitendi (fol. 85r); **4.** tractatulus de interrogationibus circa confitentes faciendis (fol. 95r); **5.** Ioannis Belcth summa de ecclesiasticis officiis (fol. 97r); **6.** epitoma commentariorum in summulam Raymundi (fol. 130r); **7.** Nicolai magni Iawer tractatus de superstitionibus (fol. 214r); **8.** S. Augustini liber de differentia spiritus et animae (fol. 238r); **9.** tractatus de horis canonicis persolvendis (fol. 245v); **10.** documenta de officio missae (fol. 248r); **11.** Isidori liber testimoniorum contra Iudaeos (fol. 250r); **12.** pharetra fidei contra Iudaeos (fol. 262r); **13.** S. Augustini altercatio contra Iudaeos (fol. 272r); **14.** Ioannis Caldrini summa de ecclesiastico interdicto (fol. 274r); **15.** summa iuris canonici ex diversis scriptis conlecta (fol. 277v); **16.** expositio et declaratio arboris consanguinitatis ex summa Godofredi de Trano (fol. 307r); **17.** statuta Conradi archiepiscopi Coloniensis ex provinciali concilio (fol. 311r). Locis variis adnotamenta excerptaque breviora inserta sunt: fol. 76v de verbis *descendit ad inferos* et locus (Alberti?) de eucharistia, fol. 244v locus Ioannis Damasceni, fol. 309v enumeratio librorum biblicorum, all. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Marienfeldensibus.

Contuli **1** cum edit. Alberti M. opp. Lugdun. 1651. fol°. t. XIII, conf. supra cod. n. **78**; **2** cum edit. Th. opp. Venet. a. 1594 (1593) fol°. t. XVII op. 64; **3** in codice nostro Roberto de Sorbona tribuitur, nec tamen conspirat cum eo tractatu qui extat in Magnae bibliothecae PP. edit. Paris. a. 1634. fol°. t. V p. 800—812; **5** ed. Migne Patrol. Lat. t. 202 p. 13—166; **8** ed. Migne l. l. t. 40 p. 779 sqq.: libellus in codice non integer est; **11** ed. Migne l. l. t. 83 p. 449 sqq., opusculum in codice mutilatum est; **12** Lud. Hain in Repertor. bibliog. nn. 12910—12916 editiones Pharetrae fidei describit, ego quam conferrem non habui; **13** ed. Migne l. l. t. 42 p. 1123—1127, quae in codice extant sunt capp. XI—XVI et initium cap. XVII sermonis contra Iudaeos, paganos et Arianos; **16** Godofredi summae editiones variae laudantur: vid. Ch. G. Ioecheri Allgemeines Gelehrten-Lexicon. Leipzig. 1750 sq. 4°. t. IV p. 1293; equidem nullam habui.

204 (335). Cod. chart. saec. XV, foliorum 207, cm. 21,5 et 15,1.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Thomae Cantimpratensis Bonum universale de apibus; **2.** Iacobi de Cesulis Ludi scaccorum fragmentum (fol. 193[r]). Folia Iacobi opusculum exhibentia manu vetustiore quam Thomae conscripta; alius codicis particula cum Thomae libello in unum volumen antiquitus coniuncta est. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Contuli **1** cum edit. G. Colvenerii. Duaci, 1627. 8°; **2** conf. A. van der Linde, Geschichte u. Litterat. des Schachspiels. Berlin, 1874. 8°. I Beilagen, p. 19 sqq.

205 (452). Cod. chart. insertis foliis membran. saec. XV, foliorum 269, cm. 20,6 et 14.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Thomae Cantimpratensis Bonum universale de apibus; **2.** sermones Latini (fol. 148[r]). Inserta sunt fol. 146[r] epistula magistri Humberti (?) ad Albertum Magnum et fragmentum commentarii (Nicolai de Gorram?) in Ecclesiastici XI, 3. Litterae initiales rubrae sunt. Subscriptio (fol. 146[r]): *Scriptus est liber anno domini M°CCCC°XXV . . . a fratre ordinis predicatorum nomine Richardo stauekarste de werlis conuentus sosaciensis.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 vid. cod. n. **204**,1.

206 (278). Cod. membran. saec. XV, foliorum 172, cm. 25,5 et 18.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Thomae a Kempis dialogus noviciorum cum vitis Gerardi Magni, Florentii Daventriensis eiusque novem discipulorum; **2.** Ambrosii ad Simplicianum de vera libertate ac servitute et ad Valentinianum de morte Valentini epistulae (fol. 71[r]); **3.** eiusdem liber de Nabutha (fol. 79[r]); **4.** eiusdem epistula contra Symmachi de ara Victoriae urbi restituenda relationem, praemissa relatione ipsa (fol. 92[v]); **5.** Hugonis (?) tractatus de hypocritis qui est tertia pars libri de claustro animae (fol. 99[r]); **6.** Matthaei de Cracovia tractatus de puritate conscientiae et modo confitendi (fol. 109[v]); **7.** Nili dicta de septem vitiis capitalibus (fol. 128[v]); **8.** sermo quidam exemplaris de quodam mercatore converso (fol. 134[v]); **9.** Rosarium Mariae variis exemplis additis (fol. 141[v]); **10.** de ordine sacerdotum carmen trochaicum (fol. 154[r]); **11.** Ambrosii tractatus de bono mortis (fol. 160[r]). Ex subscriptione (fol. 70[v]) patet, codicem exaratum esse anno 1450 in monasterio Bodecensi per fratrem Theodericum de Gheerden. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Bodecensibus.

1 contuli cum edit. Th. opp. Coloniensis (1728. 4°.) t. II p. 188—198 et t. III p. 1—113; **2** ed. Migne Patrol. Lat. t. 16 p. 1084—1095 et 1035—1039; **3** idem l. l. t. 14 p. 731—756; **4** idem l. l. t. 16 p. 966—982; **5** Hugonis de S. Victore nomen falso prae se fert; **7** contuli cum edit. versionis P. F. Zini (Venet. 1574. 8°.) fol. 122[v]—129[r]: codex sat multum a Zinio differt; **11** ed. Migne l. l. t. 14 p. 539—568.

207 (730). Cod. saec. XV, paginarum numeratarum 336, cm. 14,6 et 10,4; folia 1—80 membran., relicua chart. sunt.

Liber miscellaneus sermone Germaniae inferioris conscriptus.

Insunt: **1.** Thomae a Kempis de imitatione Christi libri I, II, III; **2.** tractatus de indulgentiis terrae sanctae (p. 161); **3.** tractatus de indulgentiis ecclesiarum Romae urbis (p. 177); **4.** indulgentiae ab Innocentio VIII fratribus S. Crucis concessae (p. 277); **5.** statuta ordinis S. Crucis (p. 291). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt, p. 289 et 290 scriptura vacant,

in foliis 2 initio praefixis notata quaedam Doctoris Köne et Ioannis Niesert de auctoribus interpretibusve singulorum libellorum extant. Fuit Ioannis Niesert, antea monasterii Bentlage.

1 cum Latino textu contuli edit. Euseb. Amort. Colon. 1728. 4°. t. IV p. 1 sqq., libb. II et III non nisi capita selecta in cod. extant.

208 (488a). Cod. chart. saec. XV, foliorum 127, cm. 20,2 et 14,1.

Notata excerptaque varia ex variis ecclesiasticorum scriptorum libris.

Incipiunt praemisso indice: *Nota VII septem sunt peccata mortalia.* Expliciunt abrupte: *qui se clarius uidet et qui nichil.*

C. ANTIQUITATES ET HISTORIA ECCLESIASTICAE. VITAE SANCTORUM. HISTORIA EPISCOPORUM, ORDINUM RELIGIOSORUM MONASTERIORUMQUE.

209 (101). Cod. membran. saec. X, fol. 181, cm. 31,6 et 21.

Necrologium Xantense; Forma institutionis canonicorum.

Liber constat ex duabus partibus: **1.** fol. 1—71 continetur Kalendarium necrologicum, in cuius marginibus praeter nomina hominum ad dies quibus mortui sunt adposita manibus diversis (saec. XI—XV) adnotamenta varia adscripta sunt, inprimis res ad historiam ecclesiae S. Victoris Xantensis pertinentes, passim etiam notitiae generales ad historiam Germaniae spectantes. Inter foll. 60 et 61 unum folium deest. **2.** fol. 72—181 descripta est Forma institutionis canonicorum edita in concilio Aquisgranensi anno 817. Incipit: *Cum In nomine sancte et indiuidue trinitatis christianissimus ac gloriosissimus ludouicus superno munere uictor augustus anno incarnacionis domini nostri ihesu christi DCCCXVI indictione X^ma anno si quidem imperii sui tertio aquisgrani palatio generalem sanctumque conuocasset conuentum.* Explicit: *quatenus diuinis iussionibus obtemperantes ad Christum in cuius sorte esse noscuntur qui uia ueritas et uita est eo opitulante peruenire mereamur.* Fol. 130 et in marginibus foliorum subsequentium alia manu (saec. XI) additum est privilegium S. Romanae ecclesiae quod Constantinus constituit, in marginibus foliorum 143v sqq. S. Augustini sententia de obedientia et praecepta eorum qui in monasterio sunt constituti. Haec altera pars codicis non integra aetatem tulit: supersunt formae institutionis canonicorum praeter prologum capita I—IX, fragmenta capitum X, XII, XIII, XXVII, deinde capita XXVIII—LXXII, IC—CXLI, fragmentum epilogi; desunt inter foll. 103 et 104 quaterniones duo, inter foll. 130 et 131 quinque folia, inter foll. 179 et 180 tria folia. Codex integer comprehendebat quaterniones 26, quorum integri servati sunt 1—7 (litteris insigniti a, b, c, d, e, f, g), 9—13 (insigniti litteris i, k, l, m, n), 16—18 (q, r, s), 20—25; quaternio 20 littera v, 22 littera y insignitus est, 21 et 23 sine dubio litteris x et z notati fuerunt, 24, 25, 26 litteras non prae se ferunt, sive quod nunquam habuerunt, sive quod ea pars marginis, ubi litterae illae extabant, decisa est; desunt quaternionis 8 (h) unum folium, quaternionum 19 (t) et 26 folia quina, denique toti quaterniones 14 et 15 (o et p). Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832, olim fuit ecclesiae S. Victoris Xantensis.

De notitiis in marginibus necrologii adscriptis excerpta quaedam publici iuris facta sunt in Monum. German. histor. Scriptt. t. XIII p. 43—45. Formam institutionis canonicorum contuli cum edit. Iosephi Hartzheim, Concil. Germaniae, tom. I (Colon. Agripp. 1759) p. 430—514; de anno concilii Aquisgranensis cf. B. Simson, Jahrbücher des Fränk. Reichs unter Ludwig d. Frommen I (Lips. 1874) p. 90; de donatione Constantiniana cf. H. Grauert, Histor. Jahrbuch der Görres-Gesellschaft III (1882) p. 3 sqq.

210 (313). Cod. chart. saec. XVIII–XIX, foliorum 109, cm. 22,6 et 18,1.

Status Omnium beneficiorum tam Curatorum quam Simplicium Ducatus Montensis.

Incipit: *Ambt Angermundt.* Explicit: *Possessor Iohann Merten.* Ex libris Ioannis Niesert.

211 (750). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 45, cm. 14 et 10.

Enumeratio eorum qui ad restaurandam ecclesiam cathedralem Monasteriensem ab anabaptistis dirutam dona contulerunt, vernacule.

In folio 1^{v} manu posteriore haec scripta extant: *Vorrehde. Weilen Hermannus à Kersenbroick in denen Actis de Furore Anabaptistico Monasteriensi ad finem Anni 1536 vermeldet den grossen Schaden so die Wiedertauffere dem Thumb zu Münster haben verursachet, undt zugleich anführet wie nach Vertilligung deren Wiedertaufferen der Thumb seye wieder hergestellet: als ist auss diesem Büchlein in etwah zu ersehen, wass: vnd: welche zu solcher herstellung haben contribuiret.* Folia 6, 7, 15, 16, 24, 30—43 scriptura vacant. Fuit monasterii Liesbornensis.

Quae continentur hoc codice publici iuris fecit Krabbe in Zeitschr. f. westfäl. Gesch. t. XVII (1856) p. 332—339.

212 (113). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 247, cm. 31,5 et 20,5.

De rebus ecclesiae Argentinensis saec. XVI et XVII.

Inscriptio: *Vollkommene Beschreibung Aus Dem Strassburgischen Statt Vnd Capituls Archiv. Wie es von Anno 1517. Bis ad Annum 1627. mitt veränderung der Religion daselbsten Sonderlich zu zeitten des Interims vnd der Drey Haupt vnd Stiffts Kirchen Nemblich dess Münster oder Thumbs vnd denn Iung- vnd alten St. Peter daselbsten da Hergangen, auch wessen die Statt Strassburg sich vff dass Iungst in Anno 1628. ergangene Kayserliche Edict wegen restitution solcher Stifft Kirchen vnd güter erklärt mit allem Vleiss und Trewen verfasst vnd zusamen getragen in gegen werttig Volumen. Durch einen Lieb Haber der Historien vnnd der Wahrheit der lieben Posteritet zum besten. Geschehen In Anno 1630.* Folia 173—178, 237, 238, 245 sqq. scriptura vacant. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

213 (49). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 236, cm. 33,8 et 21,2 diversis manibus scriptus.

Conlectanea varia ex libris impressis.

Fol. 1—91 excerpta varia, maximam partem ex Baronii annalibus ecclesiasticis et Ioan. Petri Maffeii historiis Indicis; fol. 92^{r} sqq. historia terrarum Westfalicarum usque ad annum 1536 (vernacule) ex libris diversis compilata. Singula folia diversa sunt magnitudine.

---

214 (20, 21, 22, 23). Codd. membran. quattuor saec. XV, cm. 39,6 et 28,5 binis columnis nitidissime exarati.

Menologium.

Vol. I, foliorum 216. Vitae sanctorum qui coluntur mense Ianuario. Initium et finis libri desunt; singula folia numeris a librario insignita sunt, folium XLVI nunc est primum, folium CCLXI nunc ultimum.

Vol. II, foliorum 258. Vitae sanctorum qui mense Aprili celebrantur.

Vol. III, foliorum 242. Vitae sanctorum qui mense Maio celebrantur. Post fol. 237 quaternio deest.

Vol. IV, foliorum 268. Vitae sanctorum qui mense Septembri celebrantur. Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae, paucae etiam aureatae sunt, inscriptiones rubrae. Fuerunt Monasterii Bodecensis, in quo c. a. 1459 iussu Arnoldi de Holte prioris duodecim volumina huius Menologii conscripta sunt, quorum quattuor tantum hic descripta supersunt.

215 (37). Cod. membran. saec. XII, foliorum 117, cm. 35,2 et 25, binis columnis exaratus.

Secunda pars passionalis.

Liber mutilus est, in initio et in fine et aliis locis variis plura folia desiderantur. Insunt passiones SS. martyrum quorum dies festi mensibus aestivalibus celebrantur. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.

216 (302). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 157, cm. 23,3 et 19,8 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Martyrologium; 2. Regula S. Benedicti (fol. 111 r); 3. varia scripta minora (fol. 145 v). Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Marienfeldensi.

2 ed. Migne Patrol. Lat. t. 66 p. 215 sqq.

217 (329). Cod. chart. saec. XV, foliorum 188, cm. 21,7 et 15,3.

Legendae sanctorum.

Incipiunt: *Incipit passio sancti vassii.* Expliciunt: *ab hostium tuere clementer insidiis. per Dominum nostrum ihesum christum etc.* Insunt legenda passionum S. Vassii, vitae SS. Ursmari, Erminonis, Potentini, Ymerii (Himerii), passio S. Salvii, vita Norberti archiepiscopi Magdeburgensis, vita Engelberti archiepiscopi Coloniensis a Caesario monacho conscripta, vita Coelestini papae V a Petro (de Alliaco) Cameracensi scripta, vitae Glodesindis virginis, Amoris confessoris, passiones Tharaci et Andronici, vitae SS. Trudonis, Vitoni, translatio S. Amandi, passio S. Luciani, vita S. Gudulae virginis. Fuit monasterii Bodecensis.

De Caesarii vita Engelberti cf. I. Janssen, Annalen des histor. Vereins für den Niederrhein I (1855) p. 92 sqq.; E. Ranke, Neues Archiv d. Gesellschaft f. ältere deutsche Geschichtskunde t. IV p. 202 sqq.

218 (348). Cod. chart. saec. XV, foliorum 230, cm. 21,4 et 14,6 manibus diversis scriptus.

Legendae sanctorum.

Praemittuntur admonitiones S. Basilii. Insunt hae legendae: vitae SS. Hildemici episcopi, Salabergae virginis, Goerici episcopi Metensis, Maurilii episcopi Andegavensis, Audomari episcopi, Honorati episcopi Arelatensis, Odgeri diaconi, translatio S. Firmini, vita S. Athalae virginis, vita S. Gummari Confessoris, passio SS. duorum Ewaldorum, vita S. Adalhardi Corbeiensis edita a Radberto Paschasio, vitae SS. Clari abbatis, Aviti et Mammerti archiepiscoporum Viennensium, passio S. Zachariae, vitae SS. Severi, Elisabeth de Spaelbecke, Hermanni Steinfeldensis, Eutropii episcopi, passiones SS. Yonii (Ionii) et Luciani presbyteri, vitae SS. Reguli et Taurini Ebroicensis, passiones Pontii, Iustae et Rufinae, Marcianae, vita S. Viventii, vita S. Florentii Confessoris, vita S. Malachiae [per Bernardum], Odonis Morimundensis tractatus de transitu S. Bernardi Claraevallensis, vita Petri Tarentasiensis edita a Gaufrido abbate, vita S. Fulgentii Ruspensis, sermo de S. Maynulpho, vita S. Augustini abbreviata a Possidio conscripta cum indiculo librorum eius, passio S. Pontiani, de miraculo novo beatae Marthae, passio S. Macrae virginis, legenda minor S. Francisci, vita S. Liudtrudis rhythmice scripta a Theoderico Trevirorum archipraesule, miracula S. Francisci, vita S. Edmundi Canthuariensis. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit Canonicorum regularium Bodecensium.

219 (353). Cod. chart. saec. XV, paginarum numeratarum 415, cm. 21,3 et 14,8 diversis manibus scriptus.

Legendae sanctorum.

Praemittitur tractatus Hieronymi de incarnatione Christi et laude beatae Mariae virginis. Legendae insunt hae: Vita S. Radbodi Traiectensis, legenda minor S. Lebuini, passio S. Werenfridi, vita S. Lebuini scripta ab Hucbaldo monacho, translatio S. Lebuini (additur Petri Cameracensis ad Hucbaldum epistula), passio S. Benigni, inventio corporum S. Benigni et S. Agnetis, ecloga S. Radbodi de virtutibus S. Lebuini, vitae SS. Magnerici Treuirensis, Pauli Virdunensis, Lubentii, Gregorii Traiectensis, Theodorae, Erendrudis, vita S. Ludovici a Ioanne papa (?) conscripta, passio S. Renoldi, vita S. Matthiae apostoli, miraculum de S. Thoma apostolo, vita S. Bernwardi a Tangmaro presbytero scripta, vita Dorotheae de Prutzia, vita S. Epiphanii Papiensis, vita S. Onufrii e Graeco Pafnucii in Latinum translata, miracula S. Volcquini et S. Hasekae, vita S. Eparchii, vita S. Philippi, visiones Petrissae virginis, passio S. Quiteriae, de S. Wernero, passio SS. Petri Ethironis et Ammonis Serapionis sociorumque, passio SS. Longini et Aphrodisii, vita S. Barsanofii, vitae SS. Frontonis, Pusinnae, Wilhelmi Bituricensis, translatio S. Pusinnae, vita S. Florentii, bulla Innocentii papae de canonisatione Petri Novi, passio S. Timonis edita ab Henrico Bredenovensi, passio SS. Sperati et Nartali sociorumque, vita S. Dalmatii. Pag. 253 admonitiones quaedam (vernacule) insertae sunt, pag. 399 fragmentum de Parthenio et Gallotero. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit Canonicorum regularium Bodecensium.

220 (354). Cod. chart. saec. XV, paginarum numeratarum 509, cm. 21,3 et 14,7 diversis manibus scriptus.

Legendae sanctorum.

Legendis praecedunt haec scripta: a. Ioannis Chrysostomi homiliae de incomprehensibili dei natura (Latine) cum praefatione Theodori Graeci Thessalonicensis ad Alfonsum regem; b. sermo de humilitate, vernacule (pag. 45); c. de vita clericorum cum excerptis ex Isidori libro officiorum (pag. 48); d. S. Augustini sermones de communi vita et de pastoribus (pag. 61); e. disputatio canonicorum regularium et fratrum eremitarum de S. Augustino (pag. 81); f. commentarius de decalogo (pag. 85), cui adduntur versus aliquot de Hugbaldo. Legendae incipiunt pag. 173, insunt autem hae: Vita S. Ludovici regis; passio S. Dympnae; vitae SS. Bernardini, Anselmi, Dunstani; Ioannis Archidiaconi liber de translatione S. Nicolai; passio martyrum Ebbestorpensium; passio S. Alexandri episcopi; vita S. Vincentii Confessoris de ordine praedicatorum; passio S. Sintrammi; vitae SS. Harlindis et Reynulae virginum, vita Alberti Magni cum Huberti ad Albertum epistula; passio S. Vincentii levitae; regulae fratrum minorum et tertii ordinis S. Francisci; vitae SS. Odonis Cluniacensis, Maioli Cluniacensis, Mederici; passio S. Elphegi Cantuariensis; vitae SS. Stephani Grandimontensis et Hugonis Cluniacensis; Calixti II libellus de miraculis S. Iacobi apostoli; vitae SS. Petri Claraevallensis, Hugonis Bonaevallensis, Wilhelmi Bituricensis, Roberti, Wilhelmi ducis Aquitaniae, Spiridionis episcopi. Paginae 85—171 binis columnis scriptae sunt. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit Canonicorum regularium Bodecensium.

d Aug. sermones de communi vita ed. Migne Patrol. Lat. t. 39 p. 1568—1581 (CCCLV et CCCLVI); sermo de pastoribus t. 38 p. 270 sqq. (XLVI).

221 (601). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 232, cm. 17,9 et 13, binis columnis exaratus.

Legendae sanctorum.

Legendae quas exhibet codex spectant fere ad sanctos diesque festos qui a die 23. m. Aprilis (die Georgii) usque ad diem 25. m. Augusti (diem Ludovici) celebrantur. Inserti sunt varii de diebus festis quibusdam tractatuli. Folia numeris 25—256 insignita sunt, desiderantur igitur in initio quaterniones tres. Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt.

222 (602). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 24, cm. 17,9 et 13, binis columnis exaratus.

Vitae sanctorum.

Spectant ad sanctos, qui a die 23. m. Aprilis usque ad Kalendas Maias coluntur. Codex in fine mutilus est. Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Fuit *Liber sancti petri in erfordia.*

223 (531). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 235, cm. 19,7 et 14, binis columnis scriptus.

Vita S. Augustini, vernacule.

Incipit: *Hyr beghint dat leuen des hoghen lerers vn ouerhilllighen bisschopes sunte Augustinus vn is van synen discipulen hoghen mesters vn innighen broders versamelt vn ouerghesat uth den latyne in dudesch vmme sympeler menschen willen. wat de name augustinus bedudet. Avgustinus wert gheseghet van augustus.* Explicit: *synes leuen Knechtes sunte Augustinus Amen. Hyr endett dat leuen vn legende des hoghen lerers vn ouerhilllighen bisschopes sunte Augustinus geschreuen vn geendet int iaer vnses heren MCCCCCXXXVII up sunte Remigius dach. Biddet god vor den schryuer.* Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae, inscriptiones capitulorum rubrae sunt. Ex libris Ioannis Niesert.

224 (583). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 69, cm. 18,6 et 14.

De vita gestisque potioribus ac virtutibus maxime commendatis S. Brigittae. Libri quattuor. Per Fratrem P(au)lum Holstein Ord: Ere(mit.) S. Saluatoris. Anno 1630.

Incipit: *Liber primus. Vitae S. Brigittae virtutumque ac rerum ab ea gestarum. Atque ut hinc narrationis nostrae proficiscatur exordium.* Explicit: *Iubeat, faxit Deus immortalis lumen indeficiens.* Ex libris Ioannis Niesert.

225 (568). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 477, cm. 19,2 et 15,8.

De vita S. Gertrudis, sermone Belgico.

Inscriptus est codex: *Het Leven van de h. Maghet Geertruyt Abdisse tot Eisleben als eenen Invloedt der Godtsdientigheyt ende Godtvruchtigkeit. Over gestelt vyt den latine in nederlandtsche tale. door. C. D. V. V. Thantwerpen, by Hieronymus verdussen op onser lieuer vrouwen Kerckhof inde X. Gheboden. Met Gratie ende Priuilegie.* Explicit: *leuet vnd regneret Godt van vnentliche ewigheit to ewigheiden Amen. Ende van den vifden Boech, gegeuen te Brüssele den XX. Octobris. Anno 1606.* Tum altera manu adscriptum est: *1638. In Monasterio S. Aegidii.*

226 (662). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 376, cm. 16,2 et 11, binis columnis scriptus.

Commentationes de festis sanctorum.

Folia codicis numeris 1—61, 63—80, 82—378 notata sunt: inter folia 61 et 63 nihil deest, inter folia 80 et 82 unum folium excisum est; folium 121 scriptura vacat; folii primi nihil nisi frustulum superest. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

227 (34). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 540, cm. 35,6 et 23,8.

Catalogus Episcoporum Trevirensium vindicatus contra mutilatorem Lubentium à quodam presbytero TrevirenSI.

Incipit fol. 3r: *Divis Trevirorum Penatibus Episcopis Sanctis iniuria laesis.* Explicit: *Agricolaus removetur.* Epistulis duabus in initio codici praefixis et subscriptione prooemii fol. 3v Ioannem Kauth auctorem operis esse cognoscimus; scriptae sunt epistulae anno 1724 *ex S. Goare* et missae *Reverendo . . . . . . P. I. B. Sollerio Hagiographo Societatis Iesu Antwerpiae.* Codex autographon scriptoris exhibet, qui hic illic operi suo curas secundas impendit, unde particulae quaedam duplici forma occurrunt. Praemissis prooemiis variis quaestionibusque sex generalibus agitur (fol. 43r — fol. 126v) de vetere Trevirorum historia usque ad C. Iulii Caesaris aetatem, secuntur (fol. 127r — fol. 405r) quaestiones ex historia ecclesiastica, adduntur denique excursus varii: a. vitae Materni et Auspicii episcoporum, vernacule (fol. 406r); b. chronologia Trevirensis (fol. 446r); c. quaestiones variae ad Trevirorum Tungrorumque urbes spectantes (fol. 466r); d. collectanea varia ad Bollandistarum Acta sanctorum pertinentia (fol. 505r). Non omnia folia eiusdem magnitudinis sunt.

In Bibliothèque des écrivains de la compagnie de Jésus par Aug. et Al. de Backer VI série. Liège 1861. 4°. pag. 247 nil nisi haec: „Kauth, Jean. 1. Negotium Bonae Mortis . . . . . . 8°. Vers 1721.“

228 (718). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 48, cm. 15 et 9.

Christophori Bernardi episcopi Monasteriensis testamentum.

Inscriptio: *Copia Testamentariae dispositionis Celsissimi & Reverendissimi Principis ac Domini Dñi Christophori Bernardi Episcopi Monasteriensis . . . . . Qui obiit in Arce Ahusana. Anno 1678. 19na 7bris.* Praeter testamentum copiae duorum codicillorum in codice exhibentur; testamentum ipsum in archivio provinciali Monasteriensi asservatur.

Vid. Tücking, Geschichte des Stifts Münster unter Christoph Bernard v. Galen. (1865.) p. 319.

---

229 (267). Cod. chart. saec. XV, foliorum 26, cm. 27 et 19,5 binis columnis scriptus.

Enumeratio clarorum virorum et feminarum ordinis S. Benedicti praemissa vita brevi Benedicti.

Incipit: *Benedictus nobili genere.* Explicit fol. 26r: *Theodorus monachus scribit libellum de locis sanctis in quibus praesentiam suam corporalem exhibuit.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

230 (393). Cod. chart. saec. XV, foliorum 129, cm. 21 et 14, manibus diversis scriptus.

Collectio statutorum et privilegiorum ordinis Cisterciensis, vernacule.

In initio liber mutilus est. Incipit: *dat mach he outfaen van eynen andern bischop.* Explicit: *brug yn dat eirste jar vnser macht. Expliciunt statuta benedicti pape. Hyr heuet dyt boek eyn ende godt mote vns synen vrede* [senden] *brengen Beendyget oppsater dages vor sunte michael in den jare vnses heren do men schreff MCCCCXLVI.* Litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.

231 (519). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 239, cm. 19,9 et 14,2 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Privilegium praedicatoribus Coloniensibus a Clemente VI datum; **2.** tractatus de modo correctionis fratrum in ordine delinquentium (fol. 2^r); **3.** tractatus de electione (fol. 61^r); **4.** tractatus de excommunicatione et de observatione interdicti (fol. 74^v); inserta sunt (fol. 84^v—88^v) excerpta ex Petri de Palude scripto super lib. IV Sententiarum; **5.** tractatus de privilegiis sororum ordinis praedicatorum (fol. 91^v); **6.** tractatus de libertatibus ordini concessis et de quarta danda (fol. 94^v); **7.** determinationes sive declarationes Benedicti XI et Ioannis XX de visione animarum (fol. 123^r); **8.** sermones Ioannis XXII et Thomae Waleys Anglici de visione animarum (fol. 125^v); **9.** epistula episcopi Parisiensis commendans vitam et doctrinam Thomae de Aquino (fol. 141^r); **10.** decretum pro provinciali electo (fol. 142^r); **11.** formae absolutionis (fol. 143^r); **12.** Clementis IV confirmatio officii divini ordinis (fol. 143^v); **13.** inhibitio Urbani V ne religiosi de personis recipiendis aliquid exigant (fol. 145^r); **14.** epistula diaboli ad clericos (fol. 146^v); **15.** epistula episcoporum Alemanniae contradicentium papae auferenti eis potestatem ligandi et solvendi (fol. 149^v); **16.** miracula Hieronymi (fol. 152^v); **17.** epistulae Cyrilli ad Augustinum et Augustini ad Cyrillum de Hieronymo (fol. 156^r); **18.** sermo Hieronymi factus in ultima eius infirmitate et ab Eusebio eius discipulo conscriptus (fol. 172^v); **19.** scripta varia, velut de electione priorum (fol. 189^r); **20.** summa dictaminis Bartholomaei Faventini (fol. 195^v); praeterea hic illic adnotamenta breviora inserta sunt, velut de forma licentiandi fratrem ad eremiticam vitam (fol. 140^v). Fol. 189 sqq. paginae binas habent columnas. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

232 (612). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 36, cm. 17,5 et 16.

Annales Franciscanorum observantium.

Liber in initio et fine mutilus est, incipit ab a. 1477, deducitur ad a. 1532; laudantur auctores, ex quibus scriptor hausit: *Huber* (?), *Menologium ms. Henrici Tempel, Aug. de Witte in Tab.*, all. Multa folia lacerata sunt.

Cf. I. B. Nordhoff in Pick, Monatsschrift für rheinisch-westfäl. Geschichtsforsch. u. Altert. I (1875) p. 172 adn. 3.

233 (394). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 80, cm. 21 et 16.

Chronologia Almae provinciae. Anno 1746. De provincia Saxoniae S. Crucis Ord: Minor: de strictiori observantia, ubi et sparsim aliqua De provincijs, nunc antiquata Saxoniae S. Ioannis Baptistae et resuscitata Thuringiae S. Elisabethae de observantia regulari.

Orditur chronologia a statu provinciae qui fuit ante concilium Constantiense, deducitur ad annum 1746; hic illic in marginibus additamenta manu posteriore scripta extant.

Cf. F. W. Woker, Geschichte der Norddeutschen Franziskaner-Missionen, Freiburg i. B. 1880. 8°. p. 9 adn. 1.

234 (146). Cod. chart. saec. XVII et XVIII, foliorum 250, cm. 30,5 et 18,3.

Liber Recommendationis Siue Memoriarum Conuentus Fratrum Minorum Scti Francisci Strictioris Obseruantiae Bilfeldiensis In quo continentur, tum Viuorum tum Mortuorum nomina, in Capitulis hebdomadatim denuncianda, qui singularibus suis eleemosynis in Vita aut morte Fratrum Sibi Suffragia, preces et Sacrificia in perpetuum devinxerunt. Recognitus Anno Domini 1639.

Annus primus est 1503, ultimus 1704; maior pars foliorum scriptura vacat.

235 (38). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 115, cm. 35,1 et 21,5.

Onera fundata Conventus Briloniensis Ord. FFr. Min. S. P. Francisci Conventualium juxta modernam obligationum Tabulam hic anno 1765 transsumpta.

Folio praefixo extat admonitio patrum guardianorum. Fuisse videtur bibliothecae Arnsbergensis.

236 (677). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 46, cm. 16 et 10.

Inventarium Archivi (conventus Franciscanorum) Hammonensis Revisum ac Renovatum sub A. V. P. Guardiano Christiano Claes SS. Theolog. Lect. jubilato per V. P. Bonosum Disselhoff, p. t. Vicarium Anno 1780. demptis variis inutilibus ac in loculamentis Archivi inferioribus repositis.

Manu posteriore hic illic nonnulla ad historiam temporis usque ad a. 1804 spectantia addita sunt, folia 20—46 scriptura vacant.

237 (691). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 261, cm. 15,7 et 10.

Arcana societatis Iesu publico bono Vulgata cum appendicibus utilissimis MDCXXXV.

238 (102). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 271, cm. 31,6 et 20,4 binis columnis scriptus.

A. M. D. G. Archivii Societatis Iesu Tomus primus. Anno Domini 1732.

Insunt: *ordinationes maioris momenti et perpetuae quae a Patribus Generalibus mittuntur.* Incipit fol. 3^r: *Ordinationes S. P. Francisci Borgiae. (1566).* Explicit fol. 236^v: *quare regenti prospiciatur de alio subregente 1708.* Folia 237 sqq. scriptura vacant. Liber ab initio usque ad folium, quod nunc est 237, paginas habebat 681 numeratas, desunt paginae 221—308, 389—436, 541—612. Fuit S. I. collegii Burenensis.

239 (532). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 146, cm. 19,7 et 15,8 manibus diversis scriptus.

Necrologium Sive Nomina Defunctorum In Collegio Societatis Iesu Monasterii Westphaliae ab initio erectionis.

Instructum est ad modum kalendarii secundum ordinem mensium et dierum anni; in fine adiectus est index alphabeticus et additamentum exhibens nomina post extinctam societatem defunctorum usque ad a. 1803.

Cf. Geschichte des Münsterschen Gymnasiums von . . . . 1588 bis 1630 von B. Sökeland. Münster. (1826). 8°. pag. IV, n. 4.

240 (324). Cod. chart. saec. XV, foliorum 70, cm. 22 et 15,3.

Collectio documentorum ad res monasterii Clarholtensis ordinis Praemonstratensis Osnabrugensis dioecesis spectantium.

Apographa sunt diversis manibus conscripta, maximam partem Latine, passim vernacule, historiam annorum 1442—1468 inlustrantia. Excisa sunt folia post foll. 21, 27, 33.

241 (719). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 76, cm. 15 et 10.

Chronicon Knechtstedense.

Codex ab utraque parte conscribi coeptus est: **1.** Ab una parte foliis 1—5^{r} extat *Series D. D. praepositorum Capellensium ex abbatiâ Knechstedensi de anno 1623 et sequentibus*; **2.** ab altera parte foliis 1—21^{r}: *Memoria defunctorum Confratrum Knechstedensium ab anno 1722.* Scriptus est liber a P. Bongart et I. A. Becker praepositis Knechstedensibus, enumerantur autem 12 praepositi annorum 1623—1780, et 82 confratres annorum 1722—1786; folia 50 media scriptura vacant.

242 (522). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 113, cm. 19,8 et 15,2.

Consuetudines Congregationis Maioris B. Mariae Virginis Annunciatae Monasteriensis Conscriptae Anno 1647.

Passim occurrunt additamenta manibus posterioribus adscripta; foll. 43 sqq. enumerantur *strenae seu xenia in sodalitate distributa,* quae enumeratio usque ad annum 1771 deducta est. Folia 5, 7, 9, 11, 13, 16, 17, 20, 25, 27, 29, 31, 32, 34, 36, 37, 39, 40, 42, 50—52, 57—76, 84, 88, 89, 92—104, 107—110 scriptura vacant. Fuit collegii S. I. Monasteriensis.

243 (145). Cod. chart. saec. XV, foliorum 277, cm. 30,5 et 22,2.

Monasterii b. Mariae trans aquas Monasteriensis registra frumentorum et libri decimales annorum 1414, 1420, 1422, 1423, 1425—1430, 1440, 1443, 1447, 1449—1451, 1458, 1459, 1462, 1464.

Discripti sunt libri per ordines parochiarum sive vicorum; insertae sunt aliae tabulae accepti et expensi eiusdem monasterii. Inscriptiones rubrae sunt. Donum consiliarii regis Harten Monasteriensis (a. 1848).

Qui nuper registra frumentorum huius monasterii publici iuris fecit, Fr. Darpe, (Codex traditionum Westfalicarum III, Münster 1888), hoc codice non est usus; est autem ipse ille codex, cuius E. Friedlaender Cod. tradit. Westfal. I p. VIII n. 14 mentionem facit: cf. Darpe l. l. p. 6 adnot.

244 (427). Cod. membran. saec. XVI, foliorum 6, cm. 20,8 et 14,5.

Fragmenta duo minora.

1. Fol. 2^{r}: Fragmentum transsumpti instrumenti dati *in castro woldbeke anno domini M°CCCC°LXIII°* et affirmati *Rome apud sanctum Marcum anno M°CCCC°LXVII decimo Kalendas decembres pontificatus nostri anno quarto.* **2.** Fol. 2^{v}—6^{v}: Fragmentum constitutionis Henrici Vernick, Erici episcopi Monasteriensis in spiritualibus vicarii generalis, de conventibus virginum ac sororum visitandis; inprimis (fol. 3^{v}) *priori ordinis canonicorum regularium nemoris beate marie prope northoern* et *rectori domus presbiterorum et clericorum ad fontem salientem nostre civitatis* iura et officia quaedam praecipiuntur. Inter foll. 2 et 3 lacuna est. Ex libris Ioannis Niesert.

D. THEOLOGIA DOGMATICA, MORALIS, POLEMICA.

245 (635). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 164, cm. 17 et 10,5.

Conferentiae Theologicae Theologiae moralis tractantes de actibus humanis, De peccatis, De virtutibus Theologicis, Et de jure et justitia, per quaestiones et casus eorumque resolutiones elucubratae. Aquisgrani: Anno Domini MDCCLVII. Ad simplicem usum Fr. Angelici ordinis fratrum minorum Capucinorum Sacerdotis.

Incipit liber: *Conferentia prima moralis de actibus humanis ac voluntario. Quaestio 1ma. quis sit actus hominis, quis humanus. Respondeo. actus procedens vel positive vel privative vel interpretative ab homine.* Explicit: *quod iura cuncta vetant tamquam ab omni ratione alienum. finis.* Sequitur index. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

246 (704). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 175, cm. 15,5 et 9,3.

Methodus brevis refutandi sectarium in quâvis fidei controversiâ.

Incipit: *in primo disputationis ingressu interrogandus est adversarius per quam regulam et normam infallibilem velit meam fidem in aliquo puncto reformare.* In fine liber mutilus est, explicit: *petamus deum et dominum nostrum reducere nos illuc unde eiecti.* Compilatus est liber ex scriptis Ricardi Arsdekini (Archdekin), Edmundi Campiani, all. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

247 (557). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 106, cm. 19,4 et 15,5.

Tractatus De Vitiis et Peccatis Dictatus a R. P. Dominico Blanckenbeil Lectore Primario Anno 1706.

Incipit: *Tractatus de vitiis et peccatis. Proemium. Peccati tartaream larvam et infame monstrum ob oculos ponimus.* Explicit: *Huius rei apertissimum habemus exemplum in potia* (potentia?) *peccandi.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

248 (558). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 258, cm. 19,4 et 15,2.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Disputationum Theologicarum secundum mentem Doctoris subtilis Ioannis Duns Scoti in librum primum Sententiarum Pars prima De Deo uno tradita a. R. P. Bernardino Busaeo Ss. Theologiae Baccalaureo eiusdemque lectore ordinario anno 1643. Incipit: *Arduum quidem quod aggredimur opus est*; 2. tractatus Theologicus de quattuor virtutibus moralibus Cardinalibus earumque annexis et oppositis (fol. 129^r^—203^r^). Incipit: *Prooemium. Cum praecedenti tractatu tres virtutes theologicas deum ipsum immediate respicientes.* In marg. infer. fol. 129^r^ adnotata sunt haec: *Inceptus est hic tractatus Anno 1645 die 7. Iunii in Conuentu nostro Monasteriensi FF. Minorum S. Francisci Conuentualium*; 3. tractatus Theologicus In Librum secundum Sententiarum (fol. 204^r^—258^v^). Incipit: *Cum secundum communem theologorum sententiam deus sit obiectum totius theologiae.* Explicit: *ens enim si non esset verum, non esset.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

249 (82). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 106, cm. 32,7 et 21.

De Articulis Religionis Hac Aetate Inte(r) Praecipuas Ecclesiae partes Controuersis ad Ferdinandum Imperatorem Augustum et Maximilianum II^um^ Imperat. August. eius filium et successorem Consultatio.

Incipit: *Praefatio. Difficilem admodum rem iubes Clementissime Caesar.* Explicit: *et deo mutua charitate placato felicius Christiani nominis hostibus resistatur*; sequitur index articulorum et capitum. Fol. 1ʳ inscriptioni libelli manu alia addita sunt haec: *Autographo hoc Georgii Cassandri opere Bibliothecam Universitatis Monasteriensis ornabat Reverndssmus Clmusque Hildeshemius Ecclesiae Metropolitanae Coloniensis Canonicus Capitul. Anno MDCCLXXVI.*

250 (751). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 157, cm. 14 et 9,3.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Erothemata in caput primum catechismi Canisiani Dictata à R. in christo P. Petro Ditz. Inchoata Anno 1609. Incipiunt: *Caput primum. Distribuam hoc caput in tres partes.* Expliciunt abrupte: *post hoc contempto Macharium*; 2. epistulae aliquot et tabulae accepti et expensi (fol. 27ʳ—156ᵛ). Inserti sunt fol. 111ᵛ—114ʳ et 119ᵛ—127ʳ tractatus theologici minores. Tabulae a vicario S. Trinitatis in ecclesia parochiali Bocholdiensi annis 1636—1658 conscriptae sunt et ad eandem vicariam spectare videntur; conferunt nonnihil ad historiam cum ecclesiasticam tum profanam Bocholdiensem. Tractatus theologici alia manu scripti sunt. Folia numeris a scriptore insignita erant, desunt autem folia 11, 18, 44, 55, 65, 68—77, 79—82, 84—87, 92, 94, 100, 101, 112, 118, 119, 179—183, 185—190, 194, 196; folia 53—55, 60, 61, 68, 70 vacua sunt. Ex libris Ioannis Niesert.

251 (340). Cod. chart. saec. XVIII (1723), foliorum 366, cm. 21,5 et 17.

Tractatus de Eucharistia, de extrema unctione (fol. 31ʳ), de ordine (fol. 39ʳ), de matrimonio (fol. 71ʳ), de poenitentia (fol. 204ʳ), de sacramentalibus (fol. 364ʳ) traditi a Ludovico Fliegen Coloniensi.

Incipit codex: *Tractatus de Eucharistia ut est Sacrificium. Actum fuit de Eucharistia quatenus Sacramentum est.* Explicit: *ne suscipiens frustretur sacramento. Et haec de Sacramentalibus.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

252 (503). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 329, cm. 20,1 et 16,2.

Doctrina universae Theologiae moralis plene et integre proposita, ad mentem praecipuorum Theologorum et Canonistarum insertis ubique Casibus practicis elucubrata ab A. V. O. P. Gereone Monasteriensi fratrum Capucinorum praedicatore ac sacrosanctae Theologiae Lectore suisque discipulis ad usum et captum Essendiae tradita. Pars sacramentalis.

Incipit: *Pars III Theologiae sive tomulus sacramentalis. Tractatus 1mus Ordine 7mus De Sacramentis in genere. Sacramentum definitur signum visibile gratiae invisibilis.* Explicit: *hinc loco eorum debet dicere, Domine exaudi orationem.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

253 (620). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 255, cm. 17,2 et 10,2.

Compendium Theologiae Gervasii.

Incipit: *de Natura et Origine Theologiae: 1. Quaestio proemialis. Articulus 1. Q. quid sit Theologia? juxta ethologiam* (sic) *nominis est quilibet Sermo seu ratiocinatio de deo et rebus divinis.* Explicit fol. 242ᵛ: *ad prolem generandam, ad curas, labores et vitae necessitates ferendas.* Non integrum est compendium, abrumpitur in (partis III) t. VI tract. 6 disp. 1 quaest. 2 artic. 4. Folia 59 et 243 sqq. vacua relicta sunt. In folio praefixo haec scripta sunt: *ad usum simplicem F. Benedicti Adam Conventus Monasteriensis 1785.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

Conlatum est cum ed. Cursus Theolog. auctore R. P. Gervasio Coloniensi quinta a. 1716.

254 (725). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 243, cm. 14,8 et 8,9.

Summa Theologiae Moralis R. P. Gervasii Capucini compendiata nec non ad simplicem usum F. Crescentiani Paderani Capucini Indigni scripta. Essendiae Anno 1740.

Incipit: *Pars I^ma^ complectens Materias Morales Tractatus I^mus^ De Actibus Humanis. Disputatio prima de Essentia seu Quidditate actuum humanorum. Actus qui ab homine fiunt, dupliciter considerari possunt.* **Explicit abrupte fol. 189^r^:** *De matrimonio clandestino. Matrimonium clandestinum late potest dici omne illud.* **Folia 190—243 vacua sunt. Est non solum Theologiae moralis, sed etiam sacramentalis compendium. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

Conlata est cum ed. s. l. t. III—VI p. 367.

255 (678). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 244, cm. 16 et 9,5.

Compendium Theologiae moralis et sacramentalis Gervasii.

Incipit: *Caput primum. De actibus humanis. paragraphus primus* (sic). *De Voluntario et involuntario. Q. quid sit Theologia moralis. R. dicitur moralis a moribus, circa quos recte instituendos versatur.* **Explicit:** *sed raro utendum, maxime si ordines sint suscipiendi.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

256 (720). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 119, cm. 15 et 9,5.

Excerpta ex Gervasii Brisacensis Theologia.

Insunt: 1. definitiones et distinctiones Theologiae R. P. Gervasii; indice praemisso incipiunt fol. 9^r^: *Ex partis primae complectentis materias speculativas tomulo primo. Theologiae nomen derivatur a Graeco quod Latine Sermonem significat*; **2. theses eiusdem operis (fol. 54^v^); incipiunt:** *Incipiunt theses Theologiae Scholasticae. 1ma. De Natura et Necessitate Theologiae. Theologia est vera scientia partim speculativa partim practica*; **3. Casus ex Universa Theologia Morali R. P. Gervasii Brisacensis (fol. 69^r^); incipiunt:** *Licetnè contra maleficia uti medicinis, 2. exorcismis*; **4. Quaestiones Scitu Necessariae iis quibus animarum cura incumbit (fol. 77^r^); incipiunt:** *Quid est credere. cr. est assentiri firmiter omnibus quae a Deo revelata sunt.* **Fol. 89^v^ recensio casuum continuatur. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

257 (709). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 168, cm. 15,4 et 10,2.

Controversiae Manû Scriptae, dictatae vero à Rdo & eximio in xto Patre Grûter. S. I. in almâ ad Paderam.

Insunt: 1. Quaedam usuvenientia de Gratia in sententia iesuitica spectata F. Hyacinthus Hillebrandt. ord. praed. (fol. 1^r^—91^r^). Initium tractatus deest, incipit folio numero 23 insignito: *tismum. haec enim causa est.* **Explicit:** *faciendam esse dationem elemosynae*; **2. Controversia 2da De Divinis Praedefinitionibus et Praedestinatione (fol. 91^v^—102^v^). Incipit:** *Subiungo hanc materiam de praedefinitionibus.* **Finis deest, explicit:** *tertio Deus sic*; **3. Controversiae potissimum contra Recentiores Acatholicos, Confessionistas, Reformatos et novissimos Iansenistas (fol. 103^r^—166^v^). Incipiunt:** *Controversia prima de gratia Dei auxiliante. Cum duplici Haereticorum genere sibi plane opposito.* **Expliciunt:** *remissionem peccati a sanctificatione.* **Fol. 167—168 extant regulae morum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

258 (575). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 244, cm. 19,1 et 16.

Quattuor tractatus scholastici de paenitentia, extrema unctione, ordine et matrimonio.

Incipit codex: *Tractatus de paenitentia. Ad quaestionem 84. Divi Thomae et alias sequentes. Praefatio. Sacramenta praecedentia spectant ad spiritualis vitae perfectionem.* Explicit: *omnia annullo et revoco et annullata et revocata volo.* Fol. 1ᵛ in margine superiore haec adnotata sunt: *Incepi hunc tractatum scribere sub R. L. Lectore Gerardo Iürgens 1693.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

259 (460). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 247, cm. 20,5 et 16,6.

Tractatus de poenitentia dictatus ab A. R. P. Augustino Lamberg Ordinis Fratrum Praedicatorum Ss. Theologiae Praesentato, & generalis Studii Coloniensis in Conventu S. Crucis Baccalaureo Exceptus à F. Benedicto Esch eiusdem ordinis et studii Anno 1743. Adduntur tractatus de sacramento extremae unctionis (fol. 105ᵛ), de sacramento ordinis (fol. 118ʳ), de matrimonio (fol. 143ʳ); post fol. 213 tabula arborem consanguinitatis exhibens inserta est.

Incipit codex: *Tractatus de Virtute & Sacramento Poenitentiae. Proömium. Postquam anno priori tractatus de Baptismo, Confirmatione et Eucharistia absolverimus.* Explicit: *illud pro non dicto aut scripto habere velimus. 9. Decembris 1744.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

260 (459). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 143, cm. 20,5 et 16.

Theologia dogmatica.

Divisa est in duos libros: Capitulo praeliminario de Theologia eiusque principiis praemisso fol. 28ᵛ incipit liber I De Foedere Naturae et Operum (De Deo, de creatione et gubernatione, de creatione hominis eiusque statu primo, de angelis, de corruptione generis humani); fol. 108ᵛ incipit Theologiae Libri II Pars I De negotio gratiae in genere. Incipit codex: *Introductio in Theologiam. Introductio generalis demonstrata est.* Explicit: *aut non potuerunt quod omni sufficientiae eius fuerunt contrariae.* In folio praefixo leguntur haec: *Viri Celeb*(errimi) *F. A. LAMPII Collegium in Cell: Melchioris.*

261 (697). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 188, cm. 15,6 et 9, manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Tractatus de theologia polemica; de fonte eius scriptor adnotavit: *Quae habentur de philosophia polemica descripsi ex Tobia Lohner S. Iesu viro qui de praxi optime scripsit*; **2.** haereticum Quare per catholicum Quia authore p. f. Henrico Lancilotto (fol. 28ʳ); **3.** varia scripta minora: a. conclusio hortatoria et consolatoria Sancti Augustini libri de unitate Ecclesiae cap. XXV (fol. 128ʳ); b. conclusio hortatoria ad amplectendam catholicam disciplinam S. Augustini lib. de utilitate credendi cap. XVIII (fol. 135ʳ); c. Caput XXX Vincentii Lirinensis adversus haereticos (fol. 138ʳ); d. epistola iusti Calvini Veteracastrensis continens privatam apologiam ad parentes et necessarios (fol. 140ᵛ); e. S. Cyprianus de unitate Ecclesiae Capita 4—7 (fol. 156ʳ); f. de ritu candelarum festo purificationis (fol. 163ʳ); g. de B. M. Virgine contra eos qui dicunt B. Virginem esse similem aliis foeminis (fol. 165ʳ); h. de apotheosi sive conse-

cratione rerum in Ecclesia (fol. 167r); sequitur index rerum alphabeticus fol. 172—174, folia relicua vacua sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

1 de Tobia Lohner cf. Hurter, Nomenclator liter. rec. theol. cath. II 1 p. 257 sqq.; 3a et b ed. Migne Patrol. Lat. t. 43 p. 442—446 et t. 42 p. 91—92; c ed. Migne Patrol. Lat. t. 50 p. 674 sqq.: extat in codice non cap. XXX, sed dimidia fere pars capitis XXVIII (a verbis *Hic iam consequens* usque ad verba *unius hominis novitium sectemur errorem*); e ed. Migne Patrol. Lat. t. 4 p. 515—523: excerpta codicis pertinent a fine cap. IV (*Quam unam ecclesiam* etc.) usque ad finem cap. IX; d de Calvino Xantensi cf. Hurter l. l. I p. 306 sq.

262 (545). Cod. chart. saec. XVII (1634), paginarum numeratarum 206 et 282, cm. 19,6 et 13,3.

Tractatus R. P. Ioannis de Lugo societ. Iesu de voluntario et involuntario, de peccatis et eorum malitia, de gratia et efficacia auxiliorum divinae gratiae, traditi Romae in Collegio Romano Societ. Iesu, Excepti a Ioanne Guilielmo Euskirchen Collegii Germanici et Hungarici Alumno.

Incipit prior pars: *In primam secundae S. Thomae quaest. sext. et sequent. Tractatus de voluntario et involuntario. Haec pars Theologiae quae de humanis actibus agit difficilis utilis et latissima est.* Explicit pars posterior: *sicut nec modo sanctificat nisi improprie, quatenus pertinet ad integrandam sanctitatem. laus deo*; sequitur index.

263 (158). Cod. chart. saec. XVII, paginarum numeratarum XVIII et 276, cm. 30,2 et 20,1.

Ad comem et amicam veritatis disceptationem tenuis et placida responsio Pro honore et scriptis Erasmi Roterodami viri doctrina et pietate inclyti totoque orbe celeberrimi et famosissimi, rudiori Minerua et leui brachio adornata ad veritatem ingenuo candore, citra factiones et schismata modeste et intrepide indagantium admiratore nec Erasmi magis quam Catholicae fidei studioso. Monasterii Westphaliae Anno 1635 Mense Octobri.

Textui operis ipsius praemittuntur pagg. III—XVIII epistula dedicatoria ad Henricum Cratz S. I., ad lectorem praefatio, ad Martinum Siben S. I. elegia, denique index capitum; scriptoris nomen epistulae dedicatoriae subscriptum est: *Bernardus à Mallinckrodt Ecclesiae Monasteriensis Decanus.* Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

264 (523, 524). Codd. chart. duo, saec. XVIII, cm. 19,8 et 15,7.

Compendium theologiae moralis opera Melchiadis Gescherensis, in duas partes distributum.

Vol. I, paginarum numeratarum 629, complectens materias et resolutiones morales de actibus humanis etc. Incipit: *QVae est differentia inter actum hominis et actum humanum?* Explicit p. 625: *et iuramenti obligatio diverso modo cessat*; sequitur index alphabeticus.

Vol. II, paginarum numeratarum 392, complectens materias et resolutiones morales de sacramentis etc. Incipit: *Quid est sacramentum?* Explicit abrupte: *quod ex priori matrimonio velut.* In tegumento utriusque voluminis interiore haec scripta sunt: *Ad simplicem usum Patris Lucii Rieselensis Capucini cum licentia M. R. P. Angelini Aquensis. P. t. Ministri Provincialis 1762 (1763).* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

265 (525). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 217, cm. 19,8 et 16.

Varii tractatus theologici.

Insunt: **1.** tractatus de virtutibus theologicis; **2.** theologia scholastica dictata a R. P. P. Oberrecht anno 1716 (fol. 25); **3.** theologia scholastica dictata a R. P. P. Strunck anno 1716 (fol. 86); **4.** tractatus de actibus humanis (fol. 152). Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

266 (533). Cod. chart. saec. XVIII (1754), foliorum III et 264, cm. 19,7 et 15,8.

Liber Catechismorum Compositus a fratre Odorico Saltzkottensi ordinis fratrum Capucinorum Sacerdote.

Incipit: *Materiae Catechismorum sunt sequentes.* Explicit fol. 252v: *mira facta sub supplicatione fol. 213*; sequitur index. Addita est fol. 262 sqq. *dictio* (vernacula) *habita Wernae ante distributionem praemiorum anno 1765.* Folia 227—233 et 235—248 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea conventus Brenschedensis.

267 (603). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 213, cm. 17,9 et 11.

Des wohlehrwürdigen Herrn Overberg Lehrers der Normal-Schule Religions-Unterricht. Geschrieben im Jahre 1796.

Incipit: *Des ersten Theils 1ster Catechismus Von Gott und seiner Allmacht. Was meint ihr wohl, sollten eure Eltern euch wohl recht lieb haben?* Folia 136—145 et 199—213 scriptura vacant.

Cf. Bernard Overberg, Christkatholisches Religionshandbuch, 2 voll., Münster (ed. 8: 1868).

268 (673). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 257, cm. 16,1 et 10,1.

Theologia moralis sive summa casuum conscientiae dictata a R. P. Ioanne Petri S. I. excipiente Ioanne Böddeker Alensi Monasteri Westphalorum ab anno a partu virginis 1638 ad 1640 inclusiue.

Agitur de praeceptis, de peccatis, de sacramentis, de censuris; incipit: *Partitio Theologiae Moralis. Prooemium. Quam nos Theologiam moralem alii summam casuum conscientiae vel casus simpliciter appellant*; explicit fol. 237r: *nisi illi ex Privilegio aliquo ad aliquos casus concedat. Anno 1638. 27 Septembris*; sequitur index. Fol. 242 sqq. adduntur *breves ac dilucidae aliquot resolutiones de controversiis haereticorum nostri temporis,* fol. 255 sqq. appendix de indulgentiis. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

269 (564). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 289, cm. 19,3 et 15,2.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Commentarius in vniuersam sacrae theologiae summam ad mentem diui Thomae doctoris angelici inchoatus anno 1668 nonis Novembris praelegente patre Pio Limburgense. Incipit: *Praefatio. Dei ter optimi maximi gratia favente in hac nostra theologica palestra.* Explicit fol. 180v: *quam id ipsum ex tota voluntate quomodolibet omnino revocare*; secuntur fol. 181r—fol. 184v theses ex theologia scholastica quae in initio libri foliis 1—3 continuantur; **2.** Disquisitio de controuersiis quae inter nos Catholicos et moderni temporis acatholicos scilicet Lutheranos et Caluinistas ventilari solent (fol. 185r). Incipit: *Quaestio prima. De principiis defendendi ac probandi articulos fidei. Sicut in omni disquisitione speculativae veritatis.* Explicit: *Responsiones ad 4tum principii 2di. Finis*; sequitur index controuersiarum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

270 (310, 311). Codd. chart. duo saec. XVIII.

Theologia moralis et sacramentalis.

Vol. I, paginarum numeratarum 453, cm. 22,4 et 17,9. Compendium Theologiae moralis resolvens praecipuas Quaestiones Theologicas et Casus practicos, Concinnatum ad Normam Examinis Synodalis Coloniensis, Serviens commoditati simul et utilitati Neo Approbandorum. Pars 1ma. Incipit: *Q. 1mo. Quotuplicis sint generis actus qui ab homine procedunt?* Explicit: *propter impedimenta diversae speciei scilicet affinitatis et publicae honestatis.*

Vol. II, paginarum numeratarum 249, cm. 22,7 et 18,4. Pars II. Incipit: *Quaeres 1mo. Quid est Sacramentum?* Explicit: *matrimonium in facie ecclesiae revalidabit prolesque legitimabit. 1784 — 19na Decemb.* In folio praefixo leguntur haec: *Hic liber est ad simplicem usum F. Romualdi Reinensis Capucini. L. I. Cum licentia superioris. 1785. 12 Iun.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

271 (544). Cod. chart. saec. XVII, paginarum numeratarum 127, 155, 230, cm. 19,6 et 13,2.

Tractatus R. P. Leonis Sanctii de sacramentis in genere et R. P. Antonii Mangilii de eucharistia et poenitentia, Excepti in Collegio Romano Societatis Iesu Romae A Ioanne Guilielmo Euskirchen Collegii Germanici Et Ungarici Alumno.

Incipit tractatus primus: *Tractatus de natura sacramentorum in genere Ad quaestionem sexagesimam tertiae partis Doctoris Angelici Quaestio I De his quae supponenda sunt ad universam tractationem. Dicendum est primo nomine Sacramenti aliud signari apud prophanos aliud apud Ecclesiasticos authores.* Explicit tertius tractatus pag. 224: *o felices ac bene fortunatos labores meos.* Secuntur Propositiones theologicae de virtute poenitentiae. Subscriptio tertii tractatus: *Defensus est hic tractatus Romae in Collegio Germanico et Hungarico a Ioanne Guilielmo Euskirchen Coloniensi, eiusdem Collegii Alumno anno 1635, 25 mensis Augusti.* Paginarum numeri 67, 68 secundae partis bis extant, 76, 77 tertiae partis omissi sunt.

272 (336—338). Codd. chart. tres saec. XVIII.

Theologia moralis Thomistica composita et dictata à fratre Ludovico Sassen ordinis praedicatorum, in tres partes divisa.

Vol. I, foliorum 230, cm. 21 et 17. Incipit: *Tractatus primus theologicus. De conscientia. Proemium cum nec ad veritatis discussionem aptius.* Explicit: *neque rem cupias alienam.*

Vol. II, foliorum 208, cm. 21,5 et 17,5. Incipit: *Tractatus septimus theologicus. De Iure et Iustitia. Proemium. De iure et iustitia.* Explicit: *ut sunt bona hereditaria. Tremoniae 1738. 2. Maii.*

Vol. III, foliorum 248, cm. 21 et 16,8. Incipit: *Tractatus Theologicus de sacramentis in genere. Proemium. De septem ecclesiae sacramentis.* Explicit: *coelum superique favebunt.* Fuerunt bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

273 (641). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 56, cm. 16,8 et 11.

Doctrina de gratia Dei ex ipso sancto Augustino et divo Thoma gratiae per se efficacis propugnatoribus eruta ab A. Reverendo P. Sacrosanctae Theologiae Praesentato F. Pio Schöllings P. generalis Studii Coloniensis Legente Pervigili.

Incipit: *Agit de gratia D. Th*(omas) *1. 2.* [prima secundae] *a quaestione 109, qua in quaestione tractat de exteriori principio actuum humanorum, quod est gratia.* Explicit fol. 50^{r}: *alius pius motus contra tale peccatum. Articulus 4.* Folia 51—56 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

274 (395). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 195, cm. 21 et 16,7.

Tractatus De inscrutabili sacrosanctae Trinitatis mysterio traditus ab Adm. Rdo P. SS. Theologiae Praesentato F. Pio Scölling generalis studii Coloniensis p. t. Regente.

Incipit: *Egimus hactenus cum D. Th*(oma) *de his quae ad unitatem divinae essentiae pertinent.* **Explicit:** *in cuius difficultatis resolutione sunt duae sententiae omnino oppositae.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

275 (541—543). Codd. chart. tres saec. XVII.

Schulenbergii (Capucini Werlensis?) commentarii in summam Thomae Aquinatis.

Vol. I, foliorum 381, cm. 19 et 16. Commentarius in primam partem. Incipit: *Tractatus I De Deo uno. Aggredimur vastum ac profundum sacrosanctae theologiae studium.* **Explicit:** *nusquam fuit condonatum*; **finis desideratur.**

Vol. II, foliorum 256, cm. 19,2 et 15,8. Commentarius in primam partem et secundam secundae. Incipit: *Tractatus 4. De legibus. Omissis aliis acceptionibus legis.* **Explicit:** *felicissime in aeternum adhaereamus. fiat.*

Vol. III, foliorum 359, cm. 19,6 et 15,9. Tractatus de iure et iustitia et commentarius in tertiam partem Thomae. Incipit: *Tractatus de iure et iustitia. Postquam D. Thomas in secunda secundae a quaestione prima usque ad 47 exposuisset ea quae pertinent ad tres virtutes.* **Explicit:** *sive bonum Quod expectantes finimus.* **In folio praefixo leguntur:** *Haec a Reverendo P. Schulenberg dictata scripsit Ioannes Henricus Meyenberg Hildesiensis 1683.* **Fuerunt bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.**

276 (509). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 119, cm. 20 et 13,3.

De trinitatis erroribus libri septem Per Michaelem Serveto alias Reues ab Aragonia Hispanum. Anno MDXXXI.

Incipiunt: *In scrutandis divinae Triadis sanctis arcanis ab homine exordiendum eo duxi.* **Explicit:** *Amen sine fine semper Selah. Finis.*

Sine dubio apographon libri typis impressi est, exemplar quod conferrem non habui; conf. F. A. Ebert, allgemeines bibliograph. Lexikon. Leipzig: 1821—30. 4°. n. 21029.

277 (687). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 286, cm. 15,8 et 10,2.

Compendium totius Theologiae ex cursu Theologico Mon(asterii) W(erlensis) tradito collectum.

Foliis 1—3 praemissi sunt tractatuli de decem praeceptis, de septem peccatis mortalibus, de praeceptis ecclesiae. Incipit compendium fol. 4r: *In primam partem D. Thomae tractatus theologici conscripti disputatio vnica prooemialis. De natura et proprietatibus Theologiae. quae*(stio) *I. quid significet nomen Theologiae.* **Explicit fol. 285r:** *dummodo omnino subeant statum perfectiorem*; **secuntur foll. 285v et 286r definitiones. Nomina et eius qui tradidit et eius qui calamo excepit compendium foll. 36, 42, 46 extant: prior fuit R. P. Stucksen, alter G. Homeier. Fol. 135 scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.**

278 (597). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 364, cm. 18,1 et 14,5.

Tractatus theologici tres ad mentem doctoris subtilis Ioannis Duns Scoti: 1. de tribus virtutibus theologicis; 2. de incarnatione (fol. 173r); 3. de trinitate (fol. 262r).

Incipit tractatus primus: *Prooemium. Cum in praecedenti tractatu de vitiis et peccatis egerimus.* **Explicit tractatus tertius:** *Plura de hac materia vide apud Theologos. atque sic ad laudem sanctissimae Trinitatis finit pars 2da et tractatus de profundissimo sanctissimae Trinitatis mysterio, quare sit laus etc.* **Tractatus primus traditus est anno 1645 a Ludovico Thorstrote, secundus et tertius a Bernardino Busaeo, omnes tres excepti a Iodoco Ebberdes Lippstadiensi in conventu Monasteriensi Westf. FF. minorum S. Francisci conventualium. Folium 261 scriptura vacat. Ex bibliotheca Arnsbergensi.**

279 (565). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 84, cm. 19,3 et 16,9 binis columnis scriptus.

Conferentiae Morales. AVP. Wimmari quondam Lectoris Coloniae Discipulis propositae et ut legitur resolutae 1749.

Incipiunt: *De Actibus Humanis 1mus. 1mo Abellius ex praeconcepto proposito segetes Caii comburit.* **Expliciunt:** *nisi matrimonii nullitatem reiciens libere in illud consentiat. Finis*; **secuntur notamina de censuris et de tempore a iure requisito ad complendam praescriptionem. Ex monasterio Liesbornensi.**

280 (590). Cod. chart. saec. XVII (1696), foliorum 368, cm. 18,4 et 15.

Commentarius in primam partem Summae Thomae Aquinatis.

Incipit: *In primam partem D. Thomae Aquinatis. De Deo uno et trino. Tractatus primus De existentia, essentia et attributis divinis. Ingredimur immensum divinitatis pelagus.* **Tractatus secundus (fol. 161 sqq.) est de iustitia ceterisque virtutibus moralibus; explicit:** *atque haec de iure et iustitia dicta sufficiant. Caetera quae statueram dicere de prudentia fortitudine et temperantia non habent specialem difficultatem, possunt videri apud authores passim. Finis anno 1696, 25 septembr.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

281 (534). Cod. chart. saec. XVIII (1704), paginarum numeratarum 490, cm. 19,7 et 16.

Commentarii in primam et secundam partem Summae Thomae Aquinatis.

Incipiunt: *Summa doctrina theologica, quam inter alia opera postremo scripsit doctor Angelicus tres partes complectitur.* **Expliciunt pag. 474:** *plura vid. apud moral*(istas?); **sequitur elenchus. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

282 (574). Cod. chart. saec. XVII (1664), foliorum 187, cm. 19,1 et 16.

Commentarii et disputationes in primam secundae Angelici praeceptoris D. Thomae Aquinatis.

Incipiunt: *Prooemium. Angelicus praeceptor D. Th. postquam in prima parte suae summae egit de ipso sacrae theologiae obiecto.* **Explicit:** *alpha & omega principium & finis ultimus eorundem. Anno 1664. Finis. ultimo decembris.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

283 (556). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 288, cm. 19,4 et 15,4.

Commentarii in primam secundae et secundam secundae Thomae Aquinatis.

Incipit codex: *Tractatus secundus De peccatis. Disputatio prima de peccatis in communi. Peccata sunt varia actuale et non actuale.* Explicit: *ex opere operato conferenda.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

284 (489). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 310. cm. 20,2 et 15,7.

Disputationes in secundam secundae et in tertiam partem Thomae Aquinatis.

Incipiunt indicibus praemissis: *In 2dam 2dae Divi Thomae. Postquam Divus Thomas in prima 2dae egit de fine hominis.* Explicit: *fugam externae occasionis.* In folio praefixo leguntur haec: *Theodorus Wilhelmus Sutan Halterensis sacro sanctae Theologiae auditor 1695.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

285 (657). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 162, cm. 16,3 et 10,4.

Tractatus de gratia super quaestionem 109 et sequentes b. Thomae.

Incipit: *Proemium. Sicuti Deus instruit hominem per legem, quid agere et quid vitare debeat, ita adiuvat hominem per gratiam.* Explicit fol. 147^{v}: *quia hoc modo non sunt bona simpliciter, sed bonum secundum quid.* Tractantur Thomae Aquinatis Summae theologicae primae secundae quaestiones 109—114. Folia 24, 45, 50, 59, 60, 69, 70, 72, 78, 82, 84, 107, 109, 117, 122, 124, 130, 148—162 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

286 (458). Cod. chart. saec. XVII, paginarum numeratarum 166 et 566, cm. 20,5 et 15,5.

Theologia dogmatica et moralis.

Codex duas partes complectitur, insunt: 1. Tractatus quartus, De Deo Creatore; incipit: *Explicata in prioribus tractatibus Deitate*; explicit fol. 155: *et haec de creatione rerum dicta sufficiant ad laudem et gloriam rectoris omnium*; sequitur index rerum huius tractatus et sequentium; 2. Pars quarta. Theologia scholastica et moralis De Incarnatione et Sacramentis divisa in 5 tractatus; incipit: *Tractatus primus De Incarnatione. Primum hunc tractatum in 4 disputationes dividemus*; in fine codex mutilus est, explicit abrupte: *datus semper adhuc.* In parte priore numeri paginarum 114, 115 omissi sunt, paginae 157—160 et in parte altera paginae 145—168 desunt.

287 (339). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 243, cm. 21,5 et 17,5.

Compendium theologiae dogmaticae et moralis.

Incipit: *Tractatus primus de Deo Uno. Quaestio prima de natura et origine Theologiae. Quid est Theologia? — R: est scientia versans circa Deum.* Explicit: *et bis idem confiteri.* Foll. 73^{v} et 74^{r} scriptura vacant. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

288 (501). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 417, cm. 20,1 et 16.

Theologia moralis et dogmatica.

Praemittuntur decreta Alexandri papae VII d. d. 24 Sept. 1665. Incipit fol. 4^{r}: *Praefatio Prior Ad incipientes Theologos Coesfeldienses. Nemo est qui ignoret inter causas, quare fratres Minores huic mundo a Domino nostro Iesu Christo sint dati.* In fine codex mutilus est, explicit abrupte: *in statu gratiae habitualis.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

289 (618). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 151, cm. 17,3 et 10,2.

Theologia speculativa.

Sunt dissertationes de deo uno et trino, de angelis (fol. 76^r), de incarnatione (fol. 79^v), de gratia (fol. 109^r); adduntur argumenta theologica (fol. 139^r). Incipit: *An Theologia sit scientia. Conclusio 1ma. Theologia est scientia proprie dicta.* Explicit: *humanitas xti ma*(teri)*alis et na*(tur)*alis unitur hypostasi divina in verbo.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

Codex eadem manu scriptus est qua codices n. **301** (Benedicti Adam secundum catalogum bibl. Arnsberg.).

290 (614). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 146, cm. 17,5 et 14,8.

Compilatio Conferentiarum per totum cursum Theologiae.

Incipit: *Conferentia 1ma De natura actus humani et hominis. Quaestio 1ma. quid est actus humanus? R. est actus quem elicit homo.* Explicit fol. 143^v: *et tenetur evitare petitionem debiti coniugalis.* Adduntur: *Excommunicati in Bulla Coenae* et *Casus reservati in Dioecesi Monasteriensi.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

291 (45). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 151, cm. 34,4 et 25.

Distinctiones quattuor: 1. de deo et de Christi persona et opere; 2. de Maria virgine, de angelis, de primis sanctis (fol. 39^v); 3. de creatione et de homine (fol. 85^v); 4. de gratia, de virtutibus, de vita christiana (fol. 120^r).

Initium et finis libri desunt, initio unum folium desideratur; foll. 1 et 2^r pars posterior indicis capitulorum distinctionis primae extat, fol. 2^v incipit: *Rubrica de diuina quiditate. Augustinus libro de ciuitate dei c. 10. deum nolens cicero sicut poterat diffinire mens inquit quedam est deus.* Explicit: *denique post ieiunium venit ad eum angelus consolandum ipse dominus.* Unicuique distinctioni index capitum praemittitur, res de quibus agitur locis scriptorum ecclesiasticorum illustrantur. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt; margines foliorum inferiores prorsus putrefacti sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

292 (613). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 243, cm. 17,5 et 14,8.

Tractatus de incarnatione divina.

Incipit: *Consistet praesens tractatus de incarnatione divina (de qua S. Th*(omas) *ait in 3. parte) in octo disputationibus.* Explicit: *atque sufficiant de Mysterio incarnationis. Anno 1745. 16. ianuarii.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

293 (596). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 126, cm. 18,1 et 15,2.

Tractatus de incarnatione.

Initium deest, incipit: *generis humani ita ut haec fuerit adaequatum eius motivum.* Explicit: *Dico. Nomina abstracta divinae naturae.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

Differt a tractatu qui extat in codice praecedente.

294 (228). Cod. chart. saec. XV, foliorum 274, cm. 29 et 20,7 binis columnis scriptus.

De septem donis spiritus sancti libri I—V.

Liber primus incipit: *Primus liber. Titulus primus. Qvoniam in humanis cordibus magis valent exempla.* Liber quintus explicit fol. 252^v: *vel gloriam sine victoria vel victoriam sine pugna. Et sic est finis deo gracias. Explicit liber de donis scriptus et completus feria quinta post Iubilate Anno domini M°CCCC quinquagesimo primo*; sequitur index. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

295 (608). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 134, cm. 17,7 et 11,1.

Theologia moralis et sacramentalis.

Incipit: *Pars secunda. Tractatus I^{mus} De actibus humanis. Q. Quid est actus humanus. R. qui fit voluntarie et libere cum advertentia rationis.* Explicit fol. 131^{v}: *de modo petendi dispensationem et de modo et tempore exsequendi dispensationem et revalidandi matrimonium vide tract. 6 de matrim. Disp. 2 Q. 3.* Additur appendix de censuris. Pars moralis in hoc codice secunda vocatur, pars sacramentalis tertia, igitur cursus completus divisus fuit in tres partes, quarum prima erat dogmatica. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

296 (692, 693). Codd. chart. duo saec. XVIII.

Theologia moralis et sacramentalis.

Vol. I, foliorum 198, cm. 15,6 et 9,8 complectens materias morales. Incipit: *Tractatus 1^{mus} De actibus humanis. Disputatio 1ma De essentia et quidditate actuum humanorum. Actus qui ab homine fiunt dupliciter considerari possunt.* Explicit fol. 192^{v}: *quia affinitas non parit affinitatem.* Sequitur initium indicis; folia 194—198 vacua sunt.

Vol. II, foliorum 164, cm. 15,7 et 9,6 complectens materias sacramentales. Incipit: *Tractatus in ordine septimus. De sacramentis in genere. Disputatio 1ma. De Essentia et Existentia Sacramentorum. Quaestio 1ma De causis intrinsecis Sacramentorum. Causae intrinsecae Sacramentorum Metaphysicae.* Explicit fol. 157^{r}: *ad significandam unionem indissolubilem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam.* Folia 158 — 164 vacua sunt. Fuerunt bibliothecae Arnsbergensis.

297 (604). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 384, cm. 17,9 et 11,6.

Compendium Theologiae moralis et sacramentalis.

Incipit: *Tractatus primus. De actibus humanis. Disputatio 1ma De essentia et quidditate actuum humanorum. Articulus 1^{mus}. Quid et quotuplex sit voluntarium. Voluntarium communiter definitur cum Th*(oma) *quod procedit ab intrinseco cum cognitione finis.* Explicit pag. 376: *licet certo peccet mortaliter de valore tamen disputatur quia est duplex sententia. Finis compendii theologici.* Additur tractatus de peccatis in fine mutilus. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

298 (703). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 146, cm. 15,5 et 10,2.

Compendium Theologiae moralis et sacramentalis.

Incipit: *De actibus humanis. Caput 1^{mum}. § 1^{mus}. Q. quid est actus humanus? R. qui procedit ab homine.* Explicit fol. 116^{v}: *quam tum canonice obtinebat, prout obtinet de praesenti.* Secuntur definitiones theologicae ordine alphabetico dispositae. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

299 (663). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 268, cm. 16,2 et 9,3.

Compendium Theologiae moralis et sacramentalis Thomisticae.

Incipit: *Tractatus I. De ultimo fine hominis, voluntario et involuntario et circumstantiis ac moralitate. Caput I. De ultimo fine hominis. Quaeres 1mo. Quis est ultimus finis hominis? R. Aeterna beatitudo, ad quam creatus est homo.* Explicit: *sed sufficit, si eis provideatur de necessariis.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

300 (520). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 186, cm. 19,9 et 16.

Theologia sacramentalis et moralis.

Incipit: *Tractatus de Sacramentis in genere et de Baptismo, Confirmatione, Eucharistia, Extrema Unctione et ordine in specie. Sacramentum est signum visibile gratiae invisibilis.* Altera parte (fol. 128 sqq.) agitur de irregularitate, de quinque praeceptis ecclesiae, de actibus humanis, de legibus, de iure et iustitia ac de modis dominium acquirendi; explicit: *et facultates speciales permittendi ingressum et egressum e Monasteriis revocat. Vide Bullarium nostrum* (i. e. Capucinorum ... elucubrat. a P. F. Michaele. Romae, 1740 sqq. fol°.) *Tom. 6. fol. 501.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

301 (616, 617). Codd. chart. duo saec. XVIII, cm. 17,3 et 10,4.

Theologia moralis.

Vol. I, foliorum 205. Pars I. Insunt tractatus I—III: de actibus humanis (fol. 1 r), de peccatis (fol. 51 r), de legibus (fol. 113 r). Incipit: *De Actibus Humanis. Tractatus primus. 1mo Supposita differentia inter actum hominis et actum humanum.* Explicit: *omni meliori modo.* Adduntur (fol. 193 v sqq.) commentationes breviores de conscientia, de peccato originali, de lege, de virtutibus, de dominio, sententiaeque latae in curia Romana pro principissa Essendiensi (1716).

Vol. II, foliorum 228. Pars II. Insunt tractatus IV—VI: de virtutibus theologicis (fol. 1 r), de iure et iustitia (fol. 52 r), de restitutione (fol. 170 r). Incipit: *Tractatus Quartus De virtutibus Theologicis. Virtus generice considerata est habitus.* Explicit: *rubricas directivas non praeceptivas.* Fuerunt bibliothecae Arnsbergensis.

Exarati sunt codices a Benedicto Adam secundum catalogum bibliothecae Arnsbergensis; conf. s. cod. n. **289**.

302 (578). Cod. chart. saec. XVII (1687), foliorum 262, cm. 18,9 et 15,5.

Theologia moralis.

Incipit: *SS. Theologiae Pars Moralis. Sciendum est imprimis quod alia dicuntur moralia simpliciter alia moralia conscientia.* Explicit: *In Deo non dantur decreta.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

303 (502). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 590, cm. 20,1 et 15,7.

Theologia moralis.

In initio folia 14 desunt, incipit liber pag. 29: *si me extrahendo eripueris, ereptus ad nihil teneor.* Explicit: *quod iura cuncta vetant, tamquam ab omni ratione prorsus alienum.* Fuisse videtur bibliothecae Arnsbergensis.

304 (368). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 79, cm. 21,1 et 16,6.

Theologia moralis.

Incipit: *De principiis actionum humanarum tum constitutivis tum directivis. Cum theologiae moralis scopus sit mores sive actiones hominum dirigere ad Deum.* Explicit: *te defensurum cras et semper vitam, si quis aggrediatur.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

305 (472).* Cod. chart. saec. XVII, foliorum 300, cm. 20,4 et 16,2.

Theologia moralis.

Incipit: *Praefatio. Cum ea sit altitudo et profunditas divinarum rerum.* **Explicit fol. 288ᵛ:** *Haec itaque de censuris et de tota theologia morali quam iudicio S. Romanae Ecclesiae sint dicta ad Maiorem Omnipotentis Dei etc. gloriam et honorem. Amen. 7. Maji anno 1689.* **Secuntur indices. Ex bibliotheca Arnsbergensi.**

306 (674). Cod. chart. saec. XVIII (1723), foliorum 80, cm. 16,1 et 9,6.

Compendium theologiae moralis.

Incipit: *Caput 1ᵐᵘᵐ. De confessario eiusque officio. Quid est cura animarum?* **Explicit fol. 60ʳ:** *peccat mortaliter, reddere tamen potest et tenetur. Finis.* **Adduntur indices, tractatulus de consanguinitate (fol. 67ʳ), benedictiones (fol. 69ᵛ), alia similia. Ex bibliotheca Arnsbergensi.**

307 (591). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 80, cm. 18,4 et 15,5.

Compendium theologiae moralis pro examine approbandorum collectum.

Incipit: *Quaeritur 1ᵐᵒ: quid est confessarius?* **Explicit fol. 75ʳ:** *privationem privilegii clericalis.* **Folia 75ᵛ—80 ordine inverso conscripta varia ad theologiam moralem spectantia exhibent. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

308 (559). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 171, cm. 19,4 et 11,5.

Conferentiae theologiae moralis.

Incipit liber: *Conferentia 1ᵐᵃ moralis de actibus humanis ac voluntario. Quaestio 1ᵐᵃ quis sit actus hominis, quis humanus. R. actus procedens vel positive vel privative vel interpretative ab homine.* **Explicit:** *quia sic expensae pecuniae haberent rationem elemosinae spiritualis.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

309 (632).* Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 323, cm. 17,1 et 10,6.

Definitiones et Conferentiae theologiae moralis.

Incipiunt: *Tractatus 1. de actibus humanis. Actus humanus est qui procedit ab homine voluntarie et libere cum consideratione rationis.* **Expliciunt:** *alimentis debitis alteri in eadem necessitate constituto.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

310 (664). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 127, cm. 16,2 et 10.

Examen approbandorum per modum dialogi inter examinantem et respondentem.

Incipit: *Examen 1ᵐᵘᵐ De virtutibus theologicis. Quot sunt virtutes theologicae? R. 3 fides, spes, charitas.* **Explicit:** *de his plura in authoribus videre placeat.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

311 (765). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 142, cm. 12,8 et 7,6.

Examen Approbandorum per Modum Dialogi inter Examinantem et Respondentem.

Incipit: *Examen primum. De virtutibus theologicis. Quot sunt virtutes theologicae. R. 3: fides spes charitas.* **Explicit:** *non quae sunt iurisdictionis, ut absolvere extra articulum mortis.* **Sequitur fol. 142ʳ elenchus examinum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

312 (257). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 74, cm. 27,8 et 19,7 binis columnis exaratus.

Quaestiones variae theologiae moralis, addito (foll. 54r sqq.) tractatu de fide secundum diversos magistros.

Incipit liber: *Qvestio est de miraculo, et post quid fit et circa quid fit.* Explicit: *principiorum rector dux semita terminus idem.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

313 (702). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 175, cm. 15,5 et 11,2.

Quaestiones morales de homine et de fine ultimo vitae humanae.

Indice praemisso incipiunt fol. 8r: *Qvia sicut dicit . . .* (?) *homo factus est ad ymaginem dei.* Expliciunt: *licet interdum in his non habeant homines unicam intentionem.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

314 (510). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 179, cm. 20 et 16.

Theses theologiae moralis (fol. 1r — fol. 106r) et tractatus de sacramentis (foll. 107v sqq.).

Incipit liber: *Quid est Voluntarium? Data praeprimis differentia inter actum humanum et actum hominis.* Explicit fol. 160r: *et cohabitare nolit sine contumelia Redemptoris cui cum intemerata virgine etc.* Sequitur index alphabeticus; fol. 166r adduntur *ea quae passim in Examinibus Proposita sunt Resolvenda.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

315 (717). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 203, cm. 15,1 et 9,8.

Theologia sacramentalis.

Incipit: *Pars secunda complectens materias sacramentales. Tractatus in ordine septimus De sacramentis in genere. Disputatio 1ma De essentia et existentia sacramentorum. Quaestio 1ma De Causis intrinsecis sacramentorum.* Explicit fol. 182r: *nec requiritur nova praesentia parochi et testium.* Secuntur appendix de censuris (fol. 182r) et conspectus variorum casuum reservatorum (fol. 201r). Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

316 (679). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 198, cm. 16 et 10,1.

Theologiae moralis de Sacramentis per quaestiones et conferentias brevis expositio.

Incipit: *De Sacramentis in communi. De materia et forma Sacramentorum. Q. quid est Sacramentum? R. signum visibile gratiae invisibilis.* Explicit: *nisi matrimonii nullitatem reiciens libere in illud consentiat.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Gesecensium.

317 (688). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 165, cm. 15,8 et 9,5.

Tractatus de sacramentis et de iure et iustitia.

Initium tractatus de sacramentis desideratur, incipit: (ca)*tholici, qui Romae degunt, dum Graecos Presbiteros ordinant, utuntur hac forma.* Item in fine codex mutilus est, explicit: *et quis teneatur solvere eorum debita?* Folium 27 scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

318 (680). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 109, cm. 16 et 10.

• Directorium Confessariorum per mod(um) Catechismi.

Incipit: *Interrogatio 1ma. Quae conditiones requiruntur in confessario? R. 1ma iurisdictio ut possit iudicare iudicandos.* Explicit fol. 94^v: *peccatum de quo quis gloriatur.* Adduntur conspectus casuum reservatorum (fol. 95^r), compendium contentorum in tractatu de virtutibus theologicis (fol. 105^r). Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

319 (631). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 339, cm. 17,1 et 12,2 binis columnis exaratus.

Manuale collectum de summa confessorum.

Incipit: *Prologus. Cum summa confessorum poenitentiarios specialiter dirigens ob sui magnitudinem notabiles in comparando requirat expensas.* Explicit fol. 277^v: *contra legis nititur uoluntatem. Explicit manuale collectum de summa confessorum.* Secuntur tractatus de instructione confessorum (fol. 278^r) et tabula titulorum manualis alphabetica (fol. 301^v). Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

320 (743). Cod. membran. saec. XV, foliorum 51, cm. 14,2 et 10.

Aureum speculum peccatricis animae.

Incipit: *VAnitas vanitatum et omnia vanitas, dixit Ecclesiastes.* Explicit: *quod a nobis auertat ihesus dominus noster, qui viuit et regnat eternaliter. Amen. Deo gracias. Explicit aureum speculum peccatricis anime.* Sequitur Diuisio Speculi per hebdomadam manu posteriore scripta. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Complures editiones huius opusculi describit Hain, Repert. bibliogr. nn. 14899—14910; exemplar quod conferrem non habui.

321 (592). Cod. membran. saec. XIV, paginarum numeratarum 313, cm. 18,3 et 12,5 binis columnis exaratus.

Speculum iuniorum.

Incipit capitulis libri primi praemissis: *Incipit liber primus speculi iuniorum de malo culpe et pene. Rationalem creaturam a deo factam esse.* Explicit pag. 291: *sed in passione pro Christo ... sine delectatione percipit*; sequitur index manu recentiore scriptus. Speculum libros tres habet, de malo culpae et poenae, de bono, de sacramentis; adiungitur pagg. 212 sqq. summa de virtutibus. Inscriptiones rubrae, litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

322 (684). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 160, cm. 15,9 et 10.

Summa casuum conscientiae.

Incipit: *Casus conscientiae appello tum varias species factorum, de quibus in foro conscientiae est iudicandum.* Explicit fol. 158^r: *vel ut impediantur mala sibi aut aliis imminentia.* Additur foliis 159 et 160 tractatulus de ira. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

323 (396). Cod. chart. saec. XV, paginarum numeratarum 354, cm. 21 et 15.

Expositiones decem praeceptorum.

Incipiunt: *Prologus in decem precepta domini. Si vis ad vitam ingredi serua mandata.* Expliciunt pag. 327: *quod placet deo vel equaliter eo dili*(git?). Pagg. 1—203 quattuor priora

praecepta sermonibus et exemplis enarrantur; deinde pagg. 214—327 extant breviores expositiones praeceptorum ordine communi mutato; pagg. 333—353 exhibetur index ad utramque codicis partem spectans; laudantur autem in eo paginarum numeri codicis ut nunc est paginas longe excedentes, unde patet librum non esse integrum. Paginae 153—160, 204—213, 306—308, 328—332 scriptura vacant, paginae 161—164 desunt, paginarum numeri 177 et 289 omissi sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

324 (231). Cod. chart. saec. XV, foliorum 219, cm. 29 et 21,7 binis columnis scriptus.

Expositiones decem praeceptorum.

Incipiunt: *Incipit expositio nobilis super decem precepta domini. SI vis vitam ingredi serua mandata Mathei XIX. Ista sunt verba nostri saluatoris in quibus explicatur summa nostre totius salutis.* Expliciunt fol. 199v: *qua nos preseruet ille qui cum patre et spiritu sancto viuit eternaliter in secula seculorum Amen. Et sic est finis Deo laus et gloria trinis.* Subscriptio: *Scriptum per manus gerardi duuels de venray pedagogi bremensis Anno domini 1468uo. In sabbato ante letare vel altam die sequenti diem annunciacionis marie semper virginis.* Sequitur index alphabeticus. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

325 (213). Cod. chart. saec. XV, foliorum 378, cm. 29,2 et 21,4 binis columnis scriptus.

Expositiones decem praeceptorum.

Indice praemisso incipit fol. 10r: *SI uis uitam ingredi serua mandata. Mathei 19. Ista sunt verba saluatoris nostri.* Explicit fol. 317r: *a qua separatione nos liberare dignetur ille qui cum patre et spiritu sancto est eternaliter benedictus in secula seculorum Amen.* Subscriptio: *Finitum et completum per me Hinricum Bilueldie sub anno domini M°CCCCLXX feria quinta ante Iudica hora quasi 2da de cuius completione tota trinitas cum agmine celestium sit eternaliter benedicta.* Alia manus adscripsit: *et pertinet hynrico smysynck de lippia presbitero etc.* Secuntur foll. 319v sqq. Puncta quattuor librorum Sententiarum Petri Lombardi. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio S. Ludgeri Werdenensi.

326 (658). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 90, cm. 16,3 et 9,7.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Expositiones sexti et septimi praeceptorum decalogi (foll. 1r—20v); 2. tractatus de Legibus et Censuris Ecclesiasticis (foll. 29r—36v); 3. de Sacramento Matrimonii (foll. 41r—79v). Folia 21—28, 37—40, 80—90 vacua sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea conventus Gesecensis.

327 (397). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 171, cm. 21 et 17,4.

Tractatus de iure et iustitia et de contractibus.

Incipit codex: *Ad quaestionem 58 2 : 2 et sequentium S : T :* (Thomae) *Celeberrimus hic tractatus eo aestimationis ascendit.* Explicit abrupte: *ita communis cum S : d Dixi 2do.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

328 (418). Cod. chart. saec. XV, foliorum 239, cm. 20,9 et 14,2.

Tractatus de virtutibus.

Incipit: (I)*n vinea domini constituti arbores sumus, Deus autem agricola est.* Explicit: *pro viatico spem fidem et caritatem et finaliter vitam sempiternam Amen.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

329 (621). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 217, cm. 17,2 et 10,2.

Tractatus de virtutibus theologicis, de iure et iustitia, de restitutione.

Incipit tractatus de virtutibus: *Tractatus 4ᵗᵘˢ De virtutibus theologicis. Virtus generice considerata est habitus s. dispositio inclinans intellectum vel voluntatem ad optimas operationes circa propria obiecta.* Explicit tractatus de restitutione: *nisi simplicitas aut ignorantia excuset.* Significantur in codice tractatus quartus, quintus, sextus, scilicet theologiae moralis. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Stadbergensium.

330 (229). Cod. chart. saec. XV, foliorum 192, cm. 29 et 21,5 binis columnis scriptus.

Tractatus de septem vitiis capitalibus.

Incipit: *Titulus de septem capitalibus viciis in genere et eorum speciebus. Qvoniam prima parte tantum dictum est de peccato in genere quare peccatum sit timendum, in ista quarta parte dicendum est etiam de gradibus peccatorum.* Explicit fol. 144ᵛ: *pone domine custodiam ori meo.* Sequitur (fol. 145ʳ) tractatus de beatitudinibus; incipit: *duplex est beatitudo, nominalis scilicet et realis. In isto tractatu de septem beatitudinibus dicetur*; explicit: *et hoc requirit dilectio proximi etc.* Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

331 (490). Cod. chart. saec. XV, foliorum 50, cm. 20,2 et 14,3.

Liber de vita clericorum et maxime sacerdotum.

Incipit: *Qui bene praesunt presbiteri duplici honore digni habeantur.* Explicit fol. 48ʳ: *manibus tractare et consecrare in missa.* Sequitur index capitum. Subscriptio: *Explicit liber de vita clericorum et maxime sacerdotum collectus in carthusia Erford ad institutionem quorundam presbiterorum.* Fuit conventus Hammonensis.

332 (511). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 282, cm. 20 et 16.

Theologia polemica.

Incipit: *Proemium Theologiae polemicae. Quid haeresiarchae eorumque assedae nonne fures et latrones.* Explicit: *propter propria sua aliquando merita esse praemiandum.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

333 (302ª). Cod. chart. saec. XV, foliorum 11, cm. 23,3 et 17,5 binis columnis scriptus.

Pharetra fidei.

Incipit: *Iste sunt cautiones que debent haberi dum disputatur contra iudeos.* ❧ *In disputacione contra iudeos notare* (?) *triplicem cautelam.* Explicit: *quod fere submerserat XII exploratores. Expliciunt errores talmuth cum pharetra iudeorum.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

Videtur eadem esse quam habemus in codice n. **203**,12 sed in formam breviorem redacta; editionum quas describit Hain, Repert. bibliogr. nn. 12910 sqq. exemplar non habui.

334 (67). Cod. chart. saec. XVI vel XVII, foliorum 412, cm. 33 et 21,5.

Examen Erorterung und wiederlegung des Luterischen Concordienbuchs darin begriffener Augspurgischen Confession Apologey, Schmalkaldischer Artikell, Luterischen Catechismi und deren Lutherischen Bücher und verteutscheter verenderter Biblien und beweisung, dass darin etliche hundert gegen einander auch gegen

Gottes wort streitende artikell Vnwahrheiten und verfaelschungen zu finden. Mit ablehnung einer lästerlichen schmachschrifft so zu entschuldigung solcher mangell des Concordibuchs Georg Melas oder Schwartz unter dem titul Rettung Göttlicher wahrheit im Iahr 83 und also in Zeit der Truchsesischen Vnruhe in Westphalen spargiren lassen. Auch mit angehencketem trewhertzigen Bedencken wie eine rechte und wahre concordie in Religionssachen bestendiglich anzustellen.

Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

De Georgio Nigrino (Schwartz) vid. G. v. Kleinsorgen, Tagebuch von Gebhard Truchses. Oder: Der Kirchengeschichte Dritter Theil. Münster i. W. 1780. 8°. pag. 175.

335 (398). **Cod. membran. saec. XII, foliorum 66, cm. 21 et 13,7.**

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Tractatulus de remissione peccatorum additis quaestionibus aliis; 2. tractatus de corpore et sanguine domini secundum diuersos (fol. 8[r]); **incipit:** *Quia sancti de corpore et sanguine domini uarie scribentes aliquando de uniuerso christo*; **3. tractatus de statu coniugali** (fol. 29[v]); **4. variae quaestiones dogmaticae et morales** (fol. 44[r]). **Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Werdenensis.**

2 in initio huius tractatus prima sex capita Algerii libri de sacramentis corporis et sanguinis dominici excerpta sunt: conf. edit. Migne Patrol. Lat. t. 180 p. 739—756.

336 (399). **Cod. chart. saec. XV, foliorum 281, cm. 21 et 14,5.**

Liber miscellaneus.

Est conlectio rerum diversissimarum ordiens a compendio theologiae dogmaticae et moralis (fol. 1[r] — fol. 56[v]) **in quinque libros distributo, indice in fine addito enumerante titulos librorum; secuntur sermones, homiliae, excerpta ex scriptoribus variis, narratiunculae de sanctis, exempla virtutum, orationes, proverbia, praecepta sanitatis, alia, omnia fere sermone Latino conscripta, perpauca vernacule; occurrunt etiam hic illic et Latini et vernaculi tractatuli metrici. Folium 241 scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

337 (447). **Cod. chart. saec. XV, foliorum 392, cm. 20,7 et 14,7 manibus diversis scriptus.**

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Disputationes super IV librum Sententiarum; 2. carmen Germanicum, incipit: *Dits vanden volke van erticke* (fol. 95[v]); **3. quaestiones variae super IV libros Sententiarum** (fol. 97[r]); **4. Defensorium Aegidii Romani** (fol. 298[r]). **Paginae foliorum 73—96 binis columnis scriptae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

338 (675). **Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 237, cm. 16,1 et 10,1.**

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Theses ex universa Theologia tum speculativa tum practica, incipiunt: *1[ma]. Theologia est proprie dicta scientia partim speculativa partim practica supernaturalis saltem radicaliter.* **Expliciunt:** *tunc de novo debet matrimonium contrahi coram parocho et testibus*; **2. Conferentiae Theologicae Morales** (fol. 30[r]), **incipiunt:** *De Voluntario indirecto et interpretativo 1[ma]. Gertrudis a 6 circiter mensibus gravida ad nuptias invitatur.* **Expliciunt:** *an in quolibet casu valide ab-*

solverit; 3. Pars 1ma Complectens materias morales omnes (fol. 69r); incipit: *Tractatus 1mus. De actibus humanis. Disputatio 1ma. De essentia et quidditate actuum humanorum. Dico: Actus hominis est qui fit ab homine quocunque modo.* Explicit: *resignatio beneficii simplicis potest fieri coram episcopo.* Folia 68, 226—237 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

339 (419). Cod. chart. saec. XV, foliorum 463, cm. 20,9 et 14,6.

Miscella theologica.

Sunt quaestiones et tractatuli de rebus diversissimis cum dogmaticis tum moralibus, quae exemplis et historiis insertis illustrantur, velut de septem donis spiritus sancti (foll. 72r sqq.), de peccatis (foll. 121r sqq.), de verbo dei (foll. 130r sqq.), alia. Quae foll. 72—461 extant anno 1467 scripta esse docet subscriptio fol. 461r. Foll. 217v—220r et foll. 461v—463r extant indices, quorum priore enumerantur ea quae foll. 72r—217r, altero ea quae foll. 296r—461r conscripta sunt; partes relicuae codicis, folia scilicet 1—66 et 222—295, indicibus carent; folia 67—71 et 221 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

340 (369). Cod. chart. saec. XV, foliorum 253, cm. 21,1 et 14,5 manibus diversis scriptus.

Miscella theologica.

Maximam partem quaestiones sunt dogmaticae brevibus additis expositionibus; foll. 8 sqq. theses defendendae extant nominibus vel respondentium vel disputantium subscriptis; pleraque fere mutila sunt; inserti sunt etiam tractatus breviores, velut foll. 31r—39r tractatus de unitate et ordine ecclesiasticae potestatis scriptus anno 1337 in domo fratrum ordinis praedicatorum Oxonii, (incipit: (F)*iat vnum ouile et vnus pastor*); foll. 242r sqq. tractatus de adoratione imaginum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

341 (491). Cod. chart. saec. XV, foliorum 316, cm. 20,2 et 15,3 manibus diversis scriptus.

Disputationes diversorum lectorum ordinariorum ac cursorum huius conventus (sc. Dominicanorum Susatensium).

Passim nomina lectorum et loca disputationum adnotantur; fol. 49v: *Ista questio fuit disputata in conventu fratrum sancte marie de monte carli* (?) *in traiecto inferiori 6 feria infra octavam conceptionis Marie 1470*; fol. 68v: *Ista questio fuit disputata in traiecto apud fratres minores anno 1471*; fol. 80r: *disputata fuit ista posicio in traiecto ad car^tas 1472.* Folia 10, 87, 98, 140, 149, 193, 194, 197, 206, 216, 269, 304 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

342 (504). Cod. chart. saec. XV, foliorum 335, cm. 20,1 et 14,2 manibus diversis scriptus.

Quaestiones et disputationes variae theologicae et philosophicae.

Incipit liber: *Utrum voluntarium quod in humanis actibus potest inveniri.* Explicit: *et postea fregit et dedit discipulis suis.* Nomina scriptorum ex quibus quaestiones haustae sunt passim in margine adnotantur. Folia 16—20, 36, 134, 144, 145, 170, 266, 278, 297, 301, 311, 312, 319, 320, 325, 326, 332, 334 scriptura vacant. Fuit Dominicanorum Susatensium, postea bibliothecae Arnsbergensis.

343 (441). Cod. chart. saec. XV, foliorum 304, cm. 20,7 et 14,3 diversis manibus scriptus.

Quaestiones et disputationes theologicae et philosophicae.

Incipit liber: *Questio principii. Utrum per verbum temporaliter incarnatum sit pro peccatis hominum integ(ra)liter satisfactum.* Explicit: *sit probatum.* Folia 10, 34, 47, 60, 62, 63, 73—75, 87, 104, 121, 122, 157—160, 182, 190, 197, 198, 216, 243 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

344 (549). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 494, cm. 19,5 et 15,5.

Theologica et philosophica varia.

Insunt: 1. Argumenta theologiae sacramentalis ex diversis authoribus collecta anno domini M:DCCLIX; 2. interpretatio quorundam textuum S. Scripturae, SS. patrum et utriusque iuris tam canonici quam civilis (pag. 337 sqq.); 3. axiomata theologica et philosophica una cum brevibus explicationibus ac limitationibus ex diversis theologis ac philosophis secundum ordinem alphabeticum collecta (pag. 397 sqq.); accedit (p. 473) index in compendium nescio quod theologiae. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

345 (676). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 512, cm. 16,1 et 10,1.

Varia theologica.

Insunt: tractatus de dispensationibus in iure matrimoniali (pag. 1); tractatus de officio confessarii (pag. 13); pro approbatione scitu necessaria (pag. 109); definitiones et descriptiones universae theologiae (pag. 205); de iuramento casus (pag. 253); tertia pars theologiae de sacramentis compendiose composita (pag. 269); appendix de censuris (pag. 475); adnotationes quaedam huius compendii (pag. 496). Folium 6 (pagg. 11—12) scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

346 (58). Cod. chart. saec. XVII, paginarum numeratarum 769, cm. 33,3 et 20,6 manibus diversis scriptus.

I. Niesert codici hanc praefixit inscriptionem: Eine Sammlung Von 70 kleinen Schriften aus dem 16ten und 17ten Jahrhundert enthaltend: Briefe von Wolfg. Crellius, Mart. Fusselius, M. Bucerus etc., theolog. (protestant.) Bedenken, Berichte, colloquia etc. von I. Mencelius, W. Snabel, Abr. Scultetus, I. Bergius und Anderen, ferner theolog. Aufsätze von Protestanten, Satyren auf die Iesuiten, den Papst etc., Examen pacificationis Monasteriensis etc., Nachrichten über Religionsunruhen u. s. w.

Folio praefixo registrum omnium scriptorum extat. Fuit Ioannis Niesert.

E. LIBRI RITUUM ET PRECUM.

347 (41). Cod. membran. saec. XV, foliorum 267, cm. 32,8 et 24, binis columnis elegantissime exaratus.

Missale picturis ornatum.

Tabula totius libri praemissa incipit missale: *In festo symonis et iude. Michi autem nimis honorati sunt amici tui.* Explicit fol. 254v: *perpetue nobis redemptionis conferat medicinam.* Folia 255—267r vacua sunt; fol. 267v relatio extat manu recentiore scripta de episcopi Ferdinandi Bavariae ducis ingressu in civitatem Monasteriensem anno 1612 facto. Liber est huius bibliothecae pretiosissimus; multis enim et pulcherrimis picturis ornamentisque distinctus est manu artificis haud mediocris pictorum scholae Coloniensis. Litterae initiales rubrae et caeruleae variisque coloribus pictae et ornatae, passim etiam inauratae, inscriptiones rubrae sunt. Tegumentum quo vestitus est liber rubri holoserici est, claustris et operimentis argenteis ornatum, in utroque latere sigillum prae se fert argenteum Ioannis de Hoya, qui circa a. 1570 episcopus fuit Monasteriensis. Liber ipse sub episcopo Ottone de Hoya c. a. 1400 scriptus pictusque esse vulgo existimatur; nos scriptura codicis inducimur, ut non ante medium saec. XV eum exaratum esse credamus. Fuit bibliothecae ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

Cf. Becker, Kugler's Museum t. III (1835) p. 391 sqq.; Lübke, Mittelalterliche Kunst in Westfalen p. 345.

348 (317). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 164, cm. 22,4 et 16,5.

Missale.

Initium deest, incipit: *aspersione huius aque.* Explicit: *Veni sancte spiritus.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. In fine adnexa sunt folia quattuor quibus necrologia continentur manibus recentioribus scripta.

349 (50). Cod. chart. saec. XVII, paginarum numeratarum lviii et 454, cm. 33,8 et 21,3 binis columnis scriptus.

Missale S. Monasteriensis Ecclesiae Iussu Sereniss. et Reverendiss. Domini D. Ferdinandi Archiepiscopi et Principis Electoris Coloniensis et Episcopi Monasteriensis S. Sedis Apostolicae Legati nati utriusque Bauariae Ducis etc. recognitum & S. Romanae Ecclesiae caeremoniis accommodatum et nouis quibusdam Sanctorum Officiis partim antehac desideratis partim a Romana Ecclesia recenter approbatis auctum.

Incipit: *De cyclo decennovali aurei numeri. Cyclus decennovalis Aurei numeri est revolutio numeri 19. annorum ab 1. usque ad 19.* Explicit: *et mysteriis capiamus et moribus.* Ex libris ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

Cf. I. B. Nordhoff, Denkwürdigkeiten aus dem Münsterischen Humanismus. Münster 1874. 8°. p. 171.

350 (243). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 64, cm. 28,7 et 20,8.

Pontificale monasterii Liesbornensis.

Incipit indice praemisso: *Incipiunt preparamenta pontificalia secundum modum et ordinem romane curie. in primis dicat abbas. Introibo in domum tuam.* Explicit: *et ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt.

351 (722). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 315, cm. 14,9 et 9,5.

Modus officium divinum dicendi Iuxta Praescriptum Novae editionis ritum ac formam Iuxta Reverendissimi Patris nostri Generalis Antonini Cloche mandatum editum Anno 1694 Nono Iunii.

Incipit: *Ianuarius 1 Circumcisio Domini Tot: dup.* Explicit: *R. caligaverunt oculi mei etc.* Folia 216 et 217 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

352 (170). Cod. chart. saec. XV, foliorum 150, cm. 30 et 21,5 binis columnis scriptus.

Expositio canonis missae.

Incipit: *REuerendi patres ac domini mei cogitanti mihi crebrius ac diligenti indagine diebus multis et noctibus.* Explicit: *qui viuit et regnat in secula seculorum Amen.* Subscriptio: *Scriptum et finitum sub anno domini 1341* (sic) *in die purificationis marie*; sequitur additamentum de eucharistia. Annum subscriptionis ad hoc exemplar referri codicis scriptura vetare mihi videtur, neque annum auctoris esse iure statueris; namque in initio prologi haec leguntur: *pro felici incremento nouelle plantacionis illustrium principum dominorum marchionum miszenencium* (sic) *scilicet alme vniuersitatis lipzensis* [quam a. 1409 conditam esse constat]. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

Cf. cod. n. 168,1; de editionibus Expositionis vid. Hain, Repert. bibliogr. nn. 6795—6810, exemplar quod cum codice conferrem non habui.

353 (171). Cod. chart. saec. XV, foliorum 131, cm. 30 et 21,8 binis columnis scriptus.

Expositio canonis missae.

Incipit: *VEnerabiles patres et domini cogitanti mihi crebrius ac diligenti indagine diebus multis et noctibus.* Explicit: *qui viuit et regnat in secula seculorum Amen.* Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Fuit Capucinorum Paderbornensium.

Cf. cod. n. 352.

354 (96). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 150, cm. 31,9 et 19,7.

Ordinarius Cathedralis Ecclesiae diui Pauli Monasterii, in quo ritus, caerimoniarum pia observantia, horarum, lectionumque, nec non Responsoriorum, Antiphonarum, versuum, cantionum, omnium denique festorum tam mobilium quam immobilium, una cum feriarum feriatorumque dierum cantibus, certa continentur praecepta omnibus Deo devotis, choroque psallentium interesse cupientibus, summopere necessarioque servanda, certis ob id regulis distincta.

Incipit: *Adventus Domini hoc modo invenietur.* Explicit: *chorales cantabunt Alleluia. Iuvenes ministrant in albis.* Scriptus est codex anno 1599 iussu Arnoldi a Bueren decani. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

355 (181). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 25, cm. 29,8 et 20,5 binis columnis exaratus.

Liber agendorum dyocesis monasteriensis.

Incipit: *Finita prosa noni responsorii quatuor dyaconi cantent Liber generacionis usque ad primum punctum.* Explicit: *thurifica et asperge aqua benedicta.* Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

356 (340 d). Cod. chart. saec. XVI (1595), paginarum numeratarum 151, cm. 22 et 14,8.

Antiphonarium.

Incipit: *In aspersione aquae. Asperges me domine ysopo et mundabor.* Explicit: *esurrexit sicut dixit alleluia ora pro nobis deum alleluia.* Secuntur decem folia (non numerata), quibus alia cantica aliis manibus perscripta sunt. Foliis quinque codici praefixis orationes quaedam continentur manu recentiore scriptae. Litterae initiales rubrae sunt. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

357 (685). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 146, cm. 15,9 et 10,2.

Manuale Ecclesiasticum sive Ritus & Ordo suscipiendi et administrandi singula sanctissimae Ecclesiae Sacramenta, visitandi infirmos etc. . . . ex Rituali Romano aliisque dioecesanis agendis ac probatis authoribus et theologis desumpti. Pars prima. Anno 1736.

Incipit: *Manualis Sacrorum Rituum Pars prima. Ritus ac Ordo rite et fructuose administrandi singula sanctissimae Ecclesiae sacramenta. Titulus 1mus De Sacramento Baptismi. Quod sacramentum cum sit omnibus summe necessarium.* Explicit pag. 138: *Cum iam actum est de Vitae humanae fine et de subsequentis ultimae post obitum honorationis fine, sit et huius operis finis.* Secuntur indices et notitia de consanguinitate et affinitate. Praecepta Latine, orationes partim Latine partim vernacule conscriptae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Brenschedensium.

358 (797). Cod. membran. saec. XIV—XV, foliorum 162, cm. 9,5 et 6,5.

Manuale sacerdotum.

Incipit praemissis calendario et notitia de XII signis caelestibus fol. 18r: *SVmme sacerdos et vere pontifex domine ihesu christe.* Explicit fol. 161v: *vt in resurrectionis gloria inter sanctos tuos resuscitatus respiret.* Secuntur notata chronologica et versus aliquot. Folia 17, 84, 85 scriptura vacant. Litterae initiales rubrae vel caeruleae, tituli precum rubri sunt.

359 (307). Cod. membran. saec. XV, foliorum 84, cm. 22,9 et 15,8.

Liber collectarius deserviens hebdomadarie.

Incipit: *Presenti libro qui collectarius nuncupatur specialius deserviens ebdomadarie promittitur.* Explicit: *descendat super hanc creaturam salis et aque Amen.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

360 (442). Cod. membran. saec. XV, foliorum 83, cm. 20,7 et 14,5.

Liber collectarius deserviens hebdomadarie.

Incipit kalendario mutilo praemisso fol. 5v: *In laudibus et vigiliis oratio dominica recitatur hoc modo: Pater noster qui es in celis.* Explicit: *Requiescant in pace Amen.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt, inscriptiones rubrae. Ex monasterio Liesbornensi.

361 (304). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 100, cm. 23 et 15,8.

Liber usuum ordinis Cisterciensis.

Initium deest, incipit: *sollempnitatem uel commemorationem alicuius sancti qui proprietatem habet.* Explicit: *benedicat potum ancillarum suarum.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt; post folia 8, 14, 61, 82 folia aliquot desiderantur. Fuit bibliothecae Marienfeldensis.

362 (773). Cod. chart. saec. XV, foliorum 212, cm. 12,1 et 8,8.

Ordinarius Cisterciensis.

Incipit praemissis kalendario et tabulis fol. 19r: *Incipit Ordinarius Cisterciensis. De Aduentu domini celebrando Sciendum quod in dominica die.* Explicit fol. 177r: *nec recedant vsque post benedictionem lectoris. Codice finito sit laus et gloria christo.* Adnexum est manu recentiore (saec. XVII vel XVIII) fol. 177v — fol. 212 Directorium divini officii secundum usum Cisterciensium. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex monasterio Marienfeldensi.

363 (681). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum VI et 164, cm. 16 et 10.

Benedictiones variae et exorcismi.

Incipiunt: *Ordo ad faciendam aquam benedictam. Adiutorium nostrum in nomine Domini.* Expliciunt abrupte pag. 121: *a filio eius Iesu dicto obtineat. per eundem ex.* Praecedunt formula absolutionis generalis et index benedictionum; sequitur pag. 123 sqq. brevis instructio visitantium infirmos, maximam partem vernacule conscripta. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Essendiensium.

364 (789). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 85, cm. 10,2 et 8,2 manibus diversis scriptus.

Orationes, benedictiones, exorcismi.

Orditur libellus a XV orationibus *de passione domini nostri iesu christi Seraphicae matris S. birgittae.* Incipit oratio prima: *O domine iesu christe aeterna dulcedo.* Explicit liber abrupte: *Exorcismus aquae. Immensam virtutis tuae fortitudinem.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

365 (214). Cod. chart. saec. XV, foliorum 230, cm. 29,2 et 21,5.

Liber responsoriorum cum notis musicis.

Incipit: *De primo tono. Gloria patri et filio et spiritui sancto.* **Explicit:** *Beata viscera sancte anne que portauerunt eterni regis matrem.* **Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt.**

366 (291). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 160, cm. 24,4 et 17,7.

Oratoria pro diebus festis per annum.

Incipiunt kalendario praemisso fol. 7r: *Dominus uobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus. Concede nos famulos tuos.* **Expliciunt:** *Intellectum sancti euangelii aperiat nobis uirtus spiritus sancti amen.* **Subscriptio:** *Istum libellum scripsit soror druda de elfenhusen ordinis fratrum predicatorum in paradyso. ad instanciam fratris iacobi de duzenberg.* **Fol. 118v sqq. inserta sunt antiphonarum initia. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt, notae musicae passim adscriptae.**

367 (512). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 100, cm. 20 et 16.

Processionale.

Incipit: *VErbum caro factum est et habitauit in nobis.* **Explicit fol. 78v:** *Peccauimus cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Attende. Finis Processionalis.* **Secuntur cantica varia. Notae musicae adscriptae sunt, litterae initiales coloribus variis pictae sunt. Hunc librum scripsit Frater Everhardus Groneuellt professus monasterii Liesbornensis anno 1616. Ex bibliotheca Liesbornensi.**

368 (1). Cod. membran. saec. XVI, foliorum 207, cm. 50,8 et 35,8 binis columnis exaratus.

Lectionarius et homiliarum liber, pars hiemalis Maioris Ecclesiae Monasteriensis.

Incipit: *In dominica prima Aduentus domini. Lectio prima ex Esaia propheta. VIsio Esaie prophete filii Amos.* **Explicit abrupte:** *que passa est decimo quinto calendas februarii. Tu autem.* **Subscriptio (fol. 185r):** *Anno MDLXI scriptus est liber hic: impensis Reuerendorum ac Nobilium dominorum sancte cathedralis ecclesie Monasteriensis: a fratribus collegii sancte trinitatis fontissalientis nec non diligentia ac summa cura collectus et ordinatus in lectionarium per venerabilem dominum Hermannum Halffwassen precentorem ibidem* (cf. cod. n. 376). **Post fol. 163 aliquot folia interciderunt. Litterae initiales vel rubrae et caeruleae vel coloribus variis splendide pictae aureataeque, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris ecclesiae cathedralis Monasteriensis.**

369 (729). Cod. membran. saec. XV, foliorum 335, cm. 14,7 et 10,5.

Lectionarius.

Incipit: *Dominica prima aduentus domini. Lectio prima. Incipit ysaias propheta. VIsio ysaie filii amos.* **Explicit:** *Et famulos tuos ab omni aduersitate custodi. Per dominum nostrum iesum cristum etc.* **Subscriptio:** *Scriptus et completus est presens lectionarius per manus fratris Iacobi de Greuenbroeck sacerdotis et monachi monasterii Sancti Ludgeri Werdenensis. Anno domini M°CCCC°LXXXIII° Ipso die beati Luce Evangeliste.* **Lectionibus singulis adiecta sunt excerpta ex homiliis et sermonibus aliisque scriptis Ambrosii, Augustini, Bedae, Fulgentii, Gregorii Magni, Hieronymi, Hilarii, Ioannis episcopi, Leonis papae, Maximi, Origenis, Severiani. Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt, inscriptiones rubrae. Fuit monasterii S. Ludgeri Werdenensis.**

370 (655). Cod. membran. saec. XV, foliorum 271, cm. 16,4 et 11,5 binis columnis scriptus.

Lectionarius.

Codex in initio et fine mutilus est, incipit: (po)*pulus meus non intellexit. Ve genti peccatrici*; explicit: *et regnum valet intrare celorum. Responsorium* (?) *ut in die sancto.* Lectionibus orationes insertae sunt breviarii instar et excerpta ex eisdem fere scriptoribus atque in codice praecedente. Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt.

371 (75—80). Codd. chart. sex, saec. XVII, foliorum tricenorum septenorum, cm. 32,9 et 22,6.

Psalmi Ad Vesperas pro omnibus totius hebdomadae feriis quinque vocibus concinnati cum Basso Continuo ad Organum. Per Henricum Cramerum Sacelli Deiparae Virginis in ambitu officiantem.

Huic inscriptioni, quae in omnibus sex voluminibus prostat, additur in volumine I *Bassus,* in II *Contratenor,* in III *Tenor,* in IV *Quinta Vox,* in V *Bassus Continuus,* in VI *Cantus.* Fol. 2ʳ in voluminibus omnibus extat epistula dedicatoria ad decanum, seniorem ceterosque praelatos et canonicos cathedralis ecclesiae Monasteriensis. Scripti sunt codices anno 1627. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

372 (752). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 288, cm. 14 et 9,4 diversis manibus scriptus.

Psalterium.

Incipit: *BEatus vir qui non abiit in consilio impiorum.* Explicit fol. 217ʳ: *Gloria patri et filio et spiritui sancto sicut erat in principio et nunc et semper et in secula seculorum amen. Explicit psalterium dauiticum.* Secuntur orationes partim Latine, partim (inde a fol. 276ʳ) vernacule conscriptae. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

373 (769). Cod. membran. saec. XV, foliorum 168, cm. 12,7 et 9,6.

Psalterium.

Incipit praemisso kalendario in foliis chartaceis scripto fol. 10ʳ: *Psalmus David. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.* Explicit fol. 157ʳ: *Hec est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit saluus esse non poterit.* Secuntur alia manu scripta preces, exorcismi, ordo baptizandi. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

374 (582). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 120, cm. 18,7 et 13.

Psalterium.

Incipit: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.* Explicit: *omnes sancti martyres orate pro nobis.* Adiecta sunt aliquot folia chartacea indicem manu recenti conscriptum exhibentia; pars superior foliorum ab improbo compactore ita abscisa est, ut lineae supremae passim tollerentur. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt; in margine inferiore passim notae musicae extant. Ex bibliotheca Liesbornensi.

375 (63). Cod. membran. saec. XV, foliorum 102, cm. 33,2 et 24,1.

Psalterium.

Kalendario praemisso incipit fol. 7ʳ: *Dominicis diebus ad matutinas. Venite exultemus domino. Venite nocte surgentes.* Explicit: *Kyrie leyson.* Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

376 (14). Cod. membran. saec. XVI, foliorum 238, cm. 41,5 et 29.

Psalterium.

Incipit: *Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis.* Explicit: *Per dominum nostrum iesum christum. Libera me domine. vt s*(upra). Subscriptio: *Anno MDLXIII completum est psalterium hoc a fratribus fontissalientis: et hoc impensis Reuerendissimorum dominorum cathedralis ecclesiae sancti pauli* (cf. cod. n. 368). Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Ex libris ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

377 (731). Cod. membran. saec. XV, foliorum 205, cm. 14,6 et 10,6.

Psalterium.

Incipit praemisso kalendario fol. 8^v: *Suscipere dignare domine hos psalmos consecratos.* Explicit fol. 168^r: *et ab omnibus tueatur aduersis per dominum ihesum christum filium.* Inde a folio 169 usque ad finem extant tractatus varii manibus diversis in foliis partim chartaceis (169—176, 181, 184) partim membranaceis scripti. Fol. 200 scriptura vacat. Litterae initiales rubrae et caeruleae, passim etiam aureatae sunt. Fuit collegii Iesuitarum Monasteriensium.

378 (428). Cod. chart. saec. XVI, foliorum IV et 184, cm. 20,8 et 14,2.

Psalterium.

Incipit: *Dominica prima in aduentu domini Inuitatorium. Dominum qui venturus est.* Explicit: *quia ego seruus tuus sum.* (g)*loria patri.* Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt; folia 105, 177, 178 desiderantur.

379 (429). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 193, cm. 20,8 et 14,3 binis columnis scriptus.

Psalmi Davidis et preces variae, vernacule.

Praemisso indice Psalmi incipiunt: *psalmus. beatus vir. 1. Salych is de man de nicht genck in den r*$\overset{e}{a}$*t der bosen.* Expliciunt preces: *in dines vadersz rike. Amen. vader vnse.* Subscriptio: *Dyt boeck heuet geschreuen broder Gerd van Bouel in dem yare 1523. byddet godde vor en.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Bodecensis.

380 (800). Cod. membran. saec. XV, foliorum 397, cm. 8,1 et 6.

Breviarium Monasteriense.

Incipit kalendario praemisso fol. 7: *In anno quo mortuus est rex osyas vidi dominum sedentem.* Explicit: *Hec est domus domini firmiter edificata bene fundata est supra firmam petram. In ea Te deum semper.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt, permulti loci rubri. Folia 129 et 175 chartacea et vacua sunt; his locis et post fol. 224 lacunae videntur esse. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

381 (204). Cod. chart. saec. XV, foliorum 272, cm. 29,3 et 20,7 binis columnis scriptus.

Breviarii Monasteriensis pars aestivalis.

Praemissis kalendario et additamentis manu posteriore scriptis incipit fol. 10^r: *VEni sancte spiritus reple tuorum corda fidelium.* Explicit fol. 271^r: *nisi aliud festum peragendum inpediat. Deo gracias. Finitum sub anno domini M°CCCC°XXX octavo. Sabbato post purificationis beatissime virginis marie.* Secuntur orationes quaedam alia manu scriptae. Litterae initiales rubrae sunt. Fuisse videtur bibliothecae ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

382 (744). **Cod. chart. saec. XV, foliorum 94 et 108, cm. 14,2 et 10,5 manibus diversis scriptus.**

Breviarium Cisterciense.

Constat hoc volumen ex duabus particulis manu scriptis et inter has compacta particula typis impressa (qua continetur Psalterii editio Antwerpiensis per Adrianum de Liesvelde a. 1497 curata). Praemisso kalendario breviarium incipit fol. 11ʳ: *Sciendum quod propter varias reuoluciones annorum difficultas soleat exoriri circa obseruanciam dominicarum.* **Explicit prima codicis particula:** *mox se sensus huius scripture affectui psallentis conformabit.* **Altera particula manu scripta incipit:** *Dominicis diebus cantica. Domine miserere nostri te enim exspectauimus.* **Explicit fol. 87ʳ:** *Hodie huic domui salus a deo facta est all*(eluia). *Deo gracias.* **Adiectae sunt foll. 87ᵛ — 108 agendae unctionis, morientis, sepulturae et responsoria nocturnalia de sanctis qui non habent specialia. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.**

383 (766). **Cod. membran. saec. XV, foliorum 292, cm 12,8 et 9, manibus diversis scriptus.**

Breviarium.

Incipit: *Invitatorium. Ecce uenit rex occurramus obviam salvatori nostro.* **Explicit:** *in . . . tabitur tum . . . m. Gloria patri.* **In folio praefixo legitur:** *Breviarium aus Marienfeld und daher wahrscheinlich Cisterciense.* **Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae, inscriptiones rubrae sunt.**

384 (593). **Cod. membran. saec. XV, foliorum 281, cm. 18,3 et 13, partim binis, partim singulis columnis scriptus.**

Breviarium.

Incipit kalendario praemisso fol. 7ʳ: *Da quaesumus omnipotens deus ut qui beati N. martyris tui atque pontificis solempnia colimus eius apud te intercessionibus adiuuemur.* **Explicit:** *Abscidetur de ouili pecus, ego autem in domino gaudebo.* **Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt, inscriptiones rubrae. Fuit monasterii Marienfeldensis.**

385 (400). **Cod. membran. saec. XV, foliorum 232, cm. 21 et 14,5 binis columnis scriptus.**

Breviarium.

Incipit: *In festo compassionis beate marie virginis Ad matutinas Inuitatorium. Alleluia alleluia alleluia. ps Venite.* **Explicit:** *Quem ipsi pascentur et accubabunt: et non erit qui exterreat.* **Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt; post fol. 44 et fol. 136 aliquot folia desiderantur. Ex bibliotheca Liesbornensi.**

386 (443). **Cod. chart. saec. XV, foliorum 258, cm. 20,7 et 14,2 partim singulis, partim binis columnis scriptus.**

Breviarium.

Incipit: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.* **Explicit abrupte:** *proprio filio suo non pepercit deus sed pro nobis omnibus tra.* **Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.**

387 (732). **Cod. chart. permultis foliis membran. intermixtis saec. XV, foliorum 174, cm. 14,6 et 10.**

Breviarium.

Incipit praemisso kalendario fol. 9ʳ: *In aduentu domini In primis vesperis* (?) *Capitulum. Deus pacis sanctificet vos per omnia.* **Explicit:** *et famulos tuos per eundem dominum.* **Litterae initiales rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.**

388 (479). Cod. membran. saec. XV, foliorum 252, cm. 20,3 et 14,5 binis columnis exaratus.

Breviarium.

Incipit: *Aduentus domini celebrari debet semper in dominica que vicinior est diei sancti andree.* Explicit abrupte: *Dicit eis preses. Que sunt maleficia uestra. doce.* Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt; pars posterior codicis aqua ita pessumdata est, ut scriptura plerumque evanuerit et folia fere putria sint. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

389 (599). Cod. membran. saec. XV, foliorum 90, cm. 18 et 13,3 binis columnis exaratus.

Breviarium.

Kalendario praemisso incipit fol. 7ʳ: *In aduentu domini priuatis diebus. Inuitatorium. Regem venturum dominum venite adoremus.* Explicit: *vt qui in tua defensione confidimus nullius hostilitatis arma timeamus. per dominum nostrum ihesum.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Fuit collegii societatis Iesu Monasteriensis.

390 (774). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 109, cm. 12,1 et 7,5.

Supplementum Supplementi Breviarii Praemonstratensis . . . . . . Pertinens Ad F. J. J. Aloysium Becker Canonicum Ecclesiae Knechstedensis 1757.

Incipit praemissis tabulis, kalendario, indice fol. 11ʳ: *In festo S. Ioannis Evangelistae 27ᵐᵃ 10ᵇʳⁱˢ. Pro commemoratione de nativitate domini in 2ᵈⁱˢ vesp: Ant. Virgo hodie fidelis.* Explicit fol. 100ʳ: *habes fortissima tela, quibus inimicum debelles Finis.* Folia 101—109 scriptura vacant. Agglutinatus est codici manu scripto liber typis impressus: Novum supplementum ad usum breviarii ordinis Praemonstratensis. Virduni, 1739. 12⁰.

391 (723). Cod. chart. saec. XV, foliorum 190, cm. 14,9 et 10,7.

Breviarium.

Incipit: *AVe maria gracia plena dominus tecum.* Explicit: *ut post mundi exilium dat sempiternum gaudium Amen.* Litterae initiales rubrae sunt. Fuit Ioannis Niesert.

392 (605). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 208, cm. 17,9 et 13,6 binis columnis exaratus.

Breviarium.

Incipit: *Incipit cursus aduentus domini nostri ihesu christi. In anno quo natiuitas domini nostri.* Explicit: *Simile est regnum celorum thesauro.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt, inscriptiones rubrae.

393 (665). Cod. membran. saec. XV, foliorum 162, cm. 16,2 et 11,7 binis columnis exaratus.

Breviarii particula.

Incipit: *Incipit Commune sanctorum Et primo de apostolis. Nota quod festa XII apostolorum et IIIIᵒʳ euangelistarum et IIIIᵒʳ doctorum scilicet Gregorii Ambrosii Augustini et Ieronimi suo duplici officio solemniter debet celebrari.* Explicit: *Eodem die odulfi confessoris Coll'*(ecta) *in communi confessoris non pon*(i)*tur cetera de martiribus.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae, in pagina prima margines elegantissime picti litteraeque initiales aureatae sunt, inscriptiones rubrae.

394 (694). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 340, cm. 15,7 et 10,1.

Diurnale seu manuale spirituale sacrarum precum ex variis probatisque authoribus in honorem magnae Virginis Sanctorum omnium reginae studiose compilatum a quodam cultore Mariano sacerdote Capucino anno MDCCXXX.

Incipit: *Exercitium matutinum. Vt recte pieque diem transigas, plurimum refert bene coepisse.* Explicit: *ut qui petentibus postulata concedis, eosdem non deserens ad praemia futura disponas per Christum Dominum nostrum. amen. Divinum auxilium etc.* Folium 336 scriptura vacat, finis libri inde a fol. 333 manu alia scriptus est. In initio 11 folia praefixa sunt, quorum quattuor priora litaniam de nomine Iesu exhibent, relicua vacua sunt. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

395 (659). Cod. membran. saec. XV, foliorum 205, cm. 16,3 et 11,2.

Nocturnale secundum R. p. ordinis sancti Benedicti vsum Insunt autem que ad nocturnas horas scilicet ab Inuitatorio usque ad laudes pars psalterij Anthiphone Lectiones breues Responsoria magna ac parua ut legenti patebit.

Incipit: *Dominica prima aduentus domini Inuitatorium. Regem venturum dominum venite adoremus.* Explicit abrupte: *et ipse deus cum eis erit eorum deus et habitabit. Benedic domine do.* Folia 49, 155, 156 scriptura vacant; litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt, nonnullae etiam aureatae, inscriptiones rubrae. Fuit monasterii S. Ludgeri Werdenensis.

396 (787). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum LIII et 172, cm. 10,3 et 7,2.

Via Pietatis Continens in Se Selectas Orationes ex variis Autoribus concinnatas a F. Vigilio Krückendorff. Min. Conventuali Bucholdiae Scriptum Anno 1781.

Incipit: *Magnae Matri Virgini Mariae Dominae potentissimae ac gratiosissimae. Liceat tibi offerre Serenissima Domina hanc pietatis viam.* Explicit pag. 166: *Tu ad dexteram Dei sedes in gloria Patris. Iudex crederis esse venturus.* Sequitur index. Preces partim Latine partim vernacule conscriptae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

397 (776). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 53 et 47, cm. 11,7 et 7,1 diversis manibus scriptus.

Liber precum.

Incipit prior pars libri: *Septem gaudia b. v. Mariae. Beata Virgo apparens Sancto Thomae.* Explicit altera pars: *ut habeam coeli dona possidendo filium.* In eodem volumine inter duas libri manu scripti particulas compactus est liber precum typis impressus. Folia 44—53 partis prioris vacua sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

398 (772). Cod. chart. saec. XV, foliorum 348, cm. 12,2 et 8,8.

Liber precum.

Incipit praemisso kalendario mutilo fol. 7ᵛ: *Domine ihesu christe qui voluisti pro redemptione mundi a iudeis reprobari.* Explicit: *et dirige pedes nostros in viam pacis deus israel. Collecta ut.* Litterae initiales rubrae sunt; fol. 103 scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

399 (788). Cod. membran. saec. XV, foliorum 93, cm. 10,3 et 6,8.

Liber precum.

Incipit: *Facto signo ad refectionem leges III. pater noster. primum per graciarum actionem.* Explicit: *et post hanc transitoriam vitam nobis obtineas vitam eternam sempiternaque gaudia.*

Litterae initiales rubrae vel caeruleae, tituli precum rubri sunt. Addita sunt in fine decem folia chartacea, quorum quinque priora manu posteriore scripta orationes ad beatam Virginem exhibent. Fuit monasterii Liesbornensis.

400 (758). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XVI, foliorum 133, cm. 13,8 et 10, manibus diversis scriptus.

Liber precum.

In initio et in fine liber mutilus est; incipit: *prohibebo domine tu scisti*; explicit: *de eorum societate gaudio per christum.* Insunt: foll. 1^r—11^v preces breviores, quibus inserta sunt foll. 7^v et 11^r praecepta chemica et medica; foll. 12^r—93^r formula deuota de auditione missae; foll. 96^r—133^v preces ad formam litaniae compositae et orationes breviores. Folia 122—124 vacua sunt. Fuit collegii soc. Iesu Monasteriensis *ex legato D. Francisci Drosten 1605.*

401 (705). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 118, cm. 15,5 et 9,5.

Devota Exercitia et Pia Suspiria ad Dominum nostrum Iesum Christum et sanctissimam eius Matrem Mariam atque certos quosdam patronos et patronas quotidie in coelum eiaculanda.

Incipit liber: *Conare o frater ut sis dives in virtutibus.* Explicit: *et spolia me ab omnibus impedimentis animae meae.* Folia 91—93 scriptura vacant. Insertus est fol. 61^r sqq. *Fasciculus sacrarum aspirationum Eminentissimi cardinalis Bonae.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De Ioanne Bona vid. H. Hurter, Nomenclator literarius t. II p. 262 sqq.

402 (770). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 252, cm. 12,5 et 7,6.

Pia suspiria et selectae preces ad Dominum nostrum iesum crucifixum ad beatissimam virginem Matrem eius ad B. Dominicum patrem nostrum et alios Sanctos et Electos Dei patronos meos clarissimos.

Incipit liber: *Amorosae aspirationes ad sanctissimam trinitatem et certas patronas pro felici morte. Ad Deum patrem. O pater misericordiarum.* Explicit: *vel miserere vel litaniis et alias preces notas.* Folia 58—60, 93—191, 199—202, 213—221 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

403 (777). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 154, cm. 11,7 et 8,1.

Liber precum, partim Latine, partim vernacule.

Incipit: *Exercitium Matutinum. Quando nocte vel mane evigilas, dic.* Explicit: *Spiritum in se trahat et inseparabiliter sibi uniat. amen*; sequitur index. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

404 (689). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 185, cm. 15,8 et 10,3 diversis manibus scriptus.

Liber precum, partim Latine, partim vernacule.

Incipit: *INcipit Psalterium beate et gloriose virginis marie. Si quis illud deuoto corde dixerit. tociens. quociens. promereri poterit a papa iohanne XXII milia annorum CCCC et septem annorum de vera indulgencia. Dulcissime Ihesu dignare.* Explicit: *ut coronam istam in sequenti dmco* (?) *deuocius legere valeam. Amen.* Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt, tituli precum rubri. Fuit monasterii Liesbornensis.

405 (794). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV—XVII vel XVIII, foliorum 87, cm. 9,8 et 7,5 diversis manibus scriptus.

Liber precum, partim Latine, partim vernacule.

Incipit: *De festo Dedicationis templi.* Explicit: *et in futuro beatitudinis consortes esse mereamur. praestante Domino nostro etc.* Folia 19, 50—57, 82 scriptura vacant. In tegumenti latere interiore legitur: *Bibliothecae I. Niesert. Aus dem Kloster Ueberwasser Zu Münster.*

406 (771). Cod. chart. paucis foliis membran. intermixtis, saec. XV, foliorum 253, cm. 12,4 et 9,5 manibus diversis scriptus.

Liber precum, partim Latine, partim inferioris Germaniae dialecto.

Incipit: *WEs gegroet du allerschoneste Iunfer vnn aller clareste iuncfrowe Maria.* Explicit: *hefft leyfft gehad Amen. p*(ate)*r n*(oste)*r.* Fol. 219ʳ haec scripta sunt: *Item dyt deuote boeken off offynge hefft eyn werdych prester genant her Bethleem beschreuen dey yn dat hyllyge lant van belofften bynnen dey staet van ierusalem mannyge tijt gewunt heuet Vnn hey heuet al dey hyllygen platsen nowe gemetten vnn beschreuen dar vnse leyue here geleden heuet vmme vns armen sunder tho vorlosen van dem ewygen dode.* Quae notitia spectare videtur ad brevem instructionem foll. 219ᵛ et 220ʳ conscriptam *de afflaet van der hyllyge stede.* Tribus foliis initio praefixis extant adhortatio ad orandum, colore rubro; deinde conspectus orationum et notata quaedam Nieserti. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt, duae etiam (foll. 84ʳ et 124ʳ) aureatae, tituli precum rubri. Fuit Ioannis Niesert.

407 (801). Cod. membran. saec. XV, foliorum 238, cm. 7,5 et 5,7 manibus diversis exaratus.

Liber precum, partim Latine, partim sermone Germaniae inferioris conscriptus.

Incipit: *Probat se ipsum homo.* Explicit: *huic sit laus et gloria in seculorum secula.* Folium 117 scriptura vacat. Fuit Ioannis Niesert.

408 (753). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 123, cm. 14 et 8,7 manibus diversis scriptus.

Liber precum, vernacule.

Incipit: *Anno 1661 den 2 februarij auff mar*(iae) *lichtmess habe ich angefangen zu betten Gegrusset seistu G . . . . . iesu Christe. gegrusset seistu o selige Iunckfraw gertrudis.* Explicit: *auff dich vnd Iesu stehet alle mein hoffen vnd vertrawen sub tuum.* Litterae initiales passim rubrae vel caeruleae sunt, folia 39 et 40 scriptura vacant. Fuit monasterii Liesbornensis.

409 (706). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 240, cm. 15,5 et 10,2 manibus diversis scriptus.

Liber precum, vernacule.

Incipit: *Vbung zur ernewern seiner Gelübten. S. Mechtildis 2 Lib c 16* (15?)*) *klagte dem herren das sei den tag ihrer vermähldung nit so andechtig begangen hette.* Explicit: *mein trewer hüttor sei bereit.* Insertae sunt notitiae de sodalitatibus variis, velut de sodalitate S. Francisci (fol. 87ᵛ) et S. Iosephi (fol. 94ʳ); foll. 107ᵛ sqq. exhibetur *Kurtzer inhalt und begriff des ursprunges der spannischer creutzer genohmen auss bewehrten scribenten*; foll. 120ʳ sqq. *Romischer Stationen Ablass vor alle geistliche ordens persohnen an den unbeweglichen tagen genohmen ex fasciculo S. deliciarum R. P. Antonij Mar. de Rheita Capucini*; foll. 136ʳ sqq. *Das kleine Officium des H. Benedicti*; foll. 225ʳ sqq. excerpta ex Thomae libro de imitatione Christi (vernacule). Fuit Ioannis Niesert, cuius manu in tegumenti latere interiore haec scripta sunt: *Aus dem ehmaligen Kloster Überwasser zu Münster. für Fraüleins. — wo es eine tägliche lectüre gewesen zu sein scheint, weil es sich aufm Chore vorfand.*

*) Conf. Spiritualis gratiae libri quinque. edit. Cracoviae, 1639. 4°. p. 138.

410 (650). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 61, cm. 16,5 et 10,5.

Liber precum, vernacule.

Incipit: *O Allergütigster Iesu, ich grüsse, lobe vnd benedeye alle deine H. gliedmassen.* **Explicit:** *das ich dich das Engelbrot taglich würdig geniesse auff erden, Ewiglich und seeliglich im Himmel. Amen.* **In folio praefixo adnotavit I. Niesert:** *Nonnen-Gebetbuch. 1672. Aus dem ehmaligen Ueberwasserskloster in Münster.* **In tegumenti parte interiore auctor eademque scriptor libelli haec adscripsit:** *Anno 1672 im Aprill habe ich meiner l. mitsw. Sr. theodora Droste dieses Buchlein zu gefallen geschrieben. Sr. Ab: .* **Folia 7—10, 41—43 scriptura vacant. Ex libris Ioannis Niesert.**

411 (782). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 346, cm. 10,8 et 7,6.

Liber precum et meditationum, vernacule.

Incipit: (E)*S sprach vnser lieber herr ihesus christus zŭ einem seinen freünd vnn spricht es noch zŭ allen menschen.* **Explicit:** *vnd ewigs reich mit dir vnd allen aŭserwelten besytzen sey Amen.* **Litterae initiales rubrae et caeruleae, passim aureatae sunt. Ex libris Ioannis Niesert.**

412 (666). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 28, cm. 16,2 et 10,2.

Liber precum et meditationum, vernacule.

Incipit: *Tägliche ordnung wie man die woche durch sich in die heiligen wunden Christi Iesu befehlen solle.* **Explicit:** *in dem ersten begehre das liecht.*

413 (764). Cod. chart. paucis foliis membran. intermixtis saec. XV, foliorum 358, cm. 13,1 et 9,3 manibus diversis scriptus.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit: *Eyn innige vpofferinge to den hemelschen vader vnder mysse. O hemelsche vader ick offer dy vp dynen euyghen sone.* **Explicit:** *Ick geloue in god vader almechtic etc.* **Litterae initiales rubrae vel caeruleae, tituli precum rubri sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.**

414 (791). Cod. chart. saec. XV, foliorum 316, cm. 10,1 et 6,8 diversis manibus scriptus.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit: *Hyr beghynt eyn respons vp de gloriose hoichtyt der gebuerten vnses lieuen heren ihesu christi. HVden heuet em de Konynck der hemele ghewerdighet dat he gebore is van enre maghet.* **Explicit:** *dat ick dan mer ut liesten mote begeren to steruen vnd to in to komen dan vt anxte hyr to blijuen amen.* **Tituli precum rubri sunt, litterae initiales rubrae et caeruleae. Fuit Ioannis Niesert.**

415 (795). Cod. membran. saec. XVI, paginarum numeratarum 209, cm. 9,8 et 6,9.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit praemisso kalendario pag. 30: *Ick vermane vnn dancke di leue here ihesu criste van alle mynen herten der pyne de du ledest in den gronen cruce.* **Explicit:** *Alle ghelouighe Kerstene selen moeten rusten in vrede Amen. Vader vnse Ghegroet systu maria.* **Litterae initiales rubrae et caeruleae, nonnullae etiam aureatae, tituli precum rubri sunt.**

416 (796). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 336, cm. 9,6 et 6,6.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit: *Hyr beginnet de dornen crone vnses leuen heren Iesu christi de men des sundages lesen sall. Here iesu christe des leuendygen gades sonne.* **Explicit abrupte:** *dat eddele licham christi yn dat graf ghe.* **Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit Iesuitarum Monasteriensium.**

417 (790). Cod. chart. saec. XV, foliorum 234, cm. 10,2 et 8.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit: *Hyr begynnet de hundet artyckel van den lyden vnses leuen ihesu christi. Des sundages. Eya ewige wysheit godes genedige here ihesu christi.* **Explicit:** *De leuest vnde regenerst ewilike sunder ende Amen.* **Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Ioannis Niesert.**

418 (784). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum 301, cm. 10,6 et 7, manibus diversis scriptus.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit: *Hijr volget eyn schoyn gebet ind belindynge vnser sunden tzo vnsem leuen here. wilch eynen seer veroitmoidicht. die dat myt andachte ind ynnicheit sijns hertzen spricht. O Alde soiste ind mynnentlichste here Ihesu christe.* **Explicit:** *Ghebenedijt sy de name vnses heren ihesu cristi vnn syner lieuer moider marien ewelike vnn vmmermeer Amen. ihesus maria Deo gracias amen.* **Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea monasterii Wedinghusani.**

419 (783). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 303, cm. 10,7 et 8.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Praemissa notitia de versionibus vernaculis incipit fol. 2ᵛ: *Hier beghint onser vrouwen gethide. Here du salt mine lippen opdoen enn myn mont sal voerckundighen dyn lof.* **Explicit:** *Sie moeten rusten in eweghen vrede. Amen. amen.* **Subscriptio:** *Hier ghaet wt die vigilie ouer gheset wt den latine in duutsche uan meister gheride den groten. Ende waert gheeindet doe men screef M°CCC° ende XCVIII des saterdaghes na sunte pawels bekeringe des god ghelouet si in ewicheit. vor weliken scrijuer ic beghere werden ghebeden op dat ons god alte moet bekeren Amen.* **Addita est fol. 303 oratio brevis manu alia scripta. Litterae initiales rubrae sunt. Ex libris Ioannis Niesert.**

Hoc codice usus est W. Moll in libro: Geert Groote's dietsche Vertalingen, beschreven en toegelicht, Amsterdam 1880: cf. p. 4 sqq.

420 (778). Cod. membran. saec. XV, foliorum 185, cm. 11,7 et 8,4.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit praemissa notitia de versionibus vernaculis fol. 2ᵛ: *Dist is die metten. HEre du salt mine lippen opdoen vnn myn mont scal uorckundighen dyn lof.* **In fine mutilus est, explicit:** *wes ghenadich allen sielen vnde sonderlin.* **Litterae initiales rubrae sunt. In tegumenti anterioris latere interiore haec leguntur:** *Liber Bibliothecae Liesbornensis ex donatione Dominae Preussen Matris in Niesing quando abrogato usu Sic orandi novus ordo inducebatur paulo ante annum 1789 quo haec Scripsi 23 octobris P. W. Hüffer.*

Conf. cod. n. 419.

421 (779). **Cod. membran. saec. XV, foliorum 268, cm. 11,5 et 8,2.**

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit praemissis kalendario et notitia de versionibus vernaculis fol. 14ʳ: *HEre du salt mine lippen opdoen enn myn mont sal uoerckondighen dyn lof.* **Explicit:** *Iohannes seghet in summa confessorum libro tercio ti XXXIII 9 ch. Deo gracias.* **Subscriptio:** *Finita sunt hec per manus iohannis heys anno domini M°CCCC°X° in sabbato ante festum symonis et iude.* **Inde a fol. 228 extat expositio decalogi ex Augustini, Thomae Aquinatis, Raymundi, Innocentii, Hostiensis, aliorum scriptis compilata. Litterae initiales rubrae sunt.**

Conf. cod. n. **419.**

422 (775). **Cod. membran. saec. XV, foliorum 119, cm. 12 et 8.**

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit praemisso kalendario fol. 11ʳ: *HEre du salst opdoen mine lippen Ende myn mont sall voerccundighen dyn lof.* **Explicit:** *geven em dat ewige Lehven.* **Scriptura genuina hic illic deleta paginae rescriptae sunt manu recentiore; folia 112—119 chartacea sunt eademque manu recentiore scripta. Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt, nonnusquam etiam aureatae. Liber fuit saec. XVII Antonettae Sybillae Damelett, de qua notitiae quaedam tribus foliis praefixis extant.**

Conf. cod. n. **419.**

423 (781). **Cod. membran. saec. XV, foliorum 200, cm. 11 et 7,3.**

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit kalendario praemisso fol. 13ʳ: *Hyr beghynnet vnser leuen vrowen metten. Here du salt vpdoen myne lippen vnn myn munt sal vorckundigen dyn lof.* **Explicit:** *bereydet is van beghynne der werlt. Amen. God sy ghelouet.* **Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt.**

Conf. cod. n. **419.**

424 (767). **Cod. chart. saec. XV, foliorum 228, cm. 12,8 et 9,5.**

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Incipit: *Hier begynt een schoen gebet enn es geheiten onser lieuer vrouwen mantel. prologus. Te laue enn te eren der glorioser maget marien der moeder des onbeulecten lammes ihesu christi.* **Explicit:** *dat ven doemelic ordel coemt ons te hulpen moeder enn dochter gads a(men).* **Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex libris Ioannis Niesert.**

425 (754). **Cod. chart. saec. XVI, foliorum 88, cm. 14 et 9,6.**

Liber precum, sermone Germaniae inferioris, aegrotis potissimum inserviens.

Incipit: *Ene ser nütte vermaninge by den crancken. Myn leue N. cristen mensche gy solt daer nycht an twyuelen.* **Explicit abrupte fol. 69ᵛ:** *my god nun hefftu my verlate dat he dus.* **Folia 70—72 scriptura vacant, fol. 73ʳ sqq. additur** *de passie vnses leuen heren de sunte Matheus bescryft.* **Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.**

426 (759). **Cod. chart. saec. XV, foliorum 195, cm. 13,8 et 10,3.**

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Initio liber mutilus est, incipit: *ten di screielic* (?) *ansach wes ghegruet het alre gueder enste here.* **Explicit:** *syn der brouden des ewigen lichtes amen.* **Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit Ioannis Niesert.**

427 (799). Cod. membran. saec. XV, foliorum 122, cm. 8,6 et 7.

Liber precum, sermone Germaniae inferioris.

Codex in initio et in fine mutilus est; incipit: *sten hemele. Unde sijn wederloep to den hoghesten des hemels*; explicit: *NEghe here dyne oren to vnsen.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt.

428 (726 d). Cod. chart. saec. XV, paginarum numeratarum 456, cm. 15,3 et 10,5.

Fragmentum libri precum pro singulis anni diebus, sermone Germaniae inferioris.

Codex in initio et in fine mutilus est. Incipit: *dest do hateden se di so velle als se di vorhen leueden do leiten se di midden in een velt stellen vnn so velle pile in die scheiten.* Preces in codice servatae pertinent a mensis Ianuarii die XX usque ad Martii diem XXXI; expliciunt pag. 416: *ende darmet ick nicht falle in den torn gods, sunder my met god verennigen konne dat my dat hemelsche vaderlant to dele werde Amen God to loff vnn Eer geendet.* Secuntur aliae preces: *Hijr begynt eyn sinierlick andechtich krenceken van allen gods hilligen. Almechtige erwerdige gloriose hillige dreuoldicheit*; expliciunt abrupte: *vnd hebet alle juwen gelouen hoppen vnd leue darin ge.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

429 (492). Cod. chart. saec. XV, foliorum 32, cm. 20,2 et 14.

Liber precum cum notis musicis.

Incipit: *Kyri eleyson.* Explicit: *et lux perpetua luceat eis.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

430 (390 d). Cod. chart. saec. XV, foliorum 35, cm. 21,5 et 14.

Hymni ecclesiastici.

Incipit hymnus primus: *O lux beata trinitas et principalis vnitas. iam sol recedit igneus infunde lumen cordibus.* Explicit liber abrupte fol. 35r: *Quidam naute nauigantes et cum fluctuum seuicia luctantes naui pene dissoluta. Iam.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

431 (296). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 56, cm. 23,7 et 32.

Liber cantionum sacrarum (cum notis musicis) usui Gymnasii Monasteriensis deserviens.

Incipit: *Am Vorabende eines grossen Festes. Vater Gott der Ewigkeiten hilf uns unser Herz bereiten.* Explicit fol. 49v: *schon alle herrschaft übergeben Ihm der seyn wird ist und war, Rath und Kraft und wunderbahr.* Folia 50 sqq. scriptura vacant, foliis 55 et 56 extat index, in quo cantionibus singulis nomina eorum a quibus compositi sunt modi cantandi adscripta sunt. Donavit librum Bernardus Hoelscher gymnasii Recklinghusani director, cuius manu fol. 54v haec scripta sunt: *Das folgende Register* (est autem index ille foliis 55 et 56 extans, de quo modo dixi) *hat Domkapitular Dr. Grothues geschrieben. Er war geb. zu Hörstel 1770, ein Freund und Mitarbeiter von Hermes, Gymnasiallehrer und dann Professor an der Akad. zu Münster † 1844.* Liber non integer est, locis variis folia desiderantur.

432 (745). Cod. chart. saec. XV—XVI, foliorum 339, cm. 14,2 et 10,3.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Laudes beatae Virginis; incipiunt: *Ad cristefere virginis preconia*; expliciunt fol. 235v: *et restitutus est a virgine beata sanitati*; **2.** compendium psalterij beatissime trinitatis

ad laudem domini nostri ihesu christi et beatissime virginis marie per magistrum Alanum de rupe ordinis predicatorum compilatum qui obiit anno domini 1475; incipit fol. 236[v]: (Q)*via catholice veritatis doctor universis prodesse debet ad salutem*; explicit fol. 270[v]: *in futuro per gloriam Amen*; **3.** tractatulus eiusdem Alani de commendacione salutacionis angelice et rosario a psalterio in conficiendum et beate marie dietim offerendum; incipit fol. 271[r]: *QVamquam speciosa laus non sit in ore peccatoris*; explicit fol. 289[v]: *qui est super omnia deus benedictus in secula Amen*; **4.** instructorium psalterii sponsi et sponse christi et virginis marie; incipit fol. 290[r]: *QVi hoc marie magnum et speciosum*; explicit fol. 312[r]: *et in futuro per gloriam feliciter perducat amen. Explicit instructorium psalterij sponsi et sponse christi et virginis marie magistri iohannis ondaen ordinis fratrum predicatorum*; **5.** sermo capitularis sive refectorialis de sancto Benedicto abbate diligenter conscriptus; incipit fol. 313[r]: *Ego in innocencia mea*; explicit fol. 339[r]: *vivit et regnat verus deus per omnia secula benedictus Amen.* Fuit monasterii Liesbornensis.

2 et 3 conf. Ambrosii de Altamura biblioth. Dominicana. Romae, 1677. fol°. p. 197 sqq. et Fabricii biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. I p. 36 edit. Florent.

433 (560). Cod. chart. saec. XV, foliorum 221, cm. 19,4 et 13,8.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Rosarium b. Virginis additis exemplis et orationibus. Incipit: *Incipit prologus in Rosarium beate v. Ex quo ut dicit beatus bernhardus Deus non vult dare aliquid.* Explicit: *per omnia secula seculorum amen*; **2.** Ioannis de Scheven Margarita exorcistarum. Incipit fol. 16[r]: *IN nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ego Iohannes de Scheuen artium magister plebanus in feltkirche.* Explicit: *O bone Iacobe incendunt nos oraciones tue antequam veniat hora nostri incendii etc. Et est finis huius libri*; **3.** ordo ad succurrendum his qui a demone vexantur, additis aliis benedictionibus et orationibus. Incipit fol. 153[r]: *In nomine etc. Incipit ordo etc. pro quo sollerter est notandum quod duo principalia requiruntur ad unumquemque exorcistam et ad opus istud.* Explicit: *domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis amen. Finis huius. deo laus.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit Iesuitarum Buerenensium.

434 (587). Cod. membran. saec. XV, foliorum 133, cm. 18,5 et 13.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Speculum Mariae. Incipit: *Quoniam ut ait Beatus Iheronimus nulli dubium est quin totum ad gloriam laudis dei pertineat quotquot digne genitrici sue impensum fuerit.* Explicit: *Qui cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat deus per omnia secula seculorum. Amen. Deo gracias:* sunt laudes virginis beatae per ordinem salutationis angelicae prolatae; **2.** Athanasii vita S. Antonii Euagrio interprete. Incipit fol. 97[r]: *Incipit Prologus in vitam beati Anthonii abbatis. Presbiter euagrius innocencio karissimo filio in domino salutem. Ex alia in aliam linguam ad verbum expressa translatio.* Explicit: *et totius corruptionis artifices. Finit vita beati anthonii abbatis.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

2 vid. Acta Sanctorum . . . collegit Ioannes Bollandus Ianuarii t. II, Antverpiae, 1643. fol°. p. 120—p. 141.

F. SERMONES, MEDITATIONES, LIBRI ASCETICI, MISCELLANEA.

435 (266). Cod. chart. saec. XV, foliorum 412, cm. 27,2 et 20,3 binis columnis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *In illo tempore dixit iohannes dicipulis suis. Erunt signa in sole et luna et stellis.* Expliciunt: *2° dico quod in mundo est horror propter metum iehenne.* Fol. 279r subscriptio extat haec: *Expliciunt sermones dominicales cum brevibus post*(illis) *extracti et collecti ex diuersis post*(illis) *et sermonibus v.*(elut) *Iordani vorag*(ine) *Socci Luce Parati Peregrini Danielis Antonii Hiarte* (?) *Abitiamus* (?) *Suiberti Wilhelmi longobardi Constantini et aliis sermonibus sive scriptis diuersis. Finitum ac completum per me Gerhardum de poll presbiterum ipso die Gregorii pape. Deo gracias. Sequuntur adhuc alii sermones de dedicatione ecclesie.* Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Werdenensi.

436 (643). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 322, cm. 16,7 et 11,9 binis columnis exaratus.

Sermones Latini de tempore et de sanctis.

Incipiunt: (C)*Vm appropinquasset dominus multa* (com)*mittit.* Explicit: *Dominus solus dux eius fuit.* Subscriptio: *Istum librum comparauit frater Wilhelmus haensten. Cuius anima requiescat in gloria sempiterna amen*; nomina *Wilhelmus haensten* in rasura manu recentiore scripta sunt (item fol. 276r, ubi similis reperitur subscriptio). Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

437 (535). Cod. chart. saec. XV, foliorum 229, cm. 19,7 et 14,2.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Incipit opus sermonum per totum annum. Dominica prima aduentus. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus.* Expliciunt: *qui sine fine viuit et regnat Amen.* Subscriptio: *Expliciunt aliqua collecta et excerpta ex dictis antiquorum magistrorum siue doctorum tam de dominicis quam de principalioribus festis totius anni per fratrem Iohannem de Bocholdia lectorem sacre theologie ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini.* Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

438 (475). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 277, cm. 20,4 et 14,2 manibus diversis scriptus.

Sermones Latini per annum a dominica I adventus usque ad dominicam XXV post pentecosten.

Incipiunt: *Dominica prima aduentus domini. Cum appropinquaret Ihesus Hierosolimis.* Expliciunt fol. 225v: *Rogate dominum etc.* Accedit fol. 230r sermo in dedicatione ecclesiae. Laudantur auctores quorum sermones excerpti sunt (Iacobus de) Voragine (fol. 159r) et S. Bernardus (fol. 165r). Sermonibus addita sunt: 1. tractatus de otiositate (fol. 236r); 2. interrogationes in confessione utrum sint faciendae a confessore (fol. 240r); 3. sermones duo S. Bernardi (fol. 264r); 4. homilia Ioannis episcopi de muliere Chananea sub figura persecutionis (fol. 268r). Foll. 50r—53v sermonibus dominicalibus inserta sunt manu multo recentiore scripta vita S. Ludgeri et tractatulus de sacramento poenitentiae. Folia 60, 63, 72, 76, 82, 85, 86, 91, 92, 110, 130, 151, 172, 226—229 scriptura vacant. In folio praefixo haec extant verba: *Conscripsit ac collegit R. P. ac D. Iohannes a Groningenn Abbas Coenobij Werdenensis quinquagesimus quartus,* quae ad sermones tantum spectare videntur.

3 sunt S. Bernardi sermo tertius de evangelio septem panum (Migne Patrol. Lat. t. 183 p. 341 sqq.) et sermo de quadragesima sextus (ibid. p. 183 sqq.).

439 (298). Cod. membran. saec. XIV—XV, foliorum 70, cm. 23,6 et 16,3 binis columnis scriptus.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Dominica prima aduentus. Abiciamus opera tenebrarum etc.* Expliciunt: *Mat*(haeus) *XVI. Si quis vult post me venire ab*(neget). *Expliciunt collaciones fratris Nicholai de tempore.* Litterae initiales rubrae vel caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Sunt fortasse sermones Nicolai de Susato, de quo cf. Hartzheim, Bibl. Colon. p. 257 (qui hunc confudit cum Conrado de Susato).

440 (273). Cod. chart. saec. XVI, foliorum VI et 403, cm. 26,4 et 19,9.

Sermones varii Latini.

Indice praemisso incipiunt: *Dicite filie syon ecce rex tuus venit.* Expliciunt: *conferre dignetur amen.* Subscriptio: *Conscripti sunt isti sermones ex diuersorum virorum doctorum libris per me fratrem Stephanum de Rodenkyrchen incolam conuentualem monasterii diui Ludgeri in Werdena laus deo.* In folio indici praefixo manu alia scripta sunt haec: *Collecte et conscripte sunt he Collationes seu hi sermones per Venerandum P. Stephanum de Rodenkirchenn Subpriorem huius Coenobii qui obiit anno domini 1569.* Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt; pars magna chartarum sive atramento ipso sive liquore quodam infuso prorsus putrefacta est.

441 (721). Cod. membran. saec. XV, foliorum 302, cm. 15 et 10,6 binis columnis manibus diversis scriptus.

Sermones Latini de tempore et de sanctis.

Incipiunt: *PReparate corda vestra domino et seruite illi soli.* Expliciunt abrupte fol. 299^v: *vnde timere possunt Qui opturat aurem suam.* Sequitur index. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Liesbornensis.

442 (609). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 108 et 99, cm. 17,7 et 12,9.

Sermones Latini de tempore et de sanctis.

Incipiunt: *In aduentu domini sermo. Veniet desideratus cunctis gentibus. aggei II°.* Expliciunt: *sed gubernacio in agendo siue operando.* Libri duo diversis manibus scripti hoc volumine conpacti sunt; prioris foll. 106^r sqq. extat index; posterioris initium deest, incipit a folio 25; folia enim huius partis numeris 25—123 insignita sunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

443 (667). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 253, cm. 16,2 et 11,3 manibus diversis scriptus.

Sermones Latini de tempore et de sanctis.

Incipiunt: (E)*Runt signa in sole et luna. luc. XXI.* Expliciunt: *quam diu homo erit in hoc mundo.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

444 (285). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 70, cm. 24,9 et 17,6 binis columnis scriptus.

Sermones Latini de tempore et de sanctis.

Initium deest, incipit codex: *contulit fiducialiter.* Explicit: *ut in hijs perseuerare valeamus. Rogemus dominum etc.* Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

445 (594). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 108, cm. 18,3 et 13,6 binis columnis exaratus.

Sermones Latini de tempore et de sanctis.

In initio et in fine codex mutilus est, incipit: *molestia mundo perfruan* (?); explicit: *sic agere unusquisque predicatorum debet.* Fol. 7ᵛ extat epistula daemonis ad clericos; foll. 12ʳ sqq. distinctiones ordine alphabetico dispositae. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

446 (401). Cod. chart. saec. XV, foliorum 333, cm. 21 et 14,4.

Sermones Latini de tempore et de sanctis.

Est pars codicis olim amplioris, prima pagina numero 119 insignita est, ultima pagina numero 476; incipit: *cum dicunt electa ut sol secundum autem beatum Augustinum in sole tria videmus.* Explicit: *honor et gloria pro honore tante regine in secula seculorum Amen.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

447 (651). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 158, cm. 16,5 et 12,5.

Sermones Latini de sanctis et de tempore.

Incipiunt: *Vas electionis mihi est iste ut portet nomen meum coram gentibus et regibus.* Expliciunt: *septimum mirum est quod in hoc hospicio descendendo scanditur et honore uolatur et hoc ideo quia est iugum suaue et honus leue. Augustinus pondus m. amor meus eo feror etc.* Sequitur initium indicis alia manu scripti; index sermonum de sanctis extat fol. 43. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

448 (636). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 117, cm. 17 et 12,3.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *SIcut in die honeste ambulemus. Ro. XIII.* Expliciunt: *quoniam loquetur pacem in plebem suam.* Folia 5 et 6 lacerata, litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Fol. 100ʳ post sermonem 44 haec extat subscriptio: ***Explicit hystoria passionis dominice edita a fratre Iacobo de losana.*** Iacobi de Lausanna sermones de tempore et de sanctis editi sunt Paris. 1530. 8°.

449 (230). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 89, cm. 29 et 21,5 binis columnis exaratus.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Dominica prima in aduentu domini. DIcite filie syon et cetera. Math. XXI et Zach. IX.* Expliciunt fol. 75ᵛ: *quarta ut partus eius celaretur dyabolo.* Sequitur tractatus de septem sacramentis in fine mutilus; incipit: *Cvm multa sint sacramenta noue legis, septem tantum principalia et magis necessaria inueniuntur.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

450 (619). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 365, cm. 17,3 et 12,5 binis columnis exaratus.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Notandum quod prima dominica aduentus omnes libri corales uertuntur et inchoantur in signum quod annus inchoatur.* Expliciunt: *sicut de sole contingit cui si aperueris fenestras intrabit.* Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

451 (637). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 156, cm. 17 et 12,2.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Cognosco oues meas. Io. X. Pastori precipitur.* p(ro)*u*(erb). *XVII.* Expliciunt fol. 156ʳ: *Qui nobis prestare dignetur dominus et cetera. amen.* Fol. 156ᵛ sequitur initium sermonis alia manu scripti. Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

452 (711). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 399 (201 et CXCVI), cm. 15,3 et 11,8 binis columnis duabus manibus scriptus.

Sermones Latini de tempore, de epistulis, de evangeliis.

Incipiunt: *ABiciamus opera tenebrarum et induamus arma lucis sicut in die honeste ambulemus. Ro. XIII.* Expliciunt fol. CXCIVʳ: *Si habet graciam hominum adulator est, si adulari renuit superbus est.* Numeri CXL et CLXIII binis foliis inscripti sunt. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

453 (431). Cod. chart. saec. XV, foliorum 225, cm. 20,8 et 14,7 diversis manibus partim binis, partim singulis columnis scriptus.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Dominica prima aduentus domini. Turbe autem que precedebant et que sequebantur clamabant.* Expliciunt fol. 125ᵛ: *et concordiam nobis concedat qui sine fine viuit et regnat Amen.* Inserti sunt sermonibus eosque secuntur tractatus varii: speculum sacerdotum (foll. 42ʳ—52ʳ); tabula fidei christianae (foll. 68ʳ—75ʳ); gesta Romanorum moraliter exposita (foll. 127ʳ—171ʳ); historia de S. Anna, de visitatione beatae virginis et de sancto Cyriaco (foll. 171ᵛ—180ᵛ); moralitates Roberti Holcot (foll. 181ʳ—214ʳ); aliae moralitates (foll. 214ᵛ—224ʳ); foll. 224ᵛ et 225ʳ extat index moralitatum Roberti Holcot. Litterae initiales rubrae sunt, passim etiam inscriptiones. Fuit monasterii Bodecensis.

454 (430). Cod. chart. saec. XV, foliorum 202, cm. 20,8 et 13,8.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Dominica sexta post octauam pentecostes. Si offers munus tuum.* Expliciunt: *sicut est nomen peccatoris nec solum dicit se.* Sermones, quorum index initio libri praefixus est, numeris 65—123 insigniti sunt. Inscriptiones passim rubrae sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.

455 (652). Cod. membran. saec. XV, foliorum II et 215, cm. 16,5 et 11,3 binis columnis scriptus.

Sermones Latini de tempore.

Indice praemisso incipiunt: *Ave gracia p*(lena). *lu. 1°. hec dies necessarii boni est sita.* Expliciunt: *Rogemus igitur dominum ut etc.* Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

456 (638). Cod. membran. saec. XV, foliorum 192, cm. 17 et 13,7.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Abiciamus ergo opera tenebrarum et induamur* (sic) *arma lucis sicut in die honeste ambulemus. Ro. XIII.* Expliciunt: *leticia sine fine quo nos perducere dignetur. Qui cum patre et spiritu sancto.* Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

457 (188). Cod. chart. intermixtis multis foliis membran. saec. XV, foliorum 181, cm. 29,6 et 22, binis columnis scriptus.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Cvm appropinquasset ihesus Ierosolimis et venisset betphage ad montem oliueti.* In fine codex mutilus est, explicit abrupte: *habebat sculptas vt.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

458 (421). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum numeratorum 344, cm. 20,9 et 14,6.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Dominica prima aduentus Domini. Rex tuus venit tibi mansuetus.* Expliciunt: *Math. 22. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem.* Inserta sunt varia commenta theologica. Liber scriptus est manibus diversis, maximam vero partem manu Iacobi de Susato; multa folia vacua sunt; folia 13—29, 86, 98, 99, 184—200, 223, 224 desunt; foll. 92ᵛ sq. extat index. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

459 (364). Cod. chart. saec. XV, foliorum 275, cm. 21,2 et 15, manibus diversis scriptus.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Dominica prima in aduentu domini. Induimini dominum ihesum christum Ro. 3.* Expliciunt: *que nobis prestare dignetur qui est benedictus in secula.* Sequitur tabula sermonum. Inserti sunt varii tractatus theologici et narratiunculae de sanctis. Folia quae insignita erant numeris 1—12, 171—173, 175, 218—225 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

460 (513). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 136, cm. 20 et 15,7.

Sermones Latini de tempore.

Incipiunt: *Dominica infra octauam Natiuitatis Iesu Christi. Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel.* Expliciunt fol. 93ᵛ: *qui consortio christi utitur, consortio paradysi donatur.* Adiectus est alia manu foll. 94ʳ sqq. *Index conceptuum applicatorum ad Evangelia dominicalia per annum: Alex: Calamato.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Alexandri Calamati opera varia identidem typis impressa edita sunt.

461 (453). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 156 (numeratorum 21—176), cm. 20,6 et 14,3 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Expliciunt abrupte: *Si adhuc.* Codex in initio et in fine mutilus est, in initio desiderantur folia 20. Hic illic adnotatum est ubi sermo habitus sit, velut fol. 133ᵛ *Collatio habita in sinodo Pari*(si)*ensi,* fol. 157ʳ *sermo ad clerum in Traiecto.* Foll. 77—79 extat *Tabula alphabetica per me fratrem Ioh*(annem) *Nig*(rum) *ord. pr*(edicat)*orum conventus sosaciensis.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

462 (755). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 219, cm. 14 et 10,2.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Transite ad me omnia.* Expliciunt: *et practica fieri non opus est.* Hic illic sermoni nota temporis locique addita est, velut fol. 18ʳ: *In Asendorp Anno Domini 1508*;

fol. 23r: *In Wechelen anno domini 1508*; fol. 34r: *Sermo de natiuitate domini In rade 1507*; fol. 90r: *Sermo latinus factus In hilden ad synodum*; fol. 95r: *In conventu parisiensi anno domini 1510*; fol. 175r: *in electione vicarii generalis congregacionis Hollandie*; fol. 188r: *Parisia anno 1510.* Foll. 128 sq. extat index sermonum. Folia numeris 6—56 et 60—227 insignita sunt, folia 1—5 et 57—59 desiderantur. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

463 (330). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 266, cm. 21,7 et 14,6.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal christi.* Expliciunt: *vt negligencia semota celeriter conuertamur ad dominum penitentiam agentes.* Horum sermonum nonnullos Coloniae habitos esse annis 1505 et sequentibus ex subscriptionibus patet. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

464 (355). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 141, cm. 21,3 et 16,3.

Sermones varii Latini.

Indice praemisso incipiunt: *Dominica 4 Aduentus. Venit Ioannes in omnem regionem Iordanis praedicans baptismum poenitentiae. Miserrimi fuerunt illi peccatores.* Expliciunt: *ad gloriam quam nobis concedat* (Dominus?) *Iesus Amen.* Hic illic notae loci et temporis extant, velut fol. 101v: *Monasterii 3 Iunii Anno 1649,* fol. 122r: *Osnabrugi Anno 1654.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

465 (695). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 322, cm. 15,7 et 11.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Nota est nouitas bona apostolorum.* Expliciunt abrupte: *que precipue pertinent.* Codex multis locis mutilatus est; paginae numeris insignitae sunt 61—703; numerus 550 bis occurrit; paginae 1—60, 239—242, 293—298, 513—518, 616—625, 654—669 desunt. Praefixa sunt folia duo indicem manu Iacobi de Susato scriptum exhibentia. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

466 (686). Cod. membran. saec. XV, foliorum 108, cm. 15,9 et 11,8.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: (F)*aciem tuam laua math. 6.* Expliciunt: *met°* (?) *Nubibus:* relicua evanuerunt. Litterae initiales colori rubro reservatae pleraeque desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

467 (363). Cod. chart. saec. XV, foliorum 71, cm. 21,2 et 15,2.

Sermones varii Latini.

Est fragmentum codicis maioris, folia numeros 186—256 exhibent. Incipit codex: *Verbum vite Quod manus apostolorum con . . . auerunt est fecundissime operacionis.* Explicit: *sacerdotem quam confessionem audiuistis. Deo gracias.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

468 (402). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 382, cm. 21 et 14,5 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Iudith sexto Opus suscepit Achior in domum suam et fecit cenam.* Expliciunt: *et sic sepius impediunt hominem ne suam obtineat iusticiam Sq' 6m.* Foll. 225v—231r extat tabula sermonum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

469 (473). Cod. chart. saec. XVI, foliorum numeratorum 343, cm. 20,4 et 14,3 diversis manibus scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Vnus operatur cum* (lacuna) *beatus b*(er)*n*(ar)*dus in libro de gracia.* Expliciunt: *per calumpnias vel cauillaciones.* Foll. 176r sqq. extat index; folia 58 et 171 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

470 (526). Cod. chart. saec. XVI vel XVII, foliorum 194, cm. 19,8 et 16.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *In festo sancti Andrae. Venite post me faciam ūos fieri piscatores hominūm. Matt. 8* (lege IV, 19). *Cūm Dominus Deus hominem qūem ad imaginem et similitudinem suam creaūerat posuisset in paradiso.* Expliciunt: *ut animam dare paratus sit pro oūibus.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

471 (474). Cod. chart. saec. XV, foliorum numeratorum 355, cm. 20,4 et 14,5 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *In die pasche sermo. Fratres expurgate reto.* Expliciunt: *probat eius clarum vestigium.* Inserti sunt varii tractatus theologici: 1. foll. 240r—331r: tractatus de malo huius saeculi per omnes aetates, cui adduntur excerpta ex Bedae historia Anglorum; 2. foll. 337r—343r: magistri Vincentii de ordine praedicatorum tractatus de adventu Antichristi. Foll. 71r sqq. extat tabula sermonum. Folia 186—195, 200—202, 222, 233, 234, 288, 335, 336 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 Tractatum *De malo huius saeculi et de rectificatione status Ecclesiasticorum* a Iacobo Iunterbuck scriptum Fabricius biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. IV p. 300 (edit. Florent.) commemorat, an in codice nostro sit Iacobi tractatus statuere non possum. 2 Ambrosius de Altamura in Bibliotheca Dominicana (Romae, 1677 fol°.) et Iacobus Quetif, Scriptores ordinis praedicatorum (Lutetiae Parisiorum, 1719 sqq. fol°.) plus nonaginta Vincentios enumerant; Iacobus Quetif in Indice Materiarum (l. l. t. II p. 948) sub voce *Antichristi* Vincentii tractatum ignorat; unum repperi Vincentii Ferrerii librum *de fine mundi,* cuius particula quarta est *de adventu Antichristi*; cf. de Altamura l. l. p. 162.

472 (462) Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV et XVI, foliorum numeratorum 258, cm. 20,5 et 14,4.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *In die assumptionis. Signum magnum apparuit in celo mulier amicta sole et luna.* Expliciunt: *ad quam nos perducat etc.* Tabula sermonum extat foll. 81v—88r. Inserti sunt varii tractatus, velut foll. 224 sqq.: de privilegiis fratrum ordinis praedicatorum; foll. 191r sqq. extat fragmentum ex chronica Henrici de Hervordia ad mortem Henrici VII imperatoris spectans. Folia 67, 158—168 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De Henrico de Hervordia vid. Fabricium l. l. t. III p. 206.

473 (404). Cod. chart. saec. XVI, foliorum numeratorum 357, cm. 21 et 14,6 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *ERat quidam languens lazarus. Io. XI.* Expliciunt abrupte: *qui non solum pari solebant correctores magistri.* Inserti sunt duo tractatus theologici: 1. foll. 42ʳ—45ᵛ: excursus de haereticis Bohemicis; 2. foll. 46ʳ—85ᵛ: Hugonis de novo castro liber de victoria christi contra Antichristum, qui non est integer, ut librarius ipse indicavit fol. 85ᵛ: *hic est defectus.* Foll. 274ʳ sqq. extat tabula sermonum. Paginae foliorum 312—333 binis columnis scriptae sunt; folia 21—25, 30, 280, 281 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De Hugone vid. Fabricium l. l. t. III p. 270.

474 (349). Cod. chart. saec. XV, foliorum numeratorum 342, cm. 21,4 et 14,7 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Innocentes et recti adheserunt mihi.* Expliciunt fol. 331ᵛ: *ad locum in quo proiectus erat.* Secuntur indices. Aliquot sermones Iacobi de Voragine sunt (foll. 18ʳ, 43ʳ, 134ᵛ, 210ʳ). Multis locis inserti sunt varii tractatuli theologici. Folia 1—16, 33, 35, 173, 193—199, 252, 261, 262, 267, 269, 312, 313 desunt, folia 118—121 et 250 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Iacobi de Voragine sermones vid. in codd. nn. 91, 92.

475 (370). Cod. chart. saec. XV et XVI, foliorum numeratorum 227, cm. 21,1 et 14,2 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: (C)*Irca virginis marie preconia mente deuotissima insistendo.* Expliciunt: *vt tandem in celis possimus cum christo domino conregnare in perpetuum. Amen Amen Amen. Anno domini 1519 per me Io*(annem) *N*(igrum). Sequitur tabula sermonum. In initio extat tractatus satis magnus de conceptione Mariae virginis; foll. 43ʳ sqq. quaestio Petri de Candia (Alexandri V Papae) de peccato originali. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Petri de Candia *quaestio* a Fabricio l. l. t. I p. 56 non commemoratur.

476 (433). Cod. chart. saec. XV et XVI, foliorum 303, cm. 20,8 et 14,4 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *In die sanctorum Innocentium. Mittens occidit omnes pueros. Math. 2.* Expliciunt: *et ad virtutis tramitem reduce.* Foll. 139ʳ sqq. insertus est tractatus de modo praedicandi, cui subscripta sunt haec (fol. 155ʳ): *Explicit tractatus de modo predicandi magistri thome de cliuis completus ipso die beati blasii martiris in brilon.* Foll. 299ʳ sqq. extant interpretationes vernaculae vocabulorum Latinorum, quibus haec addita est subscriptio (fol. 303ᵛ): *Expliciunt vocabula theutonizata per fratrem hermannum cloit scripta per me in Vismaria tunc indigus* (sic) *magister studiorum* (vel *studentium*). Hic illic folia excisa, folia 78—80, 100—104, 114, 156—158, 196, 288 vacua sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

477 (463). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 299, cm. 20,5 et 13,8.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Sequitur dominica octaua tractans de hereticis et ypocritis sermo centesimus. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad uos.* Expliciunt: *in tabernaculo tuo in iusticia.* Foll. 139ᵛ sqq. extat tabula sermonum, foll. 99ʳ sqq. extant epistulae duae, altera Thomae

pastoris in Histvelt, altera Ioannis de Essendia; utraque spectat ad orationem dominicam, angelicam salutationem, symbolum apostolicum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De Ioanne de Essendia vid. Ios. Hartzheim Biblioth. Coloniens. (Coloniae, 1747. fol°.) p. 169.

478 (420). Cod. chart. saec. XV et XVI, foliorum 279, cm. 20,9 et 14,3 diversis manibus scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *In festo assumptionis virginis gloriose. Leuauerunt archam in sublimi. Gen. VII.* **Expliciunt:** *et de missa sacerdotis et de eius benedictione in missa.* **Foll. 12ʳ sqq. inserta est Expositio beati vincentii super Salue regina; foll. 54ʳ sqq. tabula sermonum. Folia 159, 160, 190, 191 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

479 (615). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 221, cm. 17,4 et 12,5 binis columnis exaratus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt fol. 13ʳ: *ERant ioseph et maria mater ihesus ammirantes super hiis que dicebantur de illo.* **Expliciunt fol. 213ᵛ:** *cui est honor et gloria per omnia secula seculorum amen. Dominus sit benedictus et pia mater eius.* **Praecedit (foll. 1—12) tractatus de aduentu Christi, sequitur (foll. 214 sqq.) index. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

480 (444). Cod. chart. saec. XV, foliorum numeratorum 341, cm. 20,7 et 14,5 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt fol. 13ʳ: *Quid hic statis tota die otiosi. Ita scribitur Mathei XX.* **Expliciunt:** *quia fidei firmamentum.* **Praecedit foll. 1—11 tractatus de observatione interdicti; praeterea foll. 227ʳ sqq. insertus est tractatus de indulgentiis et remissionibus; foll. 132ᵛ sqq. extat tabula sermonum; hic illic sermonibus nota temporis et loci adscripta est: fol. 13ʳ:** *1480 In Riga;* **fol. 65ʳ:** *Reualie Anno domini 1481.* **Folia 61—63, 141, 142, 152, 235 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

481 (406). Cod. chart. saec. XV, foliorum 259, cm. 21 et 14,2 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipit liber fol. 5: *(C)Vm omnis doctrina et omnis disciplina ex precedenti fiat cognicione.* **Explicit:** *argumenta probantia eam concludunt que vera est.* **Inserti vel additi sunt tractatus de sancto Ioanne Evangelista (foll. 99ᵛ sqq.); de septem operibus misericordiae (foll. 195ʳ sqq.); de casibus episcopalibus a quibus fratres absolvere non possunt (foll. 230ᵛ sq.); de indulgentiis (foll. 231ᵛ sqq.); de sacramento poenitentiae (foll. 235ᵛ sqq.). Foll. 193ᵛ—194ᵛ extat tabula sermonum. Hic illic folia excisa sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

482 (405). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum 413, cm. 21 et 14,8.

Sermones varii Latini.

Prima verba deleta sunt, incipit codex: *Mellifluus doctor;* **explicit:** *et hec dicta sufficiant.* **Inserti sunt hic illic varii tractatuli theologici; fol. 195 extat tabula sermonum. Scriptus est codex manibus diversis, maximam partem a Iacobo de Susato. Folia quae numeris insignita erant 32, 73, 89, 96—117, 210—233, 238, 289 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

483 (403). Cod. chart. saec. XV, foliorum numeratorum 287, cm. 21 et 14.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Vidi supra montem s(ion?) a(gnum?) st(antem?).* Expliciunt: *in leticia perpetua viuamus.* Fragmenta librorum complurium hoc volumine coniuncta sunt; folia 55, 119—123, 150, 151 desunt; foll. 146^r sqq. extat index; paginae foliorum 220—231 binis columnis scriptae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

484 (461). Cod. chart. saec. XV et XVI, foliorum 99, cm. 20,5 et 14, manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

In initio codex mutilus est, desiderantur folia 26; incipit: *se aliqua fecisse que non fecit*; explicit: *qui est in secula seculorum benedictus.* Variis locis inserti sunt alii tractatus varii, velut foll. 64^r—66^v Articuli Hussitarum Boemorum; foll. 91—93 interpretationes vernaculae vocum Latinarum. Particulae quaedam huius codicis a Iacobo de Susato scriptae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

485 (407). Cod. chart. saec. XV—XVI, foliorum 199, cm. 21 et 14, manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Prima verba erasa sunt, incipit liber: *per se ipsum possit surgere.* Explicit abrupte: *de isto festo.* Sermonibus adiecti sunt tractatuli theologici et narratiunculae asceticae. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

486 (432). Cod. chart. saec. XVI, foliorum numeratorum 242, cm. 20,8 et 14,4 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Feria secunda penthecostes sermo bonus. Beatus Augustinus in confessionum suarum.* Expliciunt: *sed omnia illa per que illud carum posset deprehendi et cognosci.* Inserta est foll. 233^r—239^v legenda S. Catharinae de Senis; fol. 121 extat tabula sermonum. Paginae foliorum 160—169 binis columnis scriptae sunt; folia 90—99 et 222 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

487 (446). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 400, cm. 20,7 et 14,6.

Sermones varii Latini.

Incipiunt fol. 152^r: *Sermo communis apostoli vel euangeliste unius. Crescit in templum sanctum in domino. Ad ephesios II°.* Expliciunt: *portant verbo dei.* Sermonibus praecedunt (foll. 1—145) expositiones terminorum secundum ordinem alphabeticum (A—D); foll. 49^v sqq., 146^r sqq., 318^v sq. extant indices; folia quae notata erant numeris 75, 107, 170, 190—199, 238—270, 310—312, 320—323, 365—373 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

488 (445). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 283, cm. 20,7 et 14,3 manibus diversis scriptus.

Sermones varii Latini.

Incipiunt: *Benedicta tu inter mulieres.* Expliciunt: *cum dicerent se non habere sumptus ad migrandum.* Inserti sunt varii tractatuli theologici. Foll. 178^r sqq. extat index. Folia quae insignita erant numeris 82—87 et 95—98 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

489 (606). Cod. chart. saec. XVII, foliorum numeratorum 165, cm. 17,9 et 14,5.

Summaria Concionum pro diebus dominicis et festis per annum.

In initio codex mutilus est, incipit: *erit terribilior*; explicit fol. 162v: *nos vero religiosi omnes perseueremus*; sequitur index. Non sunt contiones elaboratae, sed summae contionum ex singulis sententiis inter se non conexis compositae. In marginibus notae temporum adscriptae sunt et nomina eorum, a quibus contiones habitae esse videntur; temporum notae ad annos 1635—1639 spectant, inter nomina occurrunt pastores ecclesiarum S. Lamberti (fol. 51r), S. Servatii (fol. 38v), S. Iacobi (fol. 61r), praepositus S. Aegidii (fol. 38v), sacellanus S. Ludgeri (fol. 54r), unde librum Monasterii conscriptum esse elucet. Folia 85, 88, 90, 121—123, 147, 150, 151 desunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

490 (172). Cod. chart. saec. XV, foliorum 268, cm. 30 et 21,6 maximam partem binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Sermones Latini de tempore et de sanctis; **2.** Iacobi, Petri, Ioannis, Iudae apostolorum epistulae cum commentario et glossis in marginibus et inter lineas adscriptis (fol. 172r); **3.** sermones Parati de sanctis (fol. 190r), incipiunt: *De sancto andrea apostolo. Paratus sum et non sum turbatus*; expliciunt: *quod cunctorum debilium membra sanat.* Subscriptio: *Finitus per manus iohannis Kirchhcen* (sic) *cognominati Busen* (vel *Susen*?) *frequentantis Zuzati anno M°CCCCXXXVI. dominica ante assumptionis marie a sublectore Enricus vnna nuncupato sub venerabili rectore theodericus essendie nuncupato. Sermones Parati*; **4.** epistulae dominicales cum glossis et commentario (fol. 250r). Inscriptiones rubrae, litterae initiales vel rubrae vel coloribus variis pictae sunt. Ex monasterio Bodecensi.

3 Sermones Parati identidem typis impressi sunt; contuli editionem Nurmbergensem Anthonii Koberger a. 1502. fol°.

491 (746). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 229, cm. 14,2 et 9,6.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Sermones Latini de sanctis. Nonnulla ex sermonibus Ioannis Feri (?) excerpta sunt, cf. fol. 130v et fol. 141r; **2.** excerpta ex Hieronymi commentariis in scripturas sacras (fol. 144r); **3.** Passio Domini nostri Ihesu Christi ex Qũatũor Eũangelistis breũiter collecta et in octo partes diũisa. Anno domini 1582 (fol. 162v). Foll. 204—206 extat index; folia 203, 207—229 scriptura vacant. Ex monasterio Liesbornensi.

492 (690). Cod. partim membran. partim chart. saec. XIV, foliorum 128, cm. 15,8 et 12,3 diversis manibus scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Prognosticatio hominum super signa in quibus nati sunt; **2.** sermones Latini de tempore (fol. 3r), incipiunt: *Cum appropinquasset ihesus Ierosolimis etc. Math. 21*; expliciunt fol. 113r: *propter deum sit* (vel *sicut*); sequitur index sermonum, cui foll. 116 sq. index alphabeticus rerum adiunctus est. Fol. 114v post indicem sermonum et foll. 118 sq. excerpta varia theologica extant, quorum unum idque amplissimum incipit: *Beati oculi qui vident*; **3.** primum iter aeternitatis (fol. 120r), incipit: *Transite ad me omnes*; explicit: *intrare dignetur ihesus amen.* Folia 1—113 manu vetere numeris insignita sunt, desunt vero folia 16, 22, 23, 45—52, quae cum in indice sermonum laudentur, antequam compactus est liber, vel casu vel neglegentia videntur deperdita esse. Fol. 51 (62) vacuum est. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

493 (309). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 120, cm. 22,8 et 16,5 manibus diversis binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Sermones varii Latini, incipiunt: *Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos*; 2. commentarius in Cantica canticorum (fol. 73ʳ), incipit: *Incipiunt cantica Salomonis. Liber iste plenus est figuris et enigmatibus*; 3. sermones varii Latini (fol. 104ʳ), incipiunt: *Sermo de aduentu domini. Benedictus qui venit in nomine domini etc.*; 4. tractatulus de poenitentia et de peccatis (fol. 112ʳ); 5. expositio orationum in missa celebranda dicendarum (fol. 115ᵛ); sequitur index alphabeticus. Fragmenta complurium codicum hoc volumine coniuncta esse videntur, partes singulae manibus diversis scriptae nec omnes integrae sunt, velut post fol. 72 et fol. 103 lacunae sunt. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

494 (505). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum 173 et clxix, cm. 20,1 et 14,3 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Sermones varii Latini. Incipiunt: *In die annunciacionis Marie. Missus est angelus gabriel a deo in ciuitatem. luc. 1*; foll. 84ʳ—86ᵛ insertus est tractatulus de coloribus rhetoricis in sermonibus vulgaribus; foll. 82ʳ sq. et foll. 165ʳ sq. extant indices; 2. tractatus varii de rebus diversissimis. Incipiunt: *Nota de statu paradisi terrestris.* Expliciunt: *redemptionem fecit omnium peccatorum etc.*; sequitur tabula. Desunt partis prioris folia 50—62, 69—73, 81, partis alterius folia xlix—lx, lxxvii. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

495 (668). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 118, cm. 16,2 et 9,7.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Contiones variae pro dominicis et festis diebus; 2. variae strenae collectae ex horto florum ac plantarum, ex variis vestibus, all. (fol. 40ʳ); 3. tractatulus *in sepultura* lingua vernacula conscriptus (fol. 73ʳ); 4. excerptum de memoria mortis ex historia Iosaphat et Barlaam (fol. 90); 5. meditationes in festo S. Iacobi Apostoli de passione domini, all. (fol. 91ʳ). Foll. 34ʳ—35ᵛ et foll. 105ᵛ sqq. insertae sunt historiae ex gestis Romanorum desumptae. Scriptus esse liber videtur in monasterio Gesecano, fol. 26ᵛ leguntur haec: *habitae in pago nostro Altengeseke.* Folia 88, 89, 108—110 scriptura vacant, codex in initio laceratus est. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

---

496 (682). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 169, cm. 16 et 10,2.

Sermones Francisci Heffneri.

Incipiunt: *Dom: 1ᵃ Adventus. Erunt signa. l: 27. Enormiter deliquit ionas.* Expliciunt: *id e. in senectute.* Subscriptio: *Finis. NB hae copiae desumptae sunt ex Concionatore extemporali Fr: Francisco Heffner s: et candidi ord: praemonst. in celle dei prope Herbipolim s: theo. licentiato parocho Accoltshausano sultsbach Anno 1691.* Sermonibus vernaculis ampli loci Latini inserti sunt. Folia 135, 158—169 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Francisci Heffneri Concionator extemporalis identidem typis impressus est: Sultzbach-Nürnberg, 1691. 4°; ibidem 1693. 4°; ibidem 1695. 4°; ibidem 1698. 4°.

497 (536). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 107, cm. 19,7 et 15,3.

Sermones varii partim vernaculi partim Latini.

Incipiunt: *In die Ascensionis. Et Dominūs quidem Iesūs p*(ostquam) *locūtūs est eis ass*(ump)*tūs est in caelum. Marc. 16. Wir lesen im ersten būch moysis.* Expliciunt: *discurre et perlege eius vitam.* Fol. 46^v leguntur verba *habita* (sc. concio) *Tremoniae 1629.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

498 (409). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 238, cm. 21 et 17.

Sermones varii partim vernaculi partim Latini.

Incipiunt: *Dominica in albis. Videte manūs meas et pedes meos. Iohan. 20. Wir lesen im ersten būch der Königen.* Expliciunt: *der halte sich bei der alten bestendigen Catholischen warheit vnd rechten Kyrchen Christi.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

499 (408). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 174, cm. 21 et 16,4.

Sermones varii partim vernaculi partim Latini.

Incipiunt: *Exordium in die philippi et Iacobi. Wir lesen im ersten buch der Machabeer Capite 2. von dem tapferen fūrsten Mattathia.* Expliciunt: *et inūeni michi mūltam reqūiem.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

500 (341). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 126, cm. 21,5 et 16,5.

Conciones variae partim vernaculae partim Latinae.

Incipiunt: *Concio fūnebris. Qūandiū sūmūs in hoc corpore peregrinamūr a domino 2 Cor. 5. Ioannes Damascenūs ein fūrtrefflich theologūs schreibt.* Expliciunt: *aut si acciderit, non saltem noceat.* Conciones pleraeque sunt funebres. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

---

501 (464). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 28, cm. 20,5 et 16,2.

Eine bisher ungedruckte Predigt von Iohannes Tauler. Aus einer gleichzeitigen Handschrift herausgegeben und mit einer hochdeutschen Uebersetzung begleitet von Dr. Ludwig Tross.

Incipit fol. 7^r: *Lectulus noster floridus etc. Diese wort stend gescreben an der mynne buch.* Explicit: *das helff uns got der almechtige, der vatter und der sone und der heilige geist. Amen.* Versionis nihil nisi initium extat; folia prima scriptura vacant.

Cf. Wochenblatt zur genauern Kunde der westphälisch-rheinischen Geschichte von L. Tross. Hamm, 1824. 4°. pag. 44.

502 (645). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 223 numeris 5—168 et 173—231 insignitorum, cm. 15,4 et 9,6.

Sermones vernaculi pro diebus dominicis et festis per annum; adduntur foll. 201 sqq. Exhortationes septem de passione Christi.

Incipiunt sermones: *Dominica 2. adventus. Alsdan werden sie sehen des Menschen-sohn kommen.* Expliciunt fol. 200^v: *sondern am meisten nach dem Tode in der Ewigkeit Amen.* Foll. 230^v sq. extat index. Folia 1—4 et 169—172 excisa sunt.

Vid. quae ad cod. n. **505** commonui.

503 (646). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 226 numeris 1—76, 78—175, 178—229 insignitorum, cm. 16,6 et 9,6.

Sermones vernaculi pro diebus dominicis et festis per annum.

Incipiunt: *Domin. I Trinitatis. Nun aber wird Er getröstet und du wirst gepeiniget.* Expliciunt fol. 227v: *darinnen sich die Engelen gottes erfreuen*; sequitur index. Numeri foliorum 77, 176, 177 omissi sunt, folia deesse non videntur.

Vid. quae ad cod. n. **505** commonui.

504 (647). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 229, cm. 15,4 et 9,6.

Sermones vernaculi pro diebus festis et dominicis per annum.

Incipiunt: *Festum S. Andreae Apostoli. Venite post me. Folget mir nach. Matth. 4 v. 19. Aufrichtige Eltern und redliche Verwandten.* Expliciunt: *und führen zu dem reinen orth des Himmels*; foll. 122 sqq. extat sermo Latinus pro festo dedicationis. Folia 131, 132, 181 scriptura vacant.

Vid. quae ad cod. n. **505** commonui.

505 (644). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 129, cm. 16 et 10,3.

Sermones vernaculi pro diebus festis per annum.

Incipiunt: *Pro Festo Nativitatis . . . Heut ist euch gebohren der Heyland, welcher ist Christus der Herr.* Expliciunt: *und in Iesu dem Heyland sich ewig zu erfreuen.* Verba passim a scriptore correcta sunt, folium 89 vacuum relictum est, multa folia videntur excisa esse.

Codices nn. **502**, **503**, **504**, **505** eadem manu scripti sunt; in marginibus passim auctores cum profani tum ecclesiastici laudantur; saepissime sermonibus singulis notae temporis locique quando et ubi habiti sint adscriptae sunt; velut cod. n. **503** fol. 9r: *753 in Metelen,* fol. 69r: *756 in Parochia Rheinensi,* fol. 102r: *Neustadt 747,* fol. 152r: *1765 in Dreyerwald*; cod. n. **505** fol. 17r: *743 Godens 746 Quakenbrück.*

506 (561). Cod. chart. saec. XVIII (1764), foliorum 235, cm. 19,4 et 15,2.

Sermones vernaculi pro festis per annum diebus.

Incipiunt: *Pro festo S. Thomae Apostoli. Nisi videro non credam* (Es sei?) *dan das ich sehe will ich nicht glauben. Der uhralte sinreiche Tertullianus lib: de sanit: c. 18: gab sich einstmahls in eine tieffe betrachtung.* Expliciunt: *der nicht gnad erhalten.* Folia 33—36, 41—44, 67—70, 91, 92, 99, 100, 129—132, 141—144, 147, 148, 169, 170, 179—186 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

507 (410). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 272, cm. 21 et 16,6.

Sermones varii vernaculi.

Initium deest, incipit liber: *vnd alle hoffnung der erlösung verworffen haben.* Explicit: *hergegen ein hoffertiger thut gantz und gar das widerspill.* Hic illic loci temporisque occurrunt notae, quarum creberrima: *Apud s. Vrsulam* (Coloniae?) *Anno 1623*; passim folia excisa sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

508 (550). Cod. chart. saec. XVI vel XVII, foliorum 87, cm. 19,5 et 14,2 manibus diversis scriptus.

Sermones varii vernaculi; accedunt praecepta sacramentorum distribuendorum cum aliquot precibus.

Incipiunt sermones: *Dominica 2 post trinitatis Euang. luc. 14. Es war ein mensch der machet ein gross Abentmall.* Expliciunt fol. 46v: *vnde sprach. Godt bist mir sünder gnedig.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

509 (698). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 293, cm. 15,6 et 10,2.

Sermones et meditationes de vita ascetica, vernacule.

Liber in initio mutilus incipit: *den rechten van herten.* Explicit fol. 291ᵛ: *Die mitten vader enn den heiligen geest bauen al moet sijn gebenedijt in ewicheit der ewicheit Amen. Bidt voer die schrieftser om gods wil.* Additur manu alia scriptum *Een Gebedt voor den noot der heiliger kercken.* Litterae initiales rubrae et caeruleae, tituli sermonum rubri sunt; sermones omnes incipiunt a verbis: *Amice ascende superius.* Fuit monasterii *Nasaret binen Gelder.*

510 (342). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 51, cm. 21,5 et 16,2.

Conciones (vernaculae) pro aduentu quoad dies feriales et quadragesima, item de Passione.

Incipiunt: *Conciones feriales in Aduentu omnes de mala lingua et detractione. Feria 5. Dominica 2. Aduentus. Attende ne forte labaris in lingua hütte dich dastu nit durch die Zunge fallest.* Expliciunt abrupte: *gehet hin in den frieden, in die einigkeit aller heiligen Gottes in die ewige frei.* Pars maior libri periit. Contiones habitas esse Luciburgi a. 1653 patet ex adnotationibus in margine adscriptis. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

---

511 (159). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 421, cm. 30,2 et 20,5.

SElecte aliquot sentencie ex diuersis ecclesie doctoribus, omnibus verbi dei concionatoribus, haud parum vt speramus vtiles per fratrem Stephanum de Rodenkyrchen Werdenensem cenobitam . . . . Anno Domini 1555.

Incipit liber: *Abnegare. A. Diuus Chrisostomus in caput Mathei 16 homelia 26 pagina 317 tomo 2. Si quis vult post me venire.* Explicit: *nos pariter ad vitam eternam perducat amen. Finis laus deo. 4 Nonas Nouembris.* Res ita instituta est, ut vocabula quaedam ordine alphabetico disposita dictis ex libris patrum ecclesiasticorum excerptis illustrentur. Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Werdenensi.

512 (480). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 535, cm. 20,3 et 16,2.

Collecta R. P. Remigii Delbrügensis Capucini piae memoriae olim Lectoris, Guardiani, et Concionatoris eximii, lectu digna.

Incipit liber: *Acedia. Negligentia.* Explicit: *tenacitate taciturnitatis tuae remunerare.* Sunt notata et excerpta ex variis scriptoribus de rebus diversissimis ordine quodam alphabetico disposita; inserta sunt capita selecta ex vitis sanctorum; omnia fere sermone Latino conscripta sunt, hic illic occurrunt vernacula. Pag. 515 extat index vocabulorum, inde a pag. 516 usque ad finem praecepta medica traduntur. Paginae permultae vel omnino vel magna ex parte scriptura vacant; paginae 63—68, 133, 134, 185, 186, 215, 216, 269, 270, 301—304, 307—310, 349—352, 369—372, 506—509 excisae, numeri 76, 77, 326, 327, 397, 398, 414, 476, 477 omissi sunt.

513 (576). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 224, cm. 19 et 13, binis columnis scriptus.

Alphabetum narrationum.

Incipit prologus: *ANtiquorum patrum didici exemplo nonnullos ad uirtutes fuisse inductos narrationibus edificatoriis et exemplis.* Explicit liber fol. 221ᵛ: *zelotipa est mulier de marito habita*

modica occasione. Supra de vxore III. Sequitur index. Vocabula varia ordine alphabetico disposita narrationibus moralibus et exemplis illustrantur. Subscriptio: *qui hunc librum lecturi sunt orare deuote dignentur ut horum compilator cuius nomen in prologo continetur eorum orationibus adiutus* cet. At nomen scriptoris in prologo frustra quaesivi. Eundem scriptorem Alphabetum auctoritatum conscripsisse, in quo auctoritates sanctorum ordine alphabetico distinctae erant, ex prologo patet. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

514 (584). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 131, cm. 18,6 et 14, binis columnis exaratus.

Auctoritates sanctorum.

Incipit liber: *De abstinentia. Gregorius nazianzenus.* Explicit: *de morte, de simplicitate, de securitate. explicit liber.* Sequitur initium indicis. Est conlectio vocum variarum ordine alphabetico disposita, quae locis ex scriptorum ecclesiasticorum libris desumtis illustrantur. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

515 (656). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 172, cm. 16,4 et 11,8 binis columnis scriptus.

Auctoritates theologorum.

Incipit liber: *Incipit prologus. Tempore quodam cum deuocionis tam libros quam d . . . . inspicerem.* Explicit abrupte: *nec te conturbare debet quod rerum temporalium.* Ratio libri alphabetica est, ita quidem ut vocabula theologica (inprimis moralia) ordine alphabetico disposita secundum diversos scriptores explanentur; servatae sunt explanationes vocabulorum quae a litteris A—L et partis eorum quae a littera M incipiunt; relicuae omnes perierunt. Post prologum extat index omnium titulorum sive terminorum, qui in hoc libro illustrati fuerunt. Sub finem prologi leguntur haec: *Conscripi autem ipsum cum ingenti labore. anno domini m°. cc°. lxxvi.* Inscriptiones rubrae, litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

516 (465). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 190, cm. 20,5 et 15.

Distinctiones variae.

Incipiunt: *Abel dicitur principium ecclesie propter innocentiam.* Expliciunt fol. 190r: (Christus) *est leo surgendo Iouis ales* (sic) *summa petendo. Explicit.* Secuntur fol. 190v carmina duo Latina manu coaeva scripta; prius incipit: *Migrat parisii pater ad patriam paradisi | Mauritijus mundo martha maria deo.* Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

517 (633). Cod. membran. saec. XIV, paginarum numeratarum XII et 382, cm. 17,1 et 12,3.

Distinctiones variae.

Praemisso indice incipit liber: *Aaron sacerdos.* Explicit: *professio possessiones inducat temporales.* Voces ordine alphabetico dispositae varia ratione explanantur, in fine pag. 375 sqq. addita est meditatio de Mathatia eiusque filiis, Macchab. II, 28. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

518 (411). Cod. partim chart. partim membran. saec. XIV et XV, foliorum 179, cm. 21 et 15, manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Distinctiones variae vocum ab A littera incipientium; **2.** Pra(c)tica siue vsus dictaminis magistri Ioannis Bondi de aquilegia (fol. 44v); **3.** epistula de officiis sacerdotum;

incipit (fol. 54r): *Eloquenti viro domino et verbi dei seminatori in praga*; **4.** expositio capp. I—III, 14 epistulae primae S. Ioannis apostoli (fol. 76r); **5.** S. Ambrosii varia scripta minora: **a.** explanatio dominicae orationis ex libris de sacramentis ecclesiasticis (fol. 124r); b. sermo qui pastoralis dicitur (fol. 127r); c. sermo de eo quod scriptum est: faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram (fol. 133r); **6.** S. Bernardi Claraevallensis varia scripta minora: a. speculum monachorum (fol. 125v); b. institutio quomodo psallere debeamus (fol. 132v); c. epistula de corpore domini ad quendam (fol. 135r); d. scala (fol. 137r); e. oratio quae (fol. 138r) incipit: *Confiteor tibi domine pater celi*; **7.** S. Cypriani de duodecim abusionibus seculi; incipit (fol. 139r): *VArios euentus huius seculi*; **8.** tractatus de vitiis linguae; incipit (fol. 146r): (L)*Ingua congerit in duo opera*; **9.** introitus ad varios scripturae sacrae libros; incipiunt (fol. 161r): *Introitus ad actus apostolorum. SIcut legi date per Moysen prophetica doctrina succedit.* Inde a folio 146 paginae in binas columnas divisae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 Iacobi de Susato manu scriptae sunt, cf. codd. nn. **89** et **90**; **2** cf. Fabricius biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. IV p. 347 edit. Florent.; **5**, **6** vide supra scriptores ecclesiasticos; **7** cf. Migne Patrolog. Lat. t. 4 pp. 947 sqq.

519 (423). Cod. chart. saec. XV, foliorum 191, cm. 20,9 et 14,3.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Rampelogus de figuris et proprietatibus diversis; praecedit (foll. 1r—3v) sermo dedicationis, sequitur (foll. 94v sq.) conflictus virtutum et vitiorum versibus leoninis conscriptus; **2.** miracula cum exemplis diversis (fol. 96r); secuntur (foll. 180 sqq.) sermones varii. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 Antonii Rampelogi (sive de Rampegolis) Figurae bibliae saepe typis impressae sunt.

520 (53). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 281, cm. 33,5 et 20,2 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Pars maior codicis exhibet voces varias ordine quodam alphabetico dispositas et dictis clarorum virorum vel narratiunculis sermone Italiano scriptis illustratas; inseruntur autem locis variis tractatus maiores Latino plerique sermone compositi: de ecclesia eiusque doctrina (fol. 140r), de ratione status, quatenus politiae christianae repugnat (fol. 170r), de bello ordinum confoederatorum Hollandiae cum Hispaniarum rege (fol. 183r), de regia via Sanctae crucis ex Thomae de Kempis libro excerptum (fol. 220r), tractatus de re publica, Hispanice (fol. 230r), de conversione Iudaeorum ex Hugonis Grotii scriptis excerptum (fol. 255r), monarchia Austriacorum in regnis Hispaniarum, Indiarum, Siciliarum, Hungariae, Bohemiae (fol. 263r), caput alterum de bello ordinum confoederatorum Hollandiae cum Hispaniarum rege (fol. 268r), de foederibus cum infidelibus et haereticis (fol. 273r), de monarchiis christiani orbis (fol. 278r).

521 (64). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 132, cm. 33,2 et 21, manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Voces variae ordine alphabetico dispositae vel clarorum virorum dictis et exemplis vel narratiunculis sermone Italiano illustratae; **2.** tractatus (Latinus) de regimine saeculari et statu imperii Romani (fol. 88r); **3.** observata quaedam ex Chronologia Cardinalis Roberti Bellarmini (fol. 124r); **4.** praecipui errores haeresiarcharum a tempore Christi usque ad annum circiter 1560 (fol. 131r).

522 (763). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 343, cm. 13,2 et 7,4.

Meditationes Latinae.

Incipiunt: *Pars prima Meditationum Pro via purgativa. Meditatio prima. De fine hominis. A Deo ex nihilo conditus Sum Dei Sum totus.* Expliciunt pag. 334: *O Beata Trinitas Vivifica nos. Kyrie eleison Christe eleison Kyrie eleison.* Meditationes sunt 156; pagg. 335—338 extat index, quo ordo meditationes per annum lectitandi exhibetur; pagg. 339—343 canticis spiritualibus impletae sunt. Codex in eadem compagine conexus est cum libro typis impresso quo continetur Historia dei immortalis in corpore mortali patientis per meditationes ...... exposita a Rev. P. Francisco Costero. Coloniae 1716. 12°.

523 (716). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 686, cm. 15,2 et 9,8.

Veritates practicae in quattuor partes divisae.

Sunt meditationes de tempore et de sanctis. Incipiunt: *Dom. 1. Adv. Tunc videb*(unt) *fil*(ium) *hom*(inis). *Luc. 21. Nemo Christianus Christi iudicio condemnabitur.* Expliciunt pag. 659: *De Sancto Andrea vide in 1ma Parte in quam frequentius dies eius festus incurrit. Finis 4 Partis.* Secuntur indices.

524 (756). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 137, cm. 14 et 8,2.

Meditationes partim vernacule, partim Latine conscriptae.

Incipiunt: *Affect und anmüthungen dreyer vornemsten Christlichen Tugenden. Glaub. Ich glaub o herr.* Expliciunt: *virginitate illaesa, a spiritu sancto obumbrata.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

525 (793). Cod. chart. saec. XV, foliorum 248, cm. 9,9 et 7,6 manibus diversis scriptus.

Meditationes et preces dialecto Germaniae inferioris conscriptae.

Constat liber ex duabus partibus, utraque mutilata. Meditationum et initium et finis desunt; incipiunt: *len sumtijdes lijden vnn quaet doen. O troist vnn vrolicheit mijner selen god myn here na dy suchte ick*; expliciunt fol. 193^{v}: *myshagen hebn̄ mote myner ghebrecklich*(ei)*t. vnn dat ic ock.* Preces (alia manu scriptae) incipiunt fol. 194^{v}: *Lam godes de du hen wech nymst de sunde der werlt*; expliciunt: *vnn regert van ewicheit to ewicheit.* Folia 200 et 248 lacerata sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

526 (786). Cod. chart. saec. XV, foliorum 292, cm. 10,4 et 8.

Meditationes de passione et morte Christi, sermone Germaniae inferioris.

Incipiunt: *Als gekommen was de leste donderdach vor paschen so werestu leue here noch vp den morgen to Bethanien.* Expliciunt: *war he was alle de tijdt na syner vorrisenisse hente to syner hemeluart.* Laudantur in contextu Ludolphus de Saxonia (fol. 15^{r}, fol. 162^{v}), Hieronymus (fol. 22^{r}, fol. 44^{r}), Revelatio S. Brigittae (fol. 54^{r}, fol. 138^{r}), Anselmus (fol. 40^{r}, fol. 58^{r}, fol. 139^{v}), Bonaventura (passim), Augustinus (fol. 26^{v}, fol. 29^{r}, fol. 130^{r}), Gregorius Naz. (fol. 138^{r}), all. Fol. 283 scriptura vacat. Ex libris Ioannis Niesert.

527 (741). Cod. chart. saec. XV, paginarum numeratarum 432, cm. 14,4 et 10,6.

Meditationes de passione Christi et de vita christiana, sermone Germaniae inferioris.

Incipiunt: *Hier beghient die passie ons heren ihesu christi mijt sijnen* (a)*uentmael* (?) *enn mijt sijnre vorrisenisse die witen vier ewangelisten in een summe vergadert is al en werden der*

ewangelisten namen hier nijet gheset om te weten wat punten elc bescreuen heuet Ihesus Maria iohannes. Het nakede een feestdach de paesschen heit. **Expliciunt:** *nijm dijnes brudegoms waere.* **Laudantur Revelatio S. Brigittae (pag. 113 sqq.), Aegidius (pag. 185), S. Augustinus (pag. 370), S. Bernardus (p. 395), all.**

528 (220). **Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum 94, cm. 29,1 et 20,2 binis columnis scriptus.**

Arboris crucifixae vitae Iesu libri I et II.

Incipit codex: *Vniuersis christi ihesu vere fidelibus et sancte paupertatis amicis maxime gementibus et dolentibus super malis inundantibus ecclesie deformate et benedicti ihesu vite inpietate sacrilega mortue et sepulte pauperculus et indignissimus christi ihesu et sue sanctissime matris et omnium virorum inutilis seruus frater Vbertinus magis nomine quam re ordine beati Francisci professus.* **Explicit:** *usque ad tempus baptismi. Deo gracias. Et hic liber iste secundus terminationem accipiat erecto stipite arboris crucifixe vite ihesu christi per premisse humilitatis profundum usque ad vtriusque vite perfectissimum et altum exemplum.* **Scriptus est codex secundum subscriptionem in monasterio Bodecensi per fratrem Albertum de Monasterio sub priore Hermanno van der Recke. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.**

De Hubertino de Casali cf. Fabricius biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. I p. 327 (edit. Florent.).

529 (768). **Cod. chart. saec. XV, foliorum 634, cm. 12,7 et 9.**

Contemplationes piae, vitam et passionem Iesu respicientes.

Incipiunt: *VErus dei cultor.* **Expliciunt fol. 628ᵛ:** *secundum exigenciam meritorum*; **sequitur index capitum; fol. 449 scriptura vacat. Litterae initiales rubrae sunt. Ex libris Liesbornensibus.**

530 (205). **Cod. membran. saec. XV, foliorum 128, cm. 29,3 et 21,7 binis columnis scriptus.**

Contemplationes de passione, resurrectione, apparitionibus, ascensione Christi.

Initium et finis desunt, incipit codex: *deficiamus sed in oracione permaneamus.* **Explicit:** *Postea transierunt ad samaritanos et inde.* **Maior lacuna etiam post fol. 112 reperitur. Liber particula operis maioris est; quae extant capita numeris 60—76, 79—82 insignita sunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.**

531 (551). **Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 84, cm. 19,5 et 16.**

Tractatus de virtute religionis, quibusdam eius actibus et vitiis oppositis.

Incipit: *Proemium. Postquam Angelicus Doctor 2. 2.ᵃᵉ q.* **(lacuna)** *et seq. egit de vir*(tu)*te iusti*(ti)*ae.* **Explicit:** *Si quid autem in hoc tractatu d*(oct)*rinae S. Matris Ecclesiae Romanae aut D. Tho*(mae) *magistri minus consentaneum irrepsisset libentissime retractamus. Finis.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

532 (780). **Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 91, cm. 11,2 et 7,1.**

Notata ascetica, preces, benedictiones, sententiae pro singulis anni diebus.

Incipit liber: *Mali habitus vitiorum.* **Explicit:** *plures habebit imitatores.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

533 (712). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 76, cm. 15,3 et 9,3.

Loci ex scripturis sacris excerpti cum interpretationibus Latinis intermixtis vernaculis.

Incipiunt: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Matth. 21. v. 5. Wan ich den herlichen eintritt.* **Expliciunt:** *valeas in aeternis amare et laudare fac finem.* **In marginibus adscriptum est, unde loci et interpretationes desumpta sint. Folia 18—22, 38—58, 70—73 scriptura vacant. Ex bibliotheca Arnsbergensi.**

534 (669). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 55, cm. 16,2 et 9,6.

Sententiae Latinae ex scripturis sacris pro singulis anni diebus desumptae cum versione Francogallica.

Incipit liber: *Sit Nomen tuum Domine Benedictum in secula. L. 3. C. 29. v. 1. Vostre Saint Nom soit eternelement beni ô mon Dieu.* **Explicit:** *en esprit d'humilité & dans la resolution d'une bonne volonté. L. 4. C. 11. v. 8.*

Loci laudati sunt Thomae a Kempis librorum de imitatione Christi.

535 (696). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 83, cm. 15,7 et 9,9 manibus diversis scriptus.

Ascetica varia, vernacule.

1. Gedächtnüs von geistlicher vollkommenheit. Incipit: *Frage wie vielerley ist der weg zur vollkommenheit? Antwort Dreyerley.* **2. Examen oder Erforschung eines Minderbruders über die gebott seiner Heiligen Regel. Kurtzer Begriff aller gebotten der Regel unsers Seraphischen Vatters S. Francisci. Incipit (fol. 42r):** *F. Wie viel gebott hat die Regul der minderbrüder?* **Adduntur foll. 63r sq. preces aliquot. Folia 41, 62, 65—83 scriptura vacant. Liber liquore nescio quo commaculatus est. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

536 (268). Cod. membran. saec. XV, foliorum 139, cm. 27 et 20,6 binis columnis scriptus.

De spieghel der zonden i. e. Carmina moralia de peccatis sermone Germaniae inferioris conscripta.

Initium deest, incipit codex: *Dronkenschap is diet merct wel.* **Explicit:** *secundum magnam misericordiam tuam Amen Nota.* **Fol. 139r de auctore leguntur haec:** *als een simpel clerck ...... ick diet by der hulpe dyne Hebbe ghetrect but den latine.* **Liber misere mutilatus est, multa folia sive omnino excisa sive marginibus deminuta sunt. Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt.**

Ex hoc codice nonnulla publici iuris fecit A. Lübben in Jahrbuch des Vereins f. niederdeutsche Sprachforschung, Jahrgang 1878 (Bremen 1879) p. 54—61.

537 (707). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 122, cm. 15,5 et 9,4.

Mirantisches Flötlin. Mirant die flöt ergreifft, zur Buss den Sunder pfeifft .... par Raymund Witte o(rdinis) p(rae)d(icatoru)m.

Incipit: *Des Miranten an sein in die Fremde Reisefertiges Flötlin Ermahnungslehre. 1. geh hin nach Fremden Land.* **Explicit (fol. 26r):** *das ich nimmermehr von dir abkehr;* **adduntur (fol. 26 usque ad finem) exercitationes Francogallicae: colloquia, epistulae, vocabula, narratiunculae. In initio et in fine aliquot folia excisa sunt. Liber scriptus est manu Raymundi Witte. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

Quae continet pars prior codicis excerpta sunt ex P. F. Laurentii Von Schnüffis Mirantisches Flötlein ... Gedruckt zu Costantz, 1682. 8°; verba codicis quae supra descripsi vid. l. l. in initio et p. 211.

538 (670). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 71, cm. 16,2 et 9,5.

Quaestiones theologicae de rebus variis ad evangelia dominicalia festosque dies per annum spectantes.

Incipiunt: *q. 1. Vtrum pro . . . . . generis* (primum folium laceratum est). Expliciunt fol. 61^{v}: *sedulam se promptam obtulit d: Eue ancilla domini.* In marginibus passim scripturae sacrae et auctores ecclesiastici laudantur ad ea quae in contextu dicuntur firmanda. Folia 62—71 scriptura vacant. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

539 (287). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 190, cm. 24,6 et 18,6 binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Sigillum reginae coelorum, incipit: *Fecit rex salomon thronum de ebore grandem*; fol. 73^{v} similis tractatus eodem titulo inscriptus adiungitur; sunt autem laudes beatae Virginis ad Reg. III cap. X 18 adnexae; **2.** tractatus et sermones varii: a. fol. 84^{r}: *incipit opus hugonis* (?), est expositio evangelii Missus est angelus; b. fol. 107^{r}: de affectu anime suspirantis ad deum; c. fol. 113^{v}: sermo de corpore christi; d. fol. 123^{v}: sermo de eodem; in margine superiore manu recentiore adnotatum est: *sermo Alberti Doctoris Coloniensis De corpore christi*; e. fol. 129^{r}: *Incipiunt quedam exce*(r)*pta de summa virtutum.* Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt, inscriptiones rubrae.

540 (733). Cod. chart. saec. XV, foliorum 266, cm. 14,6 et 10,5.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Speculum disciplinae, incipit: *primum capitulum. Speculum discipline ad honesta tendentes. In primis necessarium habent ut per excercicium cognite discipline virtutis titulum cicius apprehendere possint*; explicit: *cui est honor et gloria in secula seculorum Amen. Explicit speculum discipline scriptum et completum Anno domini M°CCCC°LII° ipso die beatorum martirum Cyrici et Iulite deo gracias*; **2.** Quattuor novissima, incipiunt (fol. 98^{v}): *Memorare nouissima tua et in eternum non peccabis. Ecclesiastici septimo*; expliciunt: *vtinam saperent et intelligerent ac nouissima prouiderent. Finitus et completus est presens liber dictus cordiale siue uolgariter quatuor nouissima sub anno domini M°CCCC°LII° crastino post Calixti papae deo gracias amen*; **3.** Tractatulus deuotus de reformatione virium animae, incipit (fol. 189^{r}): *Homo quidam descendit de iherusalem in ihericho*; explicit: *dignus introire gloriam eterne beatitudinis inueniaris Amen deo gracias. Explicit deuotus tractatulus de reformacione virium anime.* Foliis 1—5 indices extant. Litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.

2 cf. Hain Repertor. bibliogr. nn. 5691 sqq.

541 (448). Cod. partim membran. partim chart. saec. XIV, foliorum 125, cm. 20,7 et 15,4 binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Moralitates super Exodum, Deuteronomium, Leviticum, libros Iosuae, Iudicum, Ruth; **2.** claustrum animae (fol. 43^{r}); **3.** tractatus de 42 mansionibus (fol. 91^{r}); **4.** tractatus de veneno (fol. 111^{r}); **5.** Conradi de Halberstadt consolatio maestorum (fol. 119^{r}); fol. 37^{v} — fol. 42^{r} extant indices. Liber scriptus est manibus diversis, in quibus est manus Iacobi de Susato. Litterae initiales hic illic rubrae sunt, folia 87—90, 110 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

5 cf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. I p. 381 (edit. Florent.).

542 (305). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 174, cm. 23 et 16,5 manibus diversis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Moralitates super Lucam, Ioannem (fol. 53r), Matthaeum (fol. 68v), Cantica canticorum (fol. 73r); 2. sermones aliquot Latini (fol. 87r); 3. dicta quaedam antiquorum, occurrunt cum alii tum Seneca, Vergilius, Ovidius (fol. 127r); 4. vita S. Iatzchonis (Hyacinthi) ordinis fratrum praedicatorum (fol. 155r). Foll. 51v sq. inserta est meditatio de Isaiae cap. LX, 3. Paginae foliorum 53—72 binis columnis scriptae sunt; in vita Iatzchonis inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

543 (449). Cod. chart. saec. XV, foliorum 139, cm. 20,7 et 14.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Tractatus de statu et vita quam adam et omnes homines in paradiso erant habituri, si permansissent in paradiso, ex antiquissimo libro; 2. excerpta notabiliora de libro qui intitulatur promptus (fol. 37r), est collectio sententiarum scriptorum ecclesiasticorum de variis vocabulis theologicis ordine alphabetico disposita; 3. epistula Pii papae II ad Turcorum Sultanum Mahomet (fol. 91r); 4. libellus de divinis nominibus (fol. 129v). Litterae initiales rubrae sunt. Fuit monasterii Marienfeldensis.

1 cf. cod. n. 135,2.

III. CODICES PHILOSOPHICI ET PAEDAGOGICI.

544 (521). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 406, cm. 19,9 et 16.

Logica dictata a Rev. P. Francisco Breugel, conscripta a Rudolpho Schulten Anno 1706.

Incipit fol. 31: *Prooemium. Logica a S. Augustino vocatur scientiarum Magistra, clavis aurea et oculus humanae mentis.* Explicit: *omnia ad Maiorem Dei et Virginis in Coelum assumptae Gloriam et animarum nostrarum salutem. Fine coronatur mobile* (sic) *semper opus.* Praemissae sunt foll. 1—30 Summulae sive Manuductio ad Logicam; incipiunt: *Summulas praemittimus Logicae eo quod hae sint necessariae scitu illis qui proficere cogitant in Logica.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

545 (467). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 130, cm. 20,5 et 15,7.

Commentarius in universam Aristotelis dialecticam dictatus ab admodum RE. D. P. Petro Bruxelio et a me Andrea Grever acceptus anno Domini 1649.

Incipit: *Prooemium. Inventio, Definitio, et Divisio Philosophiae. Antequam speciatim de Logicae natura, obiectio* (sic) *affectionibus et partitione agam.* Explicit: *actus scientifici praesentis. Finis Logicae. Laus Deo* cet. Secuntur theses et index. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De Bruxelio vid. Aug. et Alois de Backer, bibliothèque des écrivains de la compagnie de Jésus. V série. Liège, 1859, 8°. p. 105.

546 (422). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 216, cm. 20,9 et 15,7.

Commentarii in Aristotelis Physicam; Ethica.

1. Foll. 1r—176v: Commentarii in physicam Aristotelis dictati ab admodum RE. D. P. Petro Brucxelio et a me Andrea Grever accepti anno domini 1646. Incipiunt: *Prooemium. De*

natura Physicae eiusque partitione et inscriptione. Paragraphus primus. Utrum Physica sit Scientia et qualis sit. Dico I. Physica est Scientia probata, omnis euidens rei cognitio; expliciunt fol. 176^{v}: *et S. Michaelis Archangeli, cuius hodie apparitio celebratur. 8. Maij Anno Domini 1651.* Secuntur commentarius metaphysicus (fol. 177^{r}), index (fol. 190^{r}), theses physicorum (fol. 193^{r}). **2.** Foll. 199^{r}—216^{v}: Philosophia moralis seu Ethica dictata a R. D. P. L. Mattenklot et a me Andrea Grever accepta 1650. Incipit: *Philosophia moralis ex decem libris Aristotelis ad Nicomachum deducta. Pro more illorum qui scientias tradunt, de genere primum.* Explicit: *atque hic sit finis* ; . *plura vide apud Aristotelem aliosque* . *huius cursus ad maiorem termaximi Dei gloriam* cet. *anno a partu virginis MDCLI.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

547 (413). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 164, cm. 21 et 16,6.

Philosophiae quatripartitae pars II sive physica Dictata ab Admodum Reverendo Patre Georgio Burckardt S. I. pro Tempore professore publico physices Aschaffenburgi 1742.

Incipit: *Disputatio IV De Causis Corporis Naturalis. Tractatus de causis res et negotium est.* Explicit fol. 137^{v}: *et haec satis dicta de Physica Particulari. Finis Physicae Particularis.* Secuntur Disputatio de summo bono (fol. 138^{r}), Disputatio de actibus humanis (fol. 147^{r}), Philosophiae quatripartitae pars IV sive Metaphysica (fol. 154^{r}). Fol. 164^{v} adnotantur nomina quattuor metaphysicorum Aschaffenburgensium. Folia 151—153 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

548 (515). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 237, cm. 20 et 15,8.

Aristotelis Logica cum commentario.

1. Foll. 1^{r}—32^{r}: Universa Aristotelis Logica dictata à Rdo P. Stephano Friderici AA. LL. ac phylosophiae professore ordinario et à Conrado Sassen scripta anno MDCCXVIII. Incipit: *Proemium. Emensi humaniorum litterarum studia*; explicit fol. 32^{r}: *a 1ma figura Aristotelica.* **2.** Foll. 36^{r}—237^{v}: Commentarius in Universam Aristotelis Logicam sive Philosophia Rationalis Peripatetica. Incipit: *Tractatus praeliminaris in prologomina* (sic) *Logica. Disputatio prima de obiecto naturiali* (sic) *et formali logicae*; explicit: *et formabimus aut formare possumus per omnem aeternitatem. Amen.* Folia 33—35 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

549 (683). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 114, cm. 16 et 10,2.

Compendium Philosophiae Gervasianae dictatum â R. P. Theophilo Clevensi Lectore nostro Conscriptum â p. Seraphino. Anno 1703.

Incipit: *Compendium Philosophiae Gervasianum unius ac tripartitae in Logicam Physicam et Metaphysicam. Quandoq*(uidem) *immenso* (sic) *hucusque studiorum nostrorum per artes liberales curriculo nunc ingrediendo phil*(osoph)*iam.* Explicit: *et alexandro magno qui in furore omnes fere amicos suos occidit aliisque viris heroicis et prudentibus et sic finem compendii philosophiae Gervasianae facimus ad laudem* cet. Sequitur index titulorum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

Cf. Cursus philosophicus . . . in tres tomulos distributus; auctore P. F. Gervasio Brisacensi . . . Coloniae Agrippinae, 1699. 8°.

550 (699). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 280, cm. 15,6 et 10.

Compendium Philosophiae Gervasianae unius ac tripartitae in Logicam Physicam et Metaphysicam.

Incipit: *Quandoquidem emenso hucusque studiorum nostrorum per artes liberales curiculo nunc ingrediendo philosophiam.* Explicit abrupte: *et alia corpora saltem supernaturaliter.* Est idem compendium quod extat in codice n. 549, sed in hoc codice post partem priorem foll. 82^r — 101^r et post partem alteram foll. 277^r — 280^v theses philosophiae additae sunt. Pars altera non integra est, desunt aliquot folia post fol. 276; folia 81 et 102 vacua sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

Editionem Cursus philosophici Gervasiani vid. ad cod. n. 549.

551 (588). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 197, cm. 18,5 et 15.

Disputationes in libros Aristotelis de anima quas in alma Patrum Societatis Iesu in urbe Monasteriensi Westphalorum Academia a Reuerendo Domino Patre Henrico Kratz excipiebat Hermannus Thom. Busch Monasteriensis Anno a partu B. M. Virginis M. D. C. XXVII.

Incipiunt: *Nulla est commentatio in qua perinde Aristoteles ingenij sui uim atque subtilitatem ostendit.* Expliciunt fol. 80^v: *et me sibi in precibus suis habeat commendatum. Amen.* Secuntur eiusdem disputationes similes in libros Metaphysicorum (fol. 81^r) et Ethicorum (fol. 128^r). Folia 126 et 127 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

552 (476). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 61, cm. 20,4 et 16,1.

Summulae Dialecticae Aristotelico-Thomisticae traditae Coloniae ad Rhenum ab Adm. Rdo. in Christo Patre Fre Hieronymo Küpper S: O: P: ibidem Philosophiae lectore ordinario, & a Rel-Fratre Bernardo Rohde ibi Philosophiae studente in hunc Librum relatae Anno Dñi MDCCXIX.

Incipit liber: *Prooemium. Cum ut natura sic et ars ab imperfectionibus paulatim procedendo perfectionem assequatur.* Explicit: *et haec de disputationibus dialecticalibus dicta sufficiant. Anno 1719.* Fol. 25 scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

553 (747). Cod. chart. saec. XVI, foliorum numeratorum 261, cm. 14,2 et 10,5.

Petri Hispani (Ioannis papae XXI) tractatus septem summularum cum expositione Ioannis Versoris.

Incipiunt: *Dyalectica est ars arcium sciencia scienciarum.* Expliciunt fol. 212^r: *ydemptitas et diuersitas.* Secuntur foll. 224—261 index alphabeticus et conspectus conclusionum logicalium et physicalium. Folia 46, 78, 79, 84, 151—155, 177—183, 197—203, 213—223 vacua sunt. Litterae initiales hic illic rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De editionibus Petri Hispani summularum vid. Graesse, Trésor des livres rares (Dresde 1864. 4°.) vol. V p. 243; Deschamps et Brunet, Manuel du libraire Supplément (Paris 1880. 8°.) vol. II p. 223

554 (514). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 424, cm. 20 et 15,5.

Compendium Logicae a Gregorio Northoff Werlensi conscriptum et a Reverendo Patre Henrico Schreiber S. I. dictatum Anno quo numeramus annum supra mille septingentos a Christo nato 1701.

Incipit fol. 19r: *Tractatus 1mus De Logicae obiecto. Reiectis parerchis* (sic) *rem ipsam aggredimur. Caput primum. Quid per Logicam intelligimus?* Explicit fol. 421v: *atque hisce demum Logicam absolvimus immortali deo immortales gratias habentes pro omni ope qua nobis adfuit.* Praemissa sunt foll. 1—17 Additamenta ad dialecticam; foll. 423—424 adiectae sunt Theses de universa Logica. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De Henrico Schreiber cf. Aug. et Alois de Backer, bibliothèque des écrivains de la compagnie de Jésus. VI série. Liège 1861. 8°. p. 623.

555 (555). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 438, cm. 19,5 et 15,5.

Commentarius in VIII libros Aristotelis de physico auditu et in IV libros de coelo et mundo (fol. 258r), ac denique in libros de generatione et corruptione (fol. 317r), de anima (fol. 371r), dictatus a Rev. admodum P. F. Thoma Sergryphio SS. Theologiae Licentiato et studii generalis in conuentu S. Crucis Coloniae Regente meritissimo a F. Arnoldo Greuer Westphalo scriptus Anno 1620.

Incipit: *Vniversae Aristotelis Philosophiae Naturalis secundum Thomistarum doctrinam Summa. Cum in nostris logicalibus disputationibus veritatem in sermone acquirendi modum pro posse ostenderimus.* Explicit: *statui beatitudinis ad quem nos perducat qui est benedictus in saecula. Finem huic tractatui imposuimus Anno 1620 die 19 Mensis Maij.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

556 (517). Cod. chart. saec. XV, foliorum 135, cm. 20 et 14, binis columnis scriptus.

Commentarius in Aristotelis Physicam.

Incipit: *omnium genus arte et racionibus viuit. hec propositio est aristotelis in primo metaphysice.* Explicit: *ad laudem dei cunctipotentis cui gracias agimus de completo operis* (sic) *ipsi honor et gloria per seculorum secula Amen. Et gloriosae virgini marie matris* (sic) *eius amen.* Subscriptio: *Expliciunt octo librorum phisicorum dicta a venerabili viro artium magistro et sacre theologye professore penitissimo* (sic) *magistro iohanne tinctoris* (sic) *edita et per manus christiani sittart scripta anno domini millesimo quadragintesimo* (sic) *quadragesimo nono feria 2a post festum mertini* (sic) *hunc octauum finiui librum die prefato post meridiem hora duodena vel circiter.* Ex libris Ioannis Niesert.

557 (537). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 94, cm. 19,7 et 15.

Logica.

Incipit: *Notiones praeviae quarundam vocum Technicarum, quae in Methodo Mathematica adhiberi solent. Definitio est distincta notio rei aut nominis.* Explicit: *si in his subsistimus, cognitio nostra tantum est communis quae et hystorica dicitur. in Proleg. N. 1.* In folio praefixo haec leguntur: *Iosephus de Droste ex Hülshoff Monasterii anno 1814*; et manu alia: *Eigenhändiges Manuscript des Prof. Überwasser.*

De Ferdinando Ueberwasser vid. Ernst Rassmann, Nachrichten von dem Leben und den Schriften Münsterländischer Schriftsteller des achtzehnten und neunzehnten Jahrhunderts. Münster, 1866. 8°. pag. 350 sq.

558 (554). Cod. chart. saec. XIX, paginarum numeratarum 292, cm. 19,5 et 16,3.

Der empirischen Psychologie erste Abtheilung, welche das niedere Erkenntnissvermögen enthält.

Nach dem Vortrage des Herrn Professors Überwasser zu Münster in Westphalen aufgeschrieben 1810 manu Clementis a Droste-Hülshoff.

Cf. cod. n. 557.

559 (495). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 545 et 132, cm. 20,2 et 16.

Physica philosophiae pars secunda et Metaphysica philosophiae pars tertia.

Physica comprehendit partem codicis priorem (pagg. 1—545) et alterius partis pagg. 1—86, Metaphysica paginas relicuas. Incipit Physica: *Proemium. Philosophiae pars nobilissima dicta physica à graeca voce physis*; explicit: *de angelis qui ista cum animabus separatis habent communia.* Metaphysica sic inscripta est: Tractatus unicus et ultimus totius philosophiae quam consequitur vel subsequitur potius Metaphysica, quae a Rdo Religiosissimoque in christo patre patre (sic) Henrico Venedien philosophiae professore ordinario dictata Anno Domini 1705. 15 10^bris^. Soc. Iesu. Incipit: *Metaphysica sic dicta quod supra omne ens naturale* (?) *ascendat*; explicit: *et metaphysicam concludamus in eo, a quo cepimus id est deo uno et trino, cui sit honor in omnia secula.* Paginarum numeri 69, 402—410, 442 partis prioris desunt, folium 49—50 partis alterius excisum est. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

560 (434). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 63, cm. 20,8 et 16.

Dialectica seu introductio in Logicam.

Incipit: *Caput 1^mum^. De terminis eorumque Divisionibus. §phus 1^mus^. quid sit terminus? Nota 1mo. in qualibet propositione vel iudicio tria reperiuntur. Subiectum, praedicatum et copula.* Explicit: *Extrinseca quae rem non constituunt, sed sunt extra rem.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

561 (466). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 192, cm. 20,5 et 15,8.

Summulae introductoriae ad Logicam universamque philosophiam peripatetico-Thomisticam.

Incipiunt: *Cum institutiones nostrae summulis communicatae pro fine proximo.* Expliciunt pag. 190: *de disputabilibus Dialectices.* Sequitur index. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

562 (569). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 695, cm. 19,2 et 15,3.

Commentarii in Aristotelis Logicam, Physicam (fol. 233^r^), Metaphysicam (fol. 630^v^), Ethica Nicomachea (fol. 664^r^).

In initio liber mutilus est, incipit: *ac dividendi ac argumentandi methodum*; explicit: *beatitatem facile assequamur qui .vnus est conclusionum nostrarum et totius ethicae finis. 15. Cal. Iulii Anno 1656.* Adnexus est libellus typis impressus, quo continentur theses ex logica, physica, metaphysica.

563 (52). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 177, cm. 33,5 et 20.

Compendium philosophiae.

Incipit: *Philosophia vocis etymologiam spectando est sapientiae studium.* Explicit: *et gloriosissima divinitas, cui laus, honor et gloria in saecula saeculorum Amen.* Materia divisa est in

sex partes: agitur 1. de logica, 2. de ethica (fol. 31ʳ), 3. de physica (fol. 57ʳ), 4. de anima (fol. 116ʳ), 5. de arte imperandi (fol. 141ʳ), 6. de metaphysica (fol. 156ʳ). Multa folia scriptura vacant.

564 (431). Cod. chart. saec. XVII (1673), foliorum 246, cm. 20,3 et 15,7.

Cursus philosophicus Quem ingrediebantur centum quadraginta sex philosophi.

Incipit: *Proemium. Ad maiorem Dei gloriam philosophiae initium facimus id est sapientiae studio.* Explicit fol. 244ᵛ: *sed intuitive videamus sicuti est per omnia saecula saeculorum Amen.* Sequitur index. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

565 (546). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 484, cm. 19,6 et 16.

Compendium Logicae et Metaphysicae.

Incipit: *Ad maiorem Dei gloriam Summula Dialectica. Philosophi omnes Articulis Logicam explicaturi.* Explici fol. 483ᵛ: *per decursum totius philosophiae.* Sequitur *Catalogus dominorum Metaphysicorum*; item foll. 289—291 extat *catalogus dominorum Logicorum.* Folia 20, 21, 292, 410, 419—421, 439, 472 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

566 (552). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 296, cm. 19,5 et 15,5.

Commentarius in universam Aristotelis Philosophiam. Pars prima sive Logica.

Incipit: *Proemium. Philosophia et in primis Logica Scientia est si quae alia honore dignissima.* Explicit: *quae modo in obscura caligine intuemur. Finis.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

567 (516). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 347, cm. 20 et 16.

Commentarius in Aristotelis Logicam.

Incipit: *Qŭaestiones prooemiales in ŭniŭersam aristotelis Logicam. Mŭlta sŭnt qŭe initio alicŭiŭs facŭltatis qŭeri solent.* Explicit: *reciprocis semper fluctibus redundent uberius.* Sequitur index. Folium 250 scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

568 (350). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 263, cm. 21,4 et 16,5.

Logica in mentem Divi Thomae Doctoris Angelici.

Incipit: *Proemium. Peractis Summularum questionibus omnium.* Explicit: *demisse dedicantur feliciter finimus.* Folia ultima a parte inferiore lacerata sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

569 (585). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 619, cm. 18,6 et 15,5.

Logica.

Incipit: *Praefatio. Philosophiam id est sapientiae studium Deo auspice aggressuri trita Aristotelis aliorumque tum veterum tum recentiorum philosophorum vestigia sequemur.* Explicit: *ut rationis omnis auctorem deum ratione longe beatissima in altera vita aliquando cognoscamus. Soli Deo gloria. Finis.* Paginarum numeri 464—466 et 560 omissi sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Capucinorum Werlensium.

570 (553). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 296, cm. 19,5 et 15,8.

Logica.

Initium deest, incipit: *Caput de definitione et divisione. §phus de definitione. Nota 1mo quod tam definitio et divisio quam argumentatio sint modi sciendi.* Explicit: *ut hic in obsequio divino nos confirmare et demum gratiam nobis finalem exorare dignentur. Finis Logicae.* Sequitur adhortatio ad discipulos: *Habetis nunc mei Discipuli logicam, ut omnium est sententia, ducem in erroribus, facem in tenebris, clavem pro divitiis* cet. Ex bibliotheca Arnsbergensi.

571 (639). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 38, cm. 17 et 21,6.

Notamina quaedam ad Philosophiae Partem (primam) sive Logicam.

Incipiunt: *1. Exercitationes scholasticae. Male dividuntur ideae in absolutas et relativas, ergo contra scripta.* Expliciunt: *quae tantum pro diversis circumstantiis et posito alio naturae instinctu N. M.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

572 (700). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 144, cm. 15,6 et 9.

Rhetorica varia.

Codex ab utraque parte conscribi coeptus est. **I.** Ab una parte volventi occurrunt: **1.** Liber tertius de tertia parte Rhetorices seu de elocutione (foll. 1v—28r); incipit: *quid est elocutio?* **2.** Artificium chriae (foll. 28r—47v); incipit: *quid est chria?* **3.** Explicatio libri 1mi rhetorices caput 1mum (foll. 49v—85r); incipit: *Rhetorica nomen graecum origine derivatum ab inusitato verbo reo dico.* **4.** Loci Horatiani Ovidiani alii cum interpretationibus in marginibus adscriptis (foll. 86v—110r). **II.** Ab altera parte incipiunt Praecepta rhetorica (foll. 1r—34r): *Nota 1mo de nominibus adiectivis et substantivis.* In folio praefixo cum alia tum haec leguntur: *Henricus Laurentius Wineke est verus huius Libri possessor Anno 1699.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

573 (343). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 656, cm. 21,5 et 16,6.

Commentarii in Aristotelis Physicam et Metaphysicam (fol. 559r).

Incipit liber: *Disputatio prooemialis in universam Aristotelis Physicam. Sectio I. Utrum Physica sit scientia. Dño hic quaeri possūnt.* Explicit: *certum genus entis versantur circa possibile.* Folia 372, 596 vacua sunt, foliorum 654 et 655 pars fere dimidia abscisa est. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

574 (468). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 344, cm. 20,5 et 16,3.

Physica seu commentarius in Philosophiam Naturalem Aristotelis.

Incipit: *A Logica Deo propitio progredimur ad physicam.* Explicit fol. 315r: *quae sola cadunt ad salutem illam qua supernaturali fruemur in coelis. Finis Physicae.* Sequitur Metaphysica, incipit: *Dico 1mo metaphysica iuxta omnes est scientia illa quae pro obiecto adaequato habet ens reale*; explicit fol. 341r: *ita ad eundem recurrant augeantque maiorem illius gloriam Amen.* Secuntur indices. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

575 (482). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 399, cm. 20,3 et 15,8.

Physica secundum Aristotelem.

Liber in initio et in fine mutilus est, incipit: . . . *iunt. Ratio e qua corpus naturale*; explicit: *qua ros nocturnus incidens de.* Ex bibliotheca Arnsbergensi.

576 (570). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 395, cm. 19,2 et 15,8.

Aristotelis Philosophiae Pars Secunda Sive Physica.

Incipit: *Prooemium. Logicae caligine discussa posthac rerum naturalium luce perfruemur.* **In fine liber mutilus est, explicit fol. 393ᵛ:** *Aristotelis et peripateticorum, quibus.* **Foll. 394 sq. extat Catalogus dominorum physicorum. Folium 164 scriptura vacat. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

577 (493). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 166, cm. 20,2 et 15,8.

Altera pars philosophiae sive physicae.

Incipit: *C. A. S. U. Praefatio. Praetervecti Deo Duce sentes et spineta Logicae.* **Foliis duobus primis index extat, folia 136—166 lacerata et tota fere deleta sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

578 (536 d). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 253, cm. 19,6 et 16.

(Philosophiae) Pars II sive Physica.

Incipit: *Tractatus I De corpore naturali eiusque principiis. Disputatio De principiis corporis naturalis in genére et de materia 1ᵐᵃ. Caput I Quaenam sint principia corporis naturalis in fieri. §phus Praemittuntur quaedam de natura et obiecto Physicae. Dico 1ᵐᵒ Physica est scientia speculativa corporis naturalis.* **In fine codex mutilus est, explicit:** *sicut visus per visionem illuminat hominem, sic etiam mens seu intellectus per cogni*(tionem). **Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

579 (494). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 516, cm. 20,2 et 16.

Pars secunda cursus philosophici sive physica.

Incipit: *Prooemium. Eluctati è salebroso logicarum difficultatum Vepreto Scientiam auspicamur non minus utilem quam amoenam.* **Explicit pag. 479:** *atque haec via principiis positis confo*(rm)*ior videtur.* **Sequitur pag. 480 Pars tertia cursus philosophici sive Metaphysica, incipit:** *Obiectum adaequatum metaphysicae est ens reale abstractum;* **explicit:** *sine hoc nunquam erit quies concordia vel confidentia.* **In paginis numerandis numerus 233 omissus est. Ex bibliotheca Arnsbergensi.**

580 (435). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 182, cm. 20,8 et 16.

Metaphysica (fol. 1ʳ — fol. 61ᵛ) et Physica (fol. 62ʳ — fol. 182ʳ).

Incipit Metaphysica: *Prooemium. Arduam quae ad ceteras scientias viam sternit, logicam emensi.* **Explicit Physica:** *gratiae sanctificantis.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

581 (412). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 158, cm. 21 et 16,5.

Metaphysica; **adduntur** tractatus de scientiis opticis (fol. 111ʳ), de natura luminis (fol. 128ʳ), mathesis infinitorum sive calculus infinitesimalis (fol. 138ʳ).

Incipit liber: *Metaphysicae Prolegomena. Principium, si etymologiam nominis spectemus, nihil aliud est, nisi illud, a quo aliquid primo incipit (germanice: grund vel ursache d. i. die erste sache).* **Explicit:** *hic abrumpo, relinquens aliis ad hoc multo plura.* **Fol. 111ʳ in margine inferiore adscripta sunt haec:** *F. Nicolaus Weddige. 1786. mense martii.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis.**

582 (675d). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 159, cm. 16 et 9,8.

Animastica sive Tractatus de Anima.

Incipit: *Disputatio 1. De Anima in genere. Lectio 1. Quid sit anima. Bis animam definivit Aristoteles.* Explicit fol. 148r: *sed quia temporis nos brevitas urget, potest de illis videri Auctoris* (sic) *passim.* Sequitur Metaphysica seu Philosophia transnaturalis ad mentem Aristotelis explicata. In folio praefixo haec leguntur: *Metaphysica a me Goswino Doeck conscripta Anno 1710.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

583 (314). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 146, cm. 22,6 et 16,8 manibus diversis exaratus.

Tabula . . . (rasura) super totam philosophiam naturalem et moralem et logicam et commenta auerrois super physicorum (sic). super de coelo et mundo. super metaphysicam. super de anima. super de generatione et corruptione. super de sensu et sensato. super de memoria et reminiscentia. super de sompno et vigilia. super de longitudine et brevitate. super mechanicorum (sic) et postea tabula super commenta praedicta et super libros.

Est collectio alphabetica vocabulorum in philosophia usitatorum cum Aristotelis (et Averrois) definitionibus et explicationibus ex variis eius scriptis compilata. Incipit: *De libro phisicorum. Quod accidens cum substantia ponit in minimum. 1. 8.* In fine aliquot folia excisa sunt, explicit: *circa eas autem que per tactum et gustum 8.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

584 (648). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 122, cm. 16,6 et 12, binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Foll. 1r—67r commentarii in varia scripta Aristotelis: in Physica, in libros de anima (fol. 14r), Metaphysicorum (fol. 23v), de coelo et mundo (fol. 53v), de generatione (fol. 58r), Mechanicorum (fol. 60r), de sensu et sensato (fol. 63v), de differentia spiritus et animae (fol. 64r), de memoria et reminiscentia et de somno et vigilia (fol. 65r), de ignorantia (fol. 66r), de plantis (fol. 66v). Incipiunt: *Incipit tractatus super librum phisicorum primum capitulum (1.). Qvoniam quidem intelligere et scire etc. Determinaturus philosophus de principiis uniuersalibus.* Expliciunt: *Aliarum uero omnes partes aromatice sunt cuiusmodi est balsamus. Explicit.* 2. Foll. 69r—122r epitome Petri Lombardi quattuor librorum Sententiarum. Incipit: *Qvoniam velud quatuor flumina paradysi libri sententiarum ortum irrigant ecclesie copiose.* Explicit fol. 121r: *nichil in creatura agitur quod uidere non possit. Explicit liber quartus Sentenciarum.* Sequitur index titulorum. Foll. 67v et 68r pauca adnotata sunt manu recentiore. Litterae initiales rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

585 (642). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 87, cm. 16,8 et 10.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Compendium Troporum ac Figurarum fuse explicatarum in praeclaro (sic) Methodo (foll. 1r—19r), incipit: *Tropus recte definitur quod sit verbi vel sermonis e propria significatione in aliam virtute*(m) *mutatio.* 2. Compendium Terminorum Logicorum (foll. 26r—46v), incipit: *Quaestio 1ma. Quid est terminus logicus?* 3. Compendium sive Brevis Explicatio Rhetorices (foll. 47r—66v), incipit: *1mo. ars est quae certis quibusdam receptis continetur in*

unum finem spectantibus. **4. Vitia ac Virtutes per Symbola ac Emblemata Descripta (foll. 67r—82r); incipit libellus:** *Abundantia pingitur apud veteres veluti Puella habitu magnifico*; **est secundum alphabetum dispositus. Folia 20—25, 68, 69, 83—87 vacua sunt. In folio praefixo haec leguntur:** *Servio Rhetori Antonio Iacobo Wesselinck.* **Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.**

586 (436). **Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 121, cm. 20,8 et 16,1.**

A Monsieur le Baron de Landsberg-Velen, Sur L'éducation de ses enfants. Hamm, en Westphalie 1796.

Incipit: *Préface. Ce n'est pas un traité d'éducation.* **Explicit:** *et lorsque vous reviendrez dans nos bras: o qui complexus et gaudia quanta!* **Ex libris Ioannis Niesert.**

Cf. cod. n. 587.

587 (93). **Cod. chart. saec. XVIII vel XIX, foliorum 4, cm. 32 et 20,4.**

Refléxions de Madame la Princesse de Gallitzin et de Mr. le Professeur Overberg sur le traité de Monsieur l'Abbé Marie sur l'éducation des enfants de Mr. le Baron de Landsberg Vehlen.

Incipit: *Ce traité fait preuve de la litterature étendue.* **Explicit:** *des vertus tout à fait inconnues aux philosophes.*

588 (51). **Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 73, cm. 33,7 et 21,6.**

Statuta universitatis Coloniensis; **praemissa est** collectio bullarum de condenda academia datarum, **addita sunt** (foll. 58r **sqq.**) statuta universitatis Ingolstadiensis et (foll. 65r **sqq.**) universitatis Paderbornensis.

Incipit liber: *Alexander episcopus seruus seruorum Dei Ad perpetuam rei memoriam.* **Explicit:** *Doctor Theologiae absoluta promotione ducetur a facultate Theologica praeeunte Bidello domum.*

589 (527). **Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 24, cm. 19,8 et 16,6.**

Statuta academiae Herbipolensis.

Incipiunt: *De ipsa universitate. Titulus I. Universitas Herbipolensis quatuor constat partibus.* **Expliciunt:** *Acto in nostra Ind. Episcopi vrbe Wirceb. Idibus Octob. Anno MDLXXXVII.*

590 (123). **Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 18, cm. 31,3 et 19,1.**

Statuta facultatis philosophicae et facultatis theologicae universitatis Herbipolensis.

Incipiunt: *Titulus primus. De disciplina morum et honestate. Quia ad veram Philosophiam non solum pertinet intellectum imbuere variis scientiis.* **Expliciunt:** *Facultatisque membra sua auctoritate manu tenere tueri & prodegere* (sic) *dignentur.*

591 (506). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 58, cm. 20,1 et 16.

Statuta Vniversitatis Moguntinae.

Incipiunt: *Universitatis Moguntiae liber statutorum incipit feliciter.* Expliciunt: *hora prima aut iuxta facultatis consuetudinem et ordinationem alia quapiam stata* (sic) *hora.*

592 (36). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 215, cm. 35,4 et 23,6.

Matrikel für die Zöglinge der Königlichen chirurgischen Lehranstalt zu Münster. Angelegt im Frühjahr 1821.

Tabulae alumnorum usque ad annum 1834 deductae sunt.

593 (315). Cod. chart. saec. XV, foliorum 111, cm. 22,6 et 15, manibus diversis scriptus.

Orationes in sollemnitatibus academicis licentiandi Coloniae inde ab anno 1450 habitae; inseruntur foll. 47 sqq. relatio de coronatione Friderici IV a. 1452 et commentatio de schismate.

Incipit liber: *Aue maria gracia plena. Anno domini MCCCCLXXXIII ipso festo beati Gregorii. Vocate adolescentes et ipsi indicabunt verba sua.* Explicit: *que ad talem pertinent solemnitatem. In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen.* Folia 5, 11, 46, 52, 70, 76, 84, 88, 100 scriptura vacant.

594 (589). Cod. chart. saec. XVI exeuntis et XVII ineuntis, foliorum 287, cm. 18,5 et 14,8 manibus diversis scriptus.

Theatralia publica et privata a G. L. M. Fuldae et alibi scripta.

Insunt: **1.** Prudentius, Drama. A. 1591; **2.** Typica Christi passio, Drama sacrum: Fuldae 1597 (fol. 34ᵛ); **3.** Iezabel Tragoedia, acta coram Wolffgango Archiepiscopo Moguntino et Serenissimis Principibus Bauariae, Philippo et Ferdinando fratribus, Moguntiae dante Archiepiscopali artium Collegio Societatis Iesu Anno Christi 1592 (fol. 64ʳ); **4.** Sanctus Venceslaus, nova et sacra Tragoedia, III. Nov. in scena publice data Moguntiae CIϽ. IϽ. XCIV. Fuldae 2. Nouemb. 1598 (fol. 103ʳ); **5.** Ecloga, Corydonius, ante distributionem praemiorum. Fuldae 1596 (fol. 131ʳ): **6.** Divus Petrus, Drama tragicum. Fuldae dante Collegio Conuictorum Societatis Iesu. Anno Domini 1598 (fol. 139ʳ); **7.** Philomusus Aquisgranensis, Actiuncula Scholastica in primo Gymnasii aditu data a. m. d. g. Idib. Novembris Anno M. DCI. (fol. 160ʳ); **8.** Archaeo-Fuldalogus seu Origo rerum Fuldensium, Drama comicum die 22. Decembris datum anno Dominico 1602 (fol. 176ʳ); **9.** Maiofloscul us, Drama scholasticum, Fuldae ante distributionem praemiorum, ludis autumnalibus, III. Non. Nouembr. anno Dominico 1604 actum (fol. 214ʳ); **10.** Hercules Clarius, Comoedia scholastica. A. 1605 (fol. 244ʳ); **11.** Ecloga, Bardocucullus: ante distributionem praemiorum Fuldae 1605 (fol. 282ᵛ). Passim inserta sunt carmina breviora, foll. 99ʳ—102ʳ argumentum Iezabel tragoediae versibus vernaculis conscriptum. Codici praefixa sunt folia tria quibus continetur carmen typis impressum *Serenissimo Ernesto Archid. Austriae ad Belgii gubernationem profecturo* (1594).

595 (83). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 111, cm. 32,7 et 20.

Argumenta fabularum scaenicarum partim Latine partim vernacule conscriptarum in scholis potissimum Iesuitarum Monasteriensi, Paderbornensi all. actarum.

Maxima pars eorum quae in hoc volumine compacta sunt typis impressa est, pauca manu scripta.

IV. CODICES IURIDICI.

596 (124). Cod. chart. saec. XV, foliorum 455, cm. 31,3 et 21,5.

Ioannis de Platea commentarii in Iustiniani Institutiones.

Incipiunt: *In . nomine . domini . nostri . ihesu . christi . Imperator . cesar . flauius . ytalicus . iustinianus . almanicus . goticus . francus . germanicus . atticus . affricanus . wanda*(li)*cus . pius . felix . inclitus . victor ac triumphator . semper augustus. Domini nostri ihesu christi Saluatoris ut hic patet In principio rubrice.* **Expliciunt fol. 116ᵛ:** *Postremo errores defectus et corruptiones vel quodcunque non bene dictum reperiatur in dictis per me iohannem de platea super hoc libro Institucionum humili ac seruali* (sic) *prece exoro ego iohannes de platea mimus* (**minimus?**) *legum doctor unumquemque lectorem ut non liuoris aculeo sed caritatis zelo corrigere et emendare dignetur si pocius ex transcursu lectionum et temporis angustia quam ex alio processerit Omnino correctioni cuiuslibet melius scientis me subicio. Et laudes reddo ihesu christo Saluatori nostro Amen.* **Sequitur index. Tituli hic illic rubri sunt. Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.**

Ioannis de Platea commentarii typis expressi identidem editi sunt, velut Lugduni 1539 fol°. 1548 fol°; exemplar quod conferrem non habui.

597 (68). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 117, cm. 33 et 21,3.

Commentarii in librum III Iustiniani Institutionum.

Incipiunt: *De Haereditatibus quae ab intestato deferuntur. Continuatio. Deferendarum haereditatum duplex causa est.* **Expliciunt:** *de empt: et vend: Finis libri 3 Ius fit.*

Cf. cod. n. **598**.

598 (59). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 245, cm. 33,3 et 21,6.

Commentarii in librum IV Iustiniani Institutionum.

Incipiunt: *De Obligationibus quae ex delicto nascuntur. Titulus I. Continŭatio tit: est hic in tex*(tu)*: Anteqŭam huiŭs delicti explicationem aggrediamŭr sciendŭm est.* **Expliciunt:** *Item lex Iŭlia pecŭlatŭs. Absolŭit 13 die Ianŭarij anno 1570. Coloniae. Plaudite.*

Hic codex et qui praecedit (**597**) manu eadem exarati sunt.

599 (189). Cod. chart. saec. XV, foliorum 370, cm. 29,6 et 21,5.

Petri Iacobi de Aureliaco practica libellorum.

Incipit: (F)*Ilium dei vnigenitum.* **Explicit:** *gloria honor virtus et potestas sit patri et filio et spiritui sancto nunc et semper et in sempiterna secula Amen. Et sic est finis deo laus et gloria trinis.* **Subscriptio:** *Fuit hoc volumen conpilatum per petrum Iacobi excellentissimum legum professorem Anno domini M°CCC° vndecimo. Explicit hic liber qui scripsit sit crimine liber Scriptus Colonie pro venerabili viro magistro Segebodoni Berswort de Tremonia in legibus doctore per manum petri familiaris sui.* **Ex monasterio Bodecensi.**

Cf. Friedr. Carl v. Savigny, Geschichte des Römischen Rechts im Mittelalter VI Bd. (edit. II.) Heidelberg, 1850. 8°. p. 37 sq.; editionem operis Petri Iacobi non nactus sum.

600 (153). Cod. chart. saec. XV vel XVI, foliorum 242, cm. 30,3 et 21.

Raphaelis Fulgosi quaestionum practicarum libri VII, VIII, IX.

Incipit liber: *Rubrica. Quomodo et quando Iudex prof*(erre) *debet partibus absen*(tibus). **In fine mutilus est, explicit:** *infamis et extra ordinem.* **Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.**

v. Savigny l. l. VI Bd. p. 275 inter scripta Raphaelis Fulgosii Quaestiones practicas non commemorat; editionem quam cum codice conferrem non habui; cf. Fabricius biblioth. Latin. med. et infim. aetatis t. VI p. 353 edit. Florent.

601 (263). Cod. chart. saec. XV, foliorum 197, cm. 27,5 et 20,5 binis columnis praeter folia 188 sqq. manibus diversis scriptus.

Decretum Gratiani.

Incipit: *HVmanum genus duobus modis regitur naturalibus iure et moribus.* Explicit fol. 165r: *non potest filius a se facere quicquam nisi quod* (quando?) *viderit patrem facientem.* Addita sunt varia opuscula minora: de modo legendi et abbreviandi iuris (fol. 166r); summa super decreto brevissima (fol. 169r); concordantiae ex decreto ad titulos decretalium (fol. 172v); de conversione coniugatorum (fol. 174v); Ioannis Andreae summa super IV lib. decretalium (fol. 175r); eiusdem libellus de interdicto servando (fol. 178v); vita Conradi de Hirlessheym monachi in Heyne Cisterciensis ordinis (fol. 188r). Litterae initiales rubrae sunt. Ex monasterio Marienfeldensi.

De Ioannis Andreae summa vid. I. Fr. v. Schulte, die Geschichte der Quellen u. Literatur des Canonischen Rechts II. Bd. Stuttgart 1877. 8°. p. 214 sq., de eiusdem libello de interdicto ibid. p. 223. — Conradi monachi mentionem facit Gaspar Iongelinus in Notitiae abbatiarum ordinis Cisterciensis per universum orbem lib. III. Coloniae Agrippinae 1640 fol°. p. 63.

602 (147). Cod. membran. saec. XV, foliorum 40, cm. 30,5 et 21,7.

Decretum Gratiani abbreviatum.

Incipit: *Incipit decretum abreuiatum. Hvmanum genus regitur naturali iure et moribus.* Explicit: *De spiritu sancto etc. Spiritus sanctus procedit a patre et filio. In ru . et inni . . . idem in c. ultimo . Saluator etc.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

603 (130). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 123, cm. 31,1 et 23, binis columnis exaratus.

Commentarius in decretum Gratiani.

Incipit: *Cum multa super concordia discordantium canonum sint hactenus edita commenta prudentium.* Explicit fol. 122r: *huius laboriosi operis et operiosi laboris querens requiem et gloriam sempiternam.* Additi sunt manibus recentioribus hymni in honorem S. Caterinae martyris (cum notis musicis) et Mariae virginis aliaque adnotamenta. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Ex monasterio Liesbornensi.

604 (30). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 139, cm. 37,6 et 27.

Gregorii IX libri quinque decretalium cum glossa.

Incipit liber: *In principio huius libri precipue sunt inquirenda.* Explicit: *obligationi de facto uel de re inducit s. de pact̄. pactiones.* Textus qui dicitur decretalium columnis binis scriptus paginam mediam, glossa margines implent. Litterae initiales rubrae et caeruleae, inscriptiones rubrae sunt. Fuit monasterii S. Ludgeri Werdenensis, cui legaverat magister Wilhelmus Koermann.

605 (365). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 190, cm. 21,2 et 15,4 binis columnis exaratus.

Tabulae duae alphabeticae decretalium.

Incipit liber: *Sicut spiritualia et temporalia differunt.* Explicit: *zonas uel corrigias de auro uel argento non portent clerici de iu*(?) *et non clerici in tex*(?). *Explicit tabula decretalium.* In praefatione alterius tabulae (fol. 91r) scriptor nomen suum reticens de consilio libri sui haec scripsit: *Saluatoris gracia misericorditer adiuuante postquam super decretales fuit per me fratrem N. predicatorum ordine tabula consummata multorum instantia stimulatus manuum nisi* (manum immisi?) *ad tabulam decretorum uolens . . . multorum utilitate et maxime pauperum laborare qui librorum copiam non habentes saltem sub conpendio possint negacionis ignorantiam euitare.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

606 (152). Cod. membran. saec. XV, foliorum 39, cm. 30,4 et 22, binis columnis scriptus.

Aegidii de Fuscariis ordo iudiciarius.

Incipit: *In nomine domini nostri ihesu christi Ego egidius de foscararijs civis bon*(oniensis). *doctor decretorum. licet indignus ad instanciam quorundam et ad erudicionem nouorum advocatorum militantium in iure canonico.* Explicit: *sicut expedire videbo. Hoc igitur opus utilia ponens et inutilia pretermittens sub breuitate qua potui terminaui ad laudem et gloriam trinitatis cui sit honor et gloria in secula seculorum. Amen. Sicut adest letus post longa nauigia portus huius sic operis finis adest ylaris. Amen dicant omnia.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

Cf. I. Fr. v. Schulte, l. l. Bd. II p. 139 sqq., v. Savigny, l. l. Bd. V p. 522 sq.

607 (16). Cod. chart. saec. XV, foliorum 141, cm. 41,1 et 29,3 binis columnis scriptus.

Baldi de Perusia Margarita.

Incipit: *ABbas potest licenciare monachum.* Explicit fol. 120ᵛ: *ypotheca vide supra in verbo testis in 20 q*(uestione) *prope finem Baldus. Explicit repertorium domini Baldi de perusio ad notabiles questiones Inno*(centii) *faciliter inueniendas.* Adduntur (fol. 121ʳ) additiones Innocentii ad lecturam suam super decretales et (fol. 128ᵛ) Bartholi de Saxoferrato quaestio de usuris. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Baldi opusculum contuli cum editione quae extat in appendice Innocentii IV commentariorum in decretales editionis Lugdunensis a. 1540. fol°; vid. I. Fr. v. Schulte, l. l. Bd. II p. 275 sq.; de Bartolo vid. v. Savigny, l. l. Bd. VI p. 137 sqq.

608 (13). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 94, cm. 42,4 et 29,5 binis columnis exaratus.

Fragmentum summae Henrici Hostiensis.

Codex valde mutilatus est, supersunt tantum folia numeris notata 145—169, 182—209, 211—217, 230, 232—264, quibus continentur summae finis libri secundi, magna pars libri tertii, integer paene liber quartus, pars prior libri quinti. Incipit: *§. nos igitur et §. fi. I. I. de priuilegiis ex parte abbatisse in fi.* Explicit: *Si quis animo interficiendi aliquem uulnerauerit quamuis uulneratus mortuus non sit irregularis.* Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt; in initio libri tertii tabula picta extat, alia fuit in initio libri quinti, quae tamen excisa est; illud folium quod initium libri quarti exhibebat (210 codicis integri) totum excisum est.

Contuli cum editione Lugdunensi a. 1542. fol°.; vid. I. Fr. v. Schulte, l. l. Bd. II p. 123 sqq.

609 (139). Cod. chart. saec. XV, foliorum 610, cm. 30,8 et 21,3.

Ioannis de Imola lectura in secundum librum decretalium.

Incipit: *De Iudiciis. IN nomine domini nostri ihesu christi beate marie virginis et sanctorum Ieronimi et Nicolai amen. Adde ad ea que dicunt in continuacione.* Explicit fol. 607ᵛ: *et sic per predicta patet defensari posse opinionem communem, licet do. an. hic videatur transire cum opinione Fre*(derici). *Finis est lecture do. Ioannis de ymola.* Sequitur index, cuius finis deest. Ex monasterio Bodecensi.

Contuli cum editione Lugdunensi a. 1525. fol°.; vid. I. Fr. v. Schulte, l. l. Bd. II p. 296 sqq., v. Savigny, l. l. Bd. VI p. 279.

610 (414). Cod. chart. saec. XV, foliorum 236, cm. 21 et 14,3.

Summula Raymundi cum commentario.

Incipit: *Circa inicium reymundi quot sc̄zllabia* (?) *sacerdotis custodiant scienciam et legem dei requirant.* Explicit fol. 206ʳ: *in principio sue sexte partis euidenter declarauit. Et in hoc in-*

ponamus finem isti materie circa presentem textum ex Raymundo Pysano aliisque doctoribus recollecte pro cuius conplecione dominus noster ihesus christus vna cum pia eius matre sit benedictus in secula seculorum Amen. Et sic est finis 1451. Foliis 207 sqq. addita est compendiosa expositio vigiliarum. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Contuli cum editione Ioannis Knoblouch (1518); textus summulae cum editione conspirat, commentarii discrepat; de Raymundo vid. I. Fr. v. Schulte, l. l. Bd. II p. 408 sqq.; cf. cod. n. **194**,10.

611 (325). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 156, cm. 22 et 17,5.

Notata ad compendium Iuris Canonici Domini Schmidt.

Incipiunt: *Historia critica alicuius scientiae est series et enarratio, qua ratione scientia haec nata mutata et progressa est.* Expliciunt: *verum haec omnia iam supra evidenter sunt explanata ideo hoc loco iis supersedemus. Finis Tomi 1^{mi}.* Ex libris Ioannis Niesert.

612 (469 d). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 96, cm. 21 et 16.

Directorium Archidiaconalis iurisdictionis in et per civitatem et Dioecesim Monasteriensem habens excessus Synodales nec non specialem recessum in puniendis delictis receptum et approbatum, adeoque ordinem, modum, formam et processum Synodi ac Iudicii Archidiaconalis pro summaria instructione et informatione, in usum Reverendi Nobilis et Equestris ordinis viri Domini Wilhelmi ab Elverveldt Cathedralis Ecclesiae Monasteriensis Canonici et Archidiaconi ab Everwino Drosten I. V. Licentiato et ad S. Martinum Decano antiquitus conscriptum ac concinnatum, nunc vero descriptum et in hoc Anno Millesimo sexcentesimo decimo sexto renovatum.

Incipit: *Summaria quaedam ex provincialibus et Synodalibus statutis ac decretis conscripta.* Explicit: *Iuramentum vicariorum. Ego X. X. insuper spondeo voveo et iuro quod ab hac hora et in antea ero fidelis et obediens Domino Archidiacono meo etc.* Singula statuta et decreta partim Latine partim vernacule conscripta sunt. Ex bibliotheca Fürstenbergica.

613 (279). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 56, cm. 25,4 et 19,3.

Directorium Archidiaconalis Iurisdictionis in et per civitatem Monasteriensem et Dioecesin habens Excessus Synodales nec non specialem recessum in puniendis delictis receptum et approbatum adeoque ordinem, modum, formam et processum Synodi ac Iudicii archidiaconalis pro summaria Instructione et Informatione, in usum reverendi nobilis et equestris ordinis viri, Domini Wilhelmi ab Elverveldt Cathedralis Ecclesiae Monasteriensis Canonici et Archidiaconi ab Everwino Drosten iuris utriusque Licentiato et ad S. Martinum Decano antiquitus conscriptum ac concinnatum, nunc vero descriptum a me I. H. Fellings 1753.

Incipit: *Summaria quaedam ex Provincialibus et Synodalibus statutis.* Explicit: *item ut Archidiaconi exemplaria Decretorum Synodalium post ultimam Synodum emanatorum sibi exhiberi faciant.* Sequitur index. Hoc apographon discrepat a praecedente et a duobus sequentibus, desunt alia in eo, alia hic extant, quae in illis desiderantur. Ex libris Ioannis Niesert.

614 (528). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 100, cm. 19,8 et 15,6.

Directorium Archidiaconalis Iurisdictionis in et per Civitatem Monasteriensem et Dioecesin . . . ab Everwino Drosten . . . antiquitus conscriptum et concinnatum. Nunc vero descriptum et in hoc Anno 1616 renovatum.

Praemisso contentorum conspectu incipit: *Summaria quaedam.* Explicit: *supra descripta rata habemus et approbamus sub manu et Sigillo nostro. Datum in Arce nostra Brüel die penultima Novembris 1615.* Folium 84 vacuum est; foll. 85^r—86^r extat index; secuntur additamenta ad statuta priora. Fuit Ioannis Niesert.

615 (529). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 186, cm. 19,8 et 16, manibus diversis scriptus.

Directorium Archidiaconalis Iurisdictionis in et per Civitatem Monasteriensem et Dioecesin cet.

Conspirat hoc apographon cum praecedenti; incipit: *Summaria quaedam*; explicit fol. 177^v: *qui Evangelia conscripserunt*; sequitur fol. 182^r index rerum; folia 178—181 vacua sunt. Exemplar in fine non prorsus integrum passim manu secunda correctum est et adnotationibus criticis instructum. Fuit Ioannis Niesert.

616 (44). Cod. chart. saec. XIX, paginarum numeratarum 232, cm. 34,2 et 21,8.

Statuta synodalia Monasteriensis dioecesis annorum 1261—1802.

Incipiunt: *Decretum synodale anni 1261 13^{tia} calendarum Aprilis. Universis et singulis praesens scriptum intuentibus innotescat.* Expliciunt pag. 227: *Methodi observantia examinandi.* Additur tabula decretorum chronologica manu alia scripta; passim insertae sunt schedulae variae formae additamenta variasque notas exhibentes. Non prorsus codex conspirat cum Krabbiana decretorum editione.

Statuta Synodalia Dioec. Monast. ed. K. F. Krabbe, Münster 1849.

617 (148). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 67, cm. 30,5 et 20,1.

Reformatio iudicii ecclesiastici Monasteriensis (de anno 1651).

Litteris Christophori Bernardi episcopi, a quo edita est haec reformatio, praemissis incipit: *Pars prima Reformationis. Quae personae et causae ad Officialis nostri Iurisdictionem pertinent. Titulus I^{mus}. Ad Officialis nostri Iurisdictionem immediate pertinent omnes Ecclesiastici.* Explicit fol. 65^r: *in vsu et robore suo permaneant. Datum Monasterii 2. Decemb. a°. 1652. Christophorus Bernardus.* Sequitur index titulorum. In marginibus et in schedulis passim insertis extant adnotamenta manu posteriore scripta.

618 (97). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 247, cm. 31,9 et 20,5.

Reformatio iudicii ecclesiastici Monasteriensis (de anno 1651).

Est apographum alterum, cf. cod. n. 617. In folio praefixo extat constitutio Maximiliani Friderici archiepiscopi Coloniensis anno 1773 data de liberis virginum conventibus iudicio officiali submittendis (vernacule). Liber fuit primo paginarum numeratarum 247, deinde chartae insertae sunt, quae omnes fere scriptura vacant, passim additamenta manu posteriore scripta occurrunt.

619 (454). Cod. chart. saec. XVII—XVIII, foliorum 22, cm. 20,6 et 16,5 manibus diversis scriptus.

Notata ad iura, consuetudines, beneficia ecclesiae cathedralis Monasteriensis spectantia.

Incipiunt: *De obedientiis et oblegiis optandis. Alss bey heutiger generall Capitular Versamblung.* Expliciunt: *welche obedient noch pleibt bis x. Beneficia.* Ex libris Ioannis Niesert.

620 (245). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 152, cm. 28,6 et 19,6.

Scripta varia ad ius canonicum historiamque ecclesiasticam Monasteriensem spectantia.

Insunt: **1.** Reformatio iudicii ecclesiastici Monasteriensis promulgata anno 1604; foliis 1 et 2 extat index titulorum huius reformationis; **2.** taxae variae eiusdem iudicii (fol. 69r); **3.** interrogatoria sive articuli super quibus examen factum fuit in visitatione canonica annis 1571 et 1572 instituta iussu et auctoritate Ioannis de Hoja episcopi (fol. 77r); **4.** Urbani papae VIII bulla anno 1623 Ferdinando episcopo data de beneficiis ecclesiasticis in personis dignis collocandis (fol. 112r); **5.** Ferdinandi episcopi de privilegiis civitatis Bocholtiae constitutio anno 1632 data, cui adduntur praecepta anno 1624 de iurisdictione archidiaconali ad magistratus eiusdem civitatis missa, utraque vernacule (fol. 113v); **6.** decretum decani et capituli Monasteriensis de schola Paulina Iesuitarum ex legato Godfridi a Raesfeldt condenda, cum confirmatione Ferdinandi Ernesti episcopi a. 1688 data (fol. 118v); **7.** copia diplomatis Ferdinandi imperatoris II anno 1631 editi de universitate Monasteriensi fundanda (fol. 120v); **8.** iusiurandum et officia secretarii ecclesiae cathedralis, vernacule (fol. 124r); **9.** decretum Sigfridi episcopi de septem monasteriis ex legato Remmodiano condendis; adduntur quaedam de vita Sigfridi (fol. 129r); **10.** excerpta ex libro privilegiorum Capenbergensium (fol. 130v). Folia 76, 104—111, 127, 128, 144—152 scriptura vacant. Fuit bibliothecae ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

621 (507). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 60, cm. 20,1 et 16,8.

Vertrags articulen betreffend die irrungen so sich nun zeithero zwischen die Herren Archidiaconos der Thumbkirchen zu Münster vnd den weltlichen Ambtleuthen im Jahr 1576 zwischen einem Ehrwürtigen Thumbcapittul vort Statthälteren vnd Räthen der regierung des Stifts Münster auffgerichtet vnd beschlossen Wie folget.

Incipit liber: *Vertrags articulen zwischen die herren Archidiaconos und Ambtsleuthen hiesigen Stifts Münster. Erstlich dieweilen Archidiaconi oculi episcopi seint.* Explicit: *Das andere aber soll der, deme der busch zukombt, für sich behalten.* Liber misere laceratus est.

622 (98). Cod. chart. saec. XVIII vel XIX, foliorum 15, cm. 31,9 et 20,4.

Unzulässigkeit der Privat-Schulen bey dem Haus-Gottes-Dienst, oder Rechtliche Ausführung dass im Hochstifft Osnabrück in Parochiis puris privat-Schulen einzurichten nicht erlaubt seyn.

Incipit: *§. 1. So löblich und nützlich es auch immer ist.* Explicit: *c, Boehmer*) Tom. 3. part. 1. resp. 1. n. 23. 24. 34.*

*) Vid. Iusti Henningii Boehmeri Consultationum et Decisionum iuris t. III p. 1. Halae Magdeburgicae 1748. fol.° p. 4 sq.

623 (575 a). Cod. chart. saec. XV, foliorum 26, cm. 19,1 et 13,2.

Collectanea varia ad praecavendum in ingressu religionis peccatum simoniacae pravitatis.

Incipiunt: *Incipit quoddam scriptum collectum ad precauendum in ingressu religionis peccatum symoniace prauitatis et impedimentum augmenti diuini cultus et salutis animarum. De clausura monialium ne plures recipiantur.* Expliciunt: *si quid accipit meritum perdit et beneficio accepto frustratur.* Sequitur testimonium decem doctorum theologiae, *quod presens opusculum sit secundum ius diuinum et humanum conscriptum.* Insunt constitutiones Bonifacii VIII, Urbani V, excerpta ex S. Thomae, Raymundi, Ulrici, Cyrilli scriptis. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

624 (415). Cod. chart. saec. XV, foliorum 253, cm. 21 et 14,5 manibus diversis scriptus.

Varia ad ius canonicum spectantia.

Insunt: **1.** Brevia argumenta Codicis Iustiniani (fol. 5ʳ), praecedit index alphabeticus; **2.** Ioannis de Deo concordantiae decretorum cum titulis decretalium (fol. 9ᵛ); **3.** eiusdem liber poenitentiarius (fol. 13ʳ); **4.** Simonis de Borastona compilatio de ordine iudiciario circa crimina corrigenda (fol. 61ʳ); **5.** tractatus de poenitentia (fol. 85ʳ); **6.** tractatus de confessione (fol. 144ʳ). Folia 84, 139—143, 182—185, 211, 212 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

2 cf. I. F. v. Schulte, Geschichte der Quellen u. Literatur des Canon. Rechts Bd. II p. 94 sqq.; 3 ibid. p. 102; 4 ibid. p. 237.

---

625 (81). Cod. membran. saec. XV, foliorum 231, cm. 32,9 et 23,5 binis columnis elegantissime exaratus.

Libri iuris Germanici.

Insunt: **1.** Dat lantrecht (speculum Alemannicum), praemissus est index capitulorum, incipit: *Dey capittel des lantrechtes. Hyr gaet an dey capittel dusses boickes*; **2.** dat keiser recht (fol. 65ᵛ), adiectus est manu paulo recentiore index capitulorum; **3.** dat schedecloet (der Richtsteig Landrechts), praecedit index capitulorum (fol. 104ʳ); **4.** dat speigel der Sassen, praemissus est index capitulorum (fol. 125ᵛ); **5.** Glossa speculi Saxonici (fol. 159ʳ); explicit: *vnd nemet erue. Deo gracias. Explicit liber iurium Anno domini M°CCCC quadragesimo nono in die sancti luce ewangeliste presens liber complebatur.* Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae, passim aureatae, inscriptiones rubrae sunt.

Accuratissime de hoc codice disseruit Ludovicus Rockinger in Actis Acad. Bavar. class. hist. 1874 p. 417—449; sed codicem anno 1349 (non 1449) exaratum esse demonstrare frustra studuit: cf. E. Steffenhagen in Actis Acad. Vindob. class. philos.-hist. 1887 t. 114 p. 349 [1]. Praeterea cf. Das Keyserrecht . . . herausg. von H. E. Endemann, Cassel 1846, p. XLVI n. 32; G. Homeyer, Die deutschen Rechtsbücher des Mittelalters und ihre Handschriften, Berlin 1856, p. 131 n. 494; Der Richtsteig Landrechts . . . . herausg. von C. G. Homeyer, Berlin 1857, p. 18 n. 59.

626 (232). Cod. membran. saec. XV, foliorum 115, cm. 29 et 22, binis columnis scriptus.

Libri iuris Germanici.

Insunt: **1.** Dat speghel van zassen, loco libri quarti fol. 53ᵛ additur liber iuris Saxonici feudalis; **2.** dat bock van den keyser rechte (fol. 75ʳ); **3.** fragmentum libri qui dicitur Richtsteig Landrechts (fol. 115ʳ). Teste Homeyero (vid. infra) liber olim habuit 161 folia, quorum

ex furto 115 supersunt; integri sunt libri speculi et iuris feudalis, relicua mutilata. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

Cf. Des Sachsenspiegels zweiter Theil erster Band herausg. v. C. G. Homeyer. Berlin, 1842. 8°. p. 29 n. 70. Der Richtsteig Landrechts von C. G. Homeyer. Berlin, 1857. 8°. p. 17 n. 57. Die deutschen Rechtsbücher des Mittelalters und ihre Handschriften von G. Homeyer. Berlin, 1856. 8°. p. 131 n. 495. Das Keyserrecht .... Herausgegeben von H. E. Endemann. Cassel, 1846. 8°. p. XLVII n. 33.

627 (366). Cod. chart. intermixtis foliis membran. saec. XV, foliorum 365, cm. 21,2 et 14,5.

Libri iuris Germanici.

Insunt: **1.** Speculum Saxonum (foll. 1—87r); incipit: *Got hait de zassen woil bedacht*; explicit: *dat lant. Hir ys dat lantrecht vte. Wat hulpe dat et konde boue ind pute. Anno domini M°CCCC° quinto in vigilia visitacionis beate marie virginis*; **2.** Schedecloit anders genant Richtstich (foll. 88v—116v), adiectum est registrum; **3.** Registrum lantrechts i. e. speculi Saxonum (foll. 119r—127r); **4.** Reprobationes (speculi Saxonum) magistri Iohannis Clenkot, vernacule (foll. 127v—131v); **5.** Ius feudale Saxonicum in libros quinque divisum (foll. 132r—161v); **6.** Glossa speculi Saxonum (foll. 162r—362v). Inserta sunt adnotamenta varia: foll. 87v et 88r notitia litteraria de locis ex iure canonico laudatis, Latine; foll. 117 et 118 notata de usuris, Latine; foll. 363 sq. *Van der heren gebort van sassen*; fol. 365r *Thom herwede horet*. Paginae foliorum 87v—96 et 132—133 binis, relicuae singulis columnis scriptae sunt. Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

Cf. Des Sachsenspiegels zweiter Theil erster Band herausg. von C. G. Homeyer, p. 30 n. 71; loci ex hoc codice laudati non satis accurate redditi sunt. Der Richtsteig Landrechts herausg. von C. G. Homeyer, p. 17 n. 58. G. Homeyer, Die deutschen Rechtsbücher des Mittelalters und ihre Handschriften, p. 131 n. 496. E. Steffenhagen l. supra (ad cod. 625) l. p. 349 sq. 4 ex hoc codice ad orthographiam quod pertinet parum accurate publici iuris fecit G. Homeyer in Abhandlungen der Königl. Akademie zu Berlin 1855 p. 416 sqq.

628 (154). Cod. chart. saec. XV, foliorum 82, cm. 30,3 et 22,3 binis columnis scriptus.

Lexicon iuris Germanici.

Incipit: *Doden offt eynes manne.* Explicit: *mot de vormunder wal.* Notiones singulae ordine alphabetico dispositae definiuntur et explicantur, passim speculum Saxonicum et glossa eius laudantur, sermo est Germaniae inferioris. Liber mutilus est, initium et finis desiderantur.

Cf. G. Homeyer, Die deutschen Rechtsbücher des Mittelalters und ihre Handschriften p. 57. C. Alphabetische Arbeiten.

629 (24). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 84, cm. 38,3 et 26,2 binis columnis exaratus.

Constitutiones feudorum cum glossa; **addita est** (foll. 34r sqq.) summa de feudis.

Incipit liber: *Incipiunt constituciones feudorum qui f. dare possunt et qualiter adquiratur. De feudis tractaturi sumus.* Explicit haec prior pars codicis fol. 32r: *probatum fuerit manifeste. Datum et cetera. Expliciunt constituciones frederici. LXXX* (i. e. anno 1280). *mense aprili*; sequitur fol. 32v Lotharii constitutio de prohibita feudi alienatione (fol. 26r omissa). Constitutionibus glossa adscripta est in marginibus. Altera pars codicis incipit: *Qvoniam omne opus in nomine domini nostri ihesu christi inchoandum docetur*; explicit: *que meis peritioribus corrigenda relinquo. Explicit summa de feodis. Finita summa sit christo gloria summa.* Litterae initiales rubrae et caeruleae nitideque pictae, inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliotheca Liesbornensi.

Cf. Ioh. Friedr. v. Schulte, Lehrbuch der deutschen Reichs- und Rechtsgeschichte edit. IV. Stuttgart. 1876. 8°. p. 150 sq.

630 (125). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 58, cm. 31,3 et 20,4.

Statuta Reipublicae Bremensis renovata per Dominum Henricum Creftingium I. U. D. & Reip. Bremens. Consulem.

Incipiunt: *Ein Erbahr Raht der Statt Bremen.* Expliciunt: *dat recht und ordel gesproken worden is.* Ex libris Ioannis Niesert.

631 (253). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 121, cm. 28,1 et 19,1.

Statuta Coloniensia de anno 1437.

Indice praemisso incipiunt fol. 11ʳ: *In name der heiliger vnnd vnŭerdeylter dryŭeldicheit Amen.* (W)*ir Burgermeistere vnd Rait der Stat Coelne doin kŭnt.* Expliciunt: *by syme Eyde kunt doin etc.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt.

632 (254). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 163, cm. 28 et 19,8 manibus diversis scriptus.

Statuta Coloniensia de anno 1437.

Incipiunt: *In namen der hylliger vnd vnŭerdeilter dryueldicheit Amen. Wyr Bŭrgemistere vnnd Raet der Stat Colne dont kunt.* Expliciunt fol. 88ʳ: *Eide kunth doin Wilch Vertragh geschach in dem Iaer 1385 desz anderen tags nach St. Remeisz* (Remigius) *tagh desz heilgen Bischoffs.* Adduntur foll. 89ʳ sqq. scripta varia ad res institutaque civitatis Coloniensis spectantia. Litterae initiales et inscriptiones rubrae et caeruleae sunt. Paginae insignitae sunt numeris 1—176 et 255—403, unde patet e medio codice partem esse sublatam.

633 (103). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 68, cm. 31,6 et 20,1.

Des Ertz Stiffts und Churfürstenthums Cöllen Jagd-Busch-und Fischerey-Ordnung de anno 1759.

Incipit: *Wir Clement August.* Explicit: *Urkund dieses p geben Clement August Churfürst, v: Gymnich, I. Keiffen*; nomina autographa sunt.

634 (660). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 100 et 16, cm. 16,3 et 22,1.

Descriptio Iburgii et Reckenbergii.

1. Foll. 1—100: Beschreibung Des Ambts Ibŭrgk beider (Ibŭrgk et Osnabrŭgk) Gogerichte ahn Freyen, Eigenen, Gantzen vnd Halben Erbenn, Erb- vnd Marckottenn Benebenst Beigesetzten nahmen der Guithern. Incipit fol. 2ʳ: *Nahmen d. Guithern.* Explicit fol. 95ᵛ: *Iohan Verriess.* Folia 11, 37, 43, 52, 96—100 scriptura vacant. 2. Foll. 1—16: Ambts Reckenbergh' Verzeichnuss Ahn gantzen vnd Halben erben etc. Incipit fol. 2ʳ: *Nahmen d. Guithern.* Explicit fol. 14ᵛ: *Carstien Zum Elfredde. Ende.* Folia 15, 16 scriptura vacant. Ex libris Ioannis Niesert.

635 (88). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 292, cm. 32,3 et 20,8 manibus diversis scriptus.

Der Altenstadt Magdeburgk Priuilegia, Begeben von Konnige, Keyŝere, Chŭrfŭrsten vnd Fŭrsten, sambt den Ertzbischoffen, auch Prelaten vnd denen von der Ritterschafft, seindt hierein zu finden.

Incipiunt: *Anno 947 Keiser Otten des Grossen begnadung. Wir Otto der Grosse Romischer Keyser zu allen Zeyten mehrer des Reichs.* Expliciunt: *Vt olim a Friderico I. Bremensis et Halberstad.* In folio praefixo haec leguntur: *Liber Iohannis Alemanni Martini filii. Anno 1585.*

636 (356). Cod. chart. saec. XVI vel XVII, foliorum 28, cm. 21,3 et 15,2.

Copia pollitiae Der Stadt Münster.

Incipit: *Vann erwelung der Kornotenn vnnd folgentz der Raedtz personenn.* Explicit: *so vill em daeruann kündich bewüst schüldich synn.*

637 (119). Cod. chart. saec. XVI et XVII, foliorum 78, cm. 31,4 et 21, manibus diversis scriptus.

Statuta politiae Monasteriensis.

Incipiunt: *Nacdem der Hochwurdiger in Godtt Vermügener Fürst vnnd Herr, Herr Frantz Bischof zu Münster vnnd Osnabrugae.* Expliciunt fol. 27^{v}: *alle stedes verborett hebben sall.* Sequitur index. Adduntur fol. 28^{v} sqq. scripta varia ad res institutaque civitatis Monasteriensis spectantia.

638 (89). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 99, cm. 32,3 et 20.

Statuta politiae Monasteriensis.

Incipiunt: *Nachdem der Hoechwürdige In Godtt Vermügene Fürst und Herr, Herr Frantz Bischof zu Münster vnnd Osnabrügge.* Expliciunt fol. 99^{r}: *alle steehts verbüret habenn solle.* Sequitur fol. 99^{v} initium statuti de anno 1592 de incendiis. Continet liber duas statutorum formas, alteram vetustiorem (foll. 1^{r}—33^{r}), alteram de anno 1607 (foll 50^{r}—99^{r}); plerumque inter se congruunt, nisi quod altera aucta est *mit allen denen Püncten: was da bisz üff diess Iaer 1607 beygesetztt vnnd zukommenn ist* (vid. fol. 50^{r}). Foll. 35^{r}—49^{r} inserta sunt statuta collegiorum opificum.

639 (69). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 26, cm. 33 et 20,2.

Statuta politiae Monasteriensis.

Praemissis adnotamentis aliquot et indice incipiunt fol. 5^{r}: *Die Policey Ordnungh vnd Statuten der Statt Münster. Nachdem der Hochwirdiger In Gott Vormügender Fürst vnd Herr Frantz Bischoff zu Münster und Osnabrügk.* Expliciunt fol. 26^{r}: *verbort hebben soll*; sequitur statutum de anno 1592 de incendiis. In marginibus hic illic aliis manibus quaedam adnotata sunt.

Propius horum statutorum textus abest ab eo, qui in codice praecedente secundo loco extat.

640 (104d). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 202, cm. 32 et 21.

Additamenta manu scripta ad librum typis impressum Fürstliche Münstersche in vier Theile eingetheilte Eigenthumsordnung (1770).

1. Anmerkungen welche bey einem jeden Theil Titel und §pho der Eigenthumsordnung die Gründe und Ursachen der also geschehenen Eintheil- und Abfassung enthalten (foll. 1—83). **2.** Auszug deren bey der entworffenen Eigenthums-Ordnungen gemachten Erinnerungen (foll. 84—130). **3.** Ohnmassgebliche Reflexiones des Verfassers Ueber die beym Entwurf der Eigenthums-Ordnung gemachte Erinnerungen (foll. 131—190). **4.** Acta de mutandis articulis quibusdam legis supra dictae. Inter singula folia libri typis impressi, quocum particulae illae manu scriptae hoc volumine coniunctae sunt, folia chartacea inserta sunt quibus forma principalis (Project) legis illius manu descripta est.

641 (57). Cod. chart. saec. XVIII vel XIX, foliorum 96, cm. 33,4 et 20,4.

Sammlung Schriftlicher an die Hochfürstliche Münsterische Regierung erlassner Verordnungen welche auf gnädigstem Befehle besagter Regierung zusammen gesucht, und zum Gebrauch der HH. Hofräthe bestimmt sind.

Incipit fol. 4r: *1. Nos Fridericus Christianus.* Explicit: *F. F. von Fürstenberg.* Sunt 42 decreta annorum 1683—1798. Foll. 1 et 2 extat index; dimidia fere pars foliorum scriptura vacat. Ex libris Ioannis Niesert.

---

642 (496). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 58, cm. 20,2 et 16,2.

Nachrichtung, wie es vmb Henrichen Kemners mit seinen zweien Kinderen Marien vnd Wernern Kemners vnd deren Vormünderen, nemblich Bernhardten von Büren Münsterischen Pfenningmeister, vnd Alberten Kemner Bürgern zu Ahauss gehaltener Schichtung beschaffen.

Incipit: *Zu wissen, ob woll.* Explicit: *Herr Pfenningmeister.* In fine liber est mutilus. Est inventarium quod dicitur rei familiaris annis 1635 et 1641 confectum cum reddita dispertiendi ratione.

643 (91). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 62, cm. 32,2 et 19,8.

Schlussschrifft mit Bitte und Anlagen . . . . . . In Sachen Des Freyen Meyers zum Vorwalde Klägers Wieder Den Herrn Vicar Honderlage und ein Hochwürdiges Domkapitel zu Osnabrück Bekl.

Incipit: *Hochwürdig Hochwohlgebohrner.* Explicit: *zu erkennen. Worüber.* Res transacta est sub finem saeculi XVIII. Ex libris Ioannis Niesert.

---

644 (264). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 150, cm. 27,4 et 21, diversis manibus scriptus.

De Imperio Romano (— Germanico), eius magnitudine, potentia, dignitate, capite et membris hoc est Imperatore et statibus tam ecclesiasticis quam secularibus eorumque Iuribus.

Incipit: *Imperium Romanum.* Explicit fol. 141r: *Protectores libertatis Ecclesiae nominavit. Mageros.* Multa folia scriptura vacant.

645 (329d). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 359, cm. 23 et 18.

Commentariorum de rebus imperii libri III et IV.

Incipiunt: *Libri III Titulus 1 De rebus imperii incorporalibus. Autor methodo Iustiniani in Institutionibus iuris civilis adhibita utens lib. 1. egit de personis Imperii, incepit lib. 2. tractare de rebus Imperii.* Expliciunt: *et Imperator tantum promittit abusus huius iudicii tollere, vid. hod: capit. art. 18. num. 5 et 6. Finis.* Ex bibliotheca Fürstenbergica.

646 (65). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 437, cm. 33,2 et 21,5.

Collectanea varia ad ius et historiam Germaniae spectantia.

Indice praemisso incipiunt fol. 2r: *Ausszugh dess Abschiedts des gehaltenen Reichs Deputationtags zu Wormbs Anno 1580. Publicatum 25 Maij. Wir Rudolff etc.* Expliciunt: *mit grosser unnd mherer Anlagen nit beschwerdt.* Nonnulla ex Nicolai Cisneri libro Der Römischen Kaiserlichen Mayestät . . . Cammergerichts-Ordnung . . . Meyntz 1593 fol.° excerpta esse videntur.

647 (70). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 269, cm. 33 et 20,3.

Collectio antiquitatum inprimis iuridicarum ad terras Westfalicas spectantium.

Incipit: *Iudicia. 1. Das älteste gericht.* Explicit fol. 228r: *Man hat mehrere beyspiele.* Folia 229—250 scriptura vacant; foll. 251r sqq. extat initium indicis alphabetici. Quae hoc libro congesta sunt maximam partem excerpta esse videntur ex amplissima collectione manu scripta; fol. 141v tomus ms. 73 laudatur, cf. fol. 25r. In tergo codicis impressa sunt verba *Bemerkungen aus Urkunden von N. K. Manuscript:* intellegendus est Nicolaus Kindlinger.

Cf. Verzeichniss über die Kindlingersche Handschriftensammlung, Paderborn 1828.

648 (33). Cod. chart. saec. XVII, cm. 36 et 24,2.

Additamenta manu scripta ad librum typis impressum qui inscribitur: Ioannis Seldeni Mare Clausum seu De Dominio Maris libri duo, Lugduni Batavorum CIↃ IↃCXXXVI.

Singulis foliis libri impressi inserta sunt folia chartacea, quae partim adnotationes ad illum exhibent, partim vacua sunt.

649 (370d). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 93, cm. 21,5 et 16,8.

Deutsche Reichs- und Rechtsgeschichte nach Sprickmann. Berlin, Sommer 1817 und Winter 17/18.

De Antonio Matthia Sprickmann vid. E. Rassmann, Nachrichten von dem Leben und den Schriften Münsterländ. Schriftsteller. Münster, 1866. 8°. p. 321 sq.

650 (248d). Cod. chart. saec. XIX, paginarum numeratarum 643, cm. 28,5 et 19.

Politik nach dem Vortrage des H. Professors (Georg) Sartorius. Georgiae Augustae Im Wintersemester 1811—12.

Cf. cod. n. **651**.

651 (248e). Cod. chart. saec. XIX, paginarum numeratarum 712, cm. 28,5 et 19.

Statistik nach dem Vortrage des Professors (A. H. L.) Heeren. Georgiae Augustae Wintersemester 1811—12.

Codd. nn. **650** et **651** eadem manu exarati sunt.

652 (114). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 144, cm. 31,5 et 23.

Collectanea ad quaestiones varias iuris utriusque spectantia.

Incipiunt: *Petrus ab Appeltorn.* Expliciunt: *ijrste stuck fol. 56.* Liber fuit Petri ab Appeltorn Zutphaniensis, cuius manu pars magna conscripta est, quare iuris Zutphaniensis aliarumque

terrarum Hollandiae potissimum ratio habetur. Inserta sunt multa adnotamenta de rebus familiaribus Appeltornianis, quae usque ad medium saeculum XVII deducta sunt. Non omnia folia eiusdem magnitudinis sunt, folii 87 pars maior abscisa est.

653 (60). Cod. chart. saec. XVI et XVII, paginarum numeratarum 709, cm. 33,3 et 21.

Quaestiones variae iuridicae.

Incipit liber: *Quaeritur An arrestum indicat actionem iniuriarum. Facti species Parens actoris constituit se fideiussorem.* Explicit p. 699: *Conceptum 10 Iuni Anno 602.* Sequitur pag. 703 sqq. index. Quaestiones partim Latine partim vernacule tractantur et exemplis causarum praecipue Monasteriensium de saeculo XVI exeunte vel XVII ineunte illustrantur. Inscriptio indicis haec est: *Sequitur index Quaestionum ac materiarum tomi secundi auspicati Anno 1597 In initio octobris*; tomus primus deest.

654 (477). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 158, cm. 20,4 et 15,5 manibus diversis scriptus.

Institutiones iuridicae, partim Latine partim vernacule.

Incipiunt: *Exceptio transactionis tanquam litis ingressum impeditiva, cum oblatione et eventuali demonstratione.* Expliciunt: *de quo semel pro semper protestatur.* Sequitur index. Continet liber formulas et exempla libellorum iudicialium, exceptionum, litis contestationum et probationum all. Folia 4, 20, 26, 27, 32—34, 36, 39, 54, 55, 61, 62, 65, 76, 80, 88, 104, 107, 134—137, 143—146, 150—157 scriptura vacant. Fuit collegii soc. Iesu Monasteriensis.

655 (326). Cod. partim membran. partim chart. saec. XIV, foliorum 58, cm. 22 et 16,2 diversis manibus scriptus.

Formae epistularum variarumque testificationum, Latine.

Transsumptae sunt e documentis episcoporum, abbatum, aliorum praelatorum dioecesis Monasteriensis de annis 1300—1372. Incipit liber praemisso indice fol. 2r: *Forma ad protestandum quod laycus abilis* (?) *sit crucesignatus ad protestandum contra laycum.* Explicit: *sepe fit quod:* relicua absumpta sunt. Liber laceratus et pessundatus est, multis locis scriptura evanuit; post foll. 18 et 29 desunt aliquot folia. Fuit Ioannis Niesert.

656 (331). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 37, cm. 21,7 et 14,7 manibus diversis scriptus.

Exempla epistularum variarumque testificationum, vernacule; inserta sunt praecepta chemica de atramentis et coloribus (fol. 25); in fine addita sunt aliquot carmina.

Incipit liber: *Suprascriptio. Deme Erberen ludiken vincken vnsen besunderen guden friunde vnde leuen getruwen.* Ex libris Ioannis Niesert.

Codicem accuratissime descripsit et carmina in fine descripta edidit I. B. Nordhoff in vol. VI n. s. (1873) Germaniae Pfeifferianae p. 281 sqq.

657 (155). Cod. chart. saec. XV, foliorum 97, cm. 30,3 et 21,1 binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Conradi de Ebraco Pragensis studii magistri disputatio de contractibus; **2.** Andreae de Misna duo tractatus contra quosdam contractus censuum (fol. 8v); **3.** Michaelis Blyden scriptum contra praecedentem Andreae tractatum (fol. 22v); **4.** Andreae responsio ad scriptum Michaelis Blyden (fol. 24v); **5.** casus a Stanislao magistro Andreae ad diiudicandum propositus (fol. 30v); **6.** Andreae responsio (fol. 31r); **7.** eiusdem Andreae tractatus alius de contractibus

(fol. 34r); **8.** Anonymi Viennensis tractatus de contractibus (fol. 35v); **9.** Henrici de Gandavo disputatio de contractibus (fol. 37r); hi tractatus novem congesti sunt a Guillelmo Cardinali (Philasterio), sicut testatur subscriptio: *Reuerendissimus in christo pater et dominus Guillermus Tituli S. Marci presbiter Cardinalis a domino nostro papa Martino quinto requisitus ut in hac materia de vsuris scriberet et de questione predicta suam diceret opinionem de ipsa respondit et premissa scripsit ut superius annotatur*; tum spatio relicto addita sunt haec: *Anno a natiuitate domini M°CCCC°L septimo ipso nono die mensis Septembris hora prescise tercia post meridiem completa et finita est presens materia de contractibus redditumm vel censuum pro quo deus benedictus sit in secula seculorum Amen.* **10.** Tractatus de conscientia in partes tres divisus (fol. 47r). Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

1 cf. I. Fr. v. Schulte, Geschichte der Quellen u. Literatur d. Canon. Rechts II p. 435; 9 cf. I. Fr. v. Schulte, l. l. p. 418, Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aetatis III p. 200 sq. edit. Florent.

658 (351). Cod. chart. saec. XV, foliorum 189, cm. 21,4 et 15,2.

Liber miscellaneus manu Iacobi de Susato exaratus.

Insunt: **1.** Liber de republica (foll. 1—124): incipit: . . . *vero* (?) *doctor siue predicator* (prima verba sunt difficillima lectu); explicit: *sic inspicientes processum huius collectionis subtiliora et vtiliora Saluatoris gracia illuminante studeant adimplere.* Subscriptio: *Et sic terminatur ista septima pars et ultima scripta per manus fratris Iacobi de Sosato sacre theologie humillimi professoris et completa anno domini M°CCCC°VI° in vigilia kathedra* (sic) *petri. Amen.* Liber ex diversis scriptoribus (laudantur Xenophon, Cicero, Augustinus, alii) compilatus septem partes comprehendit, quarum unaquaeque in distinctiones dividitur. **2.** Breviloquium de virtutibus (foll. 125—142); in fine adiectus est Pseudo-Senecae tractatus de quattuor virtutibus; subscriptio: *et sic terminatur paruus tractatus Senece de quattuor virtutibus.* **3.** Conradi de Halberstadt Consolatorium maestorum (foll. 143—154 et fol. 166); finis opusculi lacuna absumptus est. **4.** Tractatus de variis hominum ordinibus, velut de fabris, de lanificibus, de mercatoribus, de medicis et pigmentariis, de custodibus ciuitatis, aliis (foll. 155r—163r); initium deest. **5.** Sermo Latinus (foll. 163r—165v et fol. 167). Sequitur foll. 168r sqq. index alphabeticus. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

2 cf. cod. n. **161**,2; 3 cf. cod. n. **541**,5.

V. CODICES HISTORICI.

659 (46, 47). Codd. chart. duo saec. XVII, cm. 34 et 21,5.

Annales historiae universalis.

Vol. I, foliorum 738, comprehendens annos 800—1199 praemissa introductione. Incipit: *Generationem praeterire et generationem advenire.* Explicit fol. 686r: *S. Dominico Hispano.*

Vol. II, foliorum 602, complectens annos 1200—1499. Incipit: *Phil. Rex Alsatia.* Explicit: *expedire se nequeunt.* Maior pars foliorum utriusque voluminis scriptura vacat. Fuerunt libri domus Geistanae S. I.

660 (538). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 80, cm. 19,7 et 15,5.

Scena Batavica Regum, Electorum Principum aliorumque personis instructa; consilia & actiones, polemicum quoque Batavorum, Germaniaeque statum repraesentans sub belli Gallo-Batavi gliscentis exordium. Reverendissimo Serenissimo Domino D. Maximiliano Henrico Coloniensium Archipraesuli Principi Electori

utriusque Bavariae duci ante septennium. Iam vero sub belli eiusdem Epilogum adiectis plurimis longe auctior Praenobili Amplissimo Gratissimoque D. Domino Ignatio Widnman Serenissimo Electori a consiliis Intimis et camerae aulicae directori rursus oblata et ornata à Francisco Trips Honneffensium Parocho Anno 1679.

Incipit: *Serenissimo Rdmo Domino.* Explicit: *Franciscus Xaverius Trips Honneffensium modo, olim Archidiaconalis Ecclesiae Zanthensis In Clivia Parochus indignus.* Opusculum metro elegiaco 1673 conscriptum curis secundis 1679 auctum est; in apographo nostro singulis carminibus anni numerus sive 1673 sive 1679 adscriptus est.

De Fr. Trips cf. Hartzheim Bibl. Colon. p. 86. Eiusdem libelli exemplar in bibliotheca Regia Berolinensi asservatum Carolus Kletke describit in Quellenkunde der Geschichte des Preussischen Staats. Berlin, 1858. 8°. p. 473 sq.; exemplar nostrum idem esse videtur, quod Ludovicus Tross in Westphalia II Hamm, 1825. 4°. n. 47 p. 67 commemorat.

661 (32). Cod. chart. saec. XVII, paginarum numeratarum 926, cm. 36,5 et 22,7.

Abschrift der Verhandlungen welche in den Jahren 1646 und —47 zwischen den bevollmächtigten Gesandten zu Münster und Osnabrück vor dem Abschlusse des Westfäl: Friedens statt hatten.

Incipit: *Actum Münster, d. 15. Iulii Anno 1646.* Explicit: *und der obsiegende gehandhabet werde.* Paginae 42—48, 60—72, 197, 198, 360—364 scriptura vacant. Fuit Ioannis Niesert, *ex auctione librorum Lipsiae habita 1823.*

662 (94). Cod. chart. saec. XVII, foliorum XV et 415, cm. 32 et 20,5.

Cosmodromii Doctoris Gobelini Personae continuatio. Westphälische Chronica. Aller gedenckwürdigen sachen vnd geschichten, So woll in kirchischen als Politischen Handtlungen, So durch gantz Sachsen vnd Westphalen sonderlich im Stifft vnd Stadt Paderborn, sich verlauffen vnd zugetragen haben vom Jahr Christi 1314 biss auff diese vnsere Zeit Anno 1613 kurtze doch wahrhafftige beschreibungh. Auss Denn Vornembsten glaubwürdigsten Historicis, Sonderlich aber auss der geschriebenen Westphelischen Chroniken dess Ehrnůesten Hochgelehrten Herrn Kleinsorgen dero Rechten Licentiaten gezogen Studio & opera M. K. P. Scriptum Anno Salutis 1612.

Incipit: *Benevole Lector. Doctor Gobelinus persona.* Explicit fol. 374r: *letetur etc. Amen. Saluo in omnibus Sed. ss. Romanae Ecclesiae Iudicio*; deinde manu posteriore nomen auctoris additum est: *Martinus Klöckner civis Paderb. mihi notus.* Adduntur foll. 375r sqq.: 1. narratio de incendio Paderbornensi anni 1616; 2. Cosmodromii Doct: Gobelini Personae continuationis appendix studio et opera M. K. P. scriptum anno 1614 (fol. 381r); 3. notata historica varia variis manibus scripta (fol. 412v). Ex bibliotheca Cappenbergensi.

Cf. Tross in Archiv der Gesellschaft für ältere deu. Geschichtkunde. IV Frankfurt a. M. 1822. 8°. p. 519 n. 25. K. Kletke, Quellenkunde der Geschichte des Preuss. Staats, p. 527 n. 2.

663 (43). Cod. chart. saec. XVII et XVIII, paginarum numeratarum 250, cm. 34,3 et 21,3 manibus diversis scriptus.

Chronicon Corbeiense.

Incipit pag. 3: *Das sechste Kapitel Endecket den anfang und herkünfft des frantzösischen Corbeis an der Somma. Weil das teutsche Korbey.* Explicit: *mit einander behertzigen.* Pag. 1 haec

inscriptio extat: *Neue und Vollständige Korbeische Kronick darin das löbliche teutsche kaiserliche freye Stifft Korbey von seiner ersten Geburt dem 817. Jahr bis auf dieses jetzt laufende 1676*[te], *Mühsam und treulich dargestellet von K. F. Paullini*; linea autem per inscriptionem traducta alia manu inscriptio altera priori simillima addita est, in qua loco nominis auctoris haec leguntur: *abgefasset von Dem Wachsamen.* Pag. 2 index capitum libri primi extat, qui liber pagg. 31—64 exhibetur; additur deinde pagg. 65—160 liber tertius, in quo historia abbatum Corbeiensium usque ad annum 1654 narratur. Praeterea pagg. 3—28 extant capita aliquot, quae numeris 6—9 et 15 insignita sunt, et pagg. 161 sqq. libri quarti capita 30—33, denique pagg. 209 sqq. libri quinti capita 25, 30—34. Occurrunt etiam hic illic (conf. pag. 221) notata breviora, quae ad exemplar, unde manus recentior descripsit, spectare videntur. Fuit Nicolai Kindlinger qui pag. 1 adscripsit: *Eigene Handschrift des Paulini.*

Cf. P. Wigand, Die Corveyschen Geschichtsquellen. Ein Nachtrag zur kritischen Prüfung des Chronicon Corbeiense. Leipzig, 1841. 8°.

664 (39). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 125, cm. 35 et 22,3.

Annales Corbeienses.

Incipiunt: *Imperialis ac Liberae Ecclesiae Corbeiensis Anno 822 ad Visurgim factae Fundationis compendiosa Relatio. Gloriosissimae memoriae Imperator Carolus Magnus.* Expliciunt: *Anno 1701. fuerunt redemptae debitumque solutum.* Historia deducta est usque ad annum 1615.

Cf. P. Wigand, Die Corveyschen Geschichtsquellen p. 81 sqq.

665 (61). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 200, cm. 33,3 et 21.

Lamberti Friderici Corfey chronicon episcoporum Monasteriensium.

Incipit: *Vorrede. Es ist zu verwunderen.* Explicit fol. 165[v]: *vom pabst Clemente XI im januario 1720 zum administrator denominiret.* Secuntur foll. 169[r] sqq. Genealogiae Episcoporum Monasteriensium, foll. 181[r] sqq. indices. Folia 166—168 et 180 vacua sunt. A S. Ludgero incipiens chronicon usque ad annum 1720 deducitur. In folio praefixo haec scripta sunt: *Anton Frans Ketteler aus Munster. NB. Dieses hab ich aus dem manuscript eines Freundes F: Q: abschreiben lassen 1793.* In tergo codicis extat hic titulus: *Leben der Münstrischen Bischöffe. Manuscript von Korvey.*

Cf. F. M. Driver, Bibliotheca Monasteriensis. Monasterii, 1799. 8°. p. 22; I. Ianssen, Geschichtsquellen des Bisthums Münster III (1856) p. XII sqq. L. Tross in Archiv f. ältere deutsche Geschichtkunde IV (1822) p. 519 n. 26.

666 (539). Cod. chart. saec. XIX, paginarum numeratarum 134, cm. 19,7 et 15,8.

Chronicon Monasteriense, summatim continens Catalogum numerumque Episcoporum Monasteriensium atque eorum gesta, usque ad annum 1580. Auctore Ludovico Henrico, Iudicii Aulici Monast. Procuratore. Ex originali Mspto. in bibliotheca Wolfenbütteliana descripsit D. Möhlmann 1837.—NB. Citantur saepe in hoc chronico appendices, sed in Mspto. originali desunt, ita ut sit statuendum, illas nunquam ab auctore scriptas esse, nisi in alio libro. Apud Fellerum in monumentis ineditis gravis menda latet, si hunc librum Kerssenbrockii historiam Anabaptisticam esse affirmat. Fefellit eum extractus ex hac historia, libro de Monasteriensis urbis origine praemissus.

Incipit: *Dioecesis Monasteriensis in quatuor status seu personarum ordines distribuitur.* Explicit: *8. Maji Dominica Virgineae iucunditatis Dux Iuliacensis laboravit suo solito morbo.*

Descriptum est e codice Guelferbytano 64. 9. Aug. 8°.: cf. Ficker in Zeitschr. f. westfäl. Gesch. XIII (1852) p. 287.

667 (40). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 682, cm. 34,5 et 22.

Nicolai Kindlingeri Münsterische Beiträge zur Geschichte Deutschlandes hauptsächlich Westfalens, vol. II, vol. III pars 1 et 2.

Incipit liber: *Vorrede. Der Gedanke.* Explicit: *Barnabe Apostoli.* Est autographon libri qui typis expressus est Monasterii Westfalorum 1790 et 1793. Desunt in libro manu scripto pauca quae in editione impressa extant, nec fere quicquam in autographo est, quod desit in editione; vol. III incipit a folio 195.

668 (126). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 705, cm. 31,3 et 19,5.

Chronicon Monasteriense Conscriptum à Melchiore Roechel. quondam Clerico Camerae vita functo 1606 7 ma decembris.

Incipit: *Wie, wanner vnd war die Stadt Münster erstlich gebowet sei.* Explicit fol. 687r: *also exequirt worden*; sequitur index alphabeticus. Folia numeris 1—709 insignita sunt, folium 601 deest, numeri 94, 201, 291 omissi sunt. Fol. 1r post inscriptionem haec adscripta sunt: *praesens codex pro Bibliotheca Cathedralis Ecclesiae 1744 reparatus est.*

Cf. L. Tross in Archiv für ältere deu. Geschichtkunde vol. IV (1822) p. 520 n. 31. Alb. Wilkens, de historiae Westphaliae fontibus dissertat. I p. 11 n. 7. I. Ianssen, Die Geschichtsquellen des Bisthums Münster III Bd. Münster 1856. 8°. p. VII sqq. K. Kletke, Quellenkunde der Geschichte des Preuss. Staats. p. 515.

669 (128). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 140 et 124, cm. 31,2 et 20,3.

Henrici Steuermann chronicon Monasteriense; Ioannis Hobeling descriptio dioecesios Monasteriensis.

1. Pagg. 1—131 Ausführliche Beschreibung deren Fürsten des Stiffts Münster, und deren Leben, Regierung, und was für Krieg, Iustitz, und andere Geschichten, so bey ihren Leben geschehen, wo auch dieselbe begraben seyndt: wie hierin zu ersehen, und was für Carmina auf ihre Grabstein gehauen, alles anfänglich: von St. Ludger vom Iahr 792. Incipit: *In den 792 jahr.* Explicit abrupte pag. 131: *dat mir 1000 Rthlr.*; secuntur usque ad pag. 135 additamenta quaedam alia manu scripta; paginae 136—140 vacuae sunt. Chronicon deductum est usque ad annum 1589; pag. 1 in margine manu recentiore adscripta sunt verba *Heinrich Stevermann. Vicarius im Dom zu Münster im Iahre 1589:* ab hoc viro chronicon anno 1620 conscriptum esse pag. 65 (cf. pag. 130) cognoscitur. 2. Pagg. 1—121 Iohan Hobelings kurtze Beschreibung des gantzen Stiffts Münster. Incipit: *Vorrede. Im Stifft Münster.* Explicit: *geschlossen worden*; pag. 124 quaedam addita sunt manu eadem qua additamenta ad chronicon Steuermannianum. Ioannes Hobbeling aequalis fuit Henrici Steuermann (ut patet p. 105), scripsit anno 1657: v. infra cod. n. 671,2. In folio praefixo haec leguntur: *Dieses Manuscript das weder Driver noch Rassmann angeführt hat, worauf aber Kock sich zuweilen beruft, schenke ich dem jungen Geschichtsforscher Herrn Karl Wilhelm Grote zum freundschaftlichen Andenken. 1816. I. Ecker.*

1 cf. Albertus Wilkens, de historiae Westphaliae fontibus dissert. I. (Monasterii 1824. 4°.) p. 12 n. 9; I. Ianssen, Die Geschichtsquellen des Bisthums Münster III (1856) p. XI sq.; 2. cf. I. B. Nordhoff, Denkwürdigkeiten aus dem Münsterischen Humanismus p. 26. De B. I. Ecker et K. W. Grote vid. E. Rassmann, Münsterländ. Schriftsteller p. 94 sq. et p. 133 sq.

670 (352). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 88, cm. 21,4 et 16,9.

Chronicon Monasteriense, vernacule.

Incipit: *Na dem vill volck.* Explicit: *ligt vor S. Cruixaltar im thumb.* Ab urbe condita deducitur ad annum 1574, compilatum ex chronicis II, V, VII, quae Iulius Ficker edidit, Die

Geschichtsquellen des Bisthums Münster I (Münster 1851) pagg. 92 sqq. 244 sqq. 304 sqq.; cf. cod. foll. 1r sqq. 34r sqq. 54r sqq. Auctor aequalis anabaptistarum fuisse videtur, quorum historia fusius tractatur; fol. 82r extat parvum carmen satiricum in Ioannem Leidensem.

671 (87). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 104, cm. 32,4 et 19,4.

Scripta quattuor ad historiam Monasteriensem spectantia.

Insunt: 1. Series episcoporum a S. Ludgero usque ad Clementem Augustum (1719); 2. Kurtze Beschreibung des Stiffts Münster in Westphalen . . . durch Ioanssen Hobbeling . . . 1657 (fol. 7r); 3. Forma ingressus Solennis et reliquorum Agendorum Principe et Episcopo Monasteriensi recenter electo et confirmato Anno 1612 Aprilis 11 servata cum Episcopo Ferdinando Bavaro (fol. 83r); 4. Continuatio ordinaria Suonici, adnotamenta historica (vernacule) a tempore anabaptistarum usque ad a. 1587 deducta; addita sunt documenta aliquot historica (fol. 86r).

2 cf. cod. n. 669,2.

672 (115). Cod. chart. saec. XVI, paginarum numeratarum 696, cm. 31,5 et 20,5.

Anabaptistici Furoris Monasterium inclitam Westphalię Metropolim euertentis Historica narratio auctore Hermanno à Kerssenbroick Artium Magistro ac LL. Ecclesię S. Pauli Gymnasiarcha. Anno Domini 1568.

Incipit: *Candidis lectoribus quorum impulsu haec historica narratio suscepta est Hermannus à Kerssenbroick Artium M. ac ll. Ecc*(lesiae) *S. P. Qvamũis viri doctissimi tam ligatâ q̃uam solũtâ oratione latine germaniceque de furore Anabaptistico.* Explicit pag. 672: *ita tamen ne veritas q̃ue simplici verborum filo texitur rumpatur et violetur.*

Vt gaudere solet longis erroribus actus
Nauita sollicitus littora tuta videns
Sic scriptor viso praesentis fine libelli
Exultat lassus, laetitiamque capit.

Secuntur pag. 675: *Acta ab anno 1573 inter Senatum Monasteriensem et M. Hermannum a Kersenbroick Scholae maioris moderatorem ob Historiam Anabaptistarum Monasteriensium bona fide ab eodem Kersenbrochio descriptam.* In folio praefixo praeter titulum et versus aliquot haec leguntur: *Nicolao Steinlagen, priori et vicario ecclesie maioris monsteriensis, pertineo. Anno domini 1574*; deinde alia manu addita sunt haec: *Cuius executor R. & N. Dominus Arnoldus a Bueren Decanus summi templi Monasteriensis Bibliothecae Rdi Capituli dono dedit. Anno* (15)*99.* Inscriptiones paginarum et summaria in marginibus adscripta colore rubro sunt.

Cf. L. Tross in Archiv . . . für ältere deutsche Geschichtkunde IV (1822) p. 518 n. 16; C. A. Cornelius, die Geschichtsquellen des Bisthums Münster II (1853) p. XXIX sq. in adnotatione et p. XXXVII sqq.; I. Deneke in Zeitschr. f. westfäl. Gesch. XV (1854) p. 241 sqq.; I. B. Nordhoff, Denkwürdigkeiten aus dem Münsterischen Humanismus (Münster 1874. 8°.) p. 42 sqq.; L. Keller in Zeitschr. f. preuss. Geschichte XV (1878) p. 59 sqq. Totum opus publici iuris faciet H. Detmer in Quellen und Untersuchungen zur Geschichte, Kultur und Litteratur Westfalens t. III et IV.

673 (120). Cod. chart. saec. XVI, paginarum numeratarum 693, cm. 31,4 et 20,4.

Hermanni a Kerssenbroick Furoris Anabaptistici historica narratio.

Incipit: *Candidis lectoribus.* Explicit: *laetitiamque capit. Finis.* Adiectum est folium alia manu scriptum, in quo extant *Articuli quos tanquam erroneos et falsos Senatus Monasteriensis contra claram veritatem Authori obiecerunt.* Pag. 3 haec leguntur: *Sum Bernardi Bueren Pastoris ad S. Iacob. Mon̄se: qui me Anno* (15)*92 suis sumptibus ex Originali describi curauit.*

Cf. cod. n. 672.

674 (104). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 453, cm. 31,6 et 21,4.

Hermanni a Kerssenbroick historia furoris Anabaptistici in urbe Monasteriensi.

Incipit: *Candidis Lectoribus.* Explicit fol. 398r: *laetitiamque capit. Finis.* Foll. 399r sqq. addita est *Causarum Captivitatis M. Hermanni a Kersenbroch . . . succincta narratio cum earundem uera et solida confutatione*; cf. *Acta* codicum n. 672 et 676. Fuit collegii S. I. Monasteriensis.

Cf. cod. n. 672.

675 (116). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 501, cm. 31,5 et 19,7.

Hermanni a Kerssenbroick furoris Anabaptistici historica narratio.

Incipit: *Lectoribus candidis.* Explicit abrupte: *in pace amen. Inde*; unum folium in fine deest. Fuit fortasse bibliothecae Cappenbergensis.

Cf. cod. n. 672, et I. D. v. Steinen, Die Quellen der Westphäl. Historie. Dortmund, 1741. 8°. p. 65 adnotat.

676 (129). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 928, cm. 31,2 et 20.

Hermanni a Kerssenbrock Furoris Anabaptistici historica narratio.

Incipit: *Prooemium ad Lectores. Candidis Lectoribus.* Explicit pag. 845: *laetitiamque capit*; secuntur pagg. 847—928 Acta inter senatum Monasteriensem et Hermannum a Kerssenbrock, deinde 45 folia, quae scriptura vacant. Ex libris Fürstenbergicis.

Cf. cod. n. 672.

677 (84). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 179, cm. 32,7 et 20,3.

Einige Merkwürdigkeiten Zur zeit der regierung dieses und anderer Fürsten. Von den wiedertäuferen, und anderen Sachen.

Incipit liber: *Anno 1538. als die wiedertäufer.* Explicit fol. 144v: *an ihm beobachtet.* Folia 145 sqq. scriptura vacant. Chronicon ab anno 1538 ordiens usque ad annum 1753 deducitur, inseruntur autem multa ad priora tempora spectantia. In tergo codicis haec inscriptio extat: *Bemerkungen des Alterthums für Münsterland. von N. K.* (Nicolaus Kindlinger) *Manuscript.*

678 (539 a). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 4, cm. 19,7 et 16,2.

Vergleich des Fürstbischofs Christoph Bernard mit der Stadt Münster i. J. 1655.

Incipit: *Zu wissen sey.* Explicit: *25. * Feb. * Monatz.* Ex libris Ioannis Niesert.

679 (277). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 247, cm. 25,6 et 20.

Der Zeitgeist in seinen Folgen, oder Johann von Hoya, genannt der Streitbare. Ein Gemälde aus der westfählischen Vorzeit für die Leser aller Stände.

Incipit: *Vorwort. Wie jedes Land, so hat auch fast jedes kleinere Gebiet, ja wohl jede einzelne Stadt seit den frühesten Jahrhunderten manche Umwälzungen.* Explicit: *Inschrift: „Bischof Johann gab dem Furstenthum Münster den Frieden wieder“, zu geben im Stande sind.* Empti sunt hic liber et qui sequitur a. 1874 in auctione apud Edelbeck Monasteriensem, in cuius catalogo auctor libri utriusque Fässer nominatur.

De Ioanne Ch. Fässer vid. E. Rassmann, Münsterländ. Schriftsteller p. 108.

680 (416). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 43, cm. 21 et 16,7.

Die Belagerung der Stadt Münster im siebenjährigen Kriege. Am 4. Juli u. 22. November 1759. Nach Quellen bearbeitet.

Incipit: *Nach dem Tode.* Explicit: *in Besitz nahmen.*

Cf. cod. n. 679.

681 (127). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 143, cm. 31,3 et 19,9.

Kurtze aber wahrhafte Beschreibung dessen was sich seiter den jahren 1757. 1758. 1759. 1760 zu Münster zugetragen.

Incipit: *1757. aus dem manuscript eines frauenzimmers. Als im vorigen jahr der Krieg zwischen Ostereich und Preussen seinen Anfang genommen.* Explicit fol. 118^v: *und allen ordentlichen Erfrischungen bewirthet wurden*; sequitur index. Fol. 1^v haec leguntur: *Nachstehende Nachricht habe ich aus ächten Quellen zusammen schreiben lassen um über das vergangene Ehlend einige nachricht zu haben . . . Ant. Frans Ketteler den 24 April 1795. Der index passet nicht . . . seine Bestimmung war anderst.* Adnexa sunt 60 folia, quorum folia 45—50 manu scripta, relicua typis expressa; exhibent documenta varia Monasteriensia historiam annorum 1758—1762 illustrantia.

682 (42). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 115, cm. 34,5 et 21,5.

Apographa documentorum ad res Westfalicas et praecipue Monasterienses spectantium.

Initium deest, incipit liber: *Num. XIII. Vereinigung zwischen dem Münsterischen Bischofe Florenz und den Landständen in betreff der inneren Staatsverfassung und Ansetzung eines Stehenden Rathes von 1368. Ex Copia antiqua. Wy Florens van der godes genade Biscop to Munstere.* Explicit: *Datum et actum anno domini Dusent vyffhundert eyn und dertych, am satersdage nha Andree Apostoli.*

(L. S.) *(L. S.)* *(L. S.)*

683 (25). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 60, cm. 38,2 et 27,4.

Sammlung aller fürstlichen Gräfflichen und freyherrlichen und Ritterlichen Wappen Sämtlicher Hochwürdigdurchlauchtigster Hertzogen und Fürsten Hoch- und Hochwohlgebohrenen Graffen Freyherren und Ritteren Domherren zu Münster welche vom Jahr 1500 bis zum Jahr 1752 in der hohen Cathedral Kirchen daselbst mit gewöhnlicher Feyerlichkeit aufgeschworen worden, nicht de weniger aller denkmäler und Grabinschriften welche in disem Wercke jedes mit seiner Zahl bezeichnet und in dem hier nächst angefügten Grund Riss von der hohen Domkirche wo solche befindlich, an jedem ort und platz unter der nämlichen Zahl zu ersehen sind: aufgenommen und zusammengetragen von I. L. M. Gröninger Ingenieur 1770. Hauptmann unter der Infanterie Münsterscher Truppen.

Maior pars insignium coloribus variis picta est, pag. 51 sqq. extat index nominum alphabeticus.

684 (190). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 216, cm. 29,6 et 19,7.

Annales Osnabrugenses, in quibus iuxta annorum seriem Electiones et obitus Episcoporum et quae illorum aetate memorabilia acciderunt, Item Annales Monasterienses etc. compilatore Ioanne Klinckhamer Bramescano a primis episcopis usque in annum 1584.

Praemissis inscriptionibus et indice episcoporum Osnabrugensium incipit chronicon Osnabrugense fol. 3r: *Cronica parva aller gewesenen Heren unde Bisschoppe des alten unde loblichen Kayserlichen Stiftes Ossenbrugg in Westphalen. Wunderliche Antzegunge vam oertsprunge.* Explicit chronicon Monasteriense fol. 180v: *Godt sij der zelen genedich.* Inter duo chronica quae interiecta sunt folia 77—133, et post chronicon Monasteriensè quaè secuntur folia 181 sqq. scriptura vacant. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

Cf. Driver, Biblioth. Monast. p. 74; L. Tross in Archiv für ältere deutsche Geschichtkunde IV (1822) p. 519 n. 23; Kletke, Quellenkunde p. 517 n. 22. Eadem Chronica manu scripta extant in bibliotheca Merveldtiana in castello Westerwinkel: cf. C. L. Niemann, Geschichte des Münsterschen Amtes Kloppenburg (Münster 1873) p. 77. 143 sqq.

685 (133). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 215, cm. 31 et 19,8.

Scripta varia ad historiam Monasteriensem et Osnabrugensem spectantia.

1. Ioannis Klinckhamer Cronica parva sive catalogus omnium imperatorum Romanorum, scriptus a. 1584 et ad Carolum V deductus; **2.** eiusdem catalogus episcoporum Osnabrugensium (fol. 9r); **3.** Ertvini Erthmann chronici episcoporum Osnabrugensium versio vernacula, composita a. 1553 et a Ioanne Klinckhamer denuo descripta a. 1578 (fol. 13r); continuatio quam addidit Klinckhamer pertinet usque ad annum 1559; **4.** Ioannis Klinckhamer chronicon brevius episcoporum Monasteriensium, deductum usque ad annum 1580 (fol. 133r); **5.** Acta inter duces exercitus imperialis Bremam urbem oppugnantes et Franciscum episcopum Monasteriensem anno 1547 (fol. 141r); **6.** chronicon episcoporum Monasteriensium (fol. 155r): insunt cum alia tum historia Henrici de Swartzenburgh a Rudolpho de Langen conscripta, leguntur enim fol. 175v: *Item carmen Rudolphi Langii qui et presentem composuit historiam*; **7.** statuta ordinis equestris S. Ioannis de membris suscipiendis (fol. 177r); **8.** notata de Francisco de Deis, officiali Osnabrugensi, eiusque filiis (fol. 179v); **9.** processus inter capitulum Monasteriense et Carolum ducem Geldriae de civitatibus Wedde, Westerwoelt, Bellingerwold (fol. 182r); **10.** memoria rerum Monasteriensium post devictos anabaptistas ordinandarum (fol. 189r); **11.** documenta varia ad sedem Osnabrugensem spectantia (fol. 203r). Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

Cf. L. Tross in Archiv für ältere deutsche Geschichtkunde IV (1822) p. 519 n. 24; **3** cf. cod. n. **686**; **6** cf. I. Ficker, Geschichtsquellen des Bisthums Münster I p. XXXIV et 241 sqq.

686 (117). Cod. chart. saec. XVI vel XVII, foliorum 192, cm. 31,5 et 20,9.

Beschriuunghe Sambt denn Handelungen der Bisschopenn van Ossenbrugge dorch den Wollgelertenn Ernuesten vnd Erbaren Wisen Herrn Erdtwin Erdtman der Rechten Meister Borgermeister tho Ossenbrugge colligirt tho Latine, vnd van den Erbaren Vursichtigen vnd Wisen Hern Borgermeisteren vnd Raidt darsuluest tho dudessche mit erer bezoldunge transferirt: — Anno xvCLııı (1553).

Incipit: *Vorredde. Nachdem Idt seer nuttbar.* Explicit: *gesecht vnd geschreuenn.* Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

Cf. L. Tross in Arch. f. ält. deu. Geschichtk. IV p. 519 n. 22, et cod. n. **685**,3. Eadem Erdtwini Erdtmanni Chronici versio extare videtur in bibliotheca Hamburgensi: cf. Archiv f. ält. deu. Geschichtk. VI p. 229; Potthast, Bibliotheca Historica medii aevi, s. v. Erdmann, p. 304.

687 (140). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 91, cm. 30,7 et 20,2.

Susatensia.

1. Foll. 1r—75r: De Hystoria vann der Soistghenn vede Anno m IIII c xlvII. Conscripta est anno 1533. Incipit: *Denn Ersamenn Vorsichtigen vnnd wollwijsen Herenn Iohann von Esbeckenn Borgermester der Stadt Soist.* Explicit: *gelouenn mach geuenn . . . Anno Milesimo quingentesimo sexagesimo quinto.* Ιωαννῆς μαγηροσ ταυθή γεγραπσε τελός. (sic) *finis.* 2. Foll. 76r—91v: Eyn gemeine Bicht oder Bekheinung der predicanten tho soist bewiset wo vnd dorch wat maneren se dar tho stede dat wordt goides hebben Ingefoirdt vp dat aller Koirteste durch Daniell vann soist beschreiuen. In Iare geschein Anno Domini 1534. Incipit: *In den Iaren des propheiten Danielis. Erhoiff sich ein ordell.* Explicit: *se geht ock mit zum daintze.*

1 cf. Seibertz, Quellen der Westfäl. Geschichte II (Arnsberg 1860) p. 254 sqq.; denuo propediem foras dabunt I. Hansen et F. Iostes in Deutsche Staedtechroniken vol. XXI; 2 nuper edidit F. Iostes in Quellen und Untersuch. zur Gesch., Kultur und Litter. Westfalens I (Paderborn 1888) p. 111 sqq.

688 (118). Cod. chart. saec. XV—XVIII, foliorum 61, cm. 31,5 et 20,7.

Miscellanea historica.

1. De Philippi Magni expugnatione Iburg oppidi anno 1553; 2. catalogus monasteriorum dioeceseon Monasteriensis, Coloniensis, Moguntinae, Trevirensis, Osnabrugensis, Paderbornensis (fol. 2r); 3. Aembter und Kirspele des Hochstiffts Münster (fol. 3r); 4. de Philippi Magni expugnatione Iburg oppidi saec. XVI (fol. 6r); eadem narratiuncula est, quam in formam breviorem redactam et in sermonem hodiernum versam sub n. 1 habes; 5. de oppugnatione Tremoniae anno 1388 facta, vernacule (fol. 7r), in fine mutilum est; 6. chronicon episcoporum Monasteriensium, vernacule, binis columnis scriptum saec. XV vel XVI (fol. 27r). Litterae initiales in particula 6 rubrae vel caeruleae, inscriptiones rubrae sunt.

Cf. L. Tross in Arch. f. ält. deu. Geschichtk. IV p. 519 n. 19; Kletke, Quellenkunde p. 498 n. 7; 6 vid. I. Ficker, Geschichtsquellen des Bisthums Münster I p. XXIV sq.

689 (483). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 52, cm. 20,3 et 16,4.

Miscellanea historica.

1. Genealogie der Churfürsten Vnd Marggraffen zu Brandenburg (fol. 1r); 2. Fürstlicher Recess zwischen denen Von Capenberg Vnd die Von Luhnen anno 1570 auffgerichtet (fol. 5r); 3. Chronick Und tellungen der weit beruhmbten Herren und Graffen Von der Mark auss dem vhralten Edlen Römischen geschlecht der Ursiner herstammend (fol. 8r). Enumeratis comitibus sequitur (fol. 12r) Ulrici Verne versio vernacula chronici Northoffiani usque ad annum 1575 deducta; 4. historia urbis Lünen, vernacule (fol. 32r), accedit folio ultimo additamentum manu alia scriptum. Codici adiecti sunt libelli duo, alter foliorum 20, exhibens apographon mutilum chronici supra sub n. 3 commemorati, alter foliorum 8 formae maioris, continens apographon historiae urbis Lunensis (in codice sub n. 4 extantis) cum aliquot additamentis. Ex libris Wilhelmi Nagell custodis Lunensis.

3 cf. Seibertz, Quellen d. Westfäl. Gesch. I p. 14—42.

690 (306). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 18, cm. 23 et 17.

Passawische Handlunge zwischenn Hertzogh Morritzenn Churfürstenn zu Sachsenn, vnnd Kay(serlicher) Ma(jes)tät Carl, Anno 1552.

Incipit: *Grauamina: Kurtzer bericht etlicher gemainer auch sonderbarer beschwerung.* Explicit: *oder wider Ir Ma*(jestä)*t gehandelt haben. Datum Passau denn 19 Iunii Anno* (15)*52.* Ex libris Ioannis Niesert.

691 (469). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 47, cm. 20,5 et 16,6.

Amphitheatrum Germanicae Nobilitatis. Schawblatz Des vralten teutschen Adels.

Praemittitur fol. 1 et 2r *Aller gehaltener Turnier, in Teutschlandt, Register.* Gentes ordine alphabetico enumerantur, additis numeris ad praemissum ludorum indicem spectantibus indicatur, quibus ludis gentes singulae interfuerint. Ex libris Ioannis Niesert, qui codicem a. 1817 Lipsiae emit.

692 (54). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 340, cm. 33,5 et 21,5.

Apographa privilegiorum foederumque ad gentes varias et ordines equestres Germaniae spectantium.

Documenta quorum apographa hoc codice continentur sunt saeculorum XV—XVII, spectant autem ad gentes hasce: Fleckhenstein, Freuntperg, Freyberg, Friedburg, Fürstenberg, Fugger, Hanau-Münzenberg, Helffenstein, Hohenzollern-Sigmaringen, Königsegg, Leyningen, Löwenstein, Neuenstatt, Ortenburg, Ottingen, Pappenheim, Rechberg, Schönberg, Schwartzenburg, Sultz, Walburg, praeterea ad ordinem equitum Sueviae et ordinem equitum in Nierstein et Dexhaim. Folia insignita sunt numeris 1—88 et 99—350; omissi sunt numeri 89—98. Fuisse videtur domus Geistanae societatis Iesu.

693 (55). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum VIII et 393, cm. 33,5 et 21,5 manibus diversis scriptus.

Collectanea historica.

Continentur hoc libro apographa litterarum publicarum Germaniae imperatorum, ordinum, civitatum, gentium, episcoporum, abbatum; praeterea occurrunt tabulae genealogicae disquisitionesque breviores; sat multa folia scriptura vacant. Fuit domus Geistanae societatis Iesu.

694 (56). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 207, cm. 33,5 et 21,5 manibus diversis scriptus.

Collectanea historica.

Maxima pars libri continet apographa litterarum publicarum disquisitionesque breviores de rebus ad historiam et ius publicum Germaniae spectantibus; praeterea occurrunt varia ex libris impressis excerpta. Non omnia folia eiusdem sunt magnitudinis. Fuit domus Geistanae societatis Iesu.

695 (62). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 93, cm. 33,3 et 20,7.

Dienst-Nachlass des weiland Carl Gregerson von Anteflucht, Königlich Schwedischen General-Commissarii.

Incipit: *Der Durchleuchtigsten Grossmächtigsten Fürstin vnd Fräwlein Fräwlein Christina.* Explicit fol. 92v: *Gyldenboon* (?). Sunt documenta annorum 1638—1646 ad res militares terrarum Westfalicarum, quibus Carolus Gregerson praeerat, spectantia, omnia fere vernacule, perpauca Suethice; reperiuntur in eis autographa Oxenstiernae, Baneri, Torstensoni. Fuit von Schorlemer Heringhausani, qui bibliothecae Paulinae librum donavit.

Cf. L. Tross in Arch. f. ält. deu. Geschichtk. IV p. 520 n. 32.

696 (233). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 276, cm. 29 et 20,2.

Examen testium de fundis Merfeldtianis.

Incipit fol. 2r: *Item Ob er vonn dem.* Explicit: *und eingebundenn werdenn. Ioannes Staell Petrig huius Examinis scriba surrogatus.* In initio folia multa aqua miserrime affecta sunt, foliorum 1—3 nihil nisi fragmenta supersunt; insignita sunt folia numeris 1—277, omissus est numerus 168.

697 (288). Cod. membran. saec. XVI, foliorum 147, cm 24,6 et 16,5 manibus diversis scriptus.

Transsumptum quorundam testimoniorum Privilegiorum et literarum ex quibus innotescit Genus ac familia, status, res secundae ac aduersae Domini Pauli Scalichii, Commilitonis Regalis, et Dynastae Hunnorum &c. Marchionis Veronae &c. summa fide ac diligentia cum suis Authographis collatum, à publico Notario et fide dignis testibus ut in calce libri videre est.

Incipit: *Nos Rector, Doctores ac Regentes inclytae Academiae Viennensis.* Explicit: *Actum Regimontii Borussię Anno Incarnationis Christi Saluatoris nostri Millesimo quingentesimo sexagesimo quarto. Die Mensis Iulij decima tertia. Qui sup̄a Manu propria.* Documentis adiecta sunt sigilla variis coloribus picta. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

698 (182). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 154, cm. 29,8 et 19,5.

Apographa litterarum publicarum ad gentem Scalichianam spectantium.

Inscriptus est liber: *Secunda Actio de Probationibus in statu D. Scalichii.* Incipit: *Donatio Ducis Prussiae propria manu scripta. Wir Albrecht vonn Gottes gnaden.* Explicit: *Sigilloque meo apprimendo attestor manu propria.* Aliquot documentis addita sunt sigilla. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

699 (249). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 52, cm. 28,4 et 20,2.

Apographa litterarum publicarum ad gentem Scalichianam spectantium.

Incipit liber: *Vonn Gotts gnadenn Albrecht.* Explicit: *sigilloque meo apprimendo attestor. Actum Creutzburgi 15 Die Mensis Ianuarij An: 1565.* Hic illic adiecta sunt sigilla. Ex bibliotheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

700 (95). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 277, cm. 32 et 20,6.

Rescripta Maximiliani Francisci principis electoris Coloniensis ad Clementem de Schall.

Incipit collectio: *Maximilian Franz von Gottes Gnaden Erzbischof zu Köln.* Explicit: *752 Köpfe 153,976 (Rthlr.) 4 (Alb.).* Clemens de Schall anno 1798 a Maximiliano Francisco Vindobonam missus erat, ut dominio temporali archiepiscopi Coloniensis conservando apud imperatorem operam navaret; ad hanc missionem litterae annis 1798 et 1799 scriptae spectant, subscriptiones autographae sunt; inserta sunt alia documenta partim apographa partim autographa ad eandem missionem Schallianam pertinentia; aliquot litterae, quae in hac collectione quondam fuerunt, nunc desunt (earum indicem habes fol. 226); foll. 157, 259 sqq. de nonnullis quae desiderantur adnotatum est, quo abierint.

701 (48). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 322, cm. 34 et 21.

Dienst-Nachlass des weiland Casp: Diedr: von Schorlemmer zu Overhagen Churfürstl: Cölnischen Kämmerers, Rathes, Drosten zu Werl und Erwitte, Obersten eines Regiments zu Fuss, Römisch Kaiserlichen General-Kriegs-Commissarii, und seines Sohns, des weiland Arnold Johann von Schorlemmer zu Overhagen Churfürstl: Cölnischen Drosten zu Werl und Hauptmann über eine Compagnie zu Fuss.

Incipit: *Von Gottes gnaden Wir Ferdinandt Ertzbischoff zu Cölln vnd Churfürst.* Explicit fol. 318r: *Bonn den 2 Iulij Anno 1650. Ferdinand, Churfürst.* Haec collectio spectat ad

annos 1613—1650; pars maior documentorum autographa sunt Ferdinandi archiepiscopi Coloniensis, multa sunt Francisci Wilhelmi episcopi Osnabrugensis. Fuit von Schorlemer Heringhausani, qui bibliothecae Paulinae librum donavit.

Cf. L. Tross in Arch. f. ält. deu. Geschichtk. IV p. 520 n. 33.

702 (547). Cod. chart. saec. XVI et XVII, foliorum 182, cm. 19,6 et 15,3.

Henrichs vnnd Modestenn vonn Bürenn Rechenboich anfenglich in Anno 1588.

Incipit: *rotger von der marck Item.* Explicit: *dres hebbe lygen laten.* Sunt tabulae accepti et expensi annorum 1588—1638 cum notatis ad rem rusticam spectantibus, diversis manibus conscriptae; folia 5, 26, 102, 106—108, 113—116, 118—122, 128—146 scriptura vacant.

703 (159 d). Cod. chart. saec. XVIII—XIX, foliorum 99, cm. 31,3 et 20.

Tabulae accepti et expensi Clementis Augusti Gräver iuris utriusque licentiati.

704 (450). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 75, cm. 20,7 et 15,5.

Wairhafftige vnd einfaltige erzelungh, wilcher gestalt die dolle vnsinnige Frantzoisen newlich den Hern Amiralen sampt viel anderen des fürtrefflichsten Frantzosischen Adels schrecklicher weiss ermordt vnd gleichfals ein merckliche anzall Ihrer Mittbürger, ohn vnderscheidt, was stammens, geschlechts, arts, alters vnd stands die gewesen, vnbarmhertziglich erwürgt vnd vmgebracht. Von Ernesto Varamundo Frisio zusamen gebracht vnd In truck geben. Gedruckt zu Edinburgh (in Lat. Sprache) Anno Salutis humanae. M. D. LXXIII.

Incipit: *Wiewoll hertzlich zu wünschen seyn mücht.* Explicit: *zu beschirmen bessere mittel bekommen.*

705 (149). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 507, cm. 30,5 et 20,7 manibus diversis scriptus.

Collectanea varia ad saeculi XVI exeuntis historiam civitatum Italicarum spectantia.

Indice praemisso collectio incipit fol. 3r: *Relatione de i Principi d' Italia. La Provincia d' Italia e diuisa in undeci principati.* Explicit: *Alla buona gratia della quale riuerentemente mi raccomando; Il fine.* Multa folia scriptura vacant. Fuit domus Geistanae societatis Iesu.

706 (173). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, foliorum 393, cm. 30 et 21,4 manibus diversis scriptus.

Collectanea varia ad saeculi XVI exeuntis historiam Italiae, Hispaniae, Portugalliae spectantia.

Incipit liber: *Relatione di Spagna de Clar.mo Sig.r Michele Suriano, Ambasciatore al Rè Filippo l' Anno M. D. L. XXVI. Serj.mo Principe, Padri et SSig.ri Eccellentiss.mi. L' oppinione universale è approbata.* Explicit: *et raccomando la mia fedel seruitu. Il fine.* Liber simillimus praecedenti fuisse videtur domus Geistanae societatis Iesu.

VI. CODICES PHILOLOGICI.

707 (293). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 269, cm. 24,3 et 17.

Aristotelis scripta varia, Latine.

Insunt: 1. De generatione et corruptione; **2.** meteororum libri IV (fol. 33r); **3.** de anima (fol. 118v); **4.** de sensu et sensato (fol. 156r); **5.** de memoria et reminiscentia (fol. 171v); **6.** de somno et vigilia (fol. 176v); **7.** de longitudine et brevitate vitae (fol. 191r); **8.** de iuventute et senectute (fol. 195r); **9.** de respiratione et exspiratione (sic) (fol. 198v); **10.** de motu animalium (fol. 211v); **11.** de progressu animalium (fol. 219v); **12.** de bona fortuna (fol. 232r); **13.** de coloribus (fol. 236r); **14.** physiognomonica (fol. 246v); **15.** de lineis indivisibilibus (fol. 260r); **16.** de inundatione Nili (fol. 266r). Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt; foliorum 154—186 pars inferior, quae vacua erat, abscisa est. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

708 (469a). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 73, cm. 20,5 et 14.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Francisci Philelphi apophthegmatum Plutarchi Chaeronensis versio Latina; subscriptio: *Completum 6° kalendis martiis per me Iacobum Werdenensem scriptorem diligentissimum*; **2.** (Pseudo-)Senecae tractatus de quattuor virtutibus cardinalibus (fol. 27v); incipit: (Q)*vattuor virtutum species*; opusculum non integrum descriptum est; **3.** De S. Ambrosio carmen (fol. 29r); **4.** Cosmographia Dionysii Thessalonicensis (Periegetae) a Prisciano versibus Latinis reddita (fol. 30r); incipit: *Nature genitor que mundum continet omnem*; explicit: *Omnipotens pro quo genitor mihi premia donet.* τέλοσ. *Completum per iacobum de fieri* [i. e. de Werden!] *in profesto palmarum*; **5.** Leonardi Arenthini (sic) liber de moribus quem traduxit de graeco in latinum ex dialogo Aristotelis ad Eudemum (fol. 51r); **6.** Philippi Beroaldi de die dominicae passionis carmen (fol. 56v); **7.** Liber sine nomine (sic! fol. 59v); incipit: *Sancte deus petre me adeunte exclamauit quidam girouagus canus et grandeuus*; **8.** Excerpta ex Ovidii Metamorphoseon libris I et II (fol. 64r); **9.** In Bethicum triumphum gratulatio Sebastiani Brandt (fol. 68v); **10.** De visitatione diue virginis carmen (fol. 69r); **11.** de resurrectione domini carmen (fol. 70r); **12.** Prooemium Sallustii de Catilinae coniuratione (fol. 70v); **13.** Epigramma ad Petrum bonum citharoedum (fol. 70v); **14.** Epitaphium accipitris (fol. 71r); **15.** Philippi Beroaldi dirae in maledicam anum (fol. 71v). Fuisse videtur monasterii Werdenensis.

2 cf. codd. nn. 161,2 et 658,2.

709 (150). Cod. chart. saec. XV, foliorum 138, cm. 30,5 et 21,6.

Ciceronis scripta quattuor.

Insunt: 1. De officiis libri tres; **2.** de senectute (fol. 47r); **3.** paradoxa Stoicorum (fol. 58v); **4.** de oratore libri tres (fol. 65r). Textui librorum de officiis inter lineas et in marginibus adnotamenta addita sunt. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. Emptus est ex libris Ludovici Tross Hammonensis a. 1863.

Fol. 138v extat haec notula: *Liber mei fabri de falconibus.*

710 (451). Cod. chart. saec. XII, foliorum 26, cm. 20,7 et 14,2.

Ciceronis liber de amicitia.

Incipit: *Marci tulii ciceronis de amicicia liber explicit* (sic). *Qvintvs mutius agur* (u *superscr.*) *sceuolla multa narare de gaio lelio socero suo memoriter et ioconde solebat.* **Explicit:** *ut ea exacta* (sic)

nihil amicicia prẹstabilius putetis. Marci Tulii Ciceronis de amicitia explicit. Finis. Amen Animum Domini Magnum. Nomina quae dicuntur propria pleraque rubro colore scripta sunt. Emptus est ex libris Ludovici Tross Hammonensis a. 1863.

711 (762). Cod. membran. saec. XIII, foliorum 40, cm. 13,4 et 10,4.

Claudiani carminum fragmenta.

Misella tantum frustula supersunt in hoc codice Claudiani carminum: in Eutropium lib. I (XVIII) v. 341—344. 346—350. 370—373. 375—379. 398—407. 426—435. 454—463. 482—491. 510—513; in lib. II in Eutropium praefat. (XIX) v. 1—5. 24—33. 52—61; in Eutropium lib. II (XX) v. 4—13. 32—35. 37—41. 60—63. 65—69. 197—206. 220—234. 248—262. 276—290. 304—308. 314—318. 342—345. 370—374. 398—402. 421—430. 445—459. 473—487. 501—515. 529—533. 591—600; fescenninae I (XI) v. 12—33; fescenninae II (XII) v. 8—20. 33—45; fescennina III (XIII) tota; fescenninae IV (XIV) v. 8—12. 17—28. 35—37; epithalamii de nuptiis Honorii et Mariae praef. (IX) v. 1—2; epithalamii de nuptiis Honor. et Mar. (X) v. 59—63. 87—91. 115—119. 143—147. 208—219. 226—231. 236—247. 254—269. 283—294. 301—303; de consulatu Stilichonis lib. II (XXII) v. 175—178. 203—206. 455—457; de consulatu Stilichonis lib. III praef. (XXIII) v. 6—8; de consulatu Stilichonis lib. III (XXIV) v. 78—89. 106—117. 236—258. 264—286. 292—314. 320—343; de VI consulatu Honorii Augusti Panegyr. (XXVIII) v. 75—86. 103—114.

712 (26). Cod. chart. saec. XVI vel XVII, foliorum 81, cm. 37,8 et 23.

Columella et Cato de agricultura.

1. Foll. 1ʳ—70ʳ: Lucii Moderati Iunii Columellae Agricultura. Incipit: *Saepe numero ciuitatis.* Explicit: *multa scisse dicuntur non omnia. Finis Columellae.* 2. Foll. 70ʳ—81ʳ: M. Porcius Cato de agricultura. Incipit: (E)*st interdum.* Explicit: *nec tinea nec uermes nocebunt. Finis.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Emptus est ex libris Ludovici Tross Hammonensis a. 1863.

713 (437). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 141, cm. 20,8 et 13,3.

Cornificii Rhetorica ad Herennium; Ciceronis libri de inventione (foll. 64ʳ sqq.)

Utrumque opus in codice inscriptione caret. Cornificii Rhetorica incipit: *Etsi negotiis familiaribus impediti*; explicit: *hec omnia adipiscemur si orationes* (sic) *preceptionis diligentia consequimur exercitationis. Laus deo. Amen.* Ciceronis de inventione liber I incipit: *Sepe et multum mecum hoc cogitaui*; liber II explicit: *que restant in reliquis dicemus. Laus deo semper.* Litterae initiales vel rubrae vel rubrae et caeruleae nitideque pictae sunt. Emptus est ex libris Ludovici Tross Hammonensis a. 1863.

Cf. L. Tross in Jahns Archiv für Philol. und Paedag. IX (1843) p. 393—468, qui codicem saeculo XII falso assignavit.

714 (289). Cod. membran. saec. XIV, foliorum 148, cm. 24,6 et 18,3 manibus diversis binis columnis exaratus.

Liber miscellaneus.

Insunt: 1. Commentarius in Ovidii metamorphoseon libros praemissa commentatione mythologica (foll. 1ʳ—10ᵛ) et indice addito (foll. 54ʳ—59ᵛ); 2. sermones Latini (fol. 62ʳ); adiectus est index (foll. 118ʳ—119ʳ); 3. oculus moralis (fol. 120ʳ). Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt; folia 54—61 et 137—148 chartacea formaeque minoris sunt. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

715 (240). Cod. chart. saec. XV, foliorum 139, cm. 28,8 et 21,2 partim singulis partim binis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Senecae liber epistularum ad Lucilium; **2.** Senecae ad divum Paulum et illius ad Senecam epistulae (fol. 79[v]); **3.** impia vita Pilati, versibus hexametris conscripta (fol. 80[v]); **4.** vita et conversatio scholastica studentium auctore Bonifacio (?) de Ripa, metro elegiaco composita (fol. 84[r]); **5.** Theobaldi physiologus de naturis XII animalium, metrice scriptus, non integer (fol. 105[v]); **6.** Reyneri de facetiis mensae, versibus heroicis (fol. 109[r]); **7.** carmen de miraculis Mariae virginis (fol. 116[r]); **8.** de negligentiis circa sacramentum eucharistiae (fol. 120[r]); **9.** Catonis disticha de moribus ad filium (fol. 121[r]); **10.** Petri Blesensis glossula moralis super Iob (fol. 127[v]); **11.** modus confitendi peccata (fol. 136[r]). Inter lineas et in marginibus passim adnotamenta adscripta sunt. In folio praefixo haec leguntur: *Pater Hinricus Bilfeldianus quondam cellarius Werdenensis dum adhuc esset in seculo scripserat que in hoc volumine scripta extant.*

Contuli **1** cum editionis Friderici Haase vol. III p. 3 sqq.: insunt in codice lib. I—XIII (epist. 1—88), singulis epistulis brevis commentarius subiunctus est; **2** ibid. p. 476—481; **4** cf. cod. n. **54**; **5** cf. Hain, Repert. bibliogr. nn. 15467—15475, Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aet. t. VI p. 518; **6** cf. Fabricius, l. l. VI p. 366; **9** contuli cum editione Ferdinandi Hauthal (Berolini 1869, 8°.); **10** cum editionis opp. Petri Blesensis ope et studio Ioannis Busaei (Moguntiae 1600) p. 483—504.

716 (70[a]). Fragmenta codicum membran. saec. X—XV, foliorum 14 forma diversa.

Compacta sunt hoc volumine fragmenta quattuor librorum manuscriptorum e tegumentis variorum codicum soluta et collecta. **1.** Folia 1—6, forma fere maxima, versuum 35 in unaquaque pagina, saec. X vel XI, quinque continent fragmenta e Statii Thebaide cum scholiis Placidi Lactantii in margine adscriptis: lib. I v. 2—35 et 36—70; v. 352—385 et 387—421; v. 424—456 et 459—491; lib. VI v. 69—89 et 105—124; v. 421—439 et 456—474. **2.** Folia 7 et 8, forma quae vocatur parva octava, saec. XIII, exhibent fragmentum Sallustii de bello Iugurthino cap. 85,42—92,7. **3.** Foliis 9—12, forma fere maxima, saec. XV (e codice in Italia scripto), extat fragmentum Laurentii Vallae librorum de vero falsoque bono. **4.** Folia 13 et 14, forma fere maxima, saec. XI, misere lacerata, parva fragmenta exhibent e Lucani Pharsalia: lib. VIII v. 820—829 et 847—856; lib. IX v. 418—429 et 445—456.

1 Fragmenta Statiana videntur oriunda esse ex eodem codice Werdenensi, de quo disseruerunt W. Schmitz in Rhein. Mus. f. Philologie XXI (1866) p. 438 sqq. et W. Crecelius ibidem XXXII (1877) p. 632 sqq.; ad eundem codicem referenda sunt ea fragmenta quae tractavit F. Deycks in Indice lectt. Monast. 1865; **3** libri de vero falsoque bono identidem editi sunt ut Colonie 1509. 4°; Basileae 1519. 4°. De fragmentis hoc volumine compactis Leopoldus Cohn alia occasione disseret.

717 (371). Cod. chart. saec. XV, cm. 21,1 et 14,3 partim binis partim singulis columnis scriptus.

Liber miscellaneus.

I. Particula manu scripta foliorum 41; insunt: **1.** collectio fabularum (foll. 1—24); **2.** Ioannis de Faita tabula super Boethii librum de consolatione philosophiae (foll. 25—41). **II.** Particula manu scripta foliorum 42; insunt: **1.** excerpta ex libris Senecae de verborum copia (foll. 1—15); **2.** synonyma Ciceronis (foll. 16—25); **3.** epistula Ioannis presbyteri (foll. 26—33); **4.** Theobaldi episcopi physiologus, metrice, cum commentario in marginibus adscripto, praecedunt quaedam ad Theobaldum eiusque physiologum spectantia (foll. 34—42). Scripti sunt libelli praeter epistulam Ioannis presbyteri omnes a Gerardo de Elze presbytero annis 1458, 1459, 1464, 1466, 1472. Inter duas has codicis manu scriptas particulas eodem volumine compactus est liber typis impressus „Boetii de consolatione philosophiae. Daventriae 1491". Fuit fratrum S. crucis Embricensium.

I, 2 de Ioanne de Faita cf. Fabricius, biblioth. Lat. med. et infim. aet. t. IV p. 343 s. v. Ioannes S. Bavonis; **II, 4** cf. cod. n. **715**,5.

718 (518). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 68 et 46, cm. 20 et 16.

Excerpta varia poetica et rhetorica.

Liber ab utraque parte conscribi coeptus est: 1. Ab una parte extant collecta ex odarum libris quattuor Sarbievii (foll. 1—27) et ex Horatii carminum et epodon libris (foll. 28—68). 2. Ab altera parte leguntur: a. Figurae verborum rhetoricae (foll. 1—20), b. Collecta ex Cellotii orationibus (foll. 21—45ʳ), c. Exempla definitionum (foll. 45ᵛ—46ᵛ). Scriptus est codex anno 1730. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

De Matthia Sarbievio vid. Aug. et Alois de Backer, bibliothèque des écrivains de la compagnie de Jésus. I sér. (Liége, 1853) p. 695 sqq.; de Ludovico Cellotio vid. ibidem p. 183 sq.

719 (271). Cod. membran. saec. X, foliorum 6, cm. 26,5 et 19,5 binis columnis exaratus.

Glossariorum Latinorum fragmenta.

Incipiunt: *cratera patena.* Expliciunt: *purum extersum.* Voces quae insunt a litteris c, d, e, i, l, p incipiunt; interpretationes hic illic occurrunt anglo-saxonicae. Singula huius fragmenti folia e tegumentis aliorum codicum soluta sunt.

Similes sunt glossae quas e codice Amploniano edidit F. Oehler in Iahns Archiv f. Philol. und Paedag. XIII (1847) p. 257 sqq.; cf. etiam Ferd. Deycks in Indice lectt. Monast. 1854—55, G. Loewe, Prodromus corporis glossariorum Latinorum (Lipsiae 1876) p. 126 sqq., Corpus Glossariorum Latinorum a G. Loewe inchoatum . . . ed. G. Goetz. Vol. II (Lips. 1888. 8°.) p. 563 sqq., W. Schum, Beschreibendes Verzeichniss der Amplonianischen Handschriften-Sammlung zu Erfurt. Berlin 1887. 8°. p. 35 n. 42c.

720 (234). Cod. chart. saec. XV, foliorum 271, cm. 29 et 21,2 binis columnis scriptus.

Ioannis Ianuensis libri qui dicitur Catholicon particula litteras K—Z continens.

Incipit: *K et Q quamuis figura et nomine videantur aliquam habere differenciam cum C.* Explicit fol. 255ᵛ: *Cui est honor et gloria magnitudo magnificencia uirtus et potestas regnum et imperium in secula seculorum Amen.* Subscriptio: *Explicit liber qui dicitur Catholicon editus a fratre Iohanne Ianuensi ordinis fratrum predicatorum Finitus et completus in Campomarie ordinis cisterciensis monasteriensis diocesis Anno domini M°CCCC°LIII° Ipso die Cecilie virginis et martyris.* Secuntur: 1. sermones breviores quattuor (fol. 259ʳ); 2. epistula ad quendam novicium insolentem et instabilem (fol. 262ᵛ); 3. vita S. Meynulfi archidiaconi Paderbornensis (fol. 264ᵛ). Litterae initiales rubrae sunt, post folium 194 et 213 desunt nonnulla. Ex monasterio Marienfeldensi.

Contuli opus Ioannis Ianuensis cum editione Petri de Venetiis (1491 fol°.).

721 (221). Cod. chart. saec. XV, foliorum 257, cm. 29,1 et 21, binis columnis scriptus.

Vocabularius Latinus alphabeto triplici compositus.

Incipit: *A A A domine nescio loqui quia puer ego sum.* Explicit: *cum omnibus sanctis curie celestis per infinita seculorum secula Amen. Breuilogi versus annum tibi coarceat* (sic) *ecce | Monsterii loci haustam partemque laboris | Martini sciolis nosse dedisse scolis.* Subscriptio: *Finitum nec non completum per me iohannem monasterii alio nomine Coci sub anno domini 1474 in vigilia iohannis decollacione* (sic). Alphabetum primum nomina, secundum (fol. 213ᵛ) verba, tertium (fol. 252ʳ) indeclinabilia comprehendit. Litterae initiales vel rubrae vel coloribus variis pictae sunt.

Codex nihil fere discrepat a libro typis impresso: *Vocabularius fructuosus omni etati & vtilis, ex papia, britone catholicon . . . collectus, qui alio noie Breuilogus nuncupat'.* s. l. e. a. fol°.; vid. Graesse, trésor de livres rares, t. VI 2 (Dresde. 1867. 4°.) p. 383.

722 (235). Cod. chart. saec. XV, foliorum 68, cm. 29 et 21.

Stephani Flisci de Soncino sententiarum synonyma.

Incipit liber: *Stephanus Fliscus de Soncio iuueni peritissimo Iohanni meliorancio ornatissimo ciui Vincentino cancellario paduano. pli. S. dicit. Cum superiora verborum synonima tibi breuiter absoluissem, mihi in mentem venit non esse incommodum ut aliquas etiam tibi narraciones, sententiarum synonima non indecenter appellari licet.* Explicit: *Quecunque igitur officia in Gasparinum contuleris, ea omnia me recepisse putabo.* Sunt variae interpretationes Latinae sententiarum Italicarum. Litterae initiales rubrae et caeruleae sunt. In tegumenti antici latere interiore haec verba extant: *Liber mḡrī et dn̄ī philippi schoen doctoris In medicinis, et Canonici ecclīe scī Victoris Xancte*^{n}. Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.

Cf. Fabricius, bibl. Lat. med. et inf. aet. t. VI p. 502.

723 (713). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 69, cm. 15,3 et 9,8.

Syntaxis linguae Latinae exemplis inlustrata.

Initium et finis desunt. Incipit: *ich werde im garten verbleiben plumen zu plücken, in horto permanebo flores lecturus.* Explicit: *die verba neutra activa das ist welche einen accusativum haben.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

724 (653). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 119; folia 1—70 sunt cm. 16 et 9,8 folia 71—119 cm. 16,5 et 10.

Difficiliores quaedam observationes circa praecipuas syntaxeos Regula(s) De modo potentiali.

Sunt regulae ab aliquo discipulo in ludo exceptae. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

725 (316). Cod. membran. saec. XV, foliorum 79, cm. 22,5 et 15,5.

Tractatus de accentibus.

Incipit: *Incipit opusculum de accentibus secundum vsum magis approbatum. Cum animaduerterem quamplurimos nostros fratres inter se discordare et errare in diuersarum et difficilium parcium accentibus.* Explicit: *Et sic de multis inuenies duplicem litteram que magis toleranda quam dampnanda.* Subscriptio: *Explicit bibliocento accentuum completus Anno domini M°CCCCXLV feria quinta post dominicam Reminiscere Sub venerabili patre ac priore Arnoldo de huls sancte religionis efficaci propagatore per me fratrem Hartmannum Geylinck de Montemartis tunc novicium in Bodeken pro quibus oratio a lectoribus humiliter postulatur. Ihesus Maria.* Ex libris monasterii Bodecensis.

---

726 (66). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 7, cm. 33,2 et 20,1.

Helius Eoban Hesse's Vier Elegieen auf Dr. Martin Luther bei dessen Durchreise zum Reichstage in Worms, übersetzt von Dr. Ferdinand Hauthal. (Aus Kaspar Friedrich Lossius' „Helius Eoban Hesse und seine Zeitgenossen", Gotha, bei Iustus Perthes, 1797, Beilage II von Seite 261—272).

727 (286). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 10, cm. 24,8 et 32,7.

Carmina aliquot vernacula notis musicis additis.

Incipit: *Canons. Lasset die Kirchenglocken hallen.* Explicit: *Bund gefiel.*

728 (470). Cod. chart. saec. XIX, paginarum numeratarum 244, cm. 20,5 et 17.

Versuch eines Deutsches Glossars zu den Westfälischen Urkunden des Mittelalters vorzüglich der Urkundensammlung in den Münst. Beiträgen von Kindlinger, worin zugleich die vorzüglichsten Ausdrücke welche die Geschichte des Bauernhofes, der Dienstmannschaft, Lehrmannschaft und der Gerichte betreffen erklärt sind, von I. Niesert.

Glossarium pertinet ab *A* littera usque ad *Mo,* accedunt in fine aliquot additamenta. Paginae 173, 174, 221, 222, 237, 238 scriptura vacant.

---

729 (708). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 138, cm. 15,5 et 9,4.

Grammatica linguae Francogallicae.

Incipit: *Tout avec Dieu. Ample et breve instruction de la prononciation, construction et composition françoise.* Explicit: *servir bedienen.* Scriptus est liber manu Raymundi Witte. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Cf. codd. nn. 537 et 730.

730 (417). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 144, cm. 21 et 8,3.

Voces, sententiae, exercitationes Francogallicae.

Interpretationes partim vernaculae partim Latinae sunt. In folio praefixo eadem manu qua totus liber haec scripta sunt: *J'apertenis et sers à R. P. Raymunde Witte. O. P.* Folia 59—62 scriptura vacant. Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

Cf. codd. nn. 537 et 729.

731 (714). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 56, cm. 15,3 et 9,9.

Voces et sententiae Francogallicae cum interpretationibus vernaculis.

Initium codicis deest. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

VII. CODICES VARII.

732 (318). Cod. chart. saec. XV, foliorum 87, cm. 22,3 et 14,5 binis columnis scriptus.

Varia scripta medica.

1. Foll. 1^r—16^v: Arnoldi de villa nova Regimentum sanitatis; incipit: *Incipit regimentum sanitatis ad inclitum regem aragonum ab ordinacione arnoldi directum. Capitulum primum de aeris electione. Prima pars uel consideracio sanitatis perseuerande* (sic) *pertinet aeris electioni*; explicit fol. 16^v: *pannus lineus immersus ano suauiter quantum poterit intromittatur. Explicit regimen sanitatis* (suppleas quod omisit librarius *compositum*) *seu ornatum* (sic) *ab arnoldo de noua villa Cathelano omnium medicorum tunc viuencium gemma et cetera.* **2.** Secuntur tractatus varii de medicinis sive medicamentis, excerpti ut videtur e scriptis Ioannis Canonici, sicut testatur subscriptio fol. 73^v: *Explicit secundus tractatus magistri Iohannis de medicinis compositis canonici . . . de sancto Amando deo gracias amen.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. In margine inferiore folii primi haec leguntur: *liber monasterii sancti Ludgeri prope Helmsted.*

1 Arnoldi Regimentum sanitatis contuli cum editione s. l. et a., vid. Hain, Repert. bibl. n. 13751.

733 (17). Cod. chart. saec. XV, foliorum 121, cm. 40,7 et 29,3 manibus diversis binis columnis scriptus.

Varia scripta medica.

1. Fragmentum tractatus therapeutici, cuius initium et finis desunt; 2. tractatus de epidemia (fol. 28 r); 3. tractatus de febribus (fol. 33r); explicit fol. 39v: *Et hic ad laudem Ihesu explicit hoc opus breue de febribus editum per magistrum* (spatium unius versus vacuum) *dominum doctorem celeberrimum anno domini M°CCCC°XXXI*; 4. liber secundus (sic) qui est de febribus et de hiis que sunt necessaria in consideracionem curacionis febrium (fol. 40r); subscriptio (fol. 66r): *Explicit liber secundus practice egregii medicine doctoris m. Wilhelmi de Brixia scriptus et completus anno domini M°CCC* (?) *feria tertia post festum odulphi per manus odulphi ciuis*; 5. capita aliquot de variis medicamentis et morbis (fol. 66r); 6. liber quartus (sic) in quo determinatur de medicinis conpositis et simplicibus utilibus et necessariis ad omnium infirmitatum curacionem (fol. 88r); subscriptio: *explicit liber quartus et vltimus paractice* (sic) *Reuerendi magistri Guilielmi de placentia quem deus benedicat.* Litterae initiales et inscriptiones rubrae sunt. Emptus est ex libris Caroli Stündeck Xantensis a. 1832.

6 Guilelmum de Saliceto Placentinum commemorat Fabricius biblioth. Lat. med. et infim. aetatis t. III p. 152.

734 (654). Cod. chart. saec. XV, foliorum 80, cm. 16,5 et 11,3 manibus diversis scriptus.

Regulae sanitatis, remedia morborum, praecepta chemica, technologica, institutiones mineralogicae, observationes meteorologicae, partim Latine partim vernacule, vel prosa vel metrica oratione.

Foliis duobus praefixis et foliis 30 et 31 extant vocabula Latina cum versione vernacula, fol. 7 figurae duae anatomicae hominis, fol. 32 oratio Latina; folia 76 sqq. scriptura vacant. Ex libris Ioannis Niesert.

735 (344). Fasciculus chart. non compactus, saec. XVIII et XIX, foliorum 92, cm. 21,5 et 17, manibus diversis scriptus.

Collectanea ad rem medicam spectantia.

736 (548). Cod. chart. saec. XVII vel XVIII, paginarum numeratarum 190, cm. 19,6 et 16, manibus diversis scriptus.

De equis, eorum morbis et curatione, vernacule.

Incipit: *Von zulassen der Pferde. Mann soll nicht Hengste zulassen.* Explicit pag. 176: *es hilfft und machet einen dürren Kopff. prob:* Sequitur index. Paginae 125—128, 143—144, 177—180 scriptura vacant.

---

737 (562). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 92, cm. 19,4 et 13,6.

Conspectus Plantarum Hortuli Botanici Pharmacopoeiae Collegii Romani societatis Iesu in quo illarum Nominum diversitates ex variis Authoribus collecta (sic) facultates primariae passim una cum Usu praecipuo succincte sunt digestae Romae Anno Salutis 1738.

Incipit: *I. M. I. 1 Quadrangulum Cisternae.* Explicit: *Lamii angusto folio. Tournefort:*

738 (90). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 103, cm. 32,3 et 20,7.

Praxis Geometriae . . . von Joh: Fridr: penther . . . Zweyte Ediction . . . Augspurg . . . 1738.

Foll. 81ʳ sqq. extant index et tabulae formae maioris delineationes varias exhibentes. Fuit scholae militaris Monasteriensis.

In W. Heinsii Algemein. Bücher-Lexikon vol. III (Leipz. 1812. 4⁰) p. 149 Pentheri Praxis Geometriae anno 1788 edita laudatur, Heinsium secutus esse videtur Ch. G. Kayser in Indice locupletissimo vol. III (Leipz. 1835. 4⁰) p. 316; annus editionis secundae est quem codex exhibet 1738.

739 (640). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 22, cm. 17 et 10,5.

Die Kettenregel.

Incipit: *Diese ist eine verbesserte Regel Detri.* Explicit: *der ganze Empfang vom ganzen Jahre ist also: 366 rtler — 9 stüber.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

740 (671). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 93, cm. 16,2 et 10.

Liber miscellaneus.

Insunt: **1.** Exempla varia arithmetica et geometrica (foll. 1—50ʳ); **2.** Theologia naturalis (foll. 50ᵛ—78ʳ); incipit: *Introductio. 1) Nomine Dei intelligimus ens perfectissimum*; explicit: *sic praedicarunt Christus Deus homo et Apostoli, quibus haec dicata sunto*; subscriptio: *Finis Theologiae naturalis. F. Germanus Dieckmann. Anno 1793 d. 7ᵗᵐ Sept.*; **3.** Exempla varia physica et arithmetica (foll. 78ᵛ—93ᵛ). Liber partim Latino partim vernaculo sermone conscriptus est. Fuit bibliothecae Arnsbergensis.

741 (530). Cod. partim membran. partim chart. saec. XIII—XV, foliorum 166, cm. 19,8 et 13,7.

Scripta varia astrologica et astronomica.

1. Foll. 1—20 (saec. XIII) Alfragani liber de circulis caelestibus et motibus stellarum; incipit: *Liber de aggregationibus scientie stellarum et principiis celestium motuum quem ancetus* (?) *filius quianitir* (vel *quiamtir*) *qui dictus est alfarganus compilauit triginta continentur* (sic) *capitula*; explicit: *Iam ergo declarauimus declipsibus* (sic) *solis et lune quod sufficit intelligenti.* **2.** Foll. 21—43 (saec. XIV) Thaddei de Parvis expositio de planetis, initio mutila; subscripta est: *Explicit expositio theorice planetarum ab inclito magistro thadeo de paruis. et completum in 1318. anno domini die 12. iulii ad communem vtilitatem scolarium bōn* (bonorum?) *studentium in scientia medicine.* **3.** Foll. 44—49 (saec. XV) Gerardi Cremonensis theorica planetarum. **4.** Foll. 50—68 (saec. XIII) Canones Azetchel super tabulas Toletanas; adiectae sunt foll. 69—84 manu saec. XIV tabulae astronomicae. **5.** Foll. 86—141 (saec. XV) tractatus de diversa distinctione temporis. Folia 85, 133, 136, 142—166 vacua sunt. Litterae initiales et inscriptiones in particulis prima et ultima rubrae sunt. Ex libris monasterii Marienfeldensis.

3 cf. Hain, Repert. bibliogr. nn. 5824, 5825, Fabricius, bibl. Lat. med. et infim. aetat. t. III p. 38 sq.

742 (320). Cod. chart. saec. XVI, foliorum 193, cm. 22,2 et 16,5.

De nativitatum iudiciis Ptolemaicae doctrinae epitome.

Incipit: *Etsi alia nunc est instituti nostri ratio, quam ut patrocinium aliquod Astrologicae scientiae suscipere velimus.* Explicit fol. 192ᵛ: *Verum cum huius loci illud et materiae non sit, alio tempore explicabitur.* Sequitur figura astrologica his verbis explicata: *Rudolphi Secundi Imp. Rom. Nativitas correcta per tempus in quo Imperator est factus. A° nempe aetatis 23, quo temdore M. C. ad △ ☉ peruenerat.* Fuit bibliothecae Arnsbergensis, antea Dominicanorum Susatensium.

743 (121). Cod. chart. saec. XVII, foliorum 48, cm. 31,4 et 20,5.

Traité De Cadrans Fait Par Charles De Thibaud A Narbonne ou il etoit Relegué Auec sa famille en 1692 et 93.

Folia 2—11 vacua sunt, relicua nihil nisi figuras astronomicas exhibent.

744 (31). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 20, cm. 37,5 et 24,5.

Traité De Fortification Annibal de Thibaud.

Incipit: *Maniere de tracer une fortification sur le terrain par un poligone Exterieur.* Explicit: *ou 8 points, et 3 minutes au dessus, Et ainsi du Reste.* Textus qui dicitur tabulis pictis illustratur.

745 (270). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 122, cm. 26,6 et 20,7.

Tabulae pictae artem muniendi illustrantes.

Foll. 119^{r} sqq. index delineationum extat. Tabulae brevibus descriptionibus explanantur. In tergo codicis leguntur verba *Von Driver.* Fuisse videtur scholae militaris Monasteriensis.

746 (497). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 239, cm. 20,2 et 16.

Methode Nouvelle pour exercer aux grands Mouvemens un Regiment de Cavallerie de Cinq Escadrons par Daniel Comte de Schulenburg Chevalier Teutonique et Major des Gardes du Corps de Sa Majesté Brittannique et Alt. Electr. de Br: Luneb: en 1748.

Incipit: *Avant Propos. La difference.* Explicit fol. 201^{r}: *et ordinaire. Fin dela premiere partie.* Folium 202 scriptura vacat, deinde foliis 203—239 secuntur picturae lineares, quibus commentatio illustratur. Fuit scholae militaris Monasteriensis.

747 (484). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 180 et 37, cm. 20,3 et 16,6.

Münsterische Artillerie Instruction.

Incipit: *Erster Theil. Worinnen man findet, wie anietzo die büchsenmeisterey bey der Münsterischen Artillerie eingeführet wird.* Explicit pag. 21 partis alterius: *und womit ein solcher bestehen kan.* Sequitur: *Ayds formel für die, welche unter die Münsterische Artillerie angenohmen werden*; pag. 29 sqq. extat index, insertae sunt tabulae delineatae chartae maioris, paginae 25—28 alterius partis scriptura vacant.

Cf. cod. n. 748.

748 (485). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum 191, cm. 20,3 et 16,4

Münsterische Artillerie Instruction.

Est apographon alterum, cf. cod. n. 747; iurandi formula deest, adiacet autem specificatio de pretiis earum rerum, quae ad tormenta conficienda necessariae sunt. Insertae sunt tabulae delineatae chartae maioris. Fuit Ioannis Niesert.

749 (622—630). Codd. chart. novem, saec. XVIII (1742—1751).

E. V. Weisse, Bibliotheca portatilis.

1. Tomus II, foliorum 109, cm. 15 et 9,5.
2. Tomus IV, foliorum 95, cm. 16,4 et 10,6.
3. Tomus VI, foliorum 81, cm. 16,3 et 10,5. Folia 74—81 scriptura vacant. Foliis 56r—73v extat *Index rerum memorabilium quae in VI Tomis posterioribus deprehenduntur.* Sunt autem tomi I—VI.
4. Tomus VII, foliorum 74, cm. 13,7 et 8,3. Folia 69—74 scriptura vacant.
5. Tomus VIII, foliorum 117, cm. 15,7 et 10,4.
6. Tomus IX, foliorum 94, cm. 16,2 et 10,5. Folia 68, 88, 91 scriptura vacant.
7. Tomus X, foliorum 96, cm. 16,1 et 10,5. Folia 95 sq. scriptura vacant.
8. Tomus XI, foliorum 92, cm. 16,4 et 10,3. Folia 7—9, 11, 80—84, 91, 92 scriptura vacant.
9. Tomus non numeratus, foliorum 33, cm. 17,2 et 11. Folia 6—15, 20—33 scriptura vacant.

Continentur hac collectione excerpta ex diversissimis auctoribus et notata de rebus diversis vel Latine, vel Francogallice, vel vernacule scripta.

750 (630a). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 77, cm. 17,2 et 11,6.

Remarques sur Differens Articles du 4eme volume Du Dictionaire de Moreri de L'edition de 1718. MDCCXXI; adduntur (fol. 47r) Iustification Des Remarques sur Le 1 vol. de Moreri contre La Discussion Theologique et Critique des Peres etc. Par Mre Laurent Iosse Le Clerc Licencié en Theologie de La Faculté de Paris, Directeur et Professeur en Theologie au Seminaire d'Orleans, Autheur des Remarques.

Incipit liber: *Avertissement. Ces Remarques.* Explicit: *choses désobligeantes &c. Fin.*

---

751 (10). Cod. chart. saec. XIX, foliorum 555, cm. 42,6 et 26,4.

Katalog der in der ersten Abtheilung der Königl: Regier: gt. Provinzial-Bibliothek in Arnsberg vorhandenen I Bücher II Land-Charten III Manuscripta anno 1840 26ten Iuni.

Est catalogus realis librorum bibliothecae Arnsbergensis.

752 (27. 28. 29). Codd. chart. tres saec. XIX, cm. 37,7 et 23,6.

Bibliothecae Arnsbergensis catalogus alphabeticus.

Volumen I, foliorum 62, litteras A—D complectens.
Volumen II, foliorum 76, litteras E—M complectens.
Volumen III, foliorum 78, litteras N—Z complectens. Tituli librorum schedulis parvis inscripti sunt, schedulae foliis codicum filo traducto affixae; permultae schedulae desiderantur.

753 (86). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 756, cm. 32,6 et 20,4.

Index universalis librorum qui in re sive iure pertinenter con = et asservantur in florentissima ecclesiae Norbertino-canonicae Capenbergensis bibliotheca cura studio et auspiciis Reverendissimi, Excellentissimi, Illustrissimi Domini D. Ferdi-

nandi Mauritii Goswini L: Baronis de Ketteler ex Harkotten Praelati Dignissimi funditus erecta, copiose indies aucta et magnifice illustrata.

Index hic in ordinem digestus est per Franc: Theob: Hillebrandt anno 1759. Libri primum secundum formam, deinde secundum alphabetum dispositi enumerantur.

754 (258). Cod. membran. saec. XVI, foliorum 62, cm. 27,8 et 20, manibus diversis scriptus.

Catalogus instructissimae et locupletissimae bibliothecae quam Reuerendus Nobilisque foelicis recordationis dominus Godfridus a Rasfelt Ecclesiae Monasteriensis Decanus suis sumptibus et expensis comparauit et instruxit ac in suo testamento Reuerendis nobilibusque dominis eiusdem Ecclesiae dono dedit anno 1589 conscriptus.

Incipit: *Ex prima Additionali clausula testamenti anno 1586. 15. Iulij scripta. Nachdem eine Liberie des Thumbcapittuls von Bücheren sehr bloss vnd leddigh ist.* Explicit: *Epistolae Christophori Longolij.* In initio praemittuntur clausulae testamenti et carmen encomiasticum in donatorem; in fine folia aliquot deesse videntur; folia 42—44 chartacea sunt. Inscriptiones rubrae sunt. Ex bibliótheca ecclesiae cathedralis Monasteriensis.

755 (99). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum IV et 282, cm. 31,8 et 20,5.

Catalogus Librorum Bibliothecae Cathedralis Ecclesiae Monasteriensis à Reverendissimo et Perillustri Domino Godefrido à Raesfeldt Eiusdem Ecclesiae Decano Fundatae et Instructae Anno 1710 Conscriptus.

Incipit: *Vacante per obitum Domini Ioannis Koerdinck Vicarii Custodiâ Bibliothecae Cathedralis Ecclesiae Catalogus librorum etsi sedulo inquisitus reperiri non potuit.* In fine liber mutilus est.

Cf. cod. n. 756.

756 (100). Cod. chart. saec. XVIII, paginarum numeratarum IV et 300, cm. 31,8 et 20,5.

Catalogus Librorum Bibliothecae Cathedralis Ecclesiae Monasteriensis.

Est apographon alterum eadem manu conscriptum. Folium 145/146 excisum est.

Cf. cod. n. 755.

757 (74). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 149, cm. 31,2 et 19,7.

Index Bibliothecae Cathedralis Ecclesiae Monasteriensis A°. 1745 confectus a Ioanne Ignatio Pathuis bibliothecario.

Incipit: *Notanda circa geminum huius Indicis usum sunt sequentia. Index primo loco positus alphabeticus est.* Explicit: *129 Ein Lutherisches Sangbuch. 130.*

758 (73). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 182, cm. 32 et 19,9.

Ioannis Ignatii Pathuis catalogus bibliothecae cathedralis ecclesiae Monasteriensis annis 1755 et 1756 confectus.

Incipit: *Pro faciliori usu huius Catalogi Notanda sequentia. Quod nimirum index primus alphabeticus omnium authorum nomina indigitat.* Explicit: *32. Cantorale in magno folio.*

759 (72). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 198, cm. 32 et 19,9.

Ioannis Ignatii Pathuis catalogus bibliothecae cathedralis ecclesiae Monasteriensis annis 1755 et 1756 confectus.

Incipit: *Pro faciliori usu huius Catalogi notanda sunt sequentia. quod nimirum primus index alphabeticus omnium authorum nomina indigitat.* Explicit: *43 Funke Naturgeschichte 3 bände.* Est idem catalogus qui continetur codice praecedenti, sed additamentis alia manu auctus.

760 (71). Cod. chart. saec. XVIII, foliorum 248, cm. 33 et 21,1.

Ioannis Ignatii Pathuis catalogus bibliothecae cathedralis ecclesiae Monasteriensis annis 1755 et 1756 confectus.

Incipit: *Pro faciliori usu huius Catalogi Notanda sequentia. Quod nimirum index primus Alphabeticus omnium authorum nomina indigitat.* Explicit fol. 241r: *133 Zauner Corpus iuris publici Salisburgensis.* Foll. 242 sqq. vacua sunt. Inde a fol. 225 enumerantur *Libri pro Bibliotheca Ecclesiae Cathedralis noviter coempti usque 1793.*

VIII. CODEX ARABICUS.

761 (672). Cod. chartae orientalis saec. XVI vel XVII, foliorum 310, cm. 16,2 et 10,2.

Qorânus, Arabice.

Qorâni textus foliis 302 exhibetur, litterae minores sunt, vocales ubique adscriptae; inscriptiones sûrarum minio exaratae a tralaticia dicendi ratione saepe discrepant, velut sûra 36: *tamānūn watalāt ājātin,* sûra 8: *sabʿūn wahams ājat,* alia similia. Versus singuli punctis rubris interpositis seiunguntur, pausarum sigla rubra sunt, madda saepe rubrum interdum duplex, rubrum et nigrum adscriptum extat. In marginibus sectiones singulae et Sagadât minio significantur; paginae duae primae in modum tituli auro et colore rubro adornatae versiculos punctis auratis disiunctos exhibent. Folia prima et ultima a possessoribus codicis prioribus adnotamentis variis impleta sunt, in marginibus textus Qorâni similia hic illic occurrunt. In pagina penultima precatio Arabica additur manu alia litteris maioribus cum vocalibus ubique adscriptis exarata, incipit: *Allāhumma innā nastaʿīnuka.* Fuit collegii Iesuitarum Burenensium.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

Numeri adscripti sunt codicum, non paginarum.

POSSESSORES CODICUM PRIORES.

Ioannis Alemanni Martini filii codex: n. 635

Petri ab Appeltern Zutphaniensis codex: n. 652

Arnsbergensis bibliothecae codices: nn. 50. 92. 179. 200. 245. 252—256. 264. 268. 270. 278. 287. 289. 290. 292. 293. 295—298. 301. 302. 303 (?). 305—311. 314. 315. 338. 344. 345. 356. 394. 396. 397. 403. 428—430. 463. 524. 525. 532. 533. 535. 538. 551. 560. 570. 571. 575. 578. 579. 582. 711. 723. 724. 731. 739. 740. 751. 752

Arnsbergensis bibliothecae codices qui fuerunt antea Brenschedensis Capucinorum conventus: nn. 266. 357

Arnsbergensis bibliothecae (?) codex qui fuit antea Briloniensium Franciscanorum: n. 235

Arnsbergensis bibliothecae codex qui fuit antea Essendiensium Capucinorum: n. 363

Arnsbergensis bibliothecae codices qui fuerunt antea Gesecensium Capucinorum: nn. 316. 326

Arnsbergensis bibliothecae codex qui fuit antea Hermanni Gresemunt de Meschede, deinde Susatensium Dominicanorum: n. 123

Arnsbergensis bibliothecae codex qui fuit antea Hermanni Werlis, deinde Susatensium Dominicanorum: n. 36

Arnsbergensis bibliothecae codices qui fuerunt antea Iacobi de Susato, deinde Susatensium Dominicanorum: nn. 36. 111. 190

Arnsbergensis bibliothecae codex qui fuit antea Stadbergensium Capucinorum: n. 329

Arnsbergensis bibliothecae codices qui fuerunt antea Susatensium Dominicanorum: nn. 13. 17—19. 21. 24—29. 31. 32. 36. 60. 74. 77. 81. 85—90. 109. 111. 120. 122. 123. 126. 127. 133. 136. 145. 151. 153. 157. 163. 170. 172. 175. 181—183. 185. 189. 190. 199. 201. 202. 204. 205. 226. 231. 247. 251. 257—259. 265. 272. 274. 280—282. 284. 285. 291. 299. 304. 313. 317—324. 327. 328. 330. 336. 337. 339—343. 351. 364. 375. 388. 398. 401. 402. 436. 439. 442—452. 455—462. 464—489. 492—500. 507. 508. 510. 513. 519. 531. 537. 541. 542. 544—548. 552—555. 559. 561. 564. 565. 567. 568. 572. 573. 574. 576. 577. 580. 583. 584. 585. 605. 607. 610. 624. 657. 658. 707. 714. 718. 729. 730. 742

Arnsbergensis bibliothecae codex qui fuit antea Nicolai Weddige (?): n. 581

Arnsbergensis bibliothecae codices qui fuerunt antea Wedinghusani monasterii: nn. 33. 418

Arnsbergensis bibliothecae codices qui fuerunt antea Werlensium Capucinorum: nn. 246. 248. 261. 269. 273. 275. 277. 283. 288. 300 (?). 332. 506. 549. 550. 566. 569

Arnsbergensis bibliothecae codex qui fuit antea Antonii Iacobi Wesselinck, deinde Susatensium Dominicanorum: n. 585

Arnsbergensis bibliothecae codex qui fuit antea Laurentii Wineke, deinde Susatensium Dominicanorum: n. 572.

Aloisii Becker Knechtstedensis codex: n. 390

Bentlagensis monasterii codices: n. 61 et inter Niesertianos n. 207

Segebodoni Berswort de Tremonia codex: inter Bodecenses n. 599

Bilfeldiensis (Franciscanorum) conventus codices: nn. 23. 129. 193. 234

Bodecensis monasterii codices: nn. 12. 22. 34. 38. 42. 56. 71. 80. 91. 94. 101. 128. 132. 140. 161. 168. 169. 174 (?). 184. 188. 191. 206. 214. 217. 218. 219. 220. 352. 379. 453. 490. 528. 599. 609. 725

B. Borchardi (?) Oldenzaliae codex: n. 30

Brenschedensis Capucinorum conventus codices: vid. inter Arnsbergenses

Briloniensium Franciscanorum codex: vid. inter Arnsbergenses

Bruxellensis (?) [monasterii S. Aegidii] codex: vid. inter Monasterienses

Bernardi Bueren Monasteriensis codex: n. 673

Burenensium Iesuitarum codices: nn. 14. 180. 238. 433. 761

Cappenbergensis bibliothecae codices: nn. 662. 675 (?). 753

Clarholtensis monasterii codex: n. 240 (?)

Restant adhuc numeri centum quindecim hice: 1. 11. 20. 40. 41. 58. 62. 65. 100. 115. 119. 134. 144. 208. 213. 221. 228. 229. 233. 237. 260. 267. 276. 286. 294. 312. 333. 348. 358. 365. 370. 372. 378. 392. 393. 412. 415. 421. 423. 425. 427. 502—505. 512. 520—523. 527. 530. 534. 536. 539. 562. 563. 588—591. 593—595. 597. 598. 602. 606. 608. 616—618. 621—623. 625—628. 631—633. 636—640. 642. 644. 646. 648—651. 653. 660. 664. 666. 670. 671. 682. 687. 688. 696. 702. 704. 719. 721. 726. 727. 735—737. 749. 750; quorum fuerint hi codices, antequam in Paulinam bibliothecam delati sint, mihi non innotuit.

TABULA CODICUM CHRONOLOGICA.

CODICES SAEC. X:
nn. 10. 209. 719

CODEX SAEC. X—XV:
n. 716

CODICES SAEC. XII:
nn. 6. 8. 9. 37. 67. 73. 113. 114. 116. 162. 215. 335. 710

CODICES SAEC. XIII:
nn. 2. 7. 21. 52. 195. 216. 312. 313. 374. 465. 515. 516. 539. 603. 629. 711

CODEX SAEC. XIII—XV:
n. 741

CODICES SAEC. XIV:
nn. 3. 17. 25. 27—29. 32. 62. 63. 81. 87. 89. 90. 111 120. 122. 127. 128. 144. 163. 170. 172. 174. 181. 183. 185. 189. 199. 202. 221. 222. 226. 231. 291. 319. 321. 348. 350. 355. 361. 366. 392. 419. 436. 442—445. 447—452. 479. 492. 493. 513. 514. 517. 541. 542. 583. 584. 604. 605. 608. 655. 707. 713. 714

CODICES SAEC. XIV—XV:
nn. 18. 358. 439. 518

CODICES SAEC. XV:
nn. 4. 5. 11—14. 16. 19. 20. 22. 23. 26. 31. 34—36. 38—45. 49—51. 53—61. 64—66. 68—72. 74. 75. 77—80. 83—86. 88. 91—95. 97—110. 112. 115. 117. 119. 121. 123—125. 131—140. 142. 149—157. 159—161. 164—169. 171. 173. 175—177. 179. 180. 182. 184. 186—188. 190—194. 196. 200. 201. 203—208. 214. 217—220. 229. 230. 240. 243. 294. 320. 323—325. 328. 330. 331. 333. 336. 337. 339—343. 347. 352. 353. 359. 360. 362. 365. 369. 370. 373. 375. 377. 380—389. 391. 393. 395. 398. 399. 406. 407. 413. 414. 417. 418. 420—424. 426—430. 433—435. 437. 441. 446. 453—459. 466. 467. 471. 474. 480—483. 490. 494. 519. 525—530. 536. 540. 543. 556. 593. 596. 599. 601. 602. 606. 607. 609. 610. 623—628. 657. 658. 709. 715. 717. 720—722. 725. 732—734.

CODICES SAEC. XV—XVI:
nn. 24. 145. 148. 432. 472. 475. 476. 478. 484. 485. 600

CODICES SAEC. XV—XVIII:
nn. 405. 688

CODICES SAEC. XVI:
nn. 1. 15. 33. 46. 47. 82. 96. 129. 130. 141. 146. 147. 158. 178. 197. 198. 211. 223. 244. 249. 354. 356. 368. 372. 376. 378. 379. 400. 404. 411. 415. 416. 425. 438. 440. 461. 462. 463. 468. 469. 473. 477. 486—488. 491. 509. 511. 553. 597. 598. 621. 631. 632. 635. 652. 656. 672—675. 684. 685. 687. 690. 697—699. 704. 708. 742. 754

CODICES SAEC. XVI—XVII:
nn. 334. 470. 508. 594. 636. 637. 653. 686. 702. 712. 761

CODICES SAEC. XVII:
nn. 30. 48. 118. 126. 212. 224. 225. 228. 232. 242. 248. 250. 258. 260. 262. 263. 268. 269. 271. 275. 278. 280. 282. 284. 286. 302. 305. 322. 346. 349. 367. 371. 402. 408—410. 464. 489. 495—500. 507. 510. 545. 546. 551. 555. 562. 564. 567. 572—574. 591. 595. 617. 620. 638. 639. 642. 646. 648. 659—662. 668. 670. 695. 696. 701. 743

CODICES SAEC. XVII—XVIII:
nn. 76. 213. 234. 246. 256. 261. 273. 274. 277. 283. 285. 287. 288. 290. 293. 295. 299. 303. 307—309. 314—318. 327. 329. 332. 351. 364. 401. 412. 460. 512. 520. 521. 523. 524. 531. 533. 534. 538. 560. 561. 563. 566. 568. 569. 575. 577. 578. 580. 588—590. 619. 630. 634. 644. 654. 663. 669. 676. 678. 691—694. 705. 706. 736

CODICES SAEC. XVIII:
nn. 143. 227. 233. 235—239. 241. 245. 247. 251—255. 257. 259. 264—267. 270. 272. 276. 279. 281. 289. 292. 296—298. 300. 301. 304. 306. 310. 311. 326. 338. 344. 345. 357. 363. 390. 394. 396. 397. 403. 502—506. 522. 532. 535. 537. 544. 547—550. 552. 554. 559. 565. 570. 571. 576. 579. 581. 582. 585. 586. 611—615. 618. 633. 640. 643. 645. 647. 664. 665. 667. 671. 677. 681—683. 689. 700. 718. 723. 724. 729. 730. 731. 737—739. 740. 744—750. 753. 755—760

CODICES SAEC. XVIII—XIX:
nn. 210. 587. 622. 641. 703. 735

CODICES SAEC. XIX:
nn. 431. 501. 557. 558. 592. 616. 649—651. 666. 679. 680. 726—728. 751. 752

CONSPECTUS NUMERORUM CODICUM.

NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI	NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI	NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI	NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI	NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI	NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI
1	368	46	659	90	738	134	93	178	56	223	66
2	8	47		91	643	135		179	69	224	115
3		48	701	92	128	136	118	180	105	225	138
4	63	49	213	93	587	137	11	181	355	226	161
5	2	50	349	94	662	138	106	182	698	227	163
6		51	588	95	700	139	609	183	14	228	294
7		52	563	96	354	140	687	184	132	229	330
8		53	520	97	618	141	1	185	5	230	449
9	9	54	692	98	622	142	12	186	94	231	324
10	751	55	693	99	755	143	40	187	184	232	626
11	37	56	694	100	756	144	191	188	457	233	696
12		57	641	101	209	145	243	189	599	234	720
13	608	58	346	102	238	146	234	190	684	235	722
14	376	59	598	103	633	147	602	191	102	236	82
15	73	60	653	104	674	148	617	192	74	237	140
16	607	61	665	104d	640	149	705	193	107	238	98
17	733	62	695	105	4	150	709	194	111	239	101
18	108	63	375	106		151	91	195	151	240	715
19	104	64	521	107	62	152	606	196	188	241	78
20	214	65	646	108	99	153	600	197	86	242	113
21		66	726	109		154	628	198	119	243	350
22		67	334	110		155	657	199	88	244	80
23		68	597	111		156	87	200	22	245	620
24	629	69	639	112	123	157		201	39	246	23
25	683	70	647	113	212	158	263	202	124	247	64
26	712	70a	716	114	652	159	511	203	160	248	156
27	752	71	760	115	672	159d	703	204	381	248d	650
28		72	759	116	675	160	42	205	530	248e	651
29		73	758	117	686	161	90	206	55	249	699
30	604	74	757	118	688	162		207	61	250	52
31	744	75	371	119	637	163		208		251	58
32	661	76		120	673	164	199	209		252	152
33	648	77		121	743	165	85	210		253	631
34	227	78		122	38	166		211	71	254	632
35	7	79		123	590	167		212	100	255	67
36	592	80		124	596	168		213	325	256	125
37	215	81	625	125	630	169		214	365	257	312
38	235	82	249	126	668	170	352	215	41	258	754
39	664	83	595	127	681	171	353	216	75	259	130
40	667	84	677	128	669	172	490	217	142	260	57
41	347	85	114	129	676	173	706	218	201	261	174
42	682	86	753	130	603	174	43	219	203	262	35
43	663	87	671	131	13	175	181	220	528	263	601
44	616	88	635	132	30	176	29	221	721	264	644
45	291	89	638	133	685	177	51	222	6	265	121

NUMERUS		NUMERUS		NUMERUS		NUMERUS		NUMERUS		NUMERUS	
LOCI	CATALOGI	LOCI	CATALOGI	LOCI	CATALOGI	LOCI	CATALOGI	LOCI	CATALOGI	LOCI	CATALOGI
266	435	319	109	371	717	425	17	478	145	530	741
266 a	50	320	742	372	20	426	36	478 a	76	531	223
267	229	321	26	373	79	427	244	479	388	532	239
268	536	322	72	374		428	378	480	512	533	266
269	195	323	131	375		429	379	481	564	534	281
270	745	324	240	376		430	454	482	575	535	437
271	719	325	611	377		431	453	483	689	536	497
272	144	326	655	378		432	486	484	747	536 d	578
273	440	227	68	379		433	476	485	748	537	557
274	31	328	135	380		434	560	486	92	538	660
275	193	329	217	381		435	580	487	97	539	666
276	10	329 d	645	382	89	436	586	488	157	539 a	678
277	679	330	463	383		437	713	488 a	208	540	60
278	206	331	656	384		438	158	489	284	541	
279	613	332	34	385		439	164	490	331	542	275
280	116	333	154	386		440	180	491	341	543	
281	96	334	166	387		441	343	492	429	544	271
282	133	335	204	388		442	360	493	577	545	262
283	178	336		389		443	386	494	579	546	565
284	95	337	272	390		444	480	495	559	547	702
285	444	338		390 d	430	445	488	496	642	548	736
286	727	339	287	391	127	446	487	497	746	548 a	129
287	539	340	251	392	153	447	337	498	49	549	344
288	697	340 d	356	393	230	448	541	498 a	65	550	508
289	714	341	500	394	233	449	543	499	150	551	531
290	162	342	510	395	274	450	704	500	192	552	566
291	366	343	573	396	323	451	710	501	288	553	570
292	189	344	735	397	327	452	205	502	303	554	558
293	707	345	70	398	335	453	461	503	252	555	555
294	139	346	165	399	336	454	619	504	342	556	283
295	15	347	176	400	385	455	24	505	494	557	247
296	431	348	218	401	446	456	77	506	591	558	248
297	27	349	474	402	468	457	136	507	621	559	308
298	439	350	568	403	483	458	286	508	198	560	433
299	32	351	658	404	473	459	260	509	276	561	506
300	122	352	670	405	482	460	259	510	314	562	737
301	185	353	219	406	481	461	484	511	332	563	196
302	216	354	220	407	485	462	472	512	367	564	269
302 a	333	355	464	408	499	463	477	513	460	565	279
303	200	356	636	409	498	464	501	514	554	566	44
304	361	357	54	410	507	465	516	515	548	567	84
305	542	358	59	411	518	466	561	516	567	568	225
306	690	359	110	412	581	467	545	517	556	569	562
307	359	360	168	413	547	468	574	518	718	570	576
308	172	361	169	414	610	469	691	519	231	571	46
309	493	362	182	415	624	469 a	708	520	300	572	83
310	270	363	467	416	680	469 d	612	521	544	573	53
311		364	459	417	730	470	728	522	242	574	282
312	81	365	605	418	328	471	190	523	264	575	258
313	210	366	627	419	339	472	305	524		575 a	623
314	583	367	149	420	478	473	469	525	265	576	513
315	593	368	304	421	458	474	471	526	470	577	21
316	725	369	340	422	546	475	438	527	589	578	302
317	348	370	475	423	519	476	552	528	614	579	103
318	732	370 d	649	424	16	477	654	529	615	580	159

NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI
581	112
582	374
583	224
584	514
585	569
586	48
587	434
588	551
589	594
590	280
591	307
592	321
593	384
594	445
595	179
596	293
597	278
598	170
599	389
600	19
601	221
602	222
603	267
604	297
605	392
606	489
607	183
608	295
609	442
610	202
611	175
612	232
613	292
614	290
615	479
616	301
617	
618	289

NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI
619	450
620	253
621	329
622	
623	
624	
625	
626	749
627	
628	
629	
630	
630a	750
631	319
632	309
633	517
634	28
635	245
636	448
637	451
638	456
639	571
640	739
641	273
642	585
643	436
644	505
645	502
646	503
647	504
648	584
649	18
650	410
651	447
652	455
653	724
654	734
655	370

NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI
656	515
657	285
658	326
659	395
660	634
661	143
662	226
663	299
664	310
665	393
666	412
667	443
668	495
669	534
670	538
671	740
672	761
673	268
674	306
675	338
675d	582
676	345
677	236
678	255
679	316
680	318
681	363
682	496
683	549
684	322
685	357
686	466
687	277
688	317
689	404
690	492
691	237

NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI
692	296
693	
694	394
695	465
696	535
697	261
698	509
699	550
700	572
701	194
702	313
703	298
704	246
705	401
706	409
707	537
708	729
709	257
710	25
711	452
712	533
713	723
714	731
715	177
716	523
717	315
718	228
719	241
720	256
721	441
722	351
723	391
724	126
725d	254
726	3
726	428
727	33

NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI
728	137
729	369
730	207
731	377
732	387
733	540
734	117
735	167
736	173
737	186
738	197
739	47
740	141
741	527
742	120
743	320
744	382
745	432
746	491
747	553
748	134
749	148
750	211
751	250
752	372
753	408
754	425
755	462
756	524
757	155
758	400
759	426
760	171
761	146
762	711
763	522
764	413

NUMERUS LOCI	NUMERUS CATALOGI
765	311
766	383
767	424
768	529
769	373
770	402
771	406
772	398
773	362
774	390
775	422
776	397
777	403
778	420
779	421
780	532
781	423
782	411
783	419
784	418
785	187
786	526
787	396
788	399
789	364
790	417
791	414
792	147
793	525
794	405
795	415
796	416
797	358
798	45
799	427
800	380
801	407

Typis Grassi, Barthii et Socii (W. Friedrich) Vratislaviae.